

رجال اصفهان

یا

تذکرۃ القبور

تألیف

عالم جلیل مرحوم آخوند ملا عبد الکرم جزوی

باحواشی وملحقات بقلم

مصلح الدین - محمد

چاپ دوم

۱۳۶۹ - ۱۳۴۸

بهاء : سی ربال

بسمه تعالی

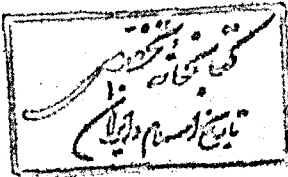
فائده در این متن یکصد و نوزده نفر از علماء و درویشان حفظ است که مجموع آنرا

شرح حال و احوال و دیگر عام در این صنف است

رجال اصفهان

اسکن شد

یا

تذکرة القبور

تألیف

عالم جلیل مرحوم آخوند ملا عبدالکریم جزى
تألیف این کتاب ۱۳۲۴ قمر است (مصرعاً مرجم بود)

اصحیح

باحواشی وملحقات بقلم

سید مصباح الدین مهدوی

چاپ دوم

۱۴۲۸

کوار

ناچیز را

(ج)

مرحوم آقا سید شهاب الدین محمد تقی بن العلامة السید محمد حسن
مجتهد اصفهانی (مذکور در صفحه ۱۰۱ کتاب) در رجب ۱۲۶۲ متولد و در
نیمه شب چهارشنبه غره رجب ۱۳۴۰ وفات یافته و در جنب پدر مدفون گردید.
مقدمات و سطح را خدمت برادر خود مرحوم حاج سید مهدی
نحوی و دیگران بیابان رسانیده بعداً بدرس مرحومین نویسرکانی و شهبازی
حاضر شده. پس از وفات آنان بدرس مرحومین حاج شیخ محمد باقر مسجد
شاهی و حاج سید اسدالله بیدآبادی حاضر گردیده است. در علوم معقول
و منقول و در کلیه فنون از طبیعی و ریاضی و حکمت و کلام و طب و غیره از میرزین
بشمار میرفت ارادت خدمت عارف مشهور مرحوم فیض علی شاه نانی داشته
است. در زهد و تقوی معروف خاص و عام و در نزد کلیه طبقات از دولت و
ملت مورد احترام بوده و خلاصه کلام دعاش سعیداً و مات سعیداً از
آثارش کتابی جنگ مانند در فوائد متفرقه از حدیث و تفسیر و غیره
در نزد نگارنده موجود میباشد. کتابخانه آبرو مندی داشت که فعلاً در
اصفهان باقی است.

رحمة الله علیه رحمه واسمه

(د)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والشكر على نعمائه والصلوة على محمد وآله

شهر اصفهان از قدیمترین از منته تاریخی مجمع ارباب فضل و کمال و مرکز اصحاب وجد و حال بوده و همیشه علماء کثیره و فضلاء و دانشمندان بیشمار از آن برخاسته اند . و چون در مرکز عراق عجم (طبق تقسیمات قدیم) و بالتبع در مرکز مملکت واقع بوده است و در چندین دوره پایتخت سلاطین واقع شده است که مهمترین آنها در زمان سلاجقه و بعداً در زمان صفویه بوده . پادشاهان بزرگ در آبادی ظاهری آن کوشیده و علماء بر اهمیت واقعی آن افزوده اند . علهذا در هر زمانی عده از بزرگان همت نموده و کتبی در تاریخ و جغرافیا و رجال اصفهان نگاشته اند .
از آنجمله است :

۱ - اخبار اصفهان تألیف حافظ ابونعیم احمد بن عبدالله بن احمد بن اسحق بن موسی بن مهران اصفهانی (مذکور در صفحه ۱۴۳ کتاب) در دو جلد مطبوع .

۲ - تاریخ اصفهان تألیف حمزه بن الحسن اصفهانی .

۳ - تاریخ اصفهان موسوم به اصفهان تألیف فاضل دانشمند بزرگوار مرحوم حاج میرسید علی بن میر محمد باقر بن میر محمد حسین معروف به جناب از مفاخر رجال اصفهان و از اساتید فن ریاضی و غیره بشمار میرفت در ۱۲۸۷ در اصفهان متولد شده و در آخر شوال ۱۳۴۹ در تهران وفات یافت و در صحن امام زاده عبدالله مدفون گردید . این کتاب در ده مجلد می باشد و جلد اول آن بطبع رسیده است متأسفانه بواسطه فوت مؤلف چاپ بقیه

مجلدات آن بتعویق افتاد (ایشان پدر دانشمند محترم جناب آقای دکتر کمال‌الدین جناب استاد دانشگاه تهران میباشند)

۴ - تاریخ اصفهان وری، تألیف دانشمند فرزانه آقای حاج میرزا حسن خان بن حاج میرزا علی جابری انصاری. ایشان از معارف رجال علمی و ادبی معاصر اصفهان بشمار میروند در ۱۲۸۷ متولد شده و در اصفهان بتکمیل تحصیلات پرداخته و از اوایل جوانی تاکنون بتألیف و تصنیف کتب اشتغال جسته و برخی از آنها را بطبع رسانیده که از آنها جمله ۱ - آفتاب درخشنده ۲ - آگهی شہان از کار جهان در چهار مجلد ۳ - شرح حال سعدی و حافظ ۴ - تاریخ اصفهان موسوم به نیم جهان ۵ - تاریخ اصفهان وری در نزد نگارنده موجود میباشد .

در اشعار انصاری و گاهی جابری و شیخ جابری تخلص می نمایند. تألیقاتش بیشتر از ۲۰ مجلد میشود .

۵ - تاریخ اصفهان موسوم به نیم جهان تألیف دانشمند محترم آقای انصاری سابق الذکر .

۶ - محاسن اصفهان تألیف مفضل بن سعد بن الحسین المافروخی الاصفهانی بربی (این کتاب بسمعی دانشمند محترم جناب آقای سید جلال الدین تهرانی در طهران بطبع رسیده و در آخر آن رساله ارشاد در شرح حال صاحب بن عباد تألیف سید ابوالقاسم کوهپایه ای اصفهانی نیز بطبع رسیده است .)

۷ - ترجمه محاسن اصفهان که حسین بن محمد بن ابی الرضا آوری در حدود قرن هشتم کتاب فوقرا ترجمه نموده و اضافاتی بر آن نموده است این کتاب ضمیمه مجله یادگار بسمعی دانشمند بزرگوار حضرت آقای

(و)

عباس اقبال آشتیانی استاد دانشگاه تهران بطبع رسیده است .
۸ - تاریخ دانشمندان اصفهان تألیف دانشمند محترم آقای جلال الدین
همای استاد دانشگاه تهران .

۹ - تاریخ اصفهان مختصر تألیف فاضل ارجمند جناب آقای سید
جلال الدین تهرانی که بضمیمه کاهنامه بطبع رسیده است .

۱۰ - تاریخ اصفهان در پنج جلد تألیف مرحوم حاج سید محمد
علی مبارکه ای (مذکور در صفحه ۳۶ کتاب) .

۱۱ - تاریخ مقابر اصفهان تألیف دانشمند محترم آقای سید
عبدالحجّه بلاغی

۱۲ - تاریخ اصفهان شاردن (سفرنامه) که بسمی و اهتمام مرحوم جناب
ترجمه شده و قسمتی از آن در باورقی جلد اول کتاب الاصفهان بطبع رسیده است .
۱۳ - تاریخ رجال اصفهان موسوم به تذکرة القبور تألیف مرحوم
آخوند ملا عبدالکریم جزى (همین کتاب حاضر)

۱۴ - تاریخ اصفهان تألیف آقامحمد مهدی ارباب (مذکور در صفحه ۲۳۲)
۱۵ - اصفهان تألیف دانشمند محترم آقای حسین نورصادقی که
از جوانان فاضل کشور محسوب میشود و فعلاً در طهران روزنامه نقش جهان
را منتشر مینماید و کتب چندى ترجمه و تألیف نموده که از آن جمله است :
۱ - سفرنامه اوژن فلاندن و غیره .

در ۲۴ شوال ۱۳۲۸ متولد گردیده است .

۱۶ - رهبر مسافر اصفهان مختصر تألیف مرحوم جناب سابق الذکر .

۱۷ - دانشوران اصفهان تألیف مرحوم مبارکه ای سابق الذکر .

۱۸ - تاریخ اصفهان تألیف ابن منده اصفهانی نامش ابوزکریا حدیثی بن

(ز)

عبدالوهاب ابن ابی عبداللہ محمد بن اسحق بن محمد بن یحیی بن منده است در ۱۹ شوال ۴۳۴ متولد شده و در ۵۱۲ در اصفهان وفات یافته است یکی از تألیفاتش کتاب تاریخ اصفهان میباشد.

۱۹- راهنمای اصفهان تألیف دانشمند محترم آقای حسین عمادزاده. وی از افاضل رجال معاصر اصفهان است در ۸ ذی الحجّه ۱۳۲۵ متولد شده و در اصفهان تحصیلات خود را بیابان رسانیده اکنون ساکن طهران میباشد. کتب و رسائل عدیده تألیف نموده و عده بسیاری از آثار را بطبع رسانیده است: از آن جمله است ۱- زندگانی حضرت رسول (ص) مطبوع ۲- زندگانی حضرت سیدالشهداء موسوم به عاشورا چه روزیست مطبوع ۳- زندگانی حضرت ابوالفضل العباس (ع) مطبوع ۴- زندگانی حضرت علی اکبر شهید مطبوع ۵- زینب کبری در شرح حال زینب علیها السلام مطبوع ۶- منتقم حقیقی در شرح حال حضرت مهدی عجل الله فرجه مطبوع ۷- رجال اسلام شامل شرح حال قریب بیست هزار نفر از رجال علمی و ادبی اسلام از کلیه فرق و جهات این کتاب تقریباً دو هزار عکس از علماء و غیره تهیه نموده است که هرگاه چاپ شود کتاب بی نظیری خواهد بود ۸- راهنمای حاج در تاریخ مکه معظمه و مدینه طیبه مطبوع ۹- تاریخ جغرافیائی کر بلای معلی مطبوع ۱۰- دوره های مجله خرد و غیره. ایشان از رفقا و دوستان قدیمی نگارنده بوده و قسمتی از عکسهای این کتاب از ایشان گرفته شده است و بدینوسیله از لطف ایشان قدردانی و تشکر میشود.

در تمام کتب تاریخ و رجال نام بسیاری از معارف اصفهان از روایت محدثین و علماء و عارفین و شعراء و واعظین مذکور است. لکن تا آنجا

(أح)

که نگارنده اطلاع دارد در باره رجال اصفهان هیچ کتاب مستقلی به فارسی بچاپ نرسیده بود تا آنکه عالم جلیل مرحوم جزى همت نموده و کتاب مختصری شامل شرح حال یکصد نفر از علماء مدفون در اصفهان را نوشته و بطبع رساندند و از همان روزهای اولیه این کتاب مورد توجه و مطمح نظر بزرگان علم و ادب واقع شده و هر کدام بر این کتاب حواشی نوشتند (چنانچه بعد از این بذکر نام آنها اشاره خواهد شد). نگارنده نیز تأسی بآن بزرگان نموده و بقدر اطلاعات خود حواشی بر این کتاب نوشت.

مقابر اصفهان

در اصفهان علاوه بر قبرستانهای عمومی و مقبره های خصوصی و فایلی عده را در خانه های خود دفن کرده اند (این عمل تا این اواخر نیز معمول بود چنانچه مرحوم آقا میرزا احمد مدرس متوفی در ۱۳۴۸ را اول در خانه خود دفن نموده و بعداً به عتبات نقل نمودند).

مقبره های خصوصی قدیمی (قبور واقعه در مجاورت امامزادگان را باید جزو این دسته دانست). اغلب از بین رفته (غیر از آنها یک مظلون بشیعه بودن بوده اند) چنانچه از آثار قبور صاعديان و خجندیان دو فامیل علمی و متنفذ اصفهان امروزی باقی نیست. قبرستانهای عمومی نیز عموداً دستخوش حوادث گوناگونی شده که مهمترین آنها؛ اول در زمان صفویه از روی تعصب و باردیگر در این اواخر از روی جهالت و نادانی. و بالازین رفتن این مقابر و آثار تاریخ، رجال گویای اصفهان از بین رفت و این عمل را غیر از جهالت و عدم توجه بآثار بزرگان نام دیگر نمیتوان داد.

هر محله ای از محلات اصفهان نیز قبرستان خصوصی در مجاورت خود داشته و اغلب دو محله یا بیشتر که نزدیک یکدیگر بوده اند دارای یک

(ط)

قبرستان بوده است و تا این اواخر قبرستان عمومی که مربوط به تمام شهر باشد وجود نداشته است .

اسامی مقابر عمومی اصفهان

۱ - قبرستان طوقچی که گاهی بمزار علی بن سهل نیز نامیده شده در مجاورت مصلی قدیم اصفهان واقع است .

۲ - قبرستان آب بخشان . که بنام مردبان معروف بوده و امروز ده مجاور آنرا مورنان می نامند (مورنان تصحیف شده مردبان است)

۳ - قبرستان سنبلستان (چملان) که گویا با آب بخشان متصل بوده است .

۴ - قبرستان شاه میر حمزه که زمانی با مزار علی بن سهل اتصال داشته است .

۵ - قبرستان سنی فاطمه . که بقبرستان الیاداران متصل بوده است .

۶ - قبرستان شیخ یوسف که بمقابر امامزاده احمد و امامزاده باقر متصل بوده است .

۷ - قبرستان امامزاده ابراهیم در محله مستهلک و بطوریکه آقای بلاغی اظهار نظر مینمایند این محل میدان اعدام دوره صفویه بوده و بهمین لحاظ بدین نام شهرت یافته است .

۸ - قبرستان بیدآباد، بیدآباد از محلات قدیمی و پرجمعیت اصفهان بوده و در باروئی که در زمان علاءالدوله کاکویه بر اصفهان ساخته شد از محلات شهر خارج شده و محلی که فعلاً به پشت بارو معروفست حد خارج باروی علاءالدوله میباشد. این محله بعداً بهرور ایام خالی از سکنه شده و کمکم بصورت قبرستان درآمده است (چنانچه از ترجمه محاسن اصفهان صفحه ۷۵ مستفاد میشود)

(ی)

پس از آنکه مجدداً محله بیدآباد جزو شهر شده و رو بآبادی رفته مردم قبرستان را تصرف نموده و برای خود خانه ها بنا نهادند، چنانچه پیران هنوز بخاطر دارند و نقل میکنند که قسمت دنبال جوی بابا حسن در مجاورت کوچه مرحوم آقا شیخ احمد و مقابل مسجد ذکر الله قبرستان بوده و در زمان ماقبور واقع در مجاورت دروازه در كوشك را تسطیح نمودند. از بقیه این قبرستان تا این اواخر قسمت کمی موجود بود بنام قبله دعا که زمانی مصلی اصفهان بوده است و بهمین مناسبت بدین نام مشهور شده است.

این هشت مقبره که ذکر شد کم و بیش تا این اواخر بصورت مخروبه موجود بود که در زمان ما تماماً تسطیح شده و هر کدام بصورتی در آمد، یکی بصورت پرورشگاه و دیگری بیمارستان، یکی خانه و دیگری مدرسه و قصابخانه شد و اکنون مقبره عمومی شهر قبرستان تخت فولاد میباشد که در جنوب شهر آنطرف زاینده رود واقع میباشد و در قدیم از انتهای پل خواجو شروع میشده و اکنون بیشتر از يك كيلومتر تا پل خواجو فاصله دارد. در زمان صفویه بمزار بابا رکن الدین شهرت داشته است.

کتاب حاضر

چنانچه متذکر شدیم کتاب تذکرة القبور مورد توجه فضلاء واقع شده و عموم مردم نیز بمناسبت فارسی بودن بمطالعه آن راغب شدند و در مدت بسیار کمی نسخ آن نایاب گردید و متأسفانه هیچکس اقدام بطبع مجدد آن نمیکرد تا این جانب تصمیم بطبع و انتشار آن گرفته مقدمات آنرا فراهم نمودم و در ضمن از آقایان خواهش شد که حواشی خود را لطف فرموده جهت طبع ارسال دارند که بدینوسیله هم آثار آنان از بین نرود و هم نام بسیاری از بزرگان احیاء شده باشد.

(یاد)

سه نفر از آقایان با کمال بزرگواری حواشی خود را که نتیجه چندین سال زحمت و مطالعه بود با کمال لطف و مرحمت ارسال داشته و از این حیث منتهی بر بنده نهادند. نگارنده برای اداء بعضی از این حقوق بذکر مختصر شرح حال آقایان پـرداخته و ضمناً از لطف و بزرگواری آنان بدینوسیله سپاسگزاری مینماید.

۱ - دانشمند محترم و محقق بصیر آقای سید عبدالحجۃ بلاغی از افاضل رجال معاصر در ۱۳۱۳ قمری (۱۲۷۴ خورشیدی) متولد

شده و در اصفهان و قم تحصیلات خویش را پیایان رسانیده و از بزرگان اساتید خود اجازه روایت و اجتهاد اخذ نموده سپس بطهران رفته و در آنجا ضمن تکمیل تحصیلات دست ارادت به عارف مشهور مرحوم شمس العرفاء داده و بتکمیل نفس پرداخته و از وی اذن تلقین و ارشاد یافته و پس از وفات ایشان بخدمت حاج ذوالریاستین شیرازی نائل شده و بریاضات اشتغال جسته و از

ایشان نیز اجازه ارشاد یافته سپس باصفهان مراجعت نمود و مدتی بمشاغل دولتی مشغولیتی داشت و از چندین سال قبل تاکنون در تهران سکونت فرموده و اخیراً بطبع و نشر برخی از آثار خویش همت نموده است و ضمناً وزارت فرهنگ با مراجعه بمدارک و اجازات علماء قم و نجف که مهمترین آنها عبارتند از: حضرات آیات الله العظام مرحوم آقا سید ابوالحسن اصفهانی و آقای کاشف الغطاء و حضرات حجج اسلام آقایان آقا نجفی و آقای حجت و آقای صد غیرهم، جواز اجتهاد از درجه اول جهت ایشان صادر نموده است. تألیفات ایشان از اینقرار است :

(یب)

- ۱ - الاسرار الالهيه في الاذكار والاوراد والادعية السرية.
- ۲ - تاريخ و جغرافياي مختصر كاشمر مطبوع.
- ۳ - تاريخ نائين (مدينة العرفاء) در دو جلد جلد اول مطبوع.
- ۴ - تاريخ نجف اشرف وحيره در دو جلد. جلد اول آن كه در شرح زندگاني حضرت امير عليه السلام ميباشد بطبع رسيده است.
- ۵ - تفسير قرآن فارسي تا واسطه سوره بقره.
- ۶ - دائرة المعارف در شش جلد.
- ۷ - تاريخ مقابر اصفهان، قسمتي از آن در مجله خرد اصفهان بطبع رسيده است.

- ۸ - ديوان اشعار و در آن بلاغي و حجت تخلص نموده است.
- ۹ - رساله شمريه در جبر و تفويض.
- ۱۰ - مقالات الحنفاء در شرح زندگاني شمس العرفاء مطبوع.
- ۱۱ - رسائل مختلفه در موضوعات تاريخي و رجالي وغيره.

از اشعار اوست.

در هر دو جهان نگاه کردم	این هوش و خرد تباه کردم
در هر چه جماد بود دیدم	در هر چه نبات راه کردم
سیر گل و سنبل و شقایق	هر دانه و هر گیاه کردم
در جانوران تأمل و فکر	از قعر زمین بماء کردم
در هر بشری زبای تما سر	دقت زگدا و شاه کردم
چین و ملک و عقول و انفس	گردش بهمه سپاه کردم
هم رنگ علی بنود حجت	تا هو بی لا اله کردم

اخیراً کتاب مجمع التواریخ تألیف میرزا محمد خلیل مرعشی صفوی که نسخه منحصراً بفرد او (درابران) در نزد ایشان بود جهت طبع و نشر

در اختیار مجله یادگار گذاشته و بدین وسیله خدمتی بتاریخ ایران نمودند. ایشان از رفقا و دوستان صمیمی نگارنده می باشند و لطف مخصوصی باین جانب دارند. و بتشویق ایشان کتاب حاضر بجاپ رسید.

۲- فاضل متتبع بصیر آقای محمدعلی بن زین العابدین معلم حبیب آبادی. از مطلعین باحوال رجال و از محققین در این فن شریف محسوب میشوند. در ۱۳۰۸ قمری متولد شده و پس از تکمیل تحصیلات در موطن خود و اصفهان مدتی در حبیب آباد مرجع شرعیات آن حدود بوده از آن پس باصفهان آمده و چندین سال است که در قرائتخانه شهرداری اصفهان مشغول میباشند ضمناً در

مدرسه کاسه گران نیز تدریس مینمایند کتب و رسائل هدیده در رجال و غیره نگاشته از آنجمله است:

- ۱- اربعین که بیخواست
- اینجاب نوشته اند ۲- امالی در
- مفرقات رجالی و غیره ۳- رساله
- در شرح حال شیخ الاسلام های اصفهان
- ۴- رساله در ذکر اسامی اشعربین
- قمیین ۵- رشحات السماعی در احوال
- شیخ بهائی ۶- عراضة الاخوان در
- مفر نامه خراسان ۷- کشف الخبیه

عن مقبرة الزینیه، درباره مقبرة مشهوره بنا زینب بنت الامام موسی الکاظم علیه السلام مطبوع ۸- فهرست روضات الجنات ۹- مکارم الانار در ذکر فضایل دوره قاجار ۱۰- مختصر المکارم ۱۱- نمونه مختصر المکارم ۱۲-

(بد)

مقالات مبسوطه در ذکر فضایل دوره مشروطه ۱۳ - مقامات معنوی در ذکر فضایل دوره پهلوی ۱۴ - مکمل الافهام در ذکر فضایل ایام ۱۵ - دیوان اشعار ۱۶ - حواشی غیر مدونه بر اغلب کتب رجال که تعداد آنها بیشتر از بیست کتاب میشود و غیره. و بر حقوق بسیاری بر این بنده ثابت است و اغلب مطالب رجالی این کتاب و دیگر تألیفات اینجانب مأخوذه از کتب ایشانست. ایشان در وفات اغلب معاصرین ماده تاریخ گفته اند که برخی از آنها را اینجانب در کتاب (گوهر گرانها در تاریخ وفات علماء) و این کتاب نقل نموده ام. در اوائیل مستعصم و پس از آن آذر تخلص داشته و اکنون معلم تخلص میفرمایند.

۳- دانشمند بزرگوار و علامه عالی‌مقدار حضرت آیت الله آقا سید شهاب الدین ابوالعالی مشهور به آقا نجفی تبریزی از مفاخر رجال علمی و ادبی زمان ما بشمار میروند شرح احوال و فهرست تألیفات ایشان که بالغ بر چهل مجلد میشود در کتاب تاریخ علماء معاصر تألیف مرحوم حاج ملا علی خیابانی و ریحانة الادب تألیف آقا محمد علی مدرس تبریزی و در آخر کتاب زندگانی پیشوای اسلام تألیف آقای عمادزاده سابق الذکر و کتاب مقامات معنوی تألیف آقای معلم و دیگر مواضع بطور تفصیل نگارش یافته است اجمالاً در ۲۳ صفر ۱۳۱۸ در نجف اشرف متولد گردیده ایشان پدر مرحوم آقا سید محمود تبریزی مؤلف کتابی است بنام مشجرات در ۱۳۳۸ وفات یافته و جدش مرحوم آقا سید علی شرف الدین سید الاطباء تبریزی است که در ۱۲۰۲ متولد گردیده و در ۱۳۱۶ وفات یافته و کتب چندی تألیف فرموده که از آن جمله است کتاب جامع الملل و غیره.

نسب ایشان بعلامة العلماء و خلیفة السلطان سید علاء الدین حسین عالم معروف منتهی است. آنجناب از بزرگان علماء و مفاخر سادات مرعشیه

(به)

زمان صفویه بوده و جلالت قدر و عظمت این خاندان جلیل احتیاج به بیان ندارد .

علامه مرعشی نجفی را تألیفات عدیده است که از آنجمله است :
۱- مشجرات آل الرسول (ص) ۲- مسلسلات الی مشایخ الاجازات در سه جلد
اول اجازاتی که علماء شیعه برای مؤلف نوشته اند دوم اجازاتی که علماء
سایر فرق از برای وی نگاشته اند سوم اجازاتی که آنجناب برای سایرین
نگاشته اند (در بین علماء معاصر هیچکدام دارای چنین اجازاتی نیستند
چه جناب ایشان از علماء تمام فرق اسلام از شیعه و سنی و زیدی و اسماعیلی
و غیره اجازه روایت دارد) ۳-

روض الریاحین مانند کشکول در سه
مجلد ۴ - طبقات النسابین ۵ -
مزارات علویین و انبیاء و صحابه در
اقطار عالم ۶ - جذب القلوب الی
دیار المحیوب در سوانح عمری خود
۷- اعیان المرعشیین ۸ - رساله در
ترجمه سید عبدالحسین خاتون آبادی
مؤلف وقایع السنین والایام و غیره .

نگارنده را تاکنون با ایشان با وجود کثرت اشتیاق اتفاق ملاقات
نیفتاده و واسطه ارسال حواشی ایشان آقای بلاغی سابق الذکر میباشند و
بدینوسیله از ایشان اظهار امتنان و تشکر میشود .

(یو)

مدارك

نگارنده بجهت تکمیل حواشی خود بر تذکرة القبور بکلیه کتبی که تصور میرفت ممکن است مورد استفاده باشد و در دسترس داشت مراجعه نمود و بیشتر از همه کتب آقای معلم را باید یادآوری نمود علاوه بر آن بدفعات عدیده بقبirstان عمومی اصفهان (نخت فولاد) رفته و از روی قبور یادداشت‌هایی تهیه نمود که اجمال آن در کتاب بنظر خوانندگان محترم میرسد .

درخانه از خوانندگان محترم خواهشمند است هرگاه در ضمن مطالعه به اشتباهی برخورد نمودند نسخه خود را تصحیح نموده و این جانب را نیز مطلع نمایند که هرگاه چاپ مجددی از این کتاب شد بنام خود آقایان تصحیح شود .

مصلح الدین - محمد

بسم الله الرحمن الرحيم

زیارت اهل قبور و بخصوص علماء واولیاء چنانکه در مقدمه این کتاب که اینک از نظر میگذرد و سایر مواضع نوشته در آداب شریعت اسلام اهمیتی مالا کلام دارد. و در اصفهان قبور علماء و بزرگان دین بسیار و بخصوص در تخت پولاد آثار اولیاء و صلحاء بیشمار واقع شده. و البته محتاج بکتابی میباشد که هم ره نمای زائرین بسوی قبور و هم حاوی مجملی از شرح احوال و معرفی آنها باشد. و تا تقریباً چهل سال پیش از این هیچ کتابی در این موضوع نوشته نشده بود.

خوشبختانه در سال ۱۳۲۴ قمری مرحوم آقای آخوند ملا عبدالکریم گزنی اعلی الله مقامه که از اجله علماء و فقهاء عصر خود در اصفهان بود. کتابی بنام (تذکرة القبور) تألیف و نسخه بسیار سهل و ساده و مختصر و مفیدی در این موضوع در دست رس عموم اهل علم و غیره نهاد. کتاب تذکرة القبور کتابی است جامع و کامل در تشخیص قبور بزرگان و علماء اصفهان و عبارت ساده و بی تکلف نوشته شده بطوری که همه کس بخوبی مطالب آنرا فهمیده و بنشانی بسیار دقیق و درست هر کس را مستقیماً بر سر هر قبری دلالت می نماید و زحمت تفحص و تفتیش و خواندن روی قبر را برای زائر آن از پیش برداشته و باین وصف مختصر شرح حال و ذکر تالیفات صاحب هر قبر و تاریخ آنرا نیز دارا و برای معرفت احوال او تقریباً از کتاب دیگر مستغنی مینماید بلکه شرح احوال چندین

نفر از متأخرین منحصر بهمین کتاب و بیش از آن درجائی که مورد استفاده عموم باشد ذکر نشده و این ابتکار و تأسیس از مؤلف بزرگوار آن رحمة الله علیه که بفکر بکر خود طرح چنین تألیفی در این موضوع ریخته بسی شایسته تقدیر و اهمیت و در نظر اهل علم و ادب و رجال و تاریخ دارای بی اندازه قدر و عظمت است و البته طرح جدید و ابتکار هر موضوعی و بخصوص تألیف کتاب محتاج بشکمیلاتی است که بمرور زمان و تبدیل احوال و اوضاع همواره باید بر آن افزوده شود. و این کتاب تذکرة القبور محتاج باستدراکات و تتمیماتی چند بوده و شده که آنها از چند قبیل میباشد.

اول - قبوری که بعد از تألیف در امکان مذکوره در آن یاسایر مواضع اصفهان واقع شده و در حین تألیف موضوع ذکر آنها منتفی بوده.

دویم - قبوری که در حین تألیف موجود و از نظر مرحوم مؤلف اعلی الله مقامه بلحاظ کثرت مشغله و عدم فراغت و احتیاج بتفحص و تفتیش زیاد و عسرت مراجعه و مرأوده در امکان متفرقه دور بوده.

سیم - آنهایی که ملحوظ مؤلف بوده لکن نظر بمقصود اصلی وی که غالباً ذکر قبور مشاهیر علماء بوده آنها را ذکر نفرموده ولی از نقطه نظر تاریخی یا ملاحظات دیگر ذکر آنها کمال اهمیت و لزوم را دارد.

چهارم - در بسیاری از مواضع تاریخ تولد یا وفات برخی ذکر نشده یا اشتباهی در ذکر آنها رخ داده یا در مواقع دیگر اشتباهاتی بهم رسیده.

پس نظر بدین چند چیز و یا برخی از مقاصد دیگر از چندین سال

پیش تاکنون چند نفر از رجال علم و ادب در مقام بر آمده تکمیلات و استندراکاتی بر آن نوشتند تا حدود اطلاعات ما از اینقرار :

اول - آقای میرزا جلال الدین همای که از اجله فضلاء عصر و رجال علم و ادب و تاریخ و غیره و استاد دانشگاه تهران است .

دویم - جناب حاج ملا حسین علی صدیقین اصفهانی سلمه الله تعالی (رحمة الله علیه) که از علماء اصفهان در عصر حاضر است و در مدرسه در کوشک تدریس و در مسجد آن امامت مینمایند .

سیم - آقای سید عبدالحججه بلاغی از افاضل رجال عصر و مؤلفین و متبیین که اصلاً از اهل نائین و منشأ وی در اصفهان بود و فعلاً ساکن تهران است (۱)

چهارم - آقای سید مصباح الدین محمد حسین موسوی مهدوی اصفهانی که جوانی فاضل و متتبع در تواریخ و رجال و احوال علماء و غیره است .
پنجم - این بنده فقیر محمد علی معلم حبیب آبادی که از همان سنوات اوائل تألیف شروع نموده و همواره متممات و تکمیلاتی بر آن یا در حواشی یا در اوراق متفرقه نوشته ام . (۲)

(۱) - این حواشی در این چاپ بعلامت (بلاغی) نقل شده است .

(۲) - این حواشی نیز نقل شده و بعلامت (معلم) مشخص می باشد .

اشخاصی ذیل نیز بر کتاب تذکرة القیور حواشی نگاشته اند -

۱- آقای آقا سید محمد رضا خراسانی از اجله علماء و مدرسین معاصر اصفهان .

تعمیرات مدرسه هربها و ساختمان و تأسیس کتابخانه مدرسه صدر از ایشانست .

۲- آقای آقا شیخ محمد رضا حسام الواعظین اصفهانی از بزرگان و فضلاء

اهل منبر نیز حواشی بر این کتاب نوشته اند .

۳- دانشمند محترم و نسابه مشهور حضرت آقای آقا سید شهاب الدین تبریزی

معروف به (آقا نجفی) مسافرتی با اصفهان نموده و در این سفر حواشی کثیره و

نافعه ای بر کتاب نگاشته که در این طبع نقل گردیده و بعلامت

(آقا نجفی) مشخص می باشد .

لكن متأسفانه هیچ يك از اینها مرتب و مدون و از نسخه اصل خارج نشده و مطبوع و منتشر و در دست رس استفاده عموم در نیامده .

اینک آقای سید مصالح الدین مرقوم با تحمل مشقات کثیره و رفت و آمد بسیاری در تخت پولاد و غیره تتمیمات و استدراکاتی مدون و مرتب کرده و بتربیتی که از نظر خوانندگان خواهد گذشت آن را ملاحق باصل کتاب کرده و اصل و ملاحق را یک جا نوشته و در مقام طبع و انتشار آن برآمده . و از این جانب خواهش کرد که مختصری در شرح احوال مؤلف بزرگوار اصل کتاب مرحوم آقای کزی اعلی الله مقامه بنویسم لذا این جانب خامه شکسته برگرفته و تاحدود اطلاعات خود چند سطری در احوال آن - بزرگوار نکارش می نمایم .

مرحوم مؤلف بزرگوار . ملا عبدالکریم بن حاج ملامهدی بن حاج - محمد باقر بن ملاعلی کزی بر خواری اصفهانی است .

بر خوار بلوکی است در طرف شمال اصفهان . و یکی از دیهات آن قریه کز بفتح کاف پارسی است که در عبارات فصحاء و اسالیب عربی آن را جز بتبدیل کاف بجیم می نویسند و آن یکی از دیهات بزرگ و معروف این بلوک و در کتب قدیمه نام آن گاهی دیده میشود . و بهمن بن اسفندیار را نوشته اند در آن آتشکده بناء کرده . و چندین نفر از رجال علم و ادب و شعراء از مقدمین و متأخرین از آن بر خواسته اند . و ابوحاتم محمد بن ادريس بن منذر رازی حنبلی (یا حنظلی) از علماء اهل سنت در ماه سیم که کتابی در رد قول برجعت و کتاب زنیة در تفسیر الفاظ متداوله میان ارباب علوم را تألیف نموده و در شعبان سال ۲۷۷ وفات کرده و فرزندش عبدالرحمن حافظ از محدثین عظام که کتب بسیاری در فقه و تاریخ و غیره تألیف کرده

و در سنه ۲۴۰ متولد شده و پس از مدت ۸۷ سال عمر در سنه ۳۲۷ وفات کرده و هر دو در ری ساکن بوده اند اصلاً از اعلی همین قریه گز می باشند. و بهر حال مرحوم ملا عبدالکریم دختر زاده مرحوم ملا محمد تقی گزی است که در صفحه آخر اصل تذکره القبور ذکر شده و فرزند این ملا محمد تقی که دائمی ملا عبدالکریم باشد. مرحوم ابوالفقراء ملا محمد باقر گزی بوده که از رجال علم و ادب بشمار می آمده و در اصفهان انجمن شعراء را برپا میداشته و خود هم شعر می گفته و کتابی بنام کنز الفقراء تألیف نموده و در سنه ۱۲۸۶ وفات کرده .

و حاج ملا مهدی پدر مرحوم ملا عبدالکریم هم در صفحه آخر اصل تذکره ذکر شده .

مرحوم ملا عبدالکریم اعلی الله مقامه خود از اجله و اعیان علماء اصفهان و رؤساء و مشاهیر فقهاء آن سامان بوده و در قوت حافظه و حسن اخلاق و علم معاشرت و اصلاح امور عامه و انقطاع از دنیا و سایر اخلاق فاضله تقریباً بی نظیر می نموده و گاهی شعر هم می گفت و تخلص مهدوی می فرمود .

وی در اصفهان خدمت میر محمد صادق کتاب فروش و میرزا محمد حسن نجفی و در عراق عرب نزد جمعی از علماء عصر که ظاهراً حاج سید حسین ترک و حاج میرزا حسین حاج میرزا خلیل از آن جمله بوده اند تحصیل نمود و این چهار نفر همه شاگردان صاحب جواهر بوده یا از او اجازت داشته اند و تقریباً در حدود سالهای ۱۲۹۶ تا ۱۲۹۸ در عتبات و خصوصاً در نجف بوده و پس از فراغت و صدور اجازت در اصفهان آمد و در مدرسه نمود و ساکن و بتدریس و ترویج اشتغال ورزید و دارای اخلاق حسنه و صفات حمیده می

که داشت قلوب عوام و خواص را بجانب خود معطوف کرد و ریاست و شهرتی زائد الوصف بهم رسانید و تقریباً چندین سال که منتهی بآخر عمر وی گردید مرجع تمام مرافعات و حکومات شرعیه اصفهان و توابع آن شد و يك اداره عدلیه سیاری گشت. و چون در طی مرافعات ملاحظه هیچ يك از طرفین را نمی نمود و از رشوه و ارتشائ بقایت دور بود و خود بنفسه تحقیق مطالب طرفین قضیه را می فرموده و مانند بسیاری دیگر از علماء اشخاصی چند در مقدمات قضاوت او راه نداشتند و دعوت هر فقیری را از محلات بعیده بلکه بیرون شهر و در دیهات بدون تحمیل کلفتی اجابت می کرد محبوب - القلوب عموم مردم واقع شده و همیشه برای چندین روز و شب از پیش در امکانه عدیده دعوت داشت با این حال بعد از وفات تقریباً چیزی از اموال دنیا بجا نگذاشت.

مرحوم ملا عبدالکریم حسن خلفی بقایت ممتاز و مجلسی بسیار خوش بیان داشت و شوخیها و خوش صحبتی های ظریف و مزاحهای لطیف مینمود و بسیاری از اشخاص معاشین او حکایات هدیه از این مقوله از او نقل مینمایند. و این فقیر چندین بار فیض صحبت او را دریافتیم و با این وصف ریاست و مرجعیتی که در طی مرافعات و جواب استفتاء آیت داشت و تمام اوقات او را تقریباً اشغال مینمود باز هیچ وقت ترك تدریس نفرمود و اینك بسیاری از علماء و اهل ادب از شاگردان مجلس درس او یا آنهایی که اجازه از وی دارند در اصفهان و غیره موجود اند و چندین کتاب نیز تالیف کرده همه مختصر و مفید و بزبان ساده طبیعی بدون تکلف در ساختن عبارات آنها.

اول رساله می در اصول دین دویم رساله می در صیغ عقود میم

همین کتاب تذکرة القبور که اینک از نظر میگذرد با اشعاری که در چاپ اول از وی بآن ملحق کرده اند . و پس از گذرانیدن عمری در علم و عمل و خدمت بنوع انسان در شب پنجشنبه سیزدهم ماه ذی الحجة الحرام سنه ۱۳۳۹ هزار و سیصد و سی و نه مطابق ۲۶ اسدماه برجی سنه ۱۳۰۰ شمسی در حدود (۶۷) سالگی در اصفهان وفات کرد و نعش او را با تجلیل و احترام شایسته برداشته و در تخت پولاد در تکیه کازرونی در بقعه میان تکیه دفن کردند که در بین ملحقات اشاره بجای آن میشود . و تا چند روز در اصفهان و غیره مجالس تعزیت و ترحیم عدیده برای او برپاداشتند و مرانی و ماده ناریخهای بسیاری برای او گفتند . و از آن جمله این فقیر معلم چندین شعر عربی در مرتبه وی سروده و در آخر آن تاریخ را چنین گفته ام .

ليلة الثالث عشر من شهر ذی الحجة قد جاء أمر الإله والقضاء المحتتم
قال فی تاریخه ذا المصرع المعلم مات مولانا الجزی الورع الحبر العلم
و در وفات او در تاریخ مذکور هیچ جای شبهه و تردیدی نمیباشد
زیرا که هنوز چندین سالی از این قضیه نگذشته و ما آنرا خوب بخاطر
داریم و در شبی که وفات کرد فردایش خبر باینجانب رسید و همان
وقت ضبط تاریخ نموده و تا کنون بیک در نظر است . لکن آقای حاج
میرزا حسن خان شیخ جابری انصاری از فضلاء رجال علم و ادب و تاریخ
عصر حاضر در اصفهان از چند روز بقیه ذی الحجة سال وفات صرف نظر
نموده و تاریخ آنرا بر طبق سال ۱۳۴۰ سروده و چنین فرموده

بتاریخ او جابری باز گفت وفود الکریم باسخی کریم
و نظر بتصحیح این تاریخیه که خود سروده در کتاب آگهی جهان از کارشهان

و چاپ دوم تاریخ اصفهان سال وفات را هم در ۱۳۴۰ نوشته ما آنند سال وفات برخی دیگر که میخواستند با ماده تاریخی که خود سروده مطابق بشود. (یعنی آقا میرزا ابوالعالی کرباسی - مهدوی) و این طریقه که برخی دیگر از گویندگان

تصویر مؤلف :

مرحوم آخوند ملا عبدالکریم جزئی رحمه الله علیه

تاریخ هم داشته و دارند که برای این که تاریخشان درست بشود مقیدی کمی کم و زیاد نیستند سبب اشتباه مورخین پس از ایشان در تعیین تاریخ

بزرگان میشود .

مرحوم ملا عبدالکریم پس از وفات استاد زاده خود مرحوم حاج میرزا محمد علی فرزند مرحوم آقا میرزا محمد حسن نجفی یکی از زوجات اربعه او را تزویج کرد و از وی و هم از زوجه دیگری که از اهل گزداشت سه نفر پسر و چهار دختر برگذار نمود اشهر و اعراف همه : جناب آقای شیخ محمد جعفر معروف بآیت الله زاده جزى سلمه الله تعالى که در حیوه پدر در برخی از اوقات بجای او امامت میکرد و پس از فوت وی در مساجدی که وی امامت داشت و بخصوص در قریه دستگرد بر خوار امامت و هم آنجا اقامت نموده و بموعظه و منبر اشتغال فرمود (اکنون در شهر ساکن میباشد . مهدوی)

محمد علی معلم حبیب آبادی

در ظهر دو شنبه ۷ رمضان ۱۳۶۵ در منزل آقای شیخ محمد جعفر فرزند آن مرحوم در حالی که برابر عکس ایشان نشسته بودیم این چند رساله بخط آن مرحوم از تالیفات ایشان دیده شد ۱- رساله در حجیت ظن ۱۰ ورق ۲- رساله در شهرت ۳- حاشیه بر طهارت شیخ انصاری

مقدمه چاپ اول تذکرة القبور

چون کتاب مستطاب تذکرة القبور که از تصنیفات کثیر البرکات سرکار شریعتمدار قبله الانام مرجع الاحکام حاوی الفروع والاصول جامع المعقول والمنقول استاد الفضلاء والمحصلین ناصر الملة والدين قدوة العلماء والمجتهدین آقای آخوند ملا عبدالکریم مجتهد جزى اصفهانی دامت افاضانه و برکاته علی الاقاصی والادانی است از نسخ مرغوبه مطلوبه عامه مؤمنین از علماء لمان و عامیان خاصه اهالی اصفهان و بآ آنکه جمعی استنساخ نموده نوع عباد از فیض انتفاع بآن قرین حرمان و آرزوی طبع و اکثار نفع آن را مینمودند .

لهذا حسب الفرمایش شخص محترم جلیلی بزرگ منش - زیور طبع آرایش گرفت تا عباد و عباد و فضلاء و اوتاد گذشته از انتفاعات علمیه که از مطالعة آن حاصل نمایند در وقت زیارت قبور علماء و صلحاء و اهل ایمان سیما تخت فولاد که بعد از مشاهد مشرفه افضل مقابر مسلمانانست نسخه در دست داشته باشند تا در تعیین صاحبان قبور حیران نمانند و با معرفت آداب درک فیوضات زیارت را بفهمانند و بجهة تکمیل انتفاع قدری اشعار که آن عالم بزرگوار دام ظلّه بطریق مثنوی در معارف و اخلاق نافعه گاهی مناسب حال منظوم فرموده و فوائد کثیره در تهذیب نفوس و احیاء قلوب و رفع شبهات و جمع جهات داشت بآن ملحق گردیده تا نفع ان اعم و اتم باشد مرجو از مطالعه کنندگان فتنوت

و مرحمت بنیان آنکه ساعیان اینکتاب شرافت نصاب را از دعای عاقبت و حسن عاقبت فراموش نفرمایند .

توضیح آنکه بعضی حواشی و آنچه آخر تذکره ملحق شده بعد از نوشتن و قبل از بطبع رسیدن واقع شده که در غیر موقع خود واقع شده سنه ۱۳۲۴ . (در این چاپ حواشی بمتن ملحق گردید - مهدوی)

بسم الله الرحمن الرحيم وبه تقی

الحمد لله والصلوة علی محمد (ص) رسول الله وعلی آله آل الله
واللعنة علی اعدائهم اعداء الله واشهد ان لا اله الا الله و ان محمداً رسول الله وبیند
چنین گوید بنده محتاج بعفو رب رحیم ابن الحاج ملامهدی عبد الکریم
جزی بر خواری اصفهانی که چون از جمله مستحبات مؤکده شریعت بلکه
از ختومات مجربۀ اهل طریقت زیارت اهل قبور سیما علماء صالحین
است چنانچه در حدیث است کسی که قادر نباشد بر زیارت ما زیارت
کند صالحین شیعة (۱) ما را و در خصوص اصفهان مقابر کاملین بسیار و معرفت
آداب زیارت و مواضع قبور فوائد بشمار داشت این رساله مختصره را
بعبارت عامیانه تألیف نموده که در ضمن احیاء نام بسیاری از علماء نیز
شده باشد و چون در معرفت کتابهای علماء برای خواص و عوام فوائد

۱ - حدیث ۲ از فصل ۱۰۵ کتاب کامل الویارات از عمرو بن عثمان روایت

می کنند که گفت شنیدم که حضرت رضا علیه السلام فرمود من لم یقدر علی صلتنا فلیصل
علی صالحی ووالینا یکتب له ثواب صلتنا و من لم یقدر علی زیارتنا فلیزر صالحی
ووالینا یکتب له ثواب زیارتنا .

بسیار بود ذکر کتب هم شد و مشتمل است بر مقدمه در آداب و اوقات زیارت و ابواب چند در تشخیص مقابر و قبور بقدر مناسب و میسر و بیان قدری از حالات و فضائل صاحب قبر یا مطابق مشهور بابتقل صحیح مأثور یا بنحوی که در کتاب معتبر مسطور باشد و امید است که مؤمنین از آن بهره های کامل یابند و این عاصی را نیز در حیات و ممات از دعا فراموش ننمایند و ناامیده شد به « تذکرة القبور ».

مقدمه در بیان اوقات و آداب زیارت . بدانکه زیارت اهل قبور همه وقت مناسب است و از اخبار بسیار استحباب آن مستفاد میشود در حدیث است قل امیر المؤمنین زور و امواتکم فانهم یفرحون بزیارتکم تا آخر حدیث یعنی زیارت کنید اموات خود را که آنها خوشنود میشوند بزیارت شما و باید حاجت بخواهید نزد قبر پدر و مادر بعد از دعاء بانها و در حدیث است (۲) که محمد بن مسلم از امام جعفر صادق (ع) سؤال از زیارت آنها نمود که میفهمند؟ فرمود نعم یعنی بلی گفت علم پیدا میکنند بما وقتی که میرویم؟ امام فرمود ای والله عالم میشوند بشما و خوشنود میشوند بشما انس میکیرند بسوی شما و غیر اینها از اخبار بلی در شبها زیارت آنها احتمال کراحت دارد بملاحظه حدیثی که نقل میشود بر آنکه ارواح آنها شبها بوادی السلام جمع میشوند و آمدنشان یا توجهشان بخصوصه بمحل قبور بجهة ملاحظه زیارت مؤمنین ایشانرا خوش نیست پس بهتر آنکه شبها را بطریق عبور فاتحه یا غیر آن هدیه ایشان نمایند و اما روزها پس خصوص بعد از ظهر پنج شنبه تا مغرب بسیار مطلوبست

و در حدیث است (۳) که پیغمبر صلی الله علیه و آله با جماعتی از اصحاب زیارت اهل قبور را در بقیع مدینه در اینوقت مواظبت داشته اند و صبح شنبه نیز در حدیث (۴) است که فاطمه زهرا سلام الله علیها مخصوصاً سر قبر شهدا در بقیع مدینه تشریف میبردند و سر قبر حمزه رفته (۵) ترحم و استغفار میکردند در روز دو شنبه و جمعه هم خصوصیت فضیلت نقل کرده اند و در حدیث است که فاطمه ع بعد از پدر هفت روز و دو شنبه و پنج شنبه سر قبور شهدا میرفتند و هكذا در باب جمعه ولی حدیثی است (۶) دلالت دارد که صبح جمعه پیش از آفتاب مخصوصاً زیارت اهل قبور بروند نه بعد بلکه روز جمعه خصوصیت دارد زیارت والدین (۷) و حاجت خواستن از خداوند پس افضل و قتها برای زیارت اهل قبور عشیة

۳ - حدیث ۶ از فصل ۱۰۰ : کتاب کامل الزیارات از صدوق جمال روایت میکنند که گفت سمعت ابا عبد الله علیه السلام يقول كان رسول الله صلى الله عليه وآله يخرج في ليلة من الناس من اصحابه كل عشرة خميس الى بقیع المدین فیقول ثلاثا للسلام علیکم یا اهل الدیار وثلاثا رحمکم الله ثم یلتفت لاصحابه ویقول هلاک خیر - منکم فیقولون یا رسول الله لم آمنا و آمانا و جاهدنا و جاهدنا فیقول ان هلاکنا آمنا و لم یلبسوا ایمانهم بظلم و مضوا علی ذلک شهید و انتم تبقون بعدن و لا ادری ما تعدون بعدن .

۴ - این حدیث را شیخ صدوق در کتاب من لا یضره الفقیه روایت نموده معلم .
۵ - اوحدی و حساره حمزة بن عبد المطلب ملقب به سید الشهداء شهیدش روز شنبه ۳ شوال سال ۳ هجرت در جنگ اجد قبرش در زمین احد .

۶ - این حدیث را شیخ طوسی در کتاب امالی از حضرت باقر علیه السلام روایت می نماید معلم .

۷ - در کتاب نخبه الفیضه است که من را بر قبر پدربزرگم احدهما بروم -
الجمعة کتاب الله له حجة مبرورة .

خمیس که بعد از ظهر تا غروب از روز پنجشنبه باشد بلکه تمام آن روز و صبح شنبه و صبح جمعه پیش از آفتاب و روز دوشنبه است .

و اما آداب زیارت اهل قبور پس چند چیز است اول آنکه با وضو باشد دویم آنکه بخواند سلامهایی که وارد شده است و مناسب خواندن آنها هنگام ورود بقبرستانست و آنها چند قسم است بعضی عبارت آن نزدیک با بعضی دیگر است و جمع کردن بخواندن همه آنها البته بهتر است یکی رسول خدا ص با اصحاب که بقیع میفرستند سه مرتبه السلام علیکم یا اهل الدیار بعد سه مرتبه رحمکم الله میفرمود دیگر از آنحضرت است که وقت عبور بقبرها میفرمود السلام علیکم من دیار قوم مؤمنین وانا انشاء الله بکم لاحقون (۸) دیگر از امیرالمؤمنین علیه السلام که گذشتند بقبور اول ملتفت طرف راست شده فرمود السلام علیکم یا اهل القبور من اهل القصور انتم لنا فرطون نحن لکم تبع وانا انشاء الله بکم لاحقون و بعد ملتفت طرف چپ شده همین را خواندند دیگر چند سلام است قریب بهم همه از حضرت امام جعفر صادق ع نقل شده است (۹) در طریق سلام با اهل قبور السلام علی اهل الدیار من المؤمنین والمسلمین انتم لنا فرطون نحن انشاء الله بکم لاحقون دیگر السلام علی اهل الدیار من المؤمنین والمسلمین رحم الله المستقدمین منکم والمستأخرین وانا انشاء الله

۸ - حدیث ۱۰ از فصل ۱۰۵ کتاب کامل الزیارات حدیث از اصبح بن بابه

است .

۹ - حدیث ۹ از فصل ۱۰۵ کتاب کامل الزیارات . عید الله بن سنان گوید

از حضرت صادق علیه السلام پرسیدم چگونه بر مردگان سلام کنیم حضرت فرمود بگوئید السلام الخ

بکم لاحقون دیگر (۱۱) السلام علی اهل الدیار من المؤمنین والمؤمنات
والمسلمین والمسلمات انتم لنا فرط وانا بکم انشاء الله لاحقون دیگر (۱۲)
السلام علی اهل القبور السلام علی من کان فیها من المسلمین والمؤمنین
انتم لنا فرط ونحن لکم تبع وانا بکم لاحقون وانا لله وانا الیه راجعون یا اهل القبور
بعد سکنی القصور یا اهل القبور بعد الفصحة والسرور صرتم الی القبور کیف
وجدتم طعم الموت پس بگوید ویل لمن صار الی النار واشک بریزد وبرگردد
واگر چه بعضی از این سلام ها با بعضی کمی تفاوت دارد اگر همه خوانده
شود که همه روایات عمل شده باشد بهتر است یکی هم بخواند اکتفا کند
خوبست و از حضرت صادق علیه السلام است در داخل شدن جبانه که قبرستانی
بوده السلام علی اهل الجنة وفضلت بسیار در سلامی است که دعای علی
علیه السلام است که فرمودند از پیغمبر صلی الله علیه و آله شنیدم کسی که
این دعا را در قبرستان بخواند خداوند باو دهد ثواب پنجاه سال و از او
بردارد گناه پنجاه سال و از پدر و مادرش هم بسم الله الرحمن الرحیم السلام
علی اهل لاله الا الله من اهل لاله الا الله یا اهل لاله الا الله بحق لاله الا الله

۱۰ — حدیث ۱۱ از فصل ۱۰۵ کتاب کامل الزیارات جراح مدائنی گوید
از حضرت صادق علیه السلام کیفیت سلام بر مردگان را پرسیدم حضرت فرمود
بگوید السلام الخ

۱۱ — حدیث ۱۵ از فصل ۱۰۵ کتاب کامل الزیارات : علی بن ابی حمزه
گوید از حضرت صادق علیه السلام کیفیت سلام کردن بر اهل قبور را پرسیدم حضرت
فرمود بگوید السلام الخ

۱۲ — حدیث ۱۷ از فصل ۱۰۵ کتاب کامل الزیارات : ابی بصیر از حضرت
صادق علیه السلام روایت کند که آنحضرت فرمود که هر کس زیارت اهل قبور
والت بدینگونه بداند سلام کند و بگوید : السلام الخ

کیف وجدتم قول لا اله الا الله من لا اله الا الله يا لا اله الا الله بحق لا اله الا الله
اغفر لمن قال لا اله الا الله واحشر نافي زمرة من قال لا اله الا الله محمد رسول الله
على ولي الله (۱۳) وقره دیگر (۱۴) از حضرت امیر علیه السلام نقل است که
در مقام موعظه و تنبیه ندا کردند اهل قبرستانی را و اصحابشان خدمتشان
بودند یا اهل الثربة و یا اهل الغربة و یا اهل الخمود و یا اهل الهمود اما اخبار
ما عندنا فاموالکم قد قسمت و نساؤکم قد نکحت و دورکم قد سکت
فما خبر ما عندکم پس رو باصحاب نموده فرمودند اما والله اگر مأذون میشدند
در سخن گفتن میگفتند توشه بهتر از تقوی نیست سیم خواندن آیه ها و
سوره ها و دعا های چند که رسیده است خواندن آنها در قبرستان و آنها
چند چیز است .

اول- خواندن یازده سوره قل هو الله برای همه اموات شیعه که بعد
همه ثواب باوداده شود کما نقله بعض العلماء (۱۵) .

دویم- یازده سوره قل هو الله بجهة اهل این قبرستان که الحال در او
است که بعد تمام آنها ثواب داده شود .

سیم- خواندن سوره یس که باعث تخفیف عذاب بر اهل این قبرستان
شود و از برای خواننده بعد آنها حسنه باشد (۱۶) .

چهارم- آیه از آیه های قرآن از پیغمبر صلی الله علیه و آله مرویست

۱۳- این حدیث را مجلسی علیه الرحمه در جلد ۲۲ بحار نقل می نماید معلوم

۱۴- حدیث ۷ از فصل ۱۰۵ کتاب کامل الزیارات

۱۵- شاید مراد مرحوم مجلسی باشد که در جلد ۲۲ بحار این خبر را نقل کرده

است - معلوم

۱۶- این حدیث را ابن فهد حلی در کتاب عدة الداهی نقل می کند معلوم

کسی که بخواند آیه از کتاب خداوند در قبرستانی از قبرستانهای مسلمانان عطا کند او را خدا نواب هفتاد پیغمبر .

پنجم- (۱۷) آیه الکرسی مخصوصاً روایت از پیغمبر صلی الله علیه و آله شده: مؤمن که آیه الکرسی بخواند و نوازش را برای اهل قبور قرار دهد بزرساند آن نواب را خداوند بقبر هر میتی و بلند کند خدا برای خواننده درجه شصت پیغمبر و خلق کند از هر حرفی ملکی که تسبیح کند برای او تا روز قیامت و بعضی علماء آیه الکرسی را از برای وداع معین نموده اند که هنگام مراجعت در آخر قبرستان خوانده شود .

ششم - خواندن لا اله الا الله وحده لا شریک له له الملك وله الحمد بحی و بمیت و هو علی کل شیئی قدیر روایت شده عطا شود بـ ۱۰ هزار هزار حسنه و آمرزیده شود و روشن شود کل آن قبر

و امامد عاها- اول آنچه از حضرت سیدالشهداء ارواحنا و ارواح العالمین له الفداء روایت شده هر که بخواند وقت دخول در قبرستان اللهم رب هذه الارواح الفانیة والاجساد البالیة والعظام النخرة التي خرجت من الدنيا و هی بک مؤمنه ادخل علیهم روحاً منك و سلاماً منی بنویسند خداوند برای او بشماره خلق از زمان آدم تا قیامت حسنه ها . دویم از محمد بن مسلم که از خواص حضرت امام جعفر صادق علیه السلام بوده روایت شده که بحضرت صادق علیه السلام عرض کردم زیارت اموات کنم؟ فرمود بلی گفتم بحضرت میفهمند وقتی نزد آنها میرویم؟ فرمود بلی والله میفهمند و خوشنود میشوند بشما و انس میکیرند بسوی شما گفتم چه بگویم نزد ایشان که رویم فرمود بگو اللهم جاف الارض عن جنوبهم و صاعد

اليك ارواحهم ولقهم منك رضواناً واسكن اليهم من رحمتك ماتصل به وحدتهم
وتونس وحشتهم انك على كل شئ قدير .

صيم - اللهم ولهم ماتولوا واحشرهم مع من احبوا روايت شده (۱۸)
ابن بهتر چيزی است که وقت گذشتن بقبرستانها گفته میشود .

چهارم - بسيار گفتن اللهم اغفر للمؤمنين والمؤمنات که از بعض علماء
مسموع شده و ضم نمودن والمسلمين والمسلمات الاحياء منهم والاموات
تابع بيننا وبينهم بالخيرات انك مجيب الدعوات هم بطريق دعا خوبست .
واما آنچه خصوصي است پس چند چيز است .

اول (۱۹) خواندن سورة انا انزلنا هفت مرتبه سر قبر مؤمن و مستحب
است طرف پشت قبر رو بقبله بنشینند یا بایستد و دست بر روی قبر گذارد
بدون آنکه روی قبر بیفتد و تکیه کند و بخواند که ایمن شود از فرع بزرگ
روز قیامت كما فی الخبر. و در روایتی است هر که بخواند این سوره را
هفت مرتبه سر قبر برادر مؤمن خداوند ملکی را فرستد نزد قبر او و بنویسد
برای این میت ثواب آنچه این ملك میکند و وقتی که خدا او را از قبر
برانگیزاند نکند بر هول و ترسی مگر آنکه خدا آن هول را از او برطرف
کند بواسطه آن ملك تا آنکه او را داخل بهشت کند .

دویم - سورة حمد و قل اعوذ برب الناس و قل اعوذ برب الفلق و قل هو الله
و آية الكرسي هر يك سه مرتبه که آنها را نیز مجلسی علیه الرحمة نقل نموده
خوانده شود سر قبر مؤمن (۲۰) .

۱۸ - حدیث در جلد ۲۲ بحار الانوار روايت شده است - معلم

۱۹ - حدیث ۳ از فصل ۱۰۵ کتاب کامل الزیارات

۲۰ - مرحوم مجلسی در جلد ۲۲ بحار روايت می فرماید (معلم) و همچنین

ابن قولویه در کتاب کامل الزیارات در فصل ۱۰۵ حدیث ۱۲ این حدیث را نقل می نماید

سیم - دست بر قبر نهد و بگوید اللهم ارحم غربته وصل وحدته و انس وحشته و آمن روعته واسكن اليه من رحمتك رحمة يستغني بها عن رحمة من سواك والحقه بمن كان يتوليه (۲۱).

چهارم - اینست بنده دست بکذارد سر قبور و بگوید اللهم اغفر له فانه افتقر اليك و بخواند فاتحه الكتاب و بآزده قل هو الله منور کند خدا قبر میت را و وسعت دهد بقدر مد بصرش و برگردد خواننده آمرزیده و اگر تا صد روز دیگر بمیرد شهید مرده بعد هفت مرتبه سورة انا انزلنا و هر سورة و آیه می که بخواند سر قبر بخواند و ثوابش را هدیه او کند سیمایس و تبارک و بعضی سورهای دیگر که فضیلتهای بسیار در آنها رسیده است البته انشاء الله ثواب آن عاید هر دو میشود.

وزیارتی بخصوص بجهة امام زاده ها و هم چنین برای علما ترتیب داده اند که هیچ کدام منقول از امام نیست و از ترتیب علماء و فضلاء است و خواندن آنچه ذکر کردیم بهتر است اگر چه این زیارت نامه ها نه بقصد خصوصیت و رود ظاهر ضرری ندارد بلکه از باب استحباب سلام بر آنها کردن و جواز مخاطبة بآنها باین نحوها چنانچه از اسلامهای سابقه که روایت شد میشود استفاده کرد که خوبست.

و چند امر است که در قبرستان مکر و همت که خوبست ترکش کنند.

اول - مانندن بر سر قبر غیر پیغمبر و امام علیهم السلام سیماشب مکر برای غرض صحتیحی مثل تلاوت قرآن.

۲۱ - حدیث ۱۴ از فصل ۵۰ کتاب حکام الزیارات: این مجلان گوید.

که حضرت باقر علیه السلام بر سر قبری ایستاد و فرمود: اللهم صل وحدته و انس وحشته واسكن اليه من رحمتك ما يستغني به عن رحمة من سواك

دویم- روی قبر نشستن حدیث است اگر بالای آتش بنشینم که جامه‌ام بسوزد خوشتر است که بالای قبر بنشینم (۲۲) .

سیم- نماز بالای قبر و روی قبر و میان دو قبر کردن و رفع این کرامت بحایل و اوعصایا چیز دیگر میشود و بتفصیلی که در مکروهات نماز در رساله‌های عملیه هست .

چهارم- آنکه بالای قبر راه بروند ولی حدیثی است (۲۳) که گام بنه بر قبر ها و بالای آنها راه برو که هر که مؤمن است از راه رفتن راحت می‌یابد و هر که منافق است دردناک می‌گردد و حمل کرده‌اند بر جایی که راه رفتن در قبرستان بدون آن مشکل باشد (۲۴)

پنجم- بول و غایط کردن

ششم- خنده کردن

هفتم- فبر را بکثافات و نجاسات آلوده کردن.

باب اول

در شناختن قبر بعضی از علماء و صلحاء تخت فولاد اصفهان

بدانکه قبور علماء و کاملین در آن قبرستان بسیار است و این قبرستانی است عظیم الشان و امید فیضهای بسیار در زیارت اهل قبور آن بر سیل عموم که برود بسلام و زیارت و مشرف شدن در قبرستان و مراجعت نماید هست

۲۲- علامه حلی در کتاب نه‌ایة الاحکام این خبر را از حضرت رسول صلعم نقل می‌فرماید - معلم

۲۳- این حدیث را صدوق در من‌لای حضرت الفقه از حضرت کاظم علیه السلام روایت می‌نماید - معلم .

۲۴- بیان این حمل از شهید اول در کتاب ذکر شده است. معلم.

ولی البته خصوص آنچه میسر شود فیض آن بیشتر خواهد بود انشاء الله .

پس میگوئیم از طرف پل خواجو که بروی آخر پل دست چپ چند

قبر هست (۲۵) وسط آنها معروفست بقبر پلوی که آخوند ملا محمد صادق

اردستانی است که از عرفا و اهل ریاضات بوده و کرامات از او نقل میکنند

و معروفست که او را مجلسی از اصفهان بیرون کرده بملاحظه و گمان

صوفی بودن و بعد پشیمان شده و در بر گشتن در تخت فولاد منزل کرده و

وارد شهر نشده و بچشم کشف اول شب هرزه گی های اهل اصفهان را دیده

و آخر شب نماز شبهای آنهارا دیده و این واقعه تفصیل معروفی دارد العهده

علی راویها و از جمله نواده های اوست مرحوم آقا محمد مهدی پاشنه طلای

یزدی که از جمله علماء کاملین و فاضلین یزد بوده چنانچه ولد صالح آن مرحوم

آقای آقا شیخ عبدالصالح که فعلا از علماء یزد است نقل نموده و اظهار تمجید

هم از آخوند ملا محمد صادق نمود (۲۶) بالجمله ظاهر حسن حال اوست (۲۷)

و قبر مرحوم میرزا محمد سعید اردستانی که هم عالم و هم شاعر ممتازی

۲۵ - در سالیکه شیابان ثنعت فولاد را شهر دای مرتب می نمود این سکو

را خراب نموده و قبور آن از بین رفت لکن قبر مرحوم آخوند را به ثنعت فولاد نزدیک

آب انبار کازرونی نقل نمودند چنانچه بعد از ذکر خواهد شد .

۲۶ - وفات ملا محمد صادق در سال ۱۱۳۴ بوده و دیگر از اولاد اوست

مرحوم میرزا محمد صادق متخلص بروشن فرزند ملا محمد طاهر فرزند ملا محمد صادق

چنانچه در مقدمه دیوانش مرحوم گردیده و احتمال میرود مابین ملا محمد طاهر و

آخوند چند نفر افتاده باشد . مرحوم روشن در سال ۱۳۰۵ در طهران وفات یافت .

۲۷ - ملا محمد صالح بن محمد سعید خلخالی از شاگردان وی بوده و تقریرات

او را در حکمت در ثنائی ضبط نموده آنرا حکمة الصادقیه نام نهاده است .

بوده (۲۸) جنب آن است و پلوی گفتن برای آنست که چون پهلوی پل واقع است از کثرت استعمال یا بمناسبت قرب لفظ پل به پلوعمداً یا اشتباهاً پل را پلوی گفته اند و الحال که زمان ما است مشهور پلوی شده یا برای آن است که گویند تجربه شده که هر که سر قبر او فاتحه بخواند یا همان شب با آن هفته پلومیرسد و این اسم سابقاً درباره صاحب بن عباد بوده که بعد ذکر او میآید و بعضی بهمین ملاحظه خجالت میکشند از فاتحه خواندن و لکن مقامات مختلف است که اگر از الواط کسی باشد که اسباب مضحکه قرار دهند مخفی فاتحه خواندن و رفتن بهتر است بعد از آن بالاتر میروی در خیابان بالای پل نرسیده بدروازه تخت فولاد دست راست تکیه آقا محمد کاظم و آله است که از جمله شعرا و اهل کمال است و از علوم حکمت هم ربط داشته در زمان خاقان مغفور فتحعلی شاه بوده و خیلی پیر شده که نزد خاقان محترم بوده و معروفست بسلیقه و نظافت که گویند زغال آتش سرقلیان را میتراشیده و غیر این از کارهای غریب و وضع تکیه و سنک قبر که خودش انتخاب کرده شاهد است بر آن و اکتفا میکنیم بر نوشتن آنچه خودش بر سنک قبر خود بخط تعلیق خوش نوشته که هم بیان فضل اوست و هم موعظه و هم آسانی خواندن او نوشته است (۲۹) بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي لا يبقی الاوجه ولا يدوم الاملكه والصلوة والسلام على محمد وآله اما بعد فهذا مرقدی وانا تراب اقدام العلماء والحكماء والعرفاء الذين لاخوف عليهم ولا هم يحزنون والفصحاء والبلغاء والشعراء الذين ورد

۲۸ - در شمار خدا تخلص مینموده ایندو شعر از اوست :

زاهد بهوای خلد سرگردانست دوزخ معك تجربه مردانست

گویند که در دوشم باشد به بهشت معلوم شد که جای بیدردانست

۲۹ - کلیشه خطی صفحه ۲۴ نمونه خط اوست

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
 الذين هم خير خلق الله تعالى وأجمعين
 أما بعد
 فإني قد علمت أنكم قد علمتم ما علمتم من فضل الله تعالى وبره عليه
 وآله الطيبين الطاهرين
 الذين هم خير خلق الله تعالى وأجمعين
 وأما ما علمتم من فضل الله تعالى وبره عليه
 وآله الطيبين الطاهرين
 الذين هم خير خلق الله تعالى وأجمعين
 فإني قد علمت أنكم قد علمتم ما علمتم من فضل الله تعالى وبره عليه
 وآله الطيبين الطاهرين
 الذين هم خير خلق الله تعالى وأجمعين

فیهم ان الله کنوزاً تحت العرش مفاتیحها السنة الشعراء وهذا اعتقادى واعتزادى
ان الله تعالى و احد الذات ظاهر فى الذوات و قلت فيه :
ای چشم خرد عاجز از دیدن ذات تو پنہان تری از پنہان با این همه پیدائی
وان محمداً صلى الله عليه وآله رسوله وان الائمة الاثنى عشر اوصيائه وان ما جاء
به النبی صلى الله عليه وآله حق وانا المستغرق فى بحار معرفة الله العزيز بحيث
قلت و اقول

تورا خواهم نخواستم رحمتت گرامتحان خواهم
در رحمت برویم بند و در های بلا بگشا

یا معشر الناس اوصیکم بترك اللذات و حب الشهوات لانى
عشت فى الدنيا بالراحة والفخامة بحيث حصلت لى نهاية اللذة و العزة و
عاقبة الامر وجدت راحتها المأو عزتها ذلة و نلتمس من الاخوان المؤمنين و
نرجوا من الاخلاء الصادقين اذا مروا على هذا المضجع اسرونى بقرآنة -
الفتاحه ولا یسنوئى بدعاء اللامحه لانى مجرم و مشتاق بلقاء الله المتعال و
لما قال النبی صلى الله عليه وآله من كتب بسم الله الرحمن الرحيم دخلت الجنة
بغير حساب کتبت بیدى فى مرض الموت وانا محمد کاظم المتخلص بواله -
الاصفهانى ۱۲۲۹ .

اقول فى عباراته خدشات لکهننا کاشفة عن صدقه و حسن حاله و مقابل
این تکیه دست چپ در همین خیابان تکیه فاضل سرابست که الحال ویران
و خرابست و او مرحوم آخوند ملا محمد بن عبدالفتاح تنکابنى که از علماء
و فضلاء کاملین بوده صاحب کتابها و رساله های خوب، کتاب سفینه النجاة در
اصول دین خصوص در امامت کتاب ضیاء القلوب فارسى در امامت، رساله
اثبات الصانع القديم بالبرهان القاطع القويم، رساله در اینکه نماز جمعه واجب

عینی است، (۳۰) و رساله در رد آخوند ملا عبداللہ تونی که حرام دانسته، و رساله در اجماع و خبر واحد، رساله در حکم دیدن ماه پیش از ظهر که این روز از ماه پیش است یا بعد، و حاشیه بر آیات الاحکام اردبیلی، و حواشی بر معالم و مدارک و ذخیره و شرح لمعه و غیرها و از شاگردان آخوند ملا محمد باقر سبزواری اعلیٰ اللہ مقامه که جد طائفه شیخ الاسلامیه اصفهان که در مدرسه میرزا جعفر در مشهد مقدس مدفون میباشند و از محققین کاملین مشهورین علماء است بوده و از فاضل سراب که آخوند ملا محمد مذکور است بعضی کرامات نقل میشود (۳۱) و از آنجمله اینکه در سفر عتبات عالیات شخصی را در بین راه میدیده که جلو حیوان او راه میرود و در منزل او را نمی‌دیده بعد از بعضی اهل قافله می‌رسد این کیست بعضی گویند که بمنزل که میرسد چیزی از طعام ما بر میدارد و بعد نمی‌بینیم او را تا در راه آخوند تعجیبش زیادتر شده این دفعه در بین راه همین که حاضر میشود آخوند نگاه میکند میبیند پاهای او روی زمین نیست خوف عارض او میشود بعد او را طلبیده احوال می‌پرسد او گوید مردی از جنم با خدا عهد کرده‌ام که اگر از بلایه عظیمه که بودم نجات یابم پیاده در رکاب یکی از علمای شیعه بزیارت حسین علیه السلام مشرف شوم شما که مسافر شدید غنیمت دانسته

حکایت
جن

۳۰ - یکی از مسائلی که در بین فقهاء در باب آن اختلاف زیاد است موضوع نه از جمله دوزمان غیبت امام علیه السلام است برخی آنرا واجب و عده حرام دانسته‌اند لیکن قول متأخرین عموماً در وجوب آنست همینقدر عده واجب تغییر و عده دیگر واجب تعیین می‌دانند.

۳۱ - این حکایت را در جلد چهارم روضات الجنات به ملا محمد صالح نواده آنجناب نسبت میدهد و شرح حالات ملا محمد صالح بعد از مذکور خواهد شد - معلوم در صورت نقل این قبیل حکایات در کتاب رجال موردی ندارد.

خدمت آمدم پس آخوند از حکایت طعام پرسیده که از قافله بر میدارد با آنکه خوراك او این نحو نیست گفته بفقراء قافله میدهم آخوند فرمودند طعام شما چيست گفت هر گاه شخص خوش صورت و پاکیزه اندامی از انسان ببینیم او را بسینه خود میچسبانیم و ببوکشیدن او قوت میگیریم مثل آدمی بطعام و شراب پس هروقت در اینها اثر غبط دماغ و وحشت سینه و سر ببینید از اثر مس جنی است و علاج او این است که قدری آب سداب و اگر با سرکه باشد بهتر است گرفته قطره از او در دماغ او چکانده شود آن جنی میمیرد و او خوب میشود باذن خدا. آخوند گوید زمانسی گذشت و اتفاق افتاد در بعضی منزلها شخص محترمی خیلی اکرام و حرمت بمانمود این جنی آمد نزد من گفت بگو این صاحب منزل برای مهمانی خروس سفید خود را که در خانه دارد بکشد پس خواهش کردیم و او کشت که عقبش گریه و ناله در خانه بلند شد و خودش آمد غمگین و گفت خروس را که کشتیم یکی از دخترها شبه جنونی عارض او شده افتاد و غش کرد و ما در علاج او حیرانیم گوید گفتم مترس دواي دختر صرعی تو نزد من است بعد گفتم سداب بیاورید بآب ممزوج کردم و قطراتی از آن در يك سوراخ دماغ او چکاندم برخواست صحیح و سالم و شنیدم ناله شخصی را که دیده نمیشد و میگفت آه خود را کشتم بيك کلمه که گفتم و سری که آشکار کردم نزد يك آدمی بعد آن جنی که در جلو قافله میآمد ندیدیم فهمیدیم او بوده است که بآن دختر مس نموده است و بسداب کشته شده (۳۲) این گونه حکایات اگر چه بعید و عجیب میآید ولی ممکن است و از وقایع که مرحوم مجلسی در سماء و عالم بحار و غیره و دیگران نقل کرده اند

رفع این استعبارات فی الجمله میشود و آخوند ملامحمد صادق و لدار جمند
او که از جمله علماء بوده در اینجا مدفون است (۳۳) و در این تکیه جماعتی
از علماء و فضلاء مدفونند چنانچه از لوح آنها مستفاد میشود (۳۴).

۳۳ - تولد ملامحمد صادق در سال ۱۰۸۲ بوده .

۳۴ - از آنجمله است :

۱ - حاج میرزا مهدی جو یار ای از علماء و فضلاء . تولدش ۱۲۶۱ شمسی
مادرش دختر آقا سید صدرالدین عاملی اصفهانی است و فاتهش صبح شنبه ۲۰ ذی الحجه
۱۳۲۵ - قبرش متصل بقبر فاضل .

۲ - آتش از شعراء نامش میرزا حسن در سال ۱۲۸۶ متولد شده و در ۲۱
رجب ۱۳۴۹ وفات یافت ماده تاریخ وفاتش را داشته اند معاصر آقای حاج آقا
حسام الدین دولت آبادی گفته (طبع حسام از بی تاریخ گفت: آتش ماسرود شدی زود بود)
دیوانش بطبع رسیده از اوست :

وزلف تکیه گرت روی همچو ماه نداشت	شه جمال تو ایدوست بارگاه نداشت
اگر چه سبز خط زینت است حسن تو را	چه خوب بود گرا این گلستان که آه نداشت
شگفت نیست گرت شد جهان مستغناز	که هیچ پادشهی اینقدر سپاه نداشت
از آن کشیده شده آه من پرور فراق	که در بساط وجودم غم تو راه نداشت
بجرم آنشدم آتش زگریه خانه خراب	که دیدم ام خبر از آب زهر کاه نداشت

۳ - حقایق از شعراء نامش میرزا ابوالحسن بن حاج محمد باقر حبیب آبادی
در شب جمعه ۲ صفر ۱۳۲۸ وفات یافت در ماده تاریخ وفات میرزای شیرازی گوید:

بهر تاریخ او حقایق گفت

گشت فائز بلطف رب سمیع

۴ - رشحه از شعراء نامش محمد مهدی در سال ۱۲۴۷ وفات یافته از
اشعار اوست :

زاهد شکست از سر خامی خم می

گر بهر خدا شکست ای وای بین

۵ - آقامیر سید علی فرزانه حاج سید محمد رضا از معارف اهل منیر و فاتهش

در سال ۱۳۵۷

۶ - گویند قبر ملامحمد رضا برادر ملامحمد صادق نیز در این تکیه است .

العلم عنده الله .

۶

بعد از آن ازدروازه وارد قبرستان تخت فولاد میشوی دست چپ
تکیه مرحوم آقامیرسید محمد شهبانی است و شهبان محله معروفه
است در اصفهان (۳۵) و اصل آن مرحوم از سادات خورزوق (۳۶) بوده و قبر او
در وسط گنبد است و او مجتهدی مسلم بوده و مقلد بسیار داشت و امام
جماعت مسجد ذوالفقار و بسیار پیر شده بود و از اول تا آخر تحصیل گوشه -
نشین و مشغول بنوشتن کتاب فقه و اصول و غیرهما و درس گفتن بوده
خیلی زحمت در علم کشیده و کتابهای بسیار نوشته جامع السعاده رساله
عملیه فارسی که خیلی فائده ها دارد، رضوان الاملین حاشیه بر قوانین،
انوار الریاض حاشیه بر شرح کبیر، جنة المأوی که منظومه فقه است صد هزار
شعر، عروة الوثقی فقه استدلالی، غایة القصوی در اصول مفصل، انیس المتقین
در گناهان کبیره خیلی جمع کرده منظومه عربی در مصیبت چند قطعه، و
غیر ذلک وفات او در سنه هزار و دویست و هشتاد و هفت بوده و آنچه در بالای
قبر نوشته اشتباه شده (۳۷) ایام گرانی که خیلی اصفهان سخت شد و گندم
بلکه ارزن یکمن یکتومان رسید و گرانی و قحطی از دو سال متجاوز شد
خداوند حفظ بفرماید همه بلاد را از اینگونه بلاها و امتحانها و آن مرحوم
کتابهای خود را وقف یا وصیت بوقف نمود چون اولاد نداشت املاکی هم
که داشت معین نمود کتب خود را نوشته وقف نمایند و از چاپ امتناع داشت

۳۵ - این محله منسوبست به شاهشاهان یکی از معارف سادات اصفهان که
بعداً درباره او صحبت خواهیم نمود .

۳۶ - خورزوق دهی است در فرسخی اصفهان از دهات بر غوار مواف علیه الرحمه

۳۷ - وفاتش از دیک صبح پنجشنبه عید قربان ۱۲۸۷ شجره نامه وی را
در کتاب سادات اصفهان نقل نموده ام .

بالاسر قبر آن مرحوم قبر مرحوم حاجی میرزا بدیع درب امامی است که واقعاً بدیع الزمان بود در کمال فقر بوضع پاکیزگی واستغناء و در دو مسجد طرفین بازارچه وزیر قرب درب امام امامت می نمود خواص و مقدسین حتی از محلات بعیده حاضر، همه صبح و شبهای تعطیل بمنبر و مسائل و مواظب خیلی سهل و روان پرفائده خیلی شوخیهای ملیح در منبر و غیر منبر داشت طبع شعر خوبی اطلاع و حفظ تائی در اشعار و تواریخ و اخبار و مدرس مدرسه نماورد بود مخصوصاً در قوانین و شرح لعمه استاد و شرح کبیر و فرائد و متاجر را تدریس مینمود اغلب فضلاء و علماء عصر که اصفهان آمده از شاگردان ایشانند حواشی بر قوانین نوشته، اجزائی در فقه در خراج و مقاسمه و غیر آن و در حسن خلق و اخلاق کامله ممتاز، از شاگردان مرحوم آقا میر سید محمد شهبانی و مرحوم حاجی ملا حسینعلی و مرحوم حاجی شیخ محمد باقر و مجاز از حاجی و شیخ و دیگران از علماء وفات او سنه ۱۳۱۸ (۳۸).

۳۸- وفاتش عصر جمعه ۲۱ شعبان سال مرقوم: ادیب و دانشمند معاصر

آقای میرزا حبیب الله متخلص به نیر در تاریخ وفاتش فرماید:

فیا ایرا کتب لتاریخ فوته
بفردوس خلد روح البدیع

و سید عبدالوهاب مستشار دفتر در تاریخش گوید بدیع هم بمکان رفیع جای گرفت و در این سال ۵۰ مدتی کمتر از دو ماه هفت نفر از علماء اصفهان وفات یافتند (بنا به نقل مولف تاویخ اصفهان).

۱- حاج شیخ محمدعلی نقه الاسلام از آقایان مسجد شاه ۲- اقامیرزا محمد هاشم چهارسوقی ۳- حاج سید مهدی فرمانی ۴- حاج میرزا بدیع درب امامی ۵- حاج میرزا زین العابدین که در امامزاده سه تن جنب مسجد اقا نور مدفون گردید ۶- آقا سید محمد رضا ۷- حاج میرزا عبدالرزاق رشتی رحمه الله علیه.

بقیه پاورقی زیر صفحه ۳۰

۹
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴

و در طرف راست مه بل این تکیه (۳۹) قدری بالاتر تکیه مرحوم حاجی محمد جعفر آباده می است که تکیه مرغوبی است خوش وضع و منزل دار قبر مرحوم حاجی آباده ای در وسط گنبد است و این مرحوم از شاگردان مرحوم حجة الاسلام حاجی سید محمد باقر بوده که به همراه آن مرحوم بمکه مشرف شده و خودش عالمی محقق و بسیار زیرک و دانا و باتدبیر بخصوص در مرافعات و تمام کردن آنها و رساله عملیه نوشته و مقلدین هم داشته و معروفست که قرار او ثبت اموراتی که در نزد او میشده

۳۹- در مقابل تکیه آقا میر سید محمد شهبانی مسجدی است که آنرا رکن الملك بنا نموده است مرحوم حاج آقا اورا از معارف علماء اصفهان در تاریخ بنا آن می فرماید ،
مرهون آورد اور و بهر تاریخش سرود از سلیمات شد بنای مسجد اقصی متین نام رکن الملك میرزا سلیمان خان بن محمد باظم است مدت زمانی نایب الحکومه اصفهان بوده بی نهایت خوش رفتار بوده است (نسبت و سایر حکام) و در دستگیری از بیچارگان دقیقه فروگذار نمی نمود . در سال ۱۲۵۴ در شیراز متولد شده و در ۳ شنبه ۷ ج ۱ سنه ۱۳۳۱ وفات یافت قبرش در اطاعتی در دالان مسجد مزبور در سمت چپ داخل شونده مرحوم رکن الملك طبع شعری داشته و در اشعار خلف تخلص می فرمود .

بقیه باررقی از صفحه ۳۰

نقل مؤلف تاریخ اصفهان خالی از اعتبار است زیرا فوت مرحوم رشتی در ۱۵ ذی قعدة ۱۳۱۹ بوده و در این تکیه قبور برخی از علماء و فضلاء است که بعضی را مؤلف بعد از درخواست نمود و غیر از آنهاست مرحوم آقا سید ابوالقاسم معروف به سید الاسلام از سادات شهبان و امام جماعت مسجد صفا وفاتش ۲۵ محرم ۱۳۵۷ در ماده تاریخ وفاتش گفته اند:

خواست چه تاریخ سال ماوی مجزونه گفت شد سوی جنت روان سید اسلامیات وی پس برادر مرحوم آقا میر سید محمد شهبانی و خود از فضلا بوده

بوده که من بعد اشتباه کاری نشود چنانچه در این زمان هم بعضی بهمین طریق رفتار مینمایند و مدرس در اصفهان و امام مسجدی که برای او و باسم او بنا شده و مسجد خوش وضعی است بوده و مزاحهای شیرین از آن مرحوم معروفست شوخیها و خوش صحبتیهای بسیار داشته نظیر آقا جمال خوانساری و کتابهای فاضلانیه نوشته، یکی نقود المسائل است در فقه استدلالی که ملمع است یعنی فارسی و عربی با هم است، کتاب مرایا در اصول، رساله حمامیه در محل نزاع حمام شیخ، شرح تجرید الکلام، شرح دروس فقه جعفری. سؤال و جواب و غیر اینها و وفات مرحوم حاجی سنه ۱۲۸۰ (۴۰) ماده تاریخ اللهم نور مضجعه و دو پسر داشت آقا عبد الجواد که در مسجدی که باسم خود مرحوم حاجی محمد جعفر است در محله جماله کله امامت داشت و در سفر عتبات وفات نموده و دیگری آقای حاجی اعطاء الله مرحوم که مردی وارسته و از دنیا گذشته مجاور نجف اشرف و با وجود بسیاری مرید و طالب در اصفهان اقبال بآمدن نکرده ایام طاعون نجف بطاعون وفات نموده هر دو در وادی السلام قریب بمقام صاحب علیه السلام مدفونند و در این تکیه فضلاء و صلحاء و معروفین جماعتی مدفونند من جمله شیخ حسن واعظ صاحب کتباب منتخب الاخبار طرف پائین پای حاجی در ایوان (۴۱) و مرحوم آقا عبد الحسین پسر مرحوم آقا محمد مهدی پاشنه طلای بزدی که از اولاد آخوند

۹

۱۰

۱۱

۱۲

۱۳

۴۰ - وفاتش در شب شنبه ۱۹ رمضان سال مرقوم بود . و پرتو شاعر اصفهانی در ماده تاریخ و غامش فرماید: سال تاریخ زهرتوشه سؤال گفت اللهم نور مضجعه ۴۱ - نام مؤلف کتاب منتخب الاخبار حسین است که حسن و در امل الامل تصریح دارد که در چهل عامل وفات یافت و این قبر مرحوم شیخ حسن عینانی که همطایفه او بوده و در روغات وفات او را در اصفهان می نویسند - معلوم

۴۲

ملا محمد صادق اردستانی که ذکر شده بود و از فضلاء بود و در اصفهان وفات نمود در خلوت پشت سر که حوض خانه در او است در ایوانچه روبه قبله است و اثر قبری ندارد. و آخوند ملا عبد الله خوئساری که از روضه خوانهای معروف و در ایام عاشورا وفات یافت و در حال شدت مرض ترك ذکر مصیبت ننمود قبر او در ایوان جلوی گنبد جلوروی قبر مرحوم حاجی، ماده تاریخ او این است: یا حسینی گفت و پس دم در کشید (۴۲) بالای تکیه مرحوم حاجی آباده در راهی که میرود تکیه میر تکیه مرحوم آقامیرزا عبد الغفار تویسرکانی است عالمی بزرگوار جامع معقول و منقول امام مسجد حاجی آباده و جماعت او برگزیده بود از خواص طلاب و تجار و اختیار و از رؤساء شاگردان مرحوم حاجی ملا حسینعلی تویسرکانی. و مجاز از او و از مرحوم آقا

۴۲ - وفاتش ۷ محرم سال ۱۲۹۳ و بر تو در ماده تاریخ وفاتش گوید:

از بی تاریخ آن بر تو سرور یا حسینی گفت پس دم در کشید

و در بهلوی اوست قبر فرزندش میرزا محمود که بمدر المحدثین معروف بود و در

۲۳ رجب سال ۱۳۳۲ وفات یافت. ماده تاریخ وفاتش اینست

احمد افزای و گو بتاریخش مرد صدر المحدثین محمود

وی پدر مرحوم میرزا عبد العزیز صدر المحدثین معروف و آقای حسن صدر

مدیر روزنامه قیام ایران و مؤلف حقوق و در اسلام میباشد.

دیگر از مدفونین این بقعه است مرحوم آخوند ملا حسن بن ملا یوسف کریمکندی (در بکنه

از دهات پر خوار اصفهانست) معروف به عماد الواعظین از بزرگان اهل منبر دو

۹ صفر سال ۱۳۲۳ وفات یافت ماده تاریخ فوتش اینست:

به تبلیغ زن سر به خود گویدی تا و بیخ بجا و منزل اصلی حسین کرد شتاب

دیگر از مدفونین مرحوم حاجی شیخ حسن فرزند حاج شیخ محمد ابراهیم واعظ

یزدی است قبرش در ایوان باین باستوی از واعظ مشهور اصفهان بوده و در ۱۷

محرم ۱۲۸۶ وفات یافت و بر تالیفاتی است از آن جمله کتابی در غزوات حضرت

امیر (ع) نوده ایشان، آقای آقا شیخ محمد علی اشعری بن حاج شیخ محمد بن حاج

۱۴

۱۵

۱۷

۱۸

۱۹

۲۰

۲۱

۲۲

۲۳

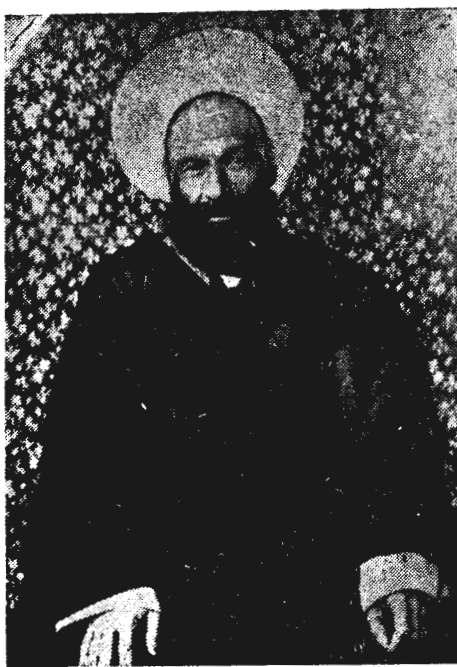
۲۴

میرزا محمد باقر چهار سوفی که در روضات الجنات ذکر فضل ایشان

شیخ حسن از واعظ و محدثین معاصر اصفهان است و دیگر قبر مرحوم میرزا محمد
فرزند میرزا محمد حسن بن بدیع الزمان منجم اصفهانی است جد آنان از کتبا با دختر اسان
با اصفهان آمده و در اصفهان با کمال عزت و احترام میروسته است و نسب آنان را تا با امام علی

۲۴

۲۵

تبریز در اصفهان فی شهر است اربعه

مرحوم آخوند ملا حسین کربکنندی

السلام در قناب (سادات اصفهان) نگاشته ام رجوع شود. میرزا محمد آخوند از علمای اصفهان
بوده. مخصوصاً خط هکسته و ادب و نهایت استعدادی می نویسته در کلیه علوم متداول زمان
خود اطلاعاتی داشته در هج ۱۹ ذی قعدة سال ۱۲۸۹ وفات یافت هجاب لای در
تاریخ وفاتش گوید :

بگفتا هجاب از بی سال رحلت
بفرهوس ده کوس حشمت معبد
و در این تکیه ظهور جمعی دیگر از علمای این هج که از الراج آنها میتوان شناخت

از تکیه حاجی محمد جعفر که بیرون میانی مقابل آن بالای تکیه

است برخواستی آقا ضیاء الدین عراقی بر کفایه الاصول غراسانی در نهایت استادی
مرقدم فرموده است. در صبح جمعه ۱۳ صفر ۱۳۶۲ هـ سن ۷۵ سالگی وفات یافت .
فاضل بزرگوار آقای آقام جنتی فرزند مرحوم حاج سید محمد باقر میر محمد صادقی
اهماری در وفات او فرموده تاریخ اینست:

۲۷

الخمیس ابدی فقله مورخا هذا علی قد علی فوق العلی
عده زیادی از شعراء معاصر او استنهایان و غیره در تاریخ وفات او اشعاری
سروده که آنها را عموماً در کتاب (گوهر گرانها) نقل نموده ام .
و در این بقعه است قبر مرحوم حاج سید محمد علی مبارک که ای از بزرگات

۲۸

حاج سید محمد علی مبارک که ای

اهل منبر براستی میتوان گفت در بین معاصرین بقدرت بیان او کمتر مقایده شده
است. در ۱۷ ذی حجه ۱۳۱۶ متولد شده و در جمعه ۷ رجب ۱۳۶۵ بهر فی رحمت

۱۶ آقامیرسید محمد عمارت مختصری است قبر مرحوم آقا سید محمد ترک
در آنجا است و آن مرحوم امام جماعت مسجد شاه اصفهان بوده و کسانی
که ایشانرا دیده اند از معتبرین ارادت و اخلاص تام بایشان دارند که از
اهل علم و فضل و تقوی و دیانت بوده بلکه معروفست فاتحه خواندن سر قبر
او بجهت رفع بعضی امراض مجربست و لذا وهم فعلا از جمله فضلا و امام

وفات یافت و برخی گفته اند که او را مسموم نموده اند لیکن حقیقت معلوم نشد. در قدرت
حفظ و نقل اخبار کم نظیر بود و چون بیشتر به نقل نوادرمی پرداخته نسبت جمل
اخبار بوی میدادند.

کتابهای زیادی تألیف نموده و برخی از آنها بطبع رسیده است از آنجمله
است: ۱- جامع العلوم ۴ جلد ۲- جنة المآء در ادب ۳- اسرار و فلسفه احکام
۴- انوار الساده در فضائل بنی هاشم ۵- اسرار حج ۶- اسلام خالص ۷- تحصیل
النش در شرح حدیث حب الوطن ۸- تاریخ حضرت رسول صلعم ۹- تاریخ اصفهان ۵
جلد ۹- تاریخ مکنه و بلدان که سفرنامه است ۱۰- نورات العلوم ۲ جلد ۱۱- دانشوران
اصفهان ۶ جلد ۱۲- رهنمای ریاضیات ۱۴- سرآردق دوشیزگان ۱۵- سفرنامه غرب
۲ جلد ۱۶- صراط المستقیم ۲۷- لشف الغیب ۱۸- لشف المہلکات ۴ جلد ۱۹-
مرآت الکلب ۲۰- اوالات و اولاد موسی بن جعفر ع ۲۱- نور القدسی در احوال مجلسی
۲۲- مواغظ ۲۳- دیوان اشعار ۴۰- مثنوی سقراطیه در عرفان ۵- سوانح العمر و غیره
وی گاهی شعر نیز میگفت و صفائی تخلص میفرمود از اشعار اوست:

مرا یاری است که نامش گفتنی نیست لب املش حقوق گفتنی نیست
بگو گفتم که شب آبی بخوابم بگفتا چشم عاشق گفتنی نیست

۲۹ و باز در این بقعه است قبر مرحوم حاج مهدی سمسار از تجار معروف اصفهان
چون کتاب مستطاب وافی بسمی و اهتمام او بطبع رسیده لهذا برای قدردانی از زحمات
او و تذکر به سایر متواین که زحمات آنان در راه دین از بین نخواهد رفت و
و مسلمانان در هر زمان و مکان که باشند از آنها قدردانی خواهند کرد متذکر نام او
شدیم و نامش در ۱۹ شوال ۱۳۵۳ قبرش در داخل بقعه و هم چنین در این تکیه
است قبر مرحوم حاج شیخ محمد باقر بن حسنعلی همدانی از علماء و فضلا
اصفهان طبع شعری داشته و اتق تخلص میفرموده و در تصحیح برخی از مجلدات

جماعت مجله تلوا سکا است از پشت سر قبر آقا سید محمد (۴۴) که طرف دس

بهار الانوار و غیره زحمات زیادی کشیده در ۱۲۷۴ متولد گردید و در صبح شنبه ۱۲ ع ۱۳۳۶ وفات یافت نام دیوانش نصیح الحبيب میباشد از اشعار او ست شواهی بمردم از بنامی نو ماه را یکسو فکن ز چهره دوزلف سیاه ر یکماه در میان دوشب را بما نمای تا جمله بفکیریم بیک شب دو ماه ر و در صله ایوان دست راست قبر مرحوم قدسی واقع است وی مرحوم میرزا عبدالاحسین خوشنویس فرزند آقا میرزا محمد علی میباشد پدرش از خطاطان معروف بوده خودش از بزرگان ادب و شعراء اصفهان و مؤسس دبیرستان قدسی است و ازین راه خدمت زیادی بجامعه ابرائی نموده و بسیاری از دانشمندان اصفهان از شاگردان مدرسه اویند. دو ع رمضان ۱۲۸۷ متولد و شب یکشنبه ۵ صفر ۱۳۶۶ وفات یافت از آثار او کتاب تحفه الفاطمه بطبع رسیده آقای پیرخواهر داده ایشان در تاریخ وفاتش در ضمن اشعاری فرماید :

لما فقت (ادیباً) قل لرحلته عبدالاحسین انی فی جنۃ القدس

از اشعار او ست :

مروم نهادم نشد اورام بجز اشک قربان دل نازک و دردانه بستنش
نرم شکند موی میانش ز لطافت آویخته دل بستکه بهر تار سمننش
گردیده اسیر سر زلفش همه عالم قدسی عجبی نیست کرافتاد به بندش
و در اطراف آخری دست چپ این تکیه است قبر مرحوم میرزا آسماعیل خان
متخلص بنائب فرزند مرحوم شهاب لای. مرحوم نایب از شعرای اصفهان بوده تولدش
۱۲۸۵ در سالی وفات یافت .

از اشعار او ست :

ما را بنمود از عشق و ببرد اخفی نیست مهر وخت ایام ز دل انداختنی نیست
از چهر رخ و روشن و زلف سه تو شام از سحر نایب بشناختنی نیست
و در همین اطراف است قبر مرحوم میرزا حسین خان نیرانصاری از شعرای اصفهان
در ۱۲۸۴ متولد و در جمادی الاول سال ۱۳۴۴ وفات یافت. کتب ذیل از تألیفات او ست
۱ - ترجمه تاریخ شرق اقصی ۲ - جنک روس و ژاپون ۳ - ترجمه تاریخ فرانسه ۴ - حبره الناظرین در تاریخ زمان ۵ - رعنا و زیبا منظوم ۶ - دیوان
آشعار از او ست :

از کرشمه غم ابروش چه بابر باشد یکی گردش چشمش چه قیامتها شد
از لبهام رخ همچو مهش گشت عیان همچو خورشید که از طرف افق پیدا شد

چپ راه است رو بلسان الارض میرسد.

۴۴ - وی فرزند آقا محمد محمد حسین از اهالی شهر خوی میباشد و فائز
۳ هجری ۱۲۲۹ سال ۱۲۶۶ بوده است و بقعه آن اکنون خراب است. در آفراین
تکیه در روی سکوی سنگی است قبر مرحوم جهانگیر خان حکیم قشقانی از بزرگان

۳۵

حکماء و مدرسین اواخر اصفهان بود و شرحی بر تاج البلاغه نوشته در هجری ۱۲۲۸
۱۳ رمضان ۱۳۲۸ وفات یافت و فاضل لرزانه و دانشمند گرانمایه حضرت آقای
حاج میرزا حسن خان انصاری در تاریخ فوت ایشان اشعاری سروده ماده تاریخ
اینست: جهانگیر نزد خدای جهان شد
اعمار ذیل از مرحوم جهانگیر خان در هجری ۱۲۰۵ سال ۲۰۰۵ از وفات بنام ایشان

بتکیه مرحوم آقامیرزا ابوالمعالی (۴۵) که اصغر اولاد مرحوم حاجی
کلباسی اعلی الله مقامه بود و مراتب زهد و تقوی و اخلاق کامله و گوشه نشینی
و کثرت اشتغال بفکر در علوم و نوشتن کتب علمیه بیش از آنست که در این
مختصر گنجد مجلس آن مرحوم مصداق حدیث حواریین و عیسی که عرض
کردند من نجالس؟ با که مجالست کنیم؟ فرمود من بذکر کم الله رؤیته و
یزیدکم فی العلم منطقه و یرغبکم فی الآخرة عمله یعنی کسی که دیدار او
شمار اید خدا اندازد و گفتار او در علم شما افزاید و کردار او شما را راغب
و مایل بآخرت نماید. حالات آن مرحوم بهمین وصفها بود صحبت موعظه و
علم دقائق اخلاق و اخلاص را ملاحظه میفرمودند و قدری از حالات خود

۴۵- از در قکبه که وارد شوی طرف دست راست طاق کوچکی است در
پای بهاری آن قبر مرحوم آقا میرزا عبدالرحیم کلباسی است که از نواده های
حاجی کلباسی بوده و از علما و فضلاء و ائمه جماعت بود در ۹ شعبان ۱۲۵۴
متولد شده و در ۹ شعبان ۱۳۳۵ وفات یافت وی مؤلف کتاب گشت الحجاب در شرح
خلاصه الحساب است -

نیت شده است ..

تا یاد چنین زلف تو شد پای بست ما	رفت اختیار عقل و سلامت زد دست ما
از حرف ایستی چو کسی را خبر شد	عشق چگونگی کرد حکایت ز دست ما
غمگین مشوگر از ستمش دل شکسته ای	کار زده صد هزار دست این شکسته ما
از دشمنان ملامت و از دوستان جفا	بود است سر اوشت ز روزا بست ما
گشتم ز هجر غرقه در پای اشک خویش	تا ماهی وصال کی افتد بشت ما

و در بالای سر اوست قبر مرحوم آقا سید محمد رضا خوانساری از علما و اواخر
اصفهان بود و مجلدات وافی و مستننه و برخی دیگر او را متنب را ایشان تصحیح فرموده اند
وفاتش ۲۷ رجب ۱۳۳۹ رویداد -
و در این تکیه قبور برخی دیگر از فضلاء معاصر اصفهانست که از الواح آنها
مستفاد می شود .

را در آخر بشارات و رساله زیارت عاشورا و غیرها نوشته اند اجمال آنکه
 بعد از فوت حاجی صغیر بوده و با عدم توجه تام بزرگتران بزحمات فوق العاده
 بعد از قابلیت مشغول تحصیل خدمت مرحوم آقا میر سید حسن مدرس شده و
 امر گذران وزندگانی او هم بسختی بوده من حیث لایحتساب از جانب
 پادشاه وظیفه‌ئی از مرحوم حاجی در حق ایشان بی توسط بقلب شاه افتاد که
 شاه وقتی پرسش از ولد عالمی از حاجی نموده ذکر آن مرحوم شده مقرر
 گردیده و تمام سالها همه اوقات را بفکر و نوشتن مشغول بوده حتی در توی
 حمام فکری میکرد در رخت کن آمده نوشته باز مراجعت به گرمخانه
 مینموده تا آنکه از کثرت فکر بخصوص در اصول بضع قبل مبتلا شده که
 تا آخر عمر مبتلا بوده. هر که خواهد بیان حالاتی از آن مرحوم از خوابا که در
 حق او دیده شده و مرارات که کشیده و بیاناتی که مرحوم حاجی کرباسی
 در حق او در طفولیت او نموده بفهمد رجوع بآنچه خود نوشته اند نماید و
 کتاب و رساله‌های آن مرحوم بسیار است. در اصول بشارات در سه جلد متجاوز
 از صد و بیست هزار بیت، رساله حجیه ظن مطلق سی هزار بیت، رساله مختصری
 نیز در حجیه ظن، رساله شک در جزئیة و شرطیة، رساله در متباینین. رساله در
 فرق مابین شک در تکلیف و مکلف به، رساله بقاء موضوع در استصحاب، رساله
 تعارض استصحابین، رساله تعارض استصحاب و اصل صحه عقد، رساله تعارض
 استصحاب وید، رساله بقاء بر تقلید رساله در اینکه اصل در استعمال حقیقت است
 یا اعم از حقیقت و مجاز، رساله در دلالة نهی بر فساد، و در علم رجال رساله در نقه
 در علم رجال، رساله در اصحاب اجماع، رساله نقد طریق که بنیان جدید مخترعی
 است، رساله تصحیح غیر، رساله هائی در نجاشی و در محمد بن الحسن اول
 سند کافی و در ابی داود و حسین بن محمد و محمد بن ابی عبد الله و علی بن محمد

و محمد بن زیاد و معاوية بن شريح و حماد بن عثمان و محمد بن الفضيل و محمد بن سنان و علي بن الحكم و ابی بکر حضرمی و محمد بن قيس و رساله در تزكية اهل رجال، و رساله در تفسير عسکری (ع) و رساله در علی بن سندی، رساله در حفص بن غياث و سليمان بن داود و قاسم بن محمد، و رساله در روایات ابن ابی عمير، رساله در تحقيق حال ابن غضائری، رساله در احوال شيخ بهائی، رساله در احوال آقا حسين خوانساری (نسخه از آن در نزد نگارنده موجود است: مهـدوی) فوائد رجالیه دیگر غیر از مذکورات و در فقه مباحثی از وضو در شرح کفایه رساله در نیت، رساله وجوب نفسی و غیر طهارات ثلث مفصل و ممتاز، رساله نماز در ماهوت، رساله نماز در حمام و وقف که غیر اهل تصرف کنند، رساله در مفطريت قليان، رساله در اشتراط رجوع بکفایه در حیح، رساله در استیجار عبادت، رساله شرط ضمن العقد، رساله معاطاة، رساله اسراف، رساله در صوت نساء، رساله تداوی بمسکر، رساله در غسله ناتمام، رساله در عصير غنبي ناتمام، شرح خطبة شقشقيه، رساله استخاره بقرآن، رساله زیارت عاشوراء رساله تربت، رساله سند صحیفه، رساله جبر و تفویض، رساله شبهه استلزام و شبهه حمادیه و شبهه حمل مشکوک فيه بر غالب، رساله در جهة تقييدیه و تعليلیه و در تفسير اجزائی باحواشی بر قرآن و مجموعه قریب سی هزار بیت، و خطبه ها که از قرآن تألیف نموده و مجموعه در اشعار خوب عربیه بقدر هزار بیت و رساله فارسیه در احوال انسان و مختصری در علم حساب. (۴۶)

۴۶ - نام آقا میرزا ابوالعالی محمد بوده و در صبح ۴ شنبه ۷ شعبات

۱۲۴۷ متولد شد. و در صبح ۴ شنبه ۲۷ صفر ۱۳۱۵ وفات یافت.

و در دو طرف از دو فرزندش مدفون شدند و آنرا نوه کاملی از پدر

پدر گوا خود بودند و در بین تمام معاصرین در عهد و تقوی احدی بمقام آنها دیده نهد

از تکیه آقامیرزا ابوالمعالی که بیرون آملی طرف چپ بایم

۳۷

۳۸

مرحوم حاج میرزا جمال الدین در پشته سرپدر مدفون است در ۱۷ رمضان ۱۳۵۰ وفات یافت و مرحوم حاج میرزا ابوالهدی در پیش روی پدر مدفون گردیده مرحوم حاج میرزا ابوالهدی را تالیفات چندی است از آن جمله است: بدو التمام بطبع رسیده ۲- در التمین و احوال مؤلفات و مؤلفین ۳- دو ذالبیضاء در اجازه روایت ۴- سماه النقال در علم رجال ۵- الی سلاله النخفه در اجازه روایت که برای آقای آقاسید هباب الدین نجفی ساکن قم مرقوم نموده. وفاتش در هفتم شنبه ۲۷ ع ۱۳۵۶ سال ۱۳۵۶ رویداد رحمه الله علیه. جاوری در تاریخش گوید

۳۹

جاء الشیخ مهتبا و مورخا ائلا السلام علی من اتبع الهدی (دیگر از مدفونین این تکیه است مرحوم میرزا احمد ملا باهی از علماء اصفهان بود. در روزه شنبه ۱۱ ع ۱۳۳۱ سال ۱۳۳۱ وفات یافت. معلم).

مرحومین حاج میرزا ابوالهدی و حاج میرزا جمال الدین کرباسی

۴۰

نامش در کتاب مآثر و الاثار مذکور است. و از مدفونین این تکیه است مرحوم حاج میرزا موسی انصاری از معارف همراه اصفهان در ۱۲۷۳ هجری قمری و در ظهر چهار شنبه ۲۲ محرم ۱۳۶۰ وفات یافت. انصاری در تاریخ فوتش گوید: وادی این رسیده و جاوری تاریخ گفت شده مهاجر موسی انصاری و طور حق بدیده

قبرستان از میان جاده روبه‌سان الارض می‌رود (۴۶) یعنی زبان زمین. گویند حضرت امام حسن ع که باصفهان آمده این زمین با او تکلم کرده که بهود جادو میکنند پس آن حضرت تختی از فولاد ساخته در آن منزل کرد که جادو در او اثر نکنند و باین مناسبت این قبرستان را تخت فولاد می‌گویند ولی آمدن حضرت باصفهان محل تأمل است گرچه بعضی از علما ورود حضرت را بکهنک که از دهات اصفهانست و غیر آن را نقل نموده‌اند و در آنجا عمارتی است و در میان آن عمارت قبری است گویند قبر یوشع بیغمبر است (۴۷) و در جنب اطاقی که قبر یوشع است گنبدی است که مرحوم آقامیرزا محمد حسن نجفی در آنجا است آن مرحوم هشتاد و یکسال عمر کرده

۱۸

۴۶ - رسید به اسات الارض در پشت خانه‌های (کوله بهارچه) سکوی کوچکی است در روی آن قبر مرحوم آقا میرزا زین‌العابدین رضوی خوانساری واقع شده است وی از علما و ائمه جماعت اصفهان بوده کتب چندی تألیف نموده از آنجمله است: ترجمه کتاب انوار نعمانی که بنام آقا نجفی بطبع رسیده (بر حسب آنچه ولد او شهادتشان آقای آقا سید محمد رضوی می‌گویند) در ۱۳۰۷ ع ۱۳۰۷ وفات یافت.

۴۱

۴۷ - اوست حضرت یوشع بن نون و فاته در سال ۳۸۹۲ الهی بوط قبرش بنا بر صحیح در سه منزلی بیت المقدس در گوه افرازم است معلوم.

۵

کتابی بنام خلاصه الله تألیف نموده دیوان اشعار دارد
از اشعار اوست :

ارض و سما تحمل بار غمت نکرد این بار سخت را بجز الحان له می‌برد
و از مدفونین این تکیه است مرحوم حاج سید حسن واعظ کاشانی از معارف
اهل متبرکده قبرش در اوسه است یکوجه پنجره دارد.

۴۳

سنه هزار سیصد و هفده وفات نمود (۴۸) صاحب نسبت عالی است پدرش مرحوم
 آقا محمد علی نجفی فقیه مطلق که ذکر حالش میآید جدش آقا باقر هزار
 جریبی که آقای مطلق در کربلا اول او بوده و بعد آقای بهبهانی و استاد
 میرزای قمی است که مرحوم میرزای قمی بملاحظه استاد زادگی نسخه
 اصل قوانین را برای آقا محمد علی فرستاده که فعلا نزد این خانواده
 است (۴۹) و مادر آقا میرزا محمد حسن دختر میرزا محمد باقر نواب که
 سمت وزارت آقا محمد خان و فتحعلی شاه داشته و از علماء و حکماء بوده و شرح
 نهج البلاغه فارسی با تحقیق و تفسیر قرآن مخصوصی نوشته که چهار مجلد
 است مرتب بچهار عنوان قصص و احکام و مواعظ و معارف و گویند صندوق
 خاتم روی قبر امیر المؤمنین علیه السلام را از جانب آقا محمد خان او برده
 بالجمله مرحوم میرزا محمد حسن از شاگردان صاحب جواهر و صاحب
 ضوابط و مرحوم شیخ مرتضی بوده قدری از طهارت را مبسوط و منقح
 نوشته حاشیه بر قوانین دارند و حواشی بر فصول دارند، اجزائی در اصول
 فقه دارند، رساله در زیارت عاشوراء، در اواخر عمر بنایشان بر نوشتن
 کتابی در تقوی و آیات تقوی و مراتب تقوی بود و تمام نشد و در دیانت
 و محکمی امر مرافعات و امتناع از چیزی که بوی رشوه در او باشد و عدم
 ملاحظه از اکابر و ارحام در این مقام عند الخواص و العوام مسلم بود و
 مرحوم آیه الله میرزای شیرازی اعتماد تامی باو داشته که اهل اصفهان هر

۴۸ - در روز شنبه ۱۱ ع ۱۲۳۵ سال مرگوم وفات یافته و در ۱۲۳۵ تولد یافته

است و بعد از طبع کتاب او را به نجف اشرف نقل نموده اکنون این قبر است .

۴۹ - این کتاب بعد از بکتابخانه مرحوم آقا سید ابوالقاسم و هکدری منتقل

معلم

گردید .

وقت از او سؤال نموده بکه رجوع کنند میفرمودند میرزا محمد حسن نجفی و جمعی از خواص تقلید آن مرحوم مینمودند و امام مسجد ذوالفقار و مشغول تدریس و تصنیف و جواب استفتاآت که میخواستند و استفتا راز و جواب نمی نوشتند خیلی متقن و کول بر رجوع و دقت میکردند (۵۰)

۴۳

۵۰ — در لسان الارض است قبر مرحوم آشفته از شعراء نامش حسینعلی در سال ۱۳۰۲ وفات یافته. دانشمند معاصر آقای جلال الدین همای استاذ دانشگاه اینده و شعر را از وی میدانند.

پرده بود جمال جمیل و عزوجل بخویش خواست سکند جلوه بصبح ازل
چو خواست پرده ز روی جمیل بکشاید علی شد آینه خیر الکلام قل و دل
از لسان الارض و و قبله که حرکت کنی قدری فاصله معطره است که اطراف

۴۴

آن دیوار دارد در وسط آن قبر مرحوم آقا میرزا محمد تقی قرزند حاج میرزا عبدالرزاق احمد آبادی است وی از علما و فضلا و از شاگردان مرحوم و همکری است و طبع شعری نیز داشت و نسبت به حضرت صاحب الامر «عج» کمال خلوص بیت و اعتقاد اظهار مینمود و تب چندنی تالیف نموده و برخی بطبع رسیده از آن جمله است ۱ — ابواب الجنات ۲ — مسامین الجنان ۳ — وظیفه الانام در زمان غیبت امام علیه السلام ۴ — سراج القبور ۵ — تذکره الطالبین در ترجمه آداب التلمین تالیف خواجه نصیر الدین طوسی منظوم ۶ — کنز الفناکم در فوائد دعا برای قائم عج ۷ — نور الابصار در فضیلت انتظار بفارسی ۸ — مکمال المکارم نام تمام ۹ — دیوان اشعار و غیره آنجناب در ۱۳۰۱ متولد و شب سه شنبه ۲۵ رمضان سال ۱۳۴۸ وفات یافت رحمه الله علیه. از اشعار اوست:
دوری رخت ای بادشاه حسن و جمال رسیده جان بلب عاشقان تمال تمال
بذکر حسن تو کزو بیات عالم قدس بسبحون له بالفدو والاصال

امام مهدی هادی شهنشه در جهات سعی ختم رسل ما حی رسول خلال
وار آنجا قدری جلو تکیه ملک واقع است که آنرا مرحوم حاج محمد ابراهیم
ملک التجار اسمهای بنا نمود وی از تجار معتبر و صاحب خیرات و عبرات کثیره
بوده در سال ۱۳۴۱ وفات یافت و در خانه خویش واقع و در مسئله با قلمه مدفون

۴۵
ملک التجار

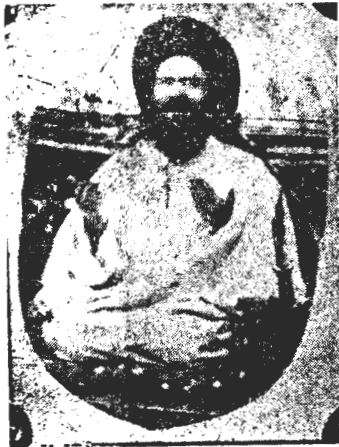
ازلسان الارض که برگردی وارد قبرستان شده در طرف چپ راه

آقا سید محمد تقی احمد آبادی

گرفته. در این تکه قبر بهاری از علما و حکما و وعاظ متأخر اصفهانست: از
 آنجمله است: قبر سید محمد حسن فانی یزدی که معجزه‌هایی دارد از اضلاع
 و عاظم‌ها منبر بوده کتب چندی تألیف نمود از آنجمله است ۱ - اسیر الاخبار ۲
 بهجة الابرار ۳ - قوت‌الامه ۴ - فلاح‌الایمان ۵ - ود السخیفه ۶ - برهان‌التقین
 ۷ هدایه‌الکهن . تولدش جمعه ۲ رجب ۱۲۸۱ و فاتهش شب ۵ شنبه ۱۲۹۷
 سال ۱۳۳۸ و در بهلولی اوست قبر مرحوم حاج آقا منیرالدین بروجرودی فرزند آقا
 جمال پسر مرحوم ملاعلی بروجرودی جدش داماد پسرزای قمی بوده. و خود از روساء

شیراز در وسط راه که بر روی بقبر فاضلان قدری طرف چپ قبور بسیاری
از علماء و فضلاء و کاملین است یکی قبر مرحوم آخوند ملا علی اکبر آجیه می
است قبر با سنگ بسته بزرگی دارد که بالای سر او هم سنگی راست

سید محمد حسن فانی

علماء اصفهان است در ۲۱ رجب سال ۱۲۶۹
متولد شده و ظهر ۲ شنبه ۱۷۲۴ سال ۱۳۴۲
وفات یافت کتب چندی تالیف نمود از آن جمله
اسم: ۱- الفقه عربی در شرح حال علماء و
اسامید خود ۲- ترجمه حال عده از روایات
۳- منظومه در اصحاب اجماع و غیره
و در اکتفا به تفصیلی بود که در اصفهان کم
نظیر بود و بعد از فوت فرزندش حاج شیخ
اسماعیل که او هم اهل علم و فضل بود و در
جوانی در روز ۴ شنبه ۳ شعبان ۱۳۵۲
وفات یافت و در بهلولی پدر مدفون گردیده
کتب بخانه از بین رفت.

۴۸

دیگر از مدفونین این مکان است حکیم بزرگوار مرحوم آخوند ملا محمد
کاشانی از اجله حکماء و اهل عرفان بود. حکایات غریبه و حالات عجیبه از او نقل
می نمایند تدریس حکمت و کلام دوزمان او بدو منحصر بود در زهد و ورع بگانه
روزگار بود و حالات مخصوصی داشت که اهل ظاهر را چندان باوی سرو کار نبود
بلکه اغلب از وی بیزار بودند.

۴۹
آخوند کاشانی

هبطه گرم وصل آفتاب بخواجه رواق بازار آفتاب نکهاده
وفاتش شنبه ۲۰ شعبان ۱۳۳۳ سن ۸۴ سالگی و بر حسب وصیت خود
آن مرحوم روی لوح قبر آن اوشته است (فقیر الحق اضف خلق الله آخوند ملا -
محمد کاشانی) .

در جلوروی اوست قبر مرحوم آقا شیخ محمد حکیم خراسانی از حکماء معروف
و ابرو رگانه علم و حکمت و صاحب مدرسه صدر بود. و در زمان حیات خویش مانده

۵۰
الشیخ محمد حکیم

نصب است بالا سر قبر مرحوم آخوند ملا اسمعیل خواجویی است که

استادش مرحوم آخوند کاشی زن اختیار نکرده و نهایت زهد و روح و استغناء

مرحوم آخوند کاشی

حاج آقا میرزا محمد علی

زاده گی مهنمود وفاتش عمره ذی حجه ۱۳۵۵ .

دو پیش روی او قبر مرحوم ملا عبدالله هرنندی واقع است وی به حاج آقا معروف بوده وی غیر از ملا عبدالله هرنندی مؤلف دلائل الدین و غیره میباشد او قبرش در هرنه است چنانچه بیاید .

انشاء الله ذکر میشود و آخوند ملا علی اکبر مذکور دارای علم کلام و

و در بحث سر قبر آخوند در پائین سکو قبر مرحوم حاج ملا حسن در می است

که سنک لوح ندارد وی از جمله علماء
روزگار بزهد و عبادت زندگی می نموده
از مدرسین مسلم این شهر بوده در ربیع
الاول ۱۳۳۶ وفات یافته از تألیفاتش
کتابی است در فقه استدلالی بسیار بر مطلب
و بر فائده و پائین پای قبر مرحوم
آخوند در پائین سکو قبر مرحوم آقا شیخ
اسد الله حکیم قشقه ای است که سنکی نه
دارد از حکماء مبرز بوده. طبع شعری
داغته دیوانه تعلیم نموده منتبختی از
اشعارش بطبع رسیده بسیار استادانه شعر
مهر موده از اشعار اوست :

۵۲
عالم

۵۳
شیخ اسد الله حکیم
قشقه

مرحوم آقا شیخ محمد حکیم

دلکش تر از دیار معبیه دیار نیست
هایسته نشین دماغت یار نیست
اندوگشتن از سروجان پایدار نیست
امام مسلم است که دیوانه وار نیست

خوشتروز روزگار چون روزگار نیست
آئین که نیست در ره پاکان عشق خاک
منصور نیست هر که چون منصور پایدار
حافل اگر چه غایت از جوی بگذره

وی در روز یکشنبه ۱۸ ذی قعدة ۱۳۳۴ وفات یافت .

و از مدفونین در این تکیه است ادیب فرمند از شعراء اصنافان قاضی عبدالحمید
در سال ۱۳۱۷ در بروجین متولد شده مدتی انجمن ادبی اصفهان در منزل او دائم
بوده در سال ۱۳۵۳ وفات یافت از آثارش جشن چفدها بطبع رسیده

۵۴
عبد الحمید
شاعر

این اشعار از اوست :

پساده کی بخورم باده ترك باده كنم
نار نافله باده را اعاده كنم
و دیگر از مدفونین این تکیه است مرشد شاعر نامش سید محمد الوهاب بن

من آن نیم که بیک سو به ترك باده كنم
مقدم ولی از هر آنکه هر سحری
و دیگر از مدفونین این تکیه است مرشد شاعر نامش سید محمد الوهاب بن

۵۵
علیه الوهاب بن

حکمت و اخلاق و فقه و در موعظه بسیار شیرین زبان و خوش بیان و در مسجد علی (۵۱) امام جماعت بوده کتابهای خوب دارد یکی زبدة المعارف فارسی در اصول دین خیلی مفصل و پرفایده مشتمل بر مطالب بسیار خوب، رساله فارسیه در آداب نماز شب مفصل و پرفایده، رساله در تعیین سلام نافله در السلام علیکم و مخالفت مرحوم حاجی سید محمد باقر و رد او و جواب گفتن بر رساله دیگر و ظاهر این است که حق با سید است و آخوند ظاهراً متفرد است، و کتاب در رد پادری نصرانی و رفع شبهات او و کتاب رد بر شیخ احمد احسائی که شیخیه منسوب باویند در حکمت و کلام، و کتاب رد طریقه میرزا محمد اخباری که رد اجتهاد کرده بوده، و رساله در تفصیل معراج، و رساله در میراث، و رساله عملیه در عبادات، و رساله در خصوص خمس و زکوة، و رساله در قضا و شهادات، و غیر اینها. این بزرگوار از اهل زهد و تقوی و ریاضات شاقه و قناعت و تهجد و نماز شب و حالات خوش چنانچه از رساله نماز شب او میتوان فهمید و فعلاهم اولاد او از جمله علما و ائمه جماعت اصفهان هستند و امامت مسجد علی با آنها است.

۵۱ - از آثار علیشاه بیگ تکش بن ارسلان خوارزمشاه کشته شدنش سال ۶۰۴ و برخی این مسجد را از آثار سلطان سنجر میدانند و در علت بناء آن حکایتی نقل می نمایند. (معلم).

سید هاشم معروف به مستشار دفتر دو سال ۱۳۴۳ وفات یافت این اشعار از اوست :

همه عشاق بگیرند اگر یار دیگر جز ما دل نسیاریم بدلدار دگر
 بار اول چو بدیدم رخ او مات هدم دیده انگاش که بپند رخ او بار دگر
 بار عشق تو مرا گشت دم از حرم من نپسندم حاجد که بر این یار نهی بار دگر

و در پهلوی این تکیه دیگر است در وسط سکوی وسط تکیه قبر مرحوم حاج سید محمد باقر احمد آبادی میر محمد ساهقی است از علماء و فضلاء و ائمه جماعت بوده. و فاعش ۴ صفر ۱۳۶۳ می باشد

۵۲
 سید هاشم معروف به مستشار دفتر
 رحمت خداوند

وفات او در سنه ۱۲۳۲ هزار و دوست و سی و دو (۵۲) واقع شده و در قرب و اطراف قبر آن مرحوم اولاد و احفاد او که از علماء یا ائمه جماعت بوده اند میباشند مانند مرحوم ملا عبداللہ اجیہ فی (۵۳) و لدایشان که بالا سر قبر آن مرحوم است با قدری فاصله و دیگران از این سلسله (۵۴)

۵۲ - پدرش محمد باقر بوده و وفاتش در روز ۱۱ شوال سال مرقوم است .

۵۳ - وفاتش صبح ۳ شنبه ۱۴۴ سال ۱۲۶۵ و بر پشت سر قبر آخوند روی همان سکوست قبر مرحوم حاج ملا اسماعیل بن محمد نجف حکیم و کوشکی از اجله حکماء و مدوین اصفهان بوده و شاگردان زیادی تربیت فرموده مرحوم آقا سید ابوالقاسم دهکردی از شاگردان وی بود و از ایشان تجدید زیاد میکرد و فامش روز جمعه ۱۵ شوال ۱۳۰۴ رویداده است .

۵۴ - از آنجمله است مرحوم میرزا محمد علی و دیگر میرزا علی محمد پسر و نواده مرحوم ملا عبداللہ است مرد و از علماء و فضلاء بوده و میرزا علی محمد طبع شمری داشته در اشعار شریفی تخلص نموده و وفاتش شب شنبه ۱۲ صفر ۱۳۳۲ رویداده است .

از این قسمت که به سمت مشرق بروند بقدر کمی فاصله تقریباً صد قدمی تکیه آقا میرزا ابوالعالی قبر مرحوم حاج محمد حسن کلباسی پدر حاجی کلباسی است که سفکی راست بالای اوست وی از اجله زهاد و عباد بوده و دو مقام او گفته اند حاجی کلباسی حسنه است از حسنات حاج محمد حسن و وفاتش دو ۱۱۹۰ رویداده است . ماده تاریخ وفاتش را هاتف شاعر اصفهانی گوید :

بنما و بخش و قدم زد کلاک هاتف ز دنیا پیشوای اهل دین رفت
(فائده: اشعار فوق در دیوان هاتف بطبع نرسیده است.)

از این قبر کمی فاصله اردبک تکیه آقا میرزا ابوالعالی قبر مرحوم ذوقی از شعراء است. فامش میرزا ابوالقاسم از معارف شعراء اصفهان بوده در روز ۱۲ محرم ۱۳۳۶ وفات یافت و برادرش مرحوم حاج محمد کاظم متخلص به غمکین در تاریخ وفاتش سرود:

گفت غمکین ز بی تاریخش
ذوقی میا بچنان شد یویان
و هاتش بطبع نرسیده این اشعار از اوست :

۵۷

۵۸

۵۹

۶۰

۶۱

۶۲

عالم ملا ابوالعالی
در کوشکی
دهکردی

عالم میرزا ابوالعالی
تکیه

ذوقی
سرود
غمکین

بعد از آن طرف پایین پای قبر آخوند ملا علی اکبر بفاصله کمی قبر سکو
 بسته که دور او طاقچه طاقچه است مرحوم آخوند ملا اسماعیل خواجوی
 ۲۱ است و این بزرگوار خیلی جلیل الشان و دارای مقامات بلند از علم و
 عمل در استمداد از زیارت قبر او و روا شدن حاجت در انمكان بسیاری
 از اهل ایمان اعتمادی دارند اصل ایشان از مازندران و در محله
 خواجوی اصفهان توطن نموده عالمی محقق و کامل در حکمت و کلام
 و فقه و اصول بلکه مطلق معقول و منقول خیلی با ادراك و فهم و عقل
 کامل و بازهد در دنیا و حسن خلق و تواضع و مستجاب الدعوه و در پیش

تاریخته در پای تودیدم هویت آشفته شدم چو زلف عنبر بویت
 این طرفه که سودائی و دیوانه منم در پای تو زنجیر لبت گیسویت
 و در مجاورت قبر برادرش همگین در سال ۱۲۸۶ متولد و در ۱۳۵۵
 وفات یافت از اشعار او است:

بار کرد از ناز بار آن رنگس مستانه را نیست غم بنده که بر ما در میخانه را
 دوش دیدم بر لب جان بخش ساقی بوسه زد میخورم خوش بدست آرم اگر بیخانه را
 و از قبور نزدیک قبر آخوند ملا علی اکبر است قبر دامی از شعراء نامش
 ملا عبد الواسع در ۱۱۶۶ متولد شده و در ۱۱۷۳ وفات یافت رفیق شاعر اصفهانی دو
 ماده تاریخ و فاشش گفته است:

رقم زد این چنین کلام رفیق از بهر تاریخش بنا کامی ز دیارفت عبد الواسع دامی
 قبرش مجاذی زمین سفکی بزرگ بر روی اوست که اکنوف نصف آنرا خاک
 گرفته و اشعار فوق بر اطراف سنگ منقود است . این اشعار از دامی است :

حال هیچ آشنا نمی برسی یا همین حال ما نمیبرسی

بکس وصال تو زیبا صنم نخواهد ماند بن فغاند و باغیار هم نخواهد ماند
 در این اطراف قبور بسیاری از علماء و فضلاء است چنانچه از انواع آنها مستفاد
 میشود چون از شرح حال آنان غیر از تاریخ وفات و آنکه از فضلاء بوده اند اطلاعی
 نیست لهذا نامی از آنها برده نمیشود .

پادشاه و اعیان محترم و باعظم حتی آنکه نادرشاه درمیان علماء آن زمان این بزرگوار را خیلی احترام مینموده و فرمایش او را قبول میکرد و عمده بجهت ترك دنیا و قناعت كردن و چشم از همه خلق پوشیدن بوده است و (۵۵) (و در زمان غلبه افغان و گرفتاری اهل اصفهان و آن واقعه عظیمه مبتلی شده و گرفتار صدمات از زدن و حبس شدن و مال او را بردن همین قدر خود فرموده که بحمدالله عرض و زندگی و ایمان و نقص اهل اولاد و خویشان او باقی مانده در آن زمان که همه اینها در مسلمانان اصفهان بیاد رفته نمود بحمدالله بالاخره بجهت سختی اصفهان بخواتون اباد دو فرسخی اصفهان منزل نموده که آنجا آسوده بوده).

و اگر بعد از وقعه افغان باقی نمانده بود شاید اسمی از او نمی ماند با اینهمه کمالات، و آن بزرگوار کتابهای خوب و رساله های مرغوب دارد شرح اربعین، شرح مدارك، فوائد رجال، جامع الشتاب در متفرقات حاشیه اربعین شیخ بهائی، حاشیه آیات الاحکام اردبیلی، هدایة الفؤاد در معاد، رساله امامت، و رساله حرمة، غنادرد آخوند ملا محمد باقر سبزواری رساله فارسیه رد بر صوفیه، و رساله در مالایتم فیہ الصلوة، و رساله رضاع در رد میرداماد، و رساله در تفصیل عید نوروز که چه روزی است و رساله ابطال زمان موعوم شرح دعای صباح، و رساله در فضل اولاد فاطمه سلام الله علیها و اینکه نسب شریف که از مادری منتسب بآن حضرت باشد در این فضیلت داخل است و خود آن بزرگوار خیلی اخلاص و

هـ از اینجا تا آسوده بوده مر بوط به مهر محمد حسین خواتون آبادی است چنانچه

در روضات الجنات متعرض است و مرحوم آخوند اشتباها در شرح حال ایشان
مینکاره - معلوم آنچه داخل برانتر است

فحیت بسادات فاطمیه داشته و رساله های دیگر هم دارد گفته اند بقدر
صد و پنجاه کتاب و رساله است و کرامات بشیار و مقامات بلند از آن
بزرگوار معروف و منقول است و بسیاری از کاملین از علماء از شاگردان
ایشان بوده مثل آخوند ملا مهدی نراقی و آقا محمد بید آبادی و آقا
میرزا ابوالقاسم مدرس اصفهانی و علامه حجاب حکیم. ماده تاریخ او: خانه
علم منهدم گردید. (۵۶) و در قرب و اطراف قبر مرحوم آخوند نیز قبور
علماء و صلحاء بسیار است و از اینجا بالا میروی میرسد بقبر فاضل
هندی که فاضلان هم میگویند سکومی بسته و دو قبر در بالای آنست
که سنگ راست بالای سر آنها نصب کرده اند بیرون سنگ سیاه و در توی
آن سنگ مرمر کار کرده اند قبر عقبی قبر فاضل هندی است و اسم آن
بزرگوار محمد بن تاج الدین حسن اصل او اصفهانی است که علما هم
تعبیر میکنند در کتابها بفاضل اصفهانی در اوایل امر در بلاد هند نشو

۲۲
فاضل هند

۵۶ - وفاتش در ۱۱ شه ۱۱۷۳ بوده و ماده تاریخ از دبیر شاعر اصفهانی
است که گوید :

۵۶
ملا عبداله

بهر تاریخ او دبیر نوشت
خانه علم منهدم گردید
از مدفونین در اطراف قبر آخوند یکی مرحوم ملا عبداللہ بن حسن است که از
معاریف علماء بوده در سال ۱۱۸۴ وفات یافته تاریخ وفاتش را صہبا گوید :
از جهان رفت آہ عبداللہ
کلمہ صہبا نوشت تاریخش
حیف زان زبده افاضل حیف
حیف زان زبده افاضل حیف

۵۶

دیگر قبر ملا محمد ابراهیم است وفاتش در سال ۱۱۹۹ رویداده قبری آجری
بلند بسته دارد ماده تاریخ وفاتش را رفیق گوید :

شد ز جهان و رفیق از ہی تاریخ گفت
وقت بیوم چنان زبده ارباب علم
عدہ زیادی از علماء در این حوالی مدفونند که فاتحه خواندن برای آنها
شایسته و لازم است .

و نما نموده و مخالفین را در مباحثات ملزم نموده بفاضل هندی ملقب شده و از شاگردان مجلسی بوده و در اواخر دولت صفویه بوده و گویند شاه سلطان حسین (۵۷) برای تعلیم مسائل حرم غیر بالغی خواسته گویا مجلسی او را معین نموده وقتی چشمش را گرفته بیرون آمده بعد گفته

این وقت بالغ شدم ترسیدم چشمم با نهایت یافت و پدر بزرگوار اوتاج الدین حسن (۵۸) از جمله علما کمالین و استاد فاضل بوده و اصل او را بعضی فلا - و رجائی و بعضی رویدشتی نوشته اند و جمعش هم ممکن است فاضل کتاب های خوب دارد. کشف اللثام در فقه که شرح بر قواعد علامه است در اولش اظهار نموده که از تحصیل بمعقول و هتقول فارغ شدم و هنوز سیزده سالم تمام نبود، مناهج السویه در شرح بر شرح بر لمعه، کتاب شرح قصیده حمیری، و ملخص التلخیص و شرح آن، رساله کلید بهشت در اصول دین، تلخیص شفاء در حکمت، شرح عوامل تفسیر، وزیده در اصول دین و خور البدیعة فی اصول الشریعة و غیر اینها و کمالات و مقامات این بزرگوار مشهور است و مؤمنین مخصوصاً بجهة بر آمدن حاجت بسر

۵۷ - شاه سلطان حسین اشتباه است چه تولد فاضل هندی در سال ۱۰۶۲ بوده و بلوغ آن که رسیدن آن بهشت با نوزده سالگی باشد ۱۰۷۷. مقارن سلطنت شاه عباس ثانی میشود - معلم .

۵۸ - تاج الدین حسن بن محمد لنعمانی وفاتش شریع رجب ۱۰۹۸ میباشد از تألیفات او کتاب بحر مواج در تفسیر قرآن است وی معروف به مولانا تاجا میباشد و لبرش مطابق نقل برخی از مطمئین در مقبره واقعه در بازار غار اصفهان میباشد و عدة مقبره فوق را از مولانا تاجا مذکور در احوالات آخوند ملا محمد تقی مجلسی میدانند و الله اعلم در کتاب الذریعه جلد سوم وفاتش را ۱۰۸۵ می نویسند و تاریخ اول از حواشی آقای معلم نقل شده است .

پیر فلاورجان معرب پل و رکان است که قبر پنهان در سیخ بالای اصفهان است مولف علیه الرحمه

در حال پیر فاضل
پیر تاج الدین
فلاورجان .

قبر او زیارت میروند و توسل میجویند بسا باشد که بعضی از مؤمنین تخت فولاد میروند محض زیارت فاضل و اکثفا زیارت آن بزرگوار نموده بمزار های دیگر نمیروند که او را اهم از همه می دانند. وفات آن بزرگوار در ماه رمضان سنه ۱۱۳۷ هزار و صد و سی و هفت (۵۹) و بعضی سی و یک گفته اند و دور نیست اول درست تر باشد که در زمان غلبه افغان در اصفهان وفات نموده باشد و اگر پیش تر بود قبر او باید دستگاه و عمارت داشته باشد و در همین سنه بزرگان بستکان شاه سلطان حسین را افغان کشت و خودش را هم حبس نموده و نگاه داشته تا در صد و چهل شهیدش کردند. و جلوروی قبر فاضل قبر حاجی ملا محمد نائینی است که از اهل علم و تقوی بوده و شوهر همشیره حاجی کر باسی اعلی الله مقامه بوده و یک وقت امامت مسجد حکیم رابو و اگذار نموده و مؤمنین و مقیدین بسیار باو اعتماد داشتند و این هم از آثار جلالت او است که با فاضل کذائی قرین و هم عنوان شده (۶۰) و پسری داشت اسم او آقا علیرضا مجاور عتبات عالیات که اغلب سند خوابهای صادقه مؤثره که جناب حاجی میرزا حسین نوری (۶۱) که از علماء

۲۴

۲۵

۵۰ - وفاتش روز ۳ شنبه ۲۵ ماه مرقوم میباشد .

۶۰ - وفاتش روز ۲ شوال ۱۲۶۳

۶۱ - وی فرزاد محمد تقی بن علی بن محمد طبرستانی بوده تولدش ۱۸ شوال

۱۲۵۴ و وفاتش شب ۴ شنبه ۲۱ سال ۱۳۲۰ قمری در صحن نجف در ایوان اطاق

صوم طرف چپ در قبله اطاق با او عظمی دختر ناصرالدین شاه قاجار و در پائین پای او

او است قبر مرحوم حاج شیخ عباس محدث قمی و در اطاق قبر با او عظمی دختر ناصر-

الدین شاه واقع است .

این کتب در کتابخانه
موزه و کتابخانه
سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران
نگه داری

مقتبیین عصر و از مخصوصین حضرت حجة الاسلام آية الله حاجی میرزا حسن شیرازی اعلی الله مقامه که مجدد المذهب و رئیس الملة در این ماه بودند بوده است در کتاب دارالاسلام که در رؤیا نوشته و کتاب پرفائده ای است واسطه نقل آقا علیرضای مرقوم است و از اهل زهد و ریاضت و مواظبت اعمال و عبادات در آن عتبات بوده در کربلا وفات نموده و

مدفون شد. بعد طرف بایین پای قبر فاضل متصل بسکو قبر آقا میر محمد

۳۶

حسین است که برادر مرحوم آقا میر سید حسن مدرس است و او نیز از علماء و فضلاء و ائمه جماعت و محل اعتماد خلق بوده و هست (۶۲) قدری

جلو تر سکومی بسته است در آن قبر حاجی سید یوسف خراسانی (۶۳) از

۳۷

علماء و ائمه جماعت در اصفهان که فعلا هم امامت مسجد جارچی و مسجد

حاجی رضا با اولاد اوست و جلو روی قبر فاضلان قدری فاصله قبر حاجی

میرزا علی تقی زنجانی است که از علماء اصفهان و امام جماعت در مسجد

۳۸

خیاطها که با اسم خود ایشان نیز میگویند و صاحب تصنیف و تالیف و

فعلا هم امامت مسجد با اولاد و احفاد آن مرحوم است (۶۴) بعد از آن برگردی

۶۲- وفاتش روز ۲ شنبه ۲۱ ذی حجه ۱۲۸۸ روی داده است.

۶۳- پدرش سید محمد بوده در شب ۲۲ ۱۴ سال ۱۲۴۶ وفات یافته کتب

۶۹

چندی تألیف فرموده از آن جمله است: ۱- حاشیه بر حاشیه ملا میرزا جان ۲- حاشیه بر مدارك ۳- شرح بر زبده شیخ هائی در دو جلد بزرگ و غیره.

۶۴- وفاتش در ماه صفر ۱۲۵۸ رویداده است.

۷۰

فرزندش آقا میرزا محمد باقر در فقه و اصول از اساتید بشمار میرفت و در

۱۳۰۳ وفات یافت و در وادی السلام مدفون گردید و فرزندش حاج میرزا ابوالقاسم

۷۱

از علماء و ائمه جماعت اصفهان بوده و بکثرت برادر خود مرحوم آقا میرزا محمد علی دو

۷۲

اصفهان دستگاه بابی کشی راه انداخته و در رجب ۱۳۳۶ وفات یافت و در جنب

مقابل قبر فاضل طرف دست راست راه که میان تخت فولاد و بطارف شیراز

تکمه کاروانی که بعداً مذکور خواهد شد دفن شد و تکیه بنام او ساختند اکنون رواق انکرفت .

دو اطراف قبر فاضل هندی قبور بسیاری از علماء است از آن جمله است :

۱- در باین بای قبر فاضل قبر مرحوم آقا سید محسن بن میر محمد باقر است سید علی مدرس است از معارف علماء و معرّسین اصفهان بوده وی برادر آقا سید محسن مدرس است که بعداً مذکور خواهد شد وی را تألیفات چندی است از آن جمله است : ۱- شرح درة بحر العلوم ۲- رساله در اصول دین ۳- رساله در صیغ عقود ۴- تقریرات اصولی اسلامیه خودش و غیره وفاتش ۲۵ شنبه ۶ ج ۱۳۲۸ سال .

۲- میر محمد هادی دولت آبادی از نواده های قاضی نورالله شوشتری جد سادات دولت آبادی اصفهان از علماء معروف بوده در صفر ۱۲۵۸ وفات یافته .

۳- میر محمد مهدی بن میر محمد هادی از فضلاء و صاحب تألیف بوده وفاتش شعبان ۱۲۶۲ رویداد .

۴- آخوند ملا محمدی قمی در پشت سر فاضل سنگی راست بالای سر اوست وفاتش شب جمعه ۳ رجب ۱۲۵۵ .

۵- حاج سید محمد نجواد خراسانی فرزند حاج میرزا محمد رضا بن حاج سید یوسف از علماء مشهور اصفهان در ۲۷ رجب ۱۲۷۱ متولد و در سال ۱۳۵۲ وفات یافت کتب و رساله های چند تألیف فرموده از آن جمله است : ۱- رساله در شرح حال پدر و چه خویش ۲- رساله در تعبیر خواب ۳- رساله در خواب های صادقه و غیره ایشاف پدر آقا سید محمد رضا خراسانی میباشد .

۶- ضیاء از همراء امام حسین فرزند محمد اسماعیل در خط نسخ از اساتید بشمار بود .

از اشعار اوست :

درفوت حاجی میرزا هادی دولت آبادی گوید :

آه کرم و چرخ گشت نهان ز بر خاک اختر برج علوم شمع شستافت دین تا آنجا که گوید :

الهی تاوئخ او کلاک ضیاء زرد رقم رفت بسوی جنات هادی راه یقین

۷- میر محمد علی بن میر عبد الصمد حسینی گویا برادر آقا میروسیه محمد

۷۳
سید محمد علی مدرس
برادر زاده سید
حسن مدرس
۷۴
میر محمد هادی
احضاد قاضی
نورالله شوشتری
۷۵
۷۶
۷۷
حاج سید محمد نجواد
برادر سید محمد رضا
خراسانی
۷۸
ضیاء از همراء
۷۹

میرود بفاصله زیادی تکیه میرزا رفیعا است (۶۵) است که گنبدی هم دارد و از بنای شاه سلیمان صفوی است و در تنوی عمارت میان آن قبر مرحوم میرزا رفیعی نائینی است که از جمله علمای کاملین بوده قبر او تنوی ایوانچه جلو گنبد است صاحب تصنیف و تألیف و کتابهای بسیار وقف نموده که فعلا نزد اولاد اوست و محل انتفاع علما است و اولاد اوساداتی

۲۹

۶۵ — اوست سید رفیع الدین محمد بن حیدر طباطبائی وفاتش در روز ۷

شوال ۱۰۸۰ رویداد - ماده تاریخ وفاتش (مقام رفیع و مقام رفیع) میباشد

هشدهائی بوده از علماء و فضلاء در سال ۱۲۶۵ وفات یافته -

۸ . ملا محمد از علماء و زهاد قبرش بالاسر فاضل است قبری آجری بلند بسته دارد و مقدسین زیاده از او احترام می نمایند و برای برآمدن حاجات بدو توجه می نمایند وفاتش در ۲۰ ذی قعدة ۱۲۶۴ رویداد.

۸۰

۹ - در آذین قبر فاضل تکیه عراقی ای است و در آن قبر مرحوم ساغر از شعرا و خطاطین معروفست . نامش میرزا ابراهیم بوده . تاریخ فوتش رجب ۱۳۰۲ است و ماده تاریخ آن (بك ساغر بده) از اشعار اوست: در مدح حضرت رضا (ع) گوید: افلاك مورا چا گر و هر كس كه در آن است آفاق تور اخادم و هر كس كه در اینست بك حاجب در گاهت گردون رفیع است بك واقف بنگاهت جبریل امین است

۸۱
ساغر خطاط و
شاعر معروف

و در این حوالی قبور بسیاری دیگر از علماء و شعراء و فضلاء است که برخی دارای لوح است که میتوان فهمید از این قسمت که سمت مغرب حرکت کنی در کنار جاده بقعه است و در آن قبر مرحوم فیضعلی شاه است نامش میرزا عبدالعزیز از مشاهیر عرفا و قاتش ۱۱۹۴ و در بهلولی آن قبر فیضعلی شاه نائی اصفهانی است نامش حاج میرزا محمد صادق بوده وی برادر مرحوم حاج میرزا فتح الله شریعت اصفهانی هردو برادر از مشاهیر و معارف بودند اولین در طریقت و دومی در شریعت مشهور است وفات فیضعلی شاه در ۱۳۰۲ رویداد است و جلو قبر فیضعلی شاه در پایین سکو است قبر آقا محمد هاشم خطاط شکسته نویس معروف در صفر ۱۳۰۶ وفات یافته و در این حوالی قبر بسیاری از علماء و عرفا است که باید باالواح آنات مراجعه شود شرح حال این سه نفر در طرائق الحقایق مذکور است

۸۳

۸۳
فیضعلی شاه اول
خطاط و
شاعر
و فیضعلی شاه
نام برادر آن
در شریعت مشهور

۸۴

هستند اردستانی (۶۶) دور نیست بعد از آن مرحوم باردستان رفته اند و آن بزرگوار از بزرگان علماء زمان شاه صفی بوده و کتاب شجره الهیه در اصول دین فارسی برای شاه نوشته، و رساله نمره هم نوشته مختصر شجره و رساله تشکیک و حواشی بر مختلف علامه و شرح اصول کافی و از استاد های مجلسی است وفات او در هزار و هشتاد و دو و بیرون عمارت طرف جلو که با قبر میرزا رفیعا که توی عمارتست فاصله کمی دارد قبر مرحوم میرزا محمد علی میرزا مظفر است سنگ صیاهی روی قبر اوست بخط رقاع نوشته و آن بزرگوار از زهاد و از دنیا گذشته های کامل و عالم و فاضل و امام مسجد علی بوده. گویند هیزم و روغن چراغ خود از بازار میگرفته وقت امامت کنار محراب میگذاشته من بعد بخانه میبرده با وضع فقر کمال مواظبت در آداب شریعت داشته از بی اعتنائی های او دنیا و وضعهای غریب نقل میکنند. گویند وقتی پادشاه آقا محمد خان قاجار بدیدن او میرفته نوکرها دیده بودند میرزا از بیرون میآید در حالتی که زیر جامه بالباس دیگر خود را برده شسته و سر چوبی کرده که بخشکد و میآید توی خانه و از اینگونه زهد ها خیلی از او واقع شده و از مردمان عارف و بزرگ اظهار کمال اعتقاد بآن بزرگوار شده و میشود (۶۷) از آنجا تکیه میرزا رفیعا قدری پائین تر عمارت چهارطاقی

۳۰

۱۵
۸۶

۶۶- برخی از اولاد او دو زواره ساکن بوده اند و در بین آنان میرزا ابوالحسن جلوه از حکمای مشهور و سید حسین معجز شاعر معروف میباشند و سادات درمیانی از اولاد او میباشند که اکنون در اصفهان ساکنند.

۶۷- وفاتش در ۲۲ شنبه ۱۲ شوال ۱۱۹۸ رویداد. در موقع خروج از تکیه طرف دست راست خارج شوند و رکناز سکونی قبر مرحوم میرزا رفیعا بن میرزا اسماعیل مدرس پیدا آید است وی از اهلباء مشهور و فضلاء معروف بوده

۸۷
۱۳۱۳

۳۱ است در میان آن قبر مرحوم آقا سید محمد کتاب فروش مشهور میان عمارت

که کتبه فنون ادب از اساتید عمارت در اشعار یحیی تخلص میفرموده واقع است
کتابهای بنام مرآت العنفت در شرح حال آقای حاج میرزا رضا کلباسی از علماء
معاصر مرحوم نموده که در مقدمه کتاب انیس اللیل در شرح دعای کجیل آنجناب بطبع

میرزا رضا کلباسی

مرحوم میرزا یحیی مدرس معروف به کاشی پز

رسیده دیگر دیوگاه اشعاری دارد که بطبع رسیده وی در روز ۴ شنبه ذی قعدة

۱۳۴۹ هـ ق ۹۰ سالگی وفات یافت و حمة الله علیه مادر تاریخ وفاتش اینست

بجائی به ز اهل علم مشهور

بی تاریخ سال او معلوم

حموة از مرك یحیی یافت اکنون

که داخل شد یکی ناگاه و گفتا

از اشعار اوست

آمد به فرودی به روزی نوروز با شور عرب یک بود نغمه نوروز

استاد میرزا یحیی
مدیر

که از جمله علماء و فضلاء اصفهان و بسیار معمر شده بود و قبر مرحوم
 آقامیر محمد صادق (۶۸) ولد او که ملقب بکتابفروش معروف شده و
 از جمله فقهاء ممتازین اصفهان بودند و نزد علماء اصفهان بفقاهت معروف
 بودند و مرد گوشه گیر و مشغول تحصیل و مطالعه و تدریس و اهل تهجد و
 عبادت بودند شاگردان ایشان در اصفهان فعلاً بسیارند حقیر نیز در زمان
 سطح خواندن مدتی شرح لمعه خدمت ایشان میخواندم و نوشته جات خوب
 متفرقه در فقه دارند و بعد از آن برگردی جلو تکیه میرزا رفیع امیر سدید تکیه
 بابا رکن الدین (۶۹) که کنبد ترک ترکی دارد در توی گنبد آن دست چپ

ای ترک حصار ی ز تو اندیشه غم سوز وی ماه حجازی بهراق آی بنور و
 بهر تار بون چنک فغان آو زهر نغ

بر خیز بهشتی رغم ای اصل سلامت طوبی قد و کوثر لب و فردوس علامت
 امروز کمر آبی تو بر افراشته قامت ما راجه غم ایدوست ز فردای قیامت
 کلف طره گیسوت صراط آمده بر رخ

اکنون که صبا غیرت انفاس مسیح است گلزار خوش و باغ نکو راغ مایح است
 بر خیز الا ایکه تورا روی سلیم است تا بندگیت پیشه کنم گر چه قبیح است
 شیخ یثربی و صبی و تشیخ

ما راجه که گاس لجا رفت و چه شد کی آن به که بیاد لبث ای ترک دهی می
 نه مزم صفاهان کن نه قصد ره ری صد مرحله گشتیم ره عشق نشد طی
 کاین بادیه را ره نه به میل است و بهر سرخ

۶۸ - وی در سال ۱۳۰۳ وفات یافته و شجره نامه آنات را در کتاب
 (سادات اصفهان) نقل نموده ام رجوع شود .

۶۹ - امامش مسعود بن عبدالله انصاری بیضاوی قاوسی بوده در روز یکشنبه
 ۱۲۶۹ سال ۷۶۹ وفات یافته است بهرح حال کامل بابا و رکن الدین همچون سایر
 باباهای اصفهان و غیره بطور تحقیق معلوم نیست. در سابق ایام تا اواخر زمان
 صفویه تخت فولاد به مزار بابا رکن الدین معروف بوده و به همین مناسبت پل خواجو

۱۹
 بابا رکن بیضاوی

۳۳ در ایوان قبر بابار کن است و او از فضلا و عرفاء بوده مرحوم حاجی کرباسی اعتماد تامی باو داشته مخصوصاً بزیرارت او میرفته . و آخوند ملا محمد تقی مجلسی و شیخ بهائی هم اظهار جلال شأن از او نموده که آخوند نقل نموده باشیخ بهائی بر سر قبر او رفتیم شیخ بهائی بمن فرمودند شنیدی چه گفت

علامه مجلسی
۱۲۷۰ هجری
بوکلات خود

در ایوان بابار کن میگویند. فائز ع. در قرن ۸ و ۷ بیشتر عرفا به بابا مشهور بوده اند و آنچه بابا در اصفهان مشهور است از این قرار است :

۱ - بابا رکن الدین در تخت فولاد ۲ - بابا بیات در اواخر تخت فولاد. گویند وی استاد طریقت بابا رکن الدین بوده است.

۱۹۰

۳ - بابا علمدار در محله الیاداران ۴ - بابا احسن در محله بیدآباد. ۵ - بابا یوش در محله دروازه اوسنیستان ۶ - بابا قاسم در طوقچی ۷ - بابا بدادر محله دروازه حسن آباد ۸ - بابا شیر مقابل مدرسه عربان در محله امامزاده احمد ۹ - بابا آتوتا که دوام آنرا بابا آتوتاش گویند در محله چهار تبار ۱۰ - بابا عبدالله در پشت مسجد سلام ۱۱ - بابا شیخ علی در لنجان که بنابر نقل مؤلف بستان السیاحه وی عارف مشهور قرن چهارم هجری شیخ ابوعلی رود باری متوفی بشال ۳۲۱ هجری است ۱۲ - بابا محمود در لنجان ۱۳ - بابا عباس ۱۴ - بابا عریان نزدیک قبر صاحب بین عباد ۱۵ - بابا دتیه پشت باغ نو ۱۶ - بابا منکا ۱۷ - بابا الهی نزدیک قبر صاحب ۱۸ - بابا سرخ و نبال جوی شاه کوچه بابا سرخ ۱۹ - بابا صلت نزدیک قبر صاحب بن عباد شایدها با سلیمان طبری باشد ۲۰ - بابا وحیدی در لنجان که او وحیدی شاعر معروف اصفهان است (از شماره ۱۳ بیعت نقل از حواشی آنای بلاغی است.)

۹۱

۹۲

۹۳

۹۴ تا ۹۷

۹۸ و ۹۹

۱۰۰

۱۰۱

۱۰۲

۱۰۳

۱۰۴

۱۰۵

عده دیگر از عرفاء این زمان به پیر معروفند از آن جمله است

۱ - پیر هارده دوز در محله چهار تبار

۲ - پیر بکران که وی محمد بن بکران نام دارد در لنجان ۳ - پیر جمال از برکان

۴ - عرفا در اردستان ۵ - پیر مرتضی علی در اردستان ۶ - پیر عنایت در دستکریار

۷ - سلطان پیر محمد و در روشن بین نائین و اصفهان و برخی دیگر معروفند از آن جمله

است عمو عبدالله عقلانی در نازلان که عوام آنرا کلادان گویند و در این اواخر به

منازجیات معروف شده است و در علت حرکت این دو منار مردم از عوام و خواص

حرفها زده اند.

۱۳۱
در حال پیران
و پیران دیگر
۱۳۸
در حال پیران
و پیران دیگر
۱۳۸
در حال پیران
و پیران دیگر

عرض کردم چیزی نفهمیدم فرمودند خبر وفات مرا دادند (۷۰) و این مطلب از آخوند در شرح مشیخه نقل شده آنچه ذکر شد اجمال از واقعه است، ولی بعضی از علماء او را سنی و صوفی دانسته و بابا شرحی بر فصوص محیی الدین نوشته و جمعی از علماء محیی الدین را از نادقه شمرده اند ولی از بعض کلمات شیخ بهائی تمجید محیی الدین نیز مستفاد میشود علی کل حال مناسب آنست که زیارت بابا بر جاء و امیدواری شیعی و کامل بودن بملاحظه اخبار و اعتماد بعضی علماء بشود (۷۱) و در ایوان بیرون جلو گنبد کنار دیوار طرف راست قبر مرحوم آخوند ملاحظه نائینی است که مردی زاهد بوده در مدرسه نماورد منزل داشته در لباس و خوراک نهایت پستی صرف میکرده و توی اطاق قدری جل کهنه داشته که زیر او

۳۴

۷۰- دلا میرا که شیخ بهائی شنیده بود- (شیخنا در فکر خود باش)

۷۱- در طرف راست گنبد قرینه قبر بابا رکن الدین در ایوانچه قبر مرحوم حاج میرزا جواد نوری است وی از بزرگات اهل علم و فضل بوده و در مسجد دروازه نو امامت میفرموده و بسیار پیرو معمر شده است در ۱۳۲۳ وفات یافته کتب چندی تألیف نموده است از آنجمله است :

۱- رساله در نماز شب که بطبع رسیده ۲- کتابی در اصول ۳- کتابی در فقه استدلالی ۴- رساله در نمازهای مستحبی ۵- رساله عملیه و غیره.

و در پهلوی اوست قبر فرزندش مرحوم حاج میرزا بهاء الدین معروف بفاضل نوری از علماء مشهور اصفهان طبع شعری داشته فاضل تخلص می نموده کتب و رسائل چندی تألیف نموده در سال ۱۳۴۲ وفات یافته است رحمه الله علیهما این اشعار از اوست :

دلبر فرخ رخ شیرین اقا	تا بمن غم زده شد آشنا
بردن دین و دل و عقل و هوش	صبر و سکون نیز نماندی بجای
یار جفا پیشه و فایده کن	گرچه مهال است ز خوبان وفا

۱۳۹
میرزا جواد نوری

فاضل نوری

میرفته و شب بیدار و خیلی بدنیا بی اعتناء بوده در علم حکمت و بخصوص در ریاضی با اطلاع بلکه مسلط بوده خیلی از بزرگان اصفهان مرید او بوده اند و اعتنائی نمیکرده بعضی از موثقین بعضی مقامات در باره او نقل میکنند و اعتقاد دارند (۷۲) از تکیه بابار کن که برون آبی (۷۳) دست چپ قدری

۷۲ - وفاتش در ۱۲۷۰ رویداده است .

در پشت سر او در وسط تکیه قبر مرحوم آقا میرزا محمد علی اوری پدر حاج میرزا جواد سابق الذکر واقع است و آن قبر کمی از زمین بلند بسته شده است و گویا ایشان مؤلف کتاب نخبه الاصول باشد . وفاتش در ۲۲ ذی قعدة ۱۲۵۳ رویداده است .

۱۳۱
جد فاضل نور

در این تکیه قبور بسیاری از معارف علماء و بزرگان واقع است از آنجمله است :

۱ - میر عبدالحسین بن میر محمد باقر بن میر محمد اسمعیل خواتون آبادی از معارف شاکر دانات محقق سبزواری و ملا محمد تقی مجلسی بوده و در شعبان ۱۰۳۷ متولد و در سالی وفات یافته است . وی مؤلف کتاب وقایع الایام والسنین است .

۱۳۲
میرزا محمد خاوند آبادی
مؤلف وقایع الایام
والسنین

۲ - سید محمد رفیع بن میر محمد صالح خواتون آبادی از علماء معروف زمان خود بوده و مدت ۸۸ سال عمر نموده است .

۳ - از مدفونین این تکیه است جواد سید زاده صهبای فرزند شیخ احمد مجد الاسلام گرمائی پدرش از آزادیخواهان معروف و از مجاهدین مشروطیت بوده و پسردر تعمیرات آثار باستانی اصفهان زحمات فراوان کشید و روزنامه سروشت را در اصفهان منتشر مینموده در چندین جلد تاریخ جهت دبیرستانها تالیف نموده ۲۹ سال ۱۳۶۴ وفات یافت و در اطاق سمت چپ بقعه مدفون گردید .

۱۳۴ و ۱۳۵
شیخ مجد الاسلام
دبیر دبیرستان صهبای

در این تکیه عدهٔ دیگر نیز از علماء و شعراء مدفونند خصوصاً از فامیل اورها که از انواع آنان مستفاد میشود .

۷۳ - از تکیه بابا و کن الدین که خارج هدی مناسب آنست که قدری باین ترآمده و به تکیه کارروئی رفته و در آنجا در وسط بقعه سه قبر متصل

باین تر تکیه مادرشاهزاده است و تکیه شیخ محمد تقی هم میگویند تکیه

۱۳۶
اخوند کرمان
۱۳۷
آقاسید محمد درجه

همه بکر است که اولی مرحوم آخوند ملا عبدالکریم جزئی مؤلف کتاب مباحثه که
شرح حالش مفصلاً در مقدمه ذکر شد در جلو او قبر مرحوم آقاسید مهدی درجه
است وی از معارف علماء اصفهان بشمار میرفت از مدرسین مشهور بود و بسیار
ساده بود مردم حکایات غریبی از سادگی ایشان نقل مینمودند و هم معقولی نموده و
در صبح جمعه ۱۰ ربیع المولود سال ۱۳۶۴ وفات یافت :
حضرت اسقادی آقای معلم در ماده تاریخ وفات ایضاً افعاری سروده اند ماده
تاریخ از این قرار است :

۱۳۸
آقاسید محمد باقر درجه

خواهی از تاریخ فوت آن فقیه نامور خوش باین شعر معلم جان من بنما نگاه
روز و ماهش مصرعی و سال هم در مصرعی است بیت رکن بر لوح قلب خود برای انتباه
صبح جمعه هفتم ماه ربیع اولین رفت سید مهدی از دنیا بجهت وای آه
و در مقابل اوست قبر مرحوم آقا سید محمد باقر درجه برادر ایشانش وی از
مبرزین علماء اصفهان و پس از فوت مرحوم آقای صدر در ظاهرین مرجع تقلید اهالی
اصفهان بلکه تمام ایران گردید حوزه درسش از حوزه های ممتاز بود خواهی بر

مرحوم آقاسید مهدی درجه ای

مرحوم آقاسید محمد باقر درجه ای

خوبی است و در آن جماعتی از علماء و کاملین مدفونند در عمارت میان

متاجر شیخ مرقوم فرموده رساله عمله دارد و برخی از رسائل را نیز حاشیه مرقوم فرموده اند در سال ۱۲۶۴ متولد و شب ۲۸ ربیع الثانی ۱۳۴۲ در حمام درجه بمرض سکه و وفات یافت و جنازه او با احترامات شایسته حمل بشهر شده از آنجا بدین محل نقل گردید. دانشمند معاصر آقای حاج میرزا حسن خان انصاری در ماده تاریخ وفات او میفرماید: «باقر از علم الیقین شد جانب عین الیقین». این نامیل از اعقاب میرلوحی سبزواری از علماء معروف زمان مجلسی نای میباشند. عده بسیاری از علماء معاصر از شاگردان محضر او بنده از آن جمله است آقای حاج آقا حسین پروجری که اکنون دو قم ساکن و مرجع تقلید عموم شیعیان ایران و عراق می باشد و ایشان از مرحوم درجه ای بسیار تجلیل مینماید. و آنچه بعضی از حکومه نظران درباره او میگویند که ایشان در مرحله ولایت اندکی سست بوده از نهایت نادانی آنان است چه آنان ولایت را با خرافات فرق نمی گذارند. و در باره ائمه مطالبی نقل میکنند که خود به کذب آن معتقد می باشند.

۱۳۹
مرحوم از اجداد
در علم است

و در ایوانچه مقابل قبر مرحوم حاج سید مرتضی خراسانی است از اجله علماء اصفهان بودند و در وفات یافت و در باین بای مرحوم آقا سید محمد باقر قبر مرحوم آقا شیخ محمد اسماعیل معروف به بشی واقع است از علماء اصفهان در کمال زهد و قناعت و بی اعتنائی بدنیها بود در اصفهان در نزد مرحوم آقا شیخ مرتضی ویری تلمذ نموده و در نجف از امیرزین شاگردان حوزه آخوند ملا محمد کاظم خراسانی بوده تألیفات چندی دارد از آن جمله است: ۱ رساله در مبحث اجتهاد و تقلید ۲ سه رساله در حقیقت مظنه ۳ رساله در استصحاب ۴ رساله در قاعده لا ضرر و لا ضرار ۵ رساله در تجزی در اجتهاد ۶ رساله در برائیه ۷ رساله در انسداد ۸ رساله در تعادل و تراجم ۹ رساله در خمس ۱۰ رساله در طهارت ۱۱ رساله در وهن ۱۲ رساله در قضاء و شهادت ۱۳ رساله در وقف ۱۴ تقریرات اصولی استادش مرحوم آخوند ملا محمد کاظم خراسانی ۱۵ رساله در مباحث الفاظ ۱۶ شرح بر ثفا به آخوند خراسانی که بسیماء و محققانه نوشته ۱۷ اصول الایمان ۱۸ مجالس الموحدين ۱۹ فضا یای غریبه و صغیه ۲۰ اجزاء متفرقه در اصول نگاشته است دوشب جمعه ۲۳ ذی قعدة ۱۳۶۳ در سن هفتاد و یک سالگی وفات یافت ادیب معاصر آقای لبر در تاریخ وفات او فرموده:

۱۴۱

۱۴۱
الشیخ
دمکلت

۳۵

تکیه وسط آن قبر مادر شاهزاده (۷۴) است که دایه سیف الدوله (۷۵)

اگرچه جای آقا شیخ اسماعیل چند شد ولی وارد و تقدش لطمه بر شرع و منه شد
شرف بس حجة الاسلام آقای ممزی را نه گنج مال او را بلکه گنج علم مکنت شد
شنیده چونکه نور رحلت آن عالم زاهد چو جوع مسلمان او هم غریق بحر محنت شد
بی تاریخ آن سرکرد بیرون و اعظو گفتا ممزی یعنی اسماعیل زین دنیا بچند شد

و در اطاق غربی جنب راه حوضخانه این تکیه است قبر مرحوم حاج ملا
حسینعلی صدیقین که از علماء کاملین بود و در بین معاصرین به زهد و تقوی معروف است

۱۴۳
در ۲۸ صفر ۱۲۸۲
محمد حسین صدیقین

مرحوم حاج ملا حسینعلی صدیقین

۷۴ و ۷۵ به صفحه ۷۳ رجوع شود

بوده و به توصیت او و وجه او این تکیه بنا شده و وصی او مرحوم شیخ محمد

مروفتی داشت در مسجد در گوشه امامت و در مدرسه آن تدریس میفرمود
جماعت غریبی داشت مردم از تمام محلات بنماز او حاضر میشدند. ایشان از
دست پرورده های مرحوم حاج محمد جوادی معروف مشهور اصفهانی متوفی در
صفر سال ۱۳۴۴ در گر بلا بود و به یمن مناسبت عده از مقدسین به نماز او حاضر
نمیشدند و مرحوم حاجی از مریدان مرحوم فیض الشاه ثانی نمازی اصفهانی بوده و
حاجی از گسائست که جمیع بیعت شریعت و طریقت اوده و موره و نوق عموم مردم بود
و از مریدان او جمعی در اصفهان و قوره بوده و هستند از آن جمله است مرحوم حاج
شیخ حسنعلی اصفهانی که در مشهد ساکت بود و در دهانجا وفات یافت و در صحن
قدیم مدفون گردیده دیگر مرحوم حاج ملا محمد معروف به حاج آخوند مروفتی از قشلاخ
اصفهان که در ایام حج سال ۱۳۶۱ در مکه وفات یافت و غیره. مرحوم حاج ملا حسنعلی
در جمعه ۲ صفر ۱۳۶۸ در اصفهان فوت اوده و ماده تاریخ فوتش فی جنات عدن بدخلون
میباشد.

آقای حسن ضوی در ماده تاریخ وفاتش گوید.
ضوی از تاریخ صدیقین بفرکش شد برون

مطلب خوابش که «فی جنات عدن بدخلون»

این تکیه و آب انبار از آناو خیره به مرحوم حاج محمد حسین تاجر کازرونی است
که در صبح دوشنبه ۳ محرم سنه ۱۳۵۱ وفات یافت اول در بقعه تکیه مدفون
شد و پس از آن حمل به نجف گردید. چو آناو خیره از او بیادگار است
و وی اول کسی است که در اصفهان کارخانه احداث اوده و سکری از او شد

و چون از تکیه بیرون رفتی در جلو آب انبار به سمت کوه در وسط سکو است
قبر مرحوم میرزا عبدالجواد بن شیخ عبدالله خطیب از خطباء معروف و شعرا
مشهور بود در ۱۲۸۰ متولد و در ۳ شنبه ۲۱ ربیع الاول ۱۳۵۰ وفات یافت
از جمیع فنون شمری ماده تاریخ را بهتر میساخت و از برای اغلب از معاصرین
تاریخ گفته است. از اشعار اوست:

میراج علی فرار او ادلی شد در خم چو بدست مصطفی بالا شد
توصیت ز قامت نبی بیش ابوه ره طی شد و بر افق اعلا شد
و بیرون تکیه رو به سمت شهر تقریباً ۵۰ قدمی قبر مرحوم میرزا محمد

۱۴۳
سید جواد اعجاز

۱۴۴
د ۱۴۴
ص ۱۴۴
ص ۱۴۴
ص ۱۴۴

۱۴۵
آخوند مروفتی

۱۴۶
۱۴۶
۱۴۶
۱۴۶
۱۴۶

۱۴۷
۱۴۷
۱۴۷
۱۴۷
۱۴۷

۱۴۸
۱۴۸
۱۴۸
۱۴۸
۱۴۸

تقی بوده و جلوروی او قبر مرمر سنک بلند بسته است قبر مرحوم شیخ محمد

سها فرزند مرحوم های شیرازی اصفهانی میباشد وی از اساتید شمراء بوده و در
عمر خویش زن اختیار فرمود در روز ۲ شعبه ۲۱ صفر ۱۳۳۸ وفات یافت
از اشعار اوست :

دوش دل زدستم برد زلف او به پنهانی شب بلی کنده دودی دزد ره به آسانی
گر سها بگوئی دوست ره نیافت جادارد واه ای گدا یابد در سرای سلطانی
و در مجاورت آب انبار است شهر دو قبر واقع است که اولی بلند بسته

۱۴۹
نام علیاد صوفی
مرید زرعلیه
۱۵۰

شده تقریباً یکمتر از زمین بلندتر است و او مرحوم آقا میرزا محمد معروف
بناصر علیشاه میباشد از عرفا و صوفیه بوده از مریدان اور علیشاه اصفهانی است
وفاتش در حالت جذب روی داده است شرح حالش در طریق العقایق و بیقان السیاحه
مسطور است و در جلوروی او قبری ثو ثاخر است و آن مرحوم آخوند ملا محمد صادق
اردستانی است که قبلاً ممرض نام او شدیم و گفتیم که بقعه فولاد منتقل گردید.

۱۵۱

در جلد چهارم فهرست رضویه جمع گفته تقریراتش را ملا حمزه کهلانی
مینویسد (وفاتش ۱۱۳۴) و خود ملا محمد صادق مؤلف رساله است در تحقیق حمل.

موقعی که از تکیه کاروانی خارج

هدی به سمت جنوب دو سمت راست تکیه
است که در این اواخر بنا شده است
و او از مرحوم آقا شیخ اسدالله ایزد کسب
(اسدالله بن محمود بن اسدالله بن عبدالله)
کلیا یگانی میباشد وی از عرفاء کاملین بوده
در طیف فنون علوم رنجهای تشیده در تاریخ
و ادب از بزرگان معاصرین بود
کتابچندی تألیف فرموده از آن جمله است
- اسرار العشق در تفسیر سوره یوسف
۲- هدایع الانوار ۳- بساط العشق والمحبه
۴- تحفه السفر ۵- ترجمه کتاب خط

۱۵۱
نام کتبی شیخ المول
از غفا

و خطاطان بمری ۶- حنة النفوس و احکام

روژه ۷- حیوة الانسان و تسبیح ایمان (مرحوم آقا شیخ اسدالله ایزد کسب)

تقی اعلی الله مقامه است و جلالت شأن و مقامات آن بزرگوار در علم و عمل محتاج ببیان نیست مجاهدات و ریاضات و کمالات نفس آن بزرگوار و بعضی استیبارات و ختومات از او در نزد اهل معرفت معروفست و در مقام علم او کتاب حاشیه معالم که نام او راهدایة المستر شدین قرار داده و در

۸ - جذبات الهیه منتخب دیوان شمس تبریزی ۹ - دیوان اشعار ۱۰ - دیوان النبویه در اسرار سلوکیه ۱۱ - رد بر دکتر فندرق آلمانی ۱۲ - وشحات الاسرار ۱۳ - سعادت النجفیه در شرح دعاء عدیله ۱۴ - شرح صلوات محی الدین ابن عربی ۱۵ - شمس التواریخ ۱۶ - طرائف الحکم در حکمت الهی ۱۷ - مجله عنقا ۱۲ شماره ۱۸ - قیسات الاسرار ۱۹ - گلزار اسرار ۲۰ - لوامع الانوار ۲۱ - مختصر معراج الساده نراقی ۲۲ - مصابیح العقول ۲۳ - مظاهر الانوار ۲۴ - معرفة الروح ۲۵ - نامه سخنورات ۲۶ - نور الابصار در احوالات اور علی. شاء اصفهانی ۲۷ - هدایة الامم در نبوت خاصه و غیره وی در حدود سال ۱۳۰۳ در کلپا بیکان متولد شده و در موطن خود و اصفهان و نجف تحصیل نموده دست طلب بدامان حاج ملاسلطان علی گنابادی زده و از ایشان اجازه ارشاد یافته و در این اواخر شیخ گنابادیها در اصفهان بود در شب جمعه ۵ ج ۱ سال ۱۳۶۶ وفات یافت ماده تاریخ فوتش این است؛

۱۵۲

بهر تاریخش معلم گفت شعری کز بیکمی

مصرع آن روزمه، سال از دیگر باشد عیان

لیل جمعه پنجم ماه جمادای یکم

رو نمود ایزد گشسب نامور اندر چنان

اکنون از اینجا بسمت مکه مادر شاهزاده حرکت مینمایم نرسیده به مکه قبری است که سنک لوحی ایستاده بالای اوست و آفت از مونسید محمد خواتون آبادی است از جمله فضلاء و علماء بوده و در عرفان نیز زحمت ها کشیده تا بالاخره در ۳ شوال سال ۱۲۶۲ وفات یافت کمی پائین تر از آن در میان خطره قبر دیگر است آنهم دارای سنک لوح ایستاده و از میر محمد تقی بن میر محمد صادق خواتون آبادی است وی نیز از علماء و عرفا بوده در ۲۲ جمادای الاولی سال ۱۲۳۸ وفات یافته است.

۱۵۳

برای میر محمد خواتون آبادی

۱۵۴

خاتون آبادی

میان علما حاشیه شیخ و حاشیه مطلق که گویند این کتابست بس است در بلندی تحقیق و بلندی و تبحر ذهن و فکر او که میتوان گفت اکثر تحقیقات اصولیه این زمان ها در پیش علماء ما خود از آن بزرگوار است و اصل ایشان از ایوان کیف (۷۶) بوده و از شاگردان شیخ جعفر نجفی که پدر زن اوست بوده و آقا سید محسن کاظمینی و آقا سید علی صاحب شرح کبیر نیز بوده و مرتبه فضل ایشان زیاده از این است که نقل توان نمود اول در احمد آباد درس میگفتند از اطراف اصفهان فضلا حاضر میشده اند بعد در مسجد شاه درس میگفته قریب سیصد نفر مجلس درس او حاضر میشده و کتاب فقه استدلالی هم نوشته و رساله عملیه فارسیه هم دارد و وفات او سنه ۱۲۴۸ (۷۷) بوده و او داماد مرحوم شیخ فقیه کبیر شیخ جعفر نجفی است که دختر مرحوم شیخ هم عالمه و عامله و در همین عمارت جلوروی قبر شیخ مدفوله است (۷۸) و فرزند ایشان مرحوم حاجی شیخ محمد باقر اعلی الله مقامه بود که آثار سعادت دارین از او بظهور رسیده و بزیارت عتبات عالیات مشرف شده بعد از زیارت امیر المؤمنین علیه السلام

مربوط بصفحه ۶۹
 ۷۴ - نامش مریم و وفاتش در ۱۲۴۶ رویداده است ماده تاریخ و وفاتش این است.

۱۵۵ ضیا الزهرا تاریخش رقم زده بحوران هم الحینی کرد مریم
 ۷۵ - او مرحوم محمد مهرآ این فتحعلیشاه قاجار است تولدش ۵ شنبه
 ۱۵۶ ۲۶ ج ۱ ۱۲۲۸. ملقم

۷۶ - ایوان کیف در راه مشهد دومتولی طهران است . جزیره الله علیه .

۷۷ - وفاتش ظهر روز جمعه ۱۵ هوال رویداده است .

۷۸ - نامش نسیم خاتون در حدود ۱۲۹۵ وفات یافته است .

در نجف اشرف وفات نموده در سنه ۱۳۰۱ (۷۹) و در قرب قبر مرحوم شیخ
جعفر مدفونست و اولاد امجاد ایشان فعلا از رؤساء علماء ایران و د
اصفهان مرجع خلق در احکام و مرافعات پناه مردم هستند در بسیاری از ابتلاآت
و گویا از اثر خلوص و جلالت آن بزرگواران در اولاد ایشان علم و ریاست باقی
بالاستمرار است و در همین گنبد پشت سر قبر مادر شاهزاده قبر مرحوم آخوند
ملا محمد صالح جو بیاره ایست از اولاد فاضل سراب و آن بزرگوار از علماء
این اعصار در مسجد معروف بمسجد شیرازی ها قرب میدان کهنه امامت مینمود
و مرجع در فتوی و مرافعات بوده و صاحب نوشته جات و جواب و سؤالات بود
و مسجدی هم طرف جو بیاره و طوقچی باسم ایشان تعمیر یافته وفات او در سنه
۱۲۸۵ (۸۰) و فعلا هم در مسجد های آن مرحوم اولاد ایشان امامت دارند و ول
ارشاد ایشان حاجی میرزا محمد مهدی جو بیاره ایست که از علماء و مرجع ده
مرافعات و احکام اصفهان هست و زوجة آن مرحوم دختر مرحوم آقا سید
صدرالدین اعلیٰ الله مقامه (۸۱) که با سواد و علم و معرفت بوده در جنب
آن مرحوم پشت سر او مدفونست و طرف بالاسر مادر شاهزاده قبر مرحوم

۳۸

۳۹

۴۰

۷۹- وفاتش در شب شنبه ۵ صفر سال مرقوم رویداده.

۸۰- وی فرزند ملا محمد بوده و در شب غره محرم این سال وفات یافت. - و
مسجد همیشه گری بنام ایشان تعمیر شده و تاریخ تعمیر را مرحوم مهرزاد آقا جان پرتو
چنین گوید:

ساخت طاعتگاهی برای عباد صالح آن مقتدای شرع هدی

شد و پرتو سؤال تاریخش گفت قداست علی التقری

۸۱- از جمله علماء صاحبان اصفهان و اولاد و احفادش نیز اکنون در ایران و

مراق از معارف علماء به شمار میرود. در شب جمعه ۱۴ محرم ۱۲۶۳ وفات یافت و در
صحن نجف اشرف مدفون گشته و رحمة الله علیه. نام دخترش زهرا بیگم بوده است

۱۵۸
سید صدرالدین

حاجی میرزا زین العابدین خوانساری است که صاحب نسب عالی است روی
 قبر او نصب او را تا با امام معین نموده و این بزرگوار از کسانی است که
 مردم کمال اعتقاد و اخلاص با او داشته بلکه فعلاً بر سر قبر او استمداد می-
 جویند و از خداوند حاجت میخواهند و به تجربه رسیده بود که نذر ایشان
 زود اثر میبخشیده و نذورات برای او میآوردند و از اهل علم و عمل و
 تقوی و در دعائی که مینوشته اثر تامی یافته بودند مانند پدر بزرگوارش
 آقا سید ابوالقاسم که اسم او آقا سید جعفر بوده وجد او مرحوم آقا سید
 حسین مجتهد خوانساری است که استاد میرزای قمی بوده است و گویا از
 برکات انفس شریفه آن مرحوم است که اولاد امجاد او از رؤسا و علماء
 ایران و در اصفهان مرجع احکام و ملجاء انام و بعضی در علم و عمل و فضل
 کم نظیر و دو نفر از اولاد آن مرحوم اعلم و اکمل از سایر اولاد و بلکه قلیل
 النظیر در بلاد یکی مرحوم آقا میرزا محمد باقر چهارسوقی که ذکرش بعد

میآید دیگری مرحوم آقا میرزا

محمد هاشم (۸۲) که این بزرگوار از

۸۲- مرحوم آقا میرزا محمد هاشم
 از اجله علماء و مدرّسین اصفهان و از رؤساء
 علماء این سامان بوده و دو علمیت
 از عموم معاصرین مقدم مهبود تولدش
 در ۱۲۳۵ رویداده و در شعب ۲ شعبه ۱۷
 شعبان ۱۳۱۸ در نجف اشرف وفات یافته
 و در راهی السلام مدفون گردیده کتب
 چندی تألیف فرموده از آن جمله است :
 ۱- احکام الایمان ۲- اصول آل الرسول
 ۳- اربعین ۴- مبانی الاصول و غیره .

وفات مریدین ۱۳۲۸

۱۵۹
 فوت مرحوم میرزا
 محمد هاشم در نجف اشرف
 و دفن او در دادر
 السلام

محققین و متبحرین علماء و مجتهدین بوده و مرحوم حاجی میرزا زین العابدین
مذکور بر حسب آنچه آقای ولدا کبر مشارالیه ایشان مذکور داشته
صاحب کتابها و تصنیفات است. شرح بر معالم اصول، شرح زبدة شیخ بهائی،
رساله در قواعد عربیه، رساله اجماع، رساله تداخل اسباب، رساله نیت، رساله
احباط و تکفیر، رساله نوادر الاحکام، رساله تعارض حقیقه مر جوجه و مجاز
راجح، حواشی بر کتب علامه، خطب و اشعار بسیار و صلواتی که انشاء کرده
فوت او سنه ۱۲۷۵ (۸۳) و از اولاد امجاد آن مرحوم واقارب او در این گنبد
و این تکیه مدفونند که مخصوصاً بزیارت آنها میروند (۸۴) و بیرون گنبد

۸۳ - در ماهی الاخری فوت شده و تولدش در شهر ذی القعدة ۱۱۹۲

بوده است.

۸۴ - در باین های مادر شاهزاده قیر مرحوم میرزا محمد صادق فرزند
حاجی میرزا زین العابدین واقع است وی پدر از علماء اصفهان بوده و اولاد و
احفادش اکنون در کاظمین ساکن میباشد و از آنجمله است آقا سید محمد مهدی
خواصاوی بن حاج میرزا محمد بن میرزا محمد صادق از علماء و فضلا و در صحن کاظمین
اقامت جماعت مینماید و کتب چندی تألیف نموده است. از آنجمله است: احسن الودیع در
درجده در تنمیم روایات الجنات و غیره... مرحوم آقا میرزا محمد صادق در شب ۲۱ شعبان
۱۲۸۹ وفات یافته است. شرحی بر زبدة شیخ بهائی نوشته که تا تمام است و دیگر کتابی
بنام (الاحباط و التکفیر) دارد.

۱۶۰

۱۶۱

و در جلو روی او قیر مرحوم حاج شیخ جمال الدین فرزند حاج شیخ محمد
باقر واقع است وی از روضاء علماء اصفهان و طهران بوده و در ۲۵ ج ۱ ساله ۱۳۵
وفات یافت و در زاویه غربی این بقعه قیر مرحوم آقا شیخ محمد رضا فرزند حاج شیخ
محمد حسین (متوفی غریمه ۱۳۰۸ مؤلف تفسیر قرآن و غیر مدفون در اطاق
روستراست داخل شونده از درب سلطانی صحن اعظم) فرزند حاج شیخ محمد باقر واقع
است و در این جمله علماء و ارباب اصفهان بلاصقه در ابراف و عراق در ادبیت ویرا

۱۶۲

۱۶۳
از ارباب اصفهان

توی تکیه دست راست درب تکیه قبر حاجی صادق تخت فولادی که در همین تکیه منزل کرده بوده و شب بیدار بوده و جمعی اعتقادات بسیار باو داشته اند اگر چه عامی بوده مردم اعتقادی باو داشتند که به نبات دعا میخواند و میداد برای صدمه جن یا بعضی صدمات و ابتلاآت خیلی محل ائمه بوده نزد عوام شهر و دهات از این جهات (۸۵) و بیرون این تکیه طرف دست

نظیر نبود در بیستم محرم الحرام سال ۱۲۸۷ متولد گردیده و در ۲۴ محرم سال ۱۳۶۲ وفات یافت . ماده تاریخ و فاش را آقای جابری انصاری گفته
اذا جاء البشير وقال ارح

لقد آوى الرضاء بالحنان
ویرا تألیفات عدیده بوده از آن جمله است : ۱ - ادعاء الفروض - ۲ - امجدیه ۳ - استيضاح المراد از فاضل جواد (این سه کتاب در الذمه ذکر نشده است) ۴ - ذخائر المجتهدین - ۵ - سیف الصنیع ۶ - سماء اللآل اوجلیته الحال فی مسئلتی الوضع والاستعمال ۷ - الروضه القناء در معنی غنا ۸ - حلی الزمن العاطل

در کسانیکه ملاقات کرده ۹ - روض الاریض دیوان شعر عربی ۱۰ - عقد الثمین ۱۱ - القول الجمیل ۱۲ - نعمة المرآة ۱۳ - نقد فلسفه داروین درد و جلد ۱۴ - النوافج (النوامج) والروز نامج ۱۵ - وقایة الاذهان والالباب ولباب فی اصول السنة والکتاب و غیره از اشعار عربی اوست در باوه ساعت فرماید
و ذات قلب قلق هائب ولم تکن قط بمرتاه
تعمل فی الوج علی رغبها عقارب لیست بلساه
و ان تکن حاملها ساعة تستلک الناس عن الساعه

۸۵ - وفاتش در ذی القعدة ۱۲۹۱ رویداده و قبرش در روی سکوئی آجری در طرف راست وادد شونده است و سنگی مرمری دارد .

۱۶۴ و از مدفونین در این تکیه است مرحوم حاج میرزا احمد خوانساری معروف به میرزا منظور از فضلاء اهل منبر و از ادباء و شعراء بوده کتب چندی تألیف

راست برگردی طرف پشت تکیه که پشت تکیه خوانساری هاهم میشود قبر

فرموده از آنجمله است : ۱- تذکرة المتقین ۲- تبصرة الناظرین ۳- بشری
للزائرین ۴- ذکرى للذاکریں ۵- منظور الامم در ترجمه و تفسیر جلد دهم
بهار الانوار مشتمل بر چهار مجلد ۱- مصباح الامم در تاریخ ام الامم ۲-
فلاح الامم در تاریخ ثانی الامم ۳- مفتاح النعمه در تاریخ اب الامم ۴- کتابی
در اسامی اولاد حضرت زهرا (ع) و غیره ۶- خلاصة المقاصد فی تاریخ الاماجد
در تاریخ حضرت رسول (ص) ۷- یومیه ، مانند وقایع الایام ۸-
تبصرة الرائین ، مجموعه از قصاید و اشعار ۹- فصلین یا بهار و غزان
داستان یوسف و زلیخا است که بمناسبت ذکر مصائب شده است ۱۰- کتابی
در مواعظ و نصایح و شرح حدیث عقل و جهل منقول در کتاب مستطاب کافی
۱۱- مخزن الاسرار و مجمع الاشعار ۱۲- عنوان الرزیه فی بیان القضیه من
ذریة النبویه ۱۳- عمدة المصائب که بطبع رسیده و فهرست فوق نیز مأخوذ
از آنجاست ۱۴- زبدة النوائب که جلد دوم عمدة المصائب است و بطبع رسیده
از اشعار اوست .

منکر حسن خداداد تو گوئی کوراست ز آنکه از پرتو روی تو جهان بر نوراست
چشم خفاش گرت فاش نبیند چه کند که وی از ظلمت چشم و دل خود مستوراست
هستی دوست خودش شاهد بر هستی اوست مهر را مهر دلیل و مثلی مشهور است
و این شعر همان معنای (یا من دل علی ذاته بذاته) میباشد .
مرحوم میرزا منظور در حدود سال ۱۳۲۳ وفات یافت .

و دیگر از مدفونین در این تکیه است مرحوم حاج سید محمد جواد
مسجد شاهی ، ایشان فرزند مرحوم آقا سید محمد علی معروف به آقا مجتهد
میباشند در سال ۱۳۰۷ وفات یافت تاریخ فوتش را آقای جابری
انصاری گوید .

۱۶۵

یکی بیامد و تاریخ این معما گفت جواد حجة الاسلام رفت از دنیا
وی از مؤسسين انجمن صفا خانه اصفهان بوده و در شماره های مجله
الاسلام مقالاتی در رد اقوال عیسویان از روی کتب ایشان از وی بطبع رسیده
است . پدرش نیز از بزرگان علماء و فضلا بوده کتب چندی تألیف نموده است
از آنجمله است ، البلاغ المبین در احکام صبیان و مجانی که آنرا در دوازده
سالگی نوشته و آقا سید محمد باقر حجة الاسلام از روی این کتاب تصدیق اجتهادش را
فرموده طبع .

۱۶۶

مرحوم آقامحمد بیدآبادی که ولد ملا محمد رفیع است عمارت چهارطاقی ۴۵ دارد که در این زمانها جناب میرزا سلیمان خان رکن الملک که نایب الحکومه اصفهانست و از اولاد خلف بیک که موقوفاتی از او در اصفهان و توابع آن هست میباشد بنانهاد چنانچه طاق گنبد و تعمیرات تکیه مرحوم حاجی محمدجعفر را نیز او بنانهاد و تعمیر تکیه میر نیز او نموده و بنای مسجد بزرگی هم این اوقات باین تکیه حاجی محمدجعفر نهاده و گویند آن مرحوم خودش فرموده بوده تکیه و دستگاه بنا نکنند و این بزرگوار در زهد و ورع و تقوی و ریاضات ممتاز بلکه معروفست از او کرامات بسیار ظاهر شده و فعلا نیز در زیارت قبر او مردمان بزرگ استمدادات و توسلات بلکه مواظبت زیارت او از جمله ختومات قرار داده شده است و از جمله علماء کاملین بخصوص در حکمت و کلام و از شاگردان مرحوم میرزا محمد تقی الماسی که از نواده مجلسی است بوده و جمعی از محققین علما و حکماء در خدمت او درس خوانده اند مانند مرحوم میرزا ابوالقاسم اصفهانی مدرس مدرسه چهارباغ و آخوند ملاعلی نوری (۸۶) که استاد حکماء این اعصار

شعری داشته این اشعار از اوست:

رازی بککه گفتند و نیش نام نهادند بی دمداد از آن راز و نیش نام نهادند

باستشاره رندانت گسسته ام تسبیح بیار خورشید تا سگی که است بخاره کنم
مادرش جان جان خانون دختر شیخ جعفر نجفی است فوتش ۱۲۷۴ بوده است
و دیگر از مدفونین این تکیه است مرحوم حاج میرزا جواد حسین آبادی
۱۶۷ اصفهانی از بزرگان علماء و از مبرزین شاگردان صاحب جواهر و غیره. ایشان
پدر مرحوم آقا شیخ احمد حسن آبادی است که بعداً مذکور خواهد شد فرزندان
۱۶۸ دیگر ایشان آقای آقا شیخ محمدعلی شاه آبادی از علماء معاصر طهران است.

۸۶ - وی فرزند ملا جمشید مارندران بوده از جمله حکماء بوده در

بوده و ملا محمد آراب حکیم عارف مشهور و حاجی محمد ابراهیم کرباسی که بعد از فوت پدر حاجی او وصی بوده و مواظبت حال حاجی را داشته که اوایل تکلیف حاجی را روانه حج نموده و در تواضع بحدی بوده که از سوار شدن الاغ رعیتی و رفتن بیرونها امتناعی نداشته و سلاطین و حکام کمال احترام و اظهار اخلاص باو مینموده و او اعتنائی نداشته بلکه کراحت از آمدن و شد و ملاقات داشته و چون نماز جمعه را واجب عینی میدانسته هر جمعه میرفته بقریه رنان نماز جمعه میکرد. حاجی کرباسی نقل کرده که در سال گرانی و تنگی اصفهان آقامحمد خود و عیالش تا شش ماه بزرگ (هویج) خام یا پخته اکتفا کرده با کمال شغف و بدون کراحت و انزجار و معروفت که علم کیمیا داشته بلکه طلائی که او میساخته اگر یک چهاریک آن را داخل سه چهاریک طلای بد میکردند تماش خوب میشده و فاته او سنه ۱۱۹۲

ع
صاحب زور
سیرت و علم
بکمال

و جب ۱۲۴۶ در اصفهان وفات یافت و جنازه او را به نجف حمل کرده در کفشکن
درب طوسی دفن نمودند وی کتب چندی تألیف فرموده از آن جمله است :

۱ - حواشی بر اسرار الایات ۲ - حجة الاسلام در رد یهودی نصرانی

و غیره. طبع شعری داشته و نوری تخلص میفرموده از اشعار اوست :

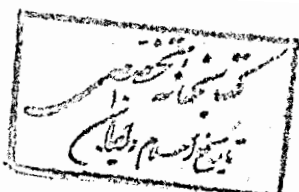
بارها با خود این خیال کنم که روم ترک عشق یار کنم
یار اندیشه میکنم که اگر نکنم عاشقی چه کار کنم

وله

از آفتاب نکوتر فروغ طلعت اوست بهیرم که در ایام حسن او جمهور
مثل بغوی خورشید میند این است یکی ز جمله غلطهای در جهان مشهور

وله

گنه شد فراموشم از دیدن تو و گره ز شرمندگی مرده بدم

(۸۶) و حواشی بسیار بر کتب حکماء و علماء نوشته و از او بعض نوشته جات ارشاد و هدایت و موعظه مریدین و کاملین در نزد اهل سلوک هست و جلوی روی قبر آقامحمد قدری باین سکو قبر میر معصوم است که ظاهراً از علماء و اجلاء بوده سنک بلندی بالای سر قبر بلند کرده است شبیه قبر فاضل هندی و مردم اعتقاد تامی باو دارند و در زیارت قبر او و از سلسله سادات پای قلعه است که منقولست که آقامحمد خوابی در جلالت قدر او دیده وصیت نموده او را نزد یک او دفن نمایند و کثرت اعتماد مردم باو از این جهت است (۸۷) و باز بعضی قبور دیگر هم هست در این اطراف که مخصوصاً بزیارت آنها میروند (۸۸) و از آنجا دست راست بر میگردد تکیه خوانساریها

۸۶ - و فاش قبل از ظهر جمعه ۹ محرم ۱۲۹۸ بوده و ۹۷ غلط است و ماده تاریخ و فاش را آقامحمد کاظم و اله شاعر معروف گفته و روی سنک آن منقوش است و ماده تاریخ این است:

قبله از باب علم آقا محمد شد در دهر بامروت عارفی عالم شد از دلهای دهر وی از سلسله مشایخ به آباء بوده و نسب آفات بشوخی زاهد کربلانی عارف مشهور میبود . فرزندش نورگویا بیرون بقعه پاشه .

۸۷ - وی فرزند امیر عبدالعزیز خواتون آبادی مذکور در تکیه بابا - رکن الدین است . وفات میر معصوم در سال ۱۱۵۵ رویداده ماده تاریخ و فاشی را خادم شاعر گوید :

۱۶۹ - زهد معصوم چون چه پیش بود باد او شافش بلطف و گرم
۸۸ - از آن جمله است : ۱ - آقا محمد فرزند شیخ زین الدین خوانساری و فاش ۹۱ سال ۱۲۰۲ .

۱۷۰ - از بقعه آقامحمد قدری بالاتر دست چپ تکیه بزرگی است و در وسط بقعه آن مرحوم حاج میرزا ابوالحسن بروجرودی فرزند حاج میر سید علی بروجرودی (شرحش در متن بعد مذکور خواهد شد) مدفونست وی از علماء و مدرّسین صفیات برده در مسجد و گوشه امامت میفرمود ، جامع جمیع معصنات اخلاقی

که وصل بتکیه مادرشاهزاده است و در توی گنبد ایوان جلو آن قبر آقا حسین و آقا جمال خوانساری است قبر آقا حسین جلو است و آن بزرگوار از محققین علماء و مجتهدین کاملین و در حق او گفته اند استاد الكل فی الكل

۴۷
۴۸

و محل وثوق عامه مردم بود جماعت برگزیده داشت در صبح روز جمعه ۱۸ ذی القعدة ۱۳۴۸ وفات یافت و چون در روز شنبه ۱۱مین ماه مرحوم آقا میرزا احمد مدرس از اجله علماء وفات یافته بود آقای انصاری در ماده تاریخ وفاتش فرموده: از مقام قاب قوسینی یگی آمد بگفت بود در معراج احمد بن الحسن یار و رفیق و در باین بای او قبر مرحوم آقا شیخ ابوالقاسم بن ملا علی زرنه معروف به حاج آخوند واقع است. وی از فضلاء نامی و محدثین و مدرسین بود در مقدمات پیشتر از معاصرین از شاگردان ایشانند در تدوین سلیقه مخصوصی داشت کتب چندی تألیف فرموده از آن جمله است: ۱ - رساله در اصول دین ۲ - کتابی در قاعده دایره هندی ۳ - کتابی در مکروهات موجب فقر و غیره. معروف بود که مرحوم حاج آخوند علوم فریبه را داراست و مستغیر اجنه و غره بدو اجابت میدادند در روز و شب ۲۸ رمضان المبارک ۱۳۵۲ وفات یافت. و در اطاق سوم سمت شمال این تکیه قبر مرحوم آقا شیخ علی بن آقا محمد مدرس یزدی واقع است از اجله علماء و مدرسین بود و عری بقاعه و زهد گذرانی و از راه تصحیح کتب اعاده میفرمود در ۱۷ شعبان ۱۳۵۳ وفات یافت و در اطاق مقابل درب تکیه قبر مرحوم حاج میرزا محمد باقر امامی واقع است وی از اجله ادباء و شعراء و حکماء و مکالمین بود قریب اوه سال زندگانی فرمود و چون در مدارس جدید وارد شد از قدر و منزلت علمی او در نزد مردم کاسته شد کتابی در حکمت و کلام تألیف فرموده و در ظهر شنبه صفر ۱۳۶۴ وفات یافت

۱۷۲

۱۷۳

۱۷۴

۱۷۵

و از مدفونین در این تکیه است (داخل بقعه) مرحوم آقا شیخ احمد حسین - آبادی فرزند مرحوم حاج محمد جوآد مذکور در تکیه مادر شاهزاده از اعظام علماء معاصرین بود بکثرت علم و فضل مشهور و در مدرسه میرزا مهدی واقع در محله پید آباد مدرس و امامت میفرمود عمر معقوله نمود از شاگردان آقا میرزا

۱۷۶

واستادالبشر بل العقل الحادی عشر ودر میان محققین کم نظیر و در فقه

محمد ما هم چهار سو فی و آقا میرزا محمد باقر و مجاز از ابیضا ت بود در روز
چهارشنبه ۲۱ جمادی الاولی سال ۱۳۵۷ بموت او در سالگی وفات یافت. تاریخ

مرحوم آقا شیخ احمد حسین آبادی

وفاتش را مرحوم خطیب گوید :

خطیب آه از دل برآورد و گفت به سراج قرب احد رفت احمد

و در این تکیه قبور عده از علماء و فضلاء واقع است که از
الواح آنان معلومست از تکیه که خارج دهند طرف چپ آب انبار به سمت
جنوب تکیه مرحوم شیخ مرتضی زبیری واقع است وی از علماء و مدرّسین اصفهان بوده
و خصوصاً در زهد و ورع مشهور خاص و عام گردیده اول کسی است که ائمه استادش
مرحوم شیخ مرتضی انصاری و اده را اصفهان تدریس نمود و در شبهای جمعه به تحت قیلا و در فتنه

شاگرد آخوند ملا محمد تقی مجلسی است و در حکمت و معقول شاگرد

احیاء می‌داشت و جهت غریبی می‌شده است در منبر و احیاء سلفه مخصوصی داشته مردم در باره او حرف‌هایی می‌زنند در هب ۱۷ رمضان ۱۳۲۹ وفات یافت او به معاصر آقای نهره و تاریخ وفاتش گوید: «انهدمت او کاه زده و الرشه، و آقای معام که دو آه تاریخ آن ذکر تعلیم می‌نموده در تاریخ فوتش فرماید :

قال فی تاریخ طبع اقل الناس آذو قد خلا الصبح عشر من رمضان المتقرر بدوش مرحوم آقا شیخ عبدالوهاب نام داشته و نیز از میرزا علماء بوده در ریز وفات یافته قبرش در قبرستان قصیه ریز در بقعه مخصوصی واقع است در جلو روی مرحوم شیخ، قبر مرحوم آقا ملا محمد حسین فشارکی است وی از اجله فقها و مدرسه‌ای بود در بین عموم معاصرین بکثرت علم و زهد مشهور بود مرحوم فشارکی از شاگردان مرحوم آقا شیخ زین العابدین مارندانی

۱۷۸

۱۷۹

آقا میر سید علی مقدس فشارکی حاج شیخ اسد الله معروف به حاج فاضل بید آبادی

میرفندرسکی است و آخوند ملا حیدر خوانساری صاحب زبدة التصانیف

بوده و از ایشان اجازه روایت داشته است، پس از مراجعت از نجف باصفهان اول در محله خواجو سکونت فرموده و پس از فوت پدرش مرحوم میرزا حسن بن میرزا ابراهیم عراقی سلطان آبادی که شرح حالش بعداً در متن مذکور خواهد شد به محله امآوره آمده و در مسجد سلام امامت میفرمود. محضرش مرکز فضلاء بود. و در این اواخر مرجعیت تامه داشت و فصل خصومات و مراعات بدو مرجوع میشد افسوس که عده اطراف او را گرفته و از سادگی و بی‌غرضی وی استفاده نموده بودند و اغلب احکام ضد و نقیض از زیر قلم او رد میشد باوجود این طرفین دعاوی بشخص ایشان کمال ارادت و اخلاص ابراز میداشتند برخی از کتب و رسائل علیه را حواشی نوشته و مقلدینی هم داشت.

در ۱۲۶۶ متولد و در شب ۳ محرم ۸ ذی القعدة ۱۳۵۳ وفات یافت: آقای جابری در تاریخ وفاتش گوید.

بموته یا جابری ارخ مشارک الفشارسکی علیم

- ۱۸۰ و در بشت سر مرحوم شیخ، قبر آقا شیخ ابوالفضل ربزی برادر اوست وی نیز از علماء و فضلاء بود. و در قصبه ویز از بلوک لنجان سکونت میفرمود و لهذا آنطور که باید شهرت نیافت در سال وفات یافته جنازه اش را به شهر حمل کرده در این محل دفن نمودند. و در اطاق سوم سمت مشرق این تکیه قبر مرحوم حاج ملا جواد آدینه از میرزین شاگرد است مرحوم جهاگیر خان قشقایی واقع است وی از علماء و حکماء بود در رجب ۱۳۳۹ وفات یافت. در این تکیه قبور برخی دیگر از فضلاء واقع است که از الواح آنان مستفاد میشود. از تکیه که خارج شونه مقابل درب تکیه، تکیه مرحوم حاج آقا مجلس است و دو وسط بقعه قبر مرحوم آقا سید ابوجعفر فرزند آقا سید صدرالدین عاملی واقع است وی از علماء و فضلاء و امام جماعت بوده در سال ۱۳۲۴ وفات یافته ماده تاریخ وفاتش این است: یکی آمد برون زالهام غیب آورد تاریخش

- ۱۸۱ شده طیار سوی کوی حق روح ابوجعفر
۱۸۳ بر روی دقل ان الجنة للمتقین، گفتند ایشان پدر مرحوم حاج آقا مجلس باقی تکیه میباشد اولاد وی فعلا در اصفهان ساکن و از علماء این شهر میباشد و در این تکیه

و اجازه از آخوند ملا محمد باقر مجلسی (۸۹) و آخوند ملا محمد باقر سبزواری و غیر ایشان دارد. و خواهر سبزواری زوجه او بوده و در خانه سبزواری منزل کرده بود و شاگردهای او جماعتی از علماء محققین اند مانند آقا جمال و آقازهی فرزندان ایشان و آقامیر محمد صالح خوانون آبادی داماد مجلسی و ملا میرزا شیروانی و شیخ جعفر قاضی و سید نعمت الله جزائری و فاضل سراب و ملا علی رضا تجلی شیرازی و غیر ایشان (۹۰) اوایل امر

قبر مرحوم حاج میرزا آقایی فرزند حاج میرزا شفیق مستوفی واقع است وی از اجله فضلاء و علماء بود جامع حکمالات سوریه و منویه و در ادبیت و اخلاق از بیشتر معاصرین مقدم میبود. در ۱۲۵۰ متولد شده و در روز جمعه ۲۲ ج ۱۳۲۵ سال ۱۳۲۵ وفات یافت کتب چندی تألیف فرموده است از آجله است: ۱- تعیین نقل اکبر در فضیلت عترت بر قرآن و این حکت را در دو برابر ملا اسماعیل خواجوی اوشته چه او کتابی در فضیلت قرآن بر عترت دارد ۲- رساله در خراج مقام سه ۳- رساله در خمس ۴- رساله فی در اصول و از مدققات این آثار است مرحوم حاج میرزا محمد باقر حکیمباشی از اطباء معروف که حقیقتاً افلاطون زمان بوده پدرش مرحوم میرزا عبدالجواد مدرس مشهور (فوت غره صفر ۱۲۸۱) خراسانی است مرحوم حکیمباشی کتابی در باب اوشته که بطبع رسیده و در ۴ شنبه ۲۶ ج ۱۳۲۷ سال ۱۳۲۷ وفات یافت . نده دیگر در این تحکیمه مدفونند که فاتحه خواندن برای آنان مناسب است .

۱۸۴

۱۸۵

۱۸۶

۸۹ - چنانچه در فیض القدسی مرحوم حاجی اوری شاگردان و روایات از ملا محمد باقر مجلسی را استقصاء نموده و با نیز دو مکارم الانوار عده دیگر را بد آنها اضافه نمودیم در هیچ یک از آنها نامی از آقا حسین نیست و گذشته از این مقام علمی و شهرت و ریاست آقا حسین مانع از آن بوده که از مجلسی دوم اجازه روایت داشته باشد بلکه او از ملا محمد تقی مجلسی روایت میکنند چنانچه در چندین موضع بدین مطلب تصریح دارد معلم .

۹۰ - فوت میر محمد صالح ۱۱۳۰ و انندی . فوت ملا میرزا شیروانی جمعه ۲۹ رمضان ۱۰۹۸ قبرش در مشهد . فوت شیخ قوام الدین جعفر حویزه ای دو سال ۱۱۱۵ قبرش در نجف . فوت سید نعمت الله جزائری شب جمعه ۲۳ شوال ۱۱۱۲ (تولد ۱۰۵۰) . فوت ملا علی رضا تجلی در ۱۰۸۵ .

۱۸۷

۱۸۸

۱۸۹

۱۹۰

در مدرسه جنب مسجد شیخ لطف الله تحصیل میکرده و خیلی سخت بر او
 میگذشته از خودش نقل شده که شب زمستان يك لحاف پاره داشته دور
 خود میگرفته و توی حبه راه میرفته که از سرما آسوده باشد و آخر
 بجائی رسیده که گویند منزل شاه سلیمان آمد شاه جبه جواهر نشانی
 پوشیده آقا دست زیر آنجبه کرده و تعریف نموده بعد از رفتن شاه جبه
 رافستاد برای آقا باعذر خواهی، و آن بزرگوار کتابهای خوب نوشته
 مشارق الشمس شرح دروس در طهارتست و ناتمام است و خیلی با
 تحقیق است، رساله در توحید، حاشیه بر شرح اشارات، و رساله مقدمه واجب
 در رد سبزواری و رساله در رد برمدقق شیروانی و رساله های رفع شبهات
 شبهه ایمان و کفر و شبهه استلزام و شبهه طفره و غیر اینها از حواشی شرح
 اشارات و حاشیه جلالیه و غیر اینها و عمده زحمات او در کلام و حکمت
 بوده و استحقاق قواعد ایمان اسلام نموده و بواسطه او کسر سورت حکماء
 شده و اشعار خوب (۹۱) و خطب و انشآت خوبی دارد و سنک قبر او یشم گران
 بها بوده و افغانها شکسته اند و بعد از مدتی سنک آن تازه شده که خط
 سنک او با قبر آقا جمال یکی است و وفات او سنه هزار و نود و نه (۹۲) ماده

۹۱ - از اشعار اوست :

از گردش دهر چون جوانی همدلی میبال چه شیشه اشک و میغال چوای
 با بان شهاب آمد ای دل دریاب چون بشت دوتا شود چه آید از وی

و له

ای باد صبا طرب فرا می آئی از طرف کدامین کف بامی آئی
 از کوی که برخاسته راست بکو ای گرد بچشم آشنا می آئی

۹۲ - وفات آقا حسین در ۱۰۹۸ بوده و این دو ماده تاریخ هم هیچکدام
 صحیح نقل نشده بلکه اولی (امروز هم ملائکه گفته با حسین) و دومی (ادخل

تاریخ، امروز هم ملئکه گفتند یا حسین و بعلی ادخلی جنتی و در جنب او
 ۴۸ قبر آقا جمال خوانساری ولد آقا حسین است که در فضل و کمال معروف
 و در علم حکمت و کلام و اصول و فقه دانا و در اصفهان ریاست تدریس بها
 اوشده خیلی از علماء از مجلس درس او برخاستند و با آخوند ملا محمد
 باقر مجلسی معاصر بودند و خودش نزد آقا حسین مرحوم والد خود و نزد
 آخوند ملا محمد باقر صبر واری (۹۳) خالوی خود درس خوانده و معروف
 است از او شوخیها و خوش طبعیها بهیشتی که شوخیها که نقل میشود و
 میگویند اگر از او نباشد هم نسبت باو میدهند مثل مرحوم حاجی محمد
 جعفر اباده می در این اواخر و صاحب کتابهای خوبست مثل حاشیه بر شرح
 لمعه که بسهار با تحقیق و پرفائده است، و ترجمه مفتاح الفلاح شیخ بهائی
 در اعمال و ادعیه شبانه روزی خیلی پرفائده، حاشیه شرح مختصر، حاشیه
 بر حاشیه ملا میرزا جان، و حاشیه بر حاشیه خفری و حواشی بر کتاب
 تهذیب حدیث و حاشیه بر من لایه حضور و حاشیه بر شرایع و حاشیه بر شفا و حاشیه
 بر شرح اشارات و شرح فارسی بر غرر و درو شرح حدیث بساط
 و رساله نیت و رساله صلوة جمعه و غیر اینها وفات او سنه هزار و صد و بیست

جنتی (است و در ۱۰۹۸ میشود . معلوم . و مؤید این مطلب این ماده تاریخی
 است از تأثیر شاعر بر بزرگوارانی که گوید:

تأثیر گفت از بی تاریخ و حلتش آندم که بود اختر طالع گنبد او
 رو چاک جامه، غامه مشکین لباس و گفت رفت از میان کسی که لپایی هدیل او
 و مرحوم آقا میرزا ابوالعالی گرهاسی رساله در شرح حال او نوشته که در
 اردو نگاشته است آن موجوده است .

۹۳ - وفاتش ۱۰۹۰ قبرش در مشهدوی چند فامیل شیخ الاسلام های اصفهان

و پنج (۹۴) و نقل شده است که قبر مرحوم آقا قاضی برادر کوچک تر
 آقا جمال پشت قبر آقا جمال است که عالم فاضل کامل و شرح دروس را
 صوم و اعتکاف آنرا تمام نموده آثار فضل و تحقیق از آن کتاب ظاهر میشود
 و دور نیست زمان افغان مرحوم شده آثار قبر هم بنحو واضح معلوم نشده
 است. و طرف پائین پای آقا حسین و آقا جمال قدری جوتر که دم ایوان
 میشود قبر مرحوم حاجی ملا حسین علی توپسرکانی است که آن بزرگوار
 نیز در اصفهان ریاست تدریس و فتوی داشتند بسیاری از علماء و فضلاء از
 مجلس درس ایشان برخواستند و زیادتى منفعت تدریس ایشان و ممتاز
 بودن مجلس درس ایشان در شهر مشهور بود و بسیاری از عوام و خواص
 نیز تقلید ایشان میکردند امام جماعت مسجد ایبچی محله احمد آباد
 بودند بجهة احتیاط در نماز جمعه، جمعه هارا بدرجه میرفتند نماز جمعه
 میکردند چون آنجا مزرعه ئی داشتند و عمده تحصیل او نزد مرحوم شیخ
 محمد تقی اعلى الله مقامه بوده چنانچه از ملاحظه کتاب فصل الخطاب او
 معلوم میشود و در تقوی و قدس هم معروف و کامل بود و کتاب های خوب
 نوشته، کشف الاسرار شرح شرایع که فقه استدلالی است یازده جلد،
 مقاصد العلیه حاشیه بر قوانین، فصل الخطاب در اصول، کتابی در اصول دین

در جلد چهارم فهرست رضویه میرزا باقر همدانی رئیس شیخیه را از
 اولاد سبزواری مینویسد بدین قرار، محمد باقر بن محمد جعفر بن محمد صادق بن
 عبدالقیوم بن اشرف بن محمد ابراهیم بن محقق سبزواری در ۱۰ ع ۱۲۳۹
 در قهی از محال اصفهان متولد شده کتب ذیل از تالیفات اوست :

- ۱- تحفة الجفیه ۲- جواب شبهات وارده بر شیخ احمد ۳- رساله در شرح
- انس رحمانی ۴- رساله در مواد ۵- حکایات و اصطلاحات حکمت ۶- مشاعر
- ۷- بشارات ۸- درة الجفیه دو جلد ۹- میزان و غیره.

و فاتش در ۲۳ شعبان ۱۳۱۹ رویداده است

۹۴- در روز ۲۶ رمضان المبارک

واخلاق مسمی بنجاة المؤمنین بسیار کتاب مختصر مفید پرفایده خوبی است، و رساله رد بر حاجی کریم خان، و رساله رد بر رد که بوضع ملائمت نوشته کتاب خوبی است، جامع عباسی راهم حاشیه کرده و باز هم نوشته جات و جواب مسائل دارند و فوات آن مرحوم در سنه هزار و دوست و هشتاد و شش (۹۵) ایام گرانی اصفهان که سال بعد سخت تر شد و از برای آن مرحوم لحد آماده ساخته پیدا شد، و طرف بالا سر حاجی در ایوان قبر مرحوم حاجی سید علی بروجردی است که از علماء اصفهان و امام جماعت و مرجع بود در محله درب کوشک (۹۶) و جلوان که دم ایوان میشود قبر مرحوم آخوند ملا محمد باقر فشارکی است که منبع فواید کثیره برای عوام و خواص بودند شصت و سه سال عمر کردند و در شهر رجب سنه هزار و سیصد و چهارده (۹۷) وفات کردند امام مسجد (قدویه) غدویه یا قطیه (۹۸) که در خیابان چهارسوق شیرازیها است و مسجد محله نو و احیای شبهای جمعه و غیرهادر تخت فولاد در مسجد مصلی از ایشان رواجی تام داشت که فعلاً از رشته آن مرحوم در اصفهان در تخت فولاد و توی شهر در مساجد و غیره این احیاء رواجی گرفته و منبری داشتند برای عوام و خواص بر منفعت که

۵۱

۵۲

۹۵ - در روز ۲۸ صفر المظفر . پدرش ملا نوروز علی نام داشته است
۹۶ - وی پدر مرحوم حاج میرزا ابوالحسن مذکور در قبل میباشد از میرزین علماء زمان خود بوده گنابیی در اصول فقه نوشته که در نزد ارادش در اصفهان است وفاتش پنجمین شب ۱۰۸۱ سال ۱۳۰۶ روی داده رحمت شاعر اصفهانی در تاریخ وفاتش گوید :

رحمت حق از بی تاریخ گفت ان الله دینا لعظمی عظیم
۹۷ - در شب یکشنبه ۲۸ ماه .

۹۸ - تردد قطیه و قدویه بیهود است چه این مسجد از آثار امیر قطب الدین علی بابا الدشتی است که در ۹۵۰ و اندی ساخته است و کتیبه سرور این مسجد از آثار متبقیه اصفهان بشمار میرفت و اداره باستان شناسی آنها را به چهل ستون

بسیاری از آقایان بلوکات و غیره ها بیانات منبری آنها مأخوذ از اوست. و عوام مریدهای آن مرحوم از مطلقین بر اخبار و اصول و فروع و غیره ها بوده اند و هستند، درسی هم داشتند خوش ترتیب و با سلیقه جمعی از فضلا از مجلس درس ایشان برخوردار شدند و کتابهای پرفایده دارند در فقه رساله رضاع، رساله در شرط، رساله حیض، رساله عدم جواز صلح حق الرجوع، رساله قرعه، رساله شهرت، رساله عدم لزوم تقلید اعلم، رساله منجزات مریض، رساله صحت عبادت جاهل مطابقه با واقع، رساله غنا، رساله طهارت، رساله خیا رعیب، رساله تداخل اسباب، و حواشی هم بر قوانین و فرائد و متاجر که اینها جزئی است و حاشیه فارسی بر شرح لمعه، و عنوان الکلام که شرح دعاهای هر روزه ماه مبارک رمضان است که عنوان مجالس مواعظ قرار داده و اهل منبر بجهة ارشاد خلق همیشه در کار دارند، و چند عشریه که چند مجلس دهه مجرم است، ذخیره المعاد در اصول دین که قدری ناتمام است، و رساله آداب الشریعه، و رساله های

۱۹۲ نقل نموده در این مسجد بقعه است که در او قبر است و او از میر مجدالدین اسماعیل بن امیر مظفر بن امیر مسعود باب الدشتی متوفی در ۹۵۵ هجری میباشند و مسجد فاقد تاریخ از این تاریخ ساخته شده است.

ماده تاریخ وفات میر مجدالدین که روی سنگ نوشته شده است
ضادی بهر تاریخش ندا کرد که حیف از سر و پستان جوانی
(مجله یادگار شماره ۹ - ۱۰ سال چهارم . مقاله بقلم آقای محمد صدرهاشمی.)

۱۹۳ ملا محمد باقر فرزند ملاجعفر بوده ایشان برادر مرحوم آخوند ملا محمد حسین فشارکی سابق الذکر میباشند. وی اول کسی است که رسم احیاء شبهای جمعه را در تخت فولاد کرد و بعداً سایرین بدو تأسی نمودند و هر کدام در خواندن دعاء کبیل مطالبی بدو افزودند تا اکنون که (گرتوبه پنی شناسیش باز)

دیگر از چهل حدیث و اصول دین و فروع دین، و ادعیه مختصره پرفایده گه
مکرر چاپ خورده و محل انقاع عامه (۹۹) است و جلوه روی قبر مرحوم
۵۳ حاجی که جلوه ایوان توی صحن تکیه میشود قبر مرحوم آقا سید شجاع
شوشتی است از اولاد مرحوم سید نعمت الله جزائری صاحب انوار نعمانیه
است و سنگی راست بالاسر قبر او هست و آن مرحوم از علما و فضلاء
اصفهان بوده و در خصوص علم رجال هم خیلی مهارت داشته حواشی بر
شرح کبیر نوشته فواید متفرقه در رجال و غیره دارد (۱۰۰) و ولد آن مرحوم آقا
سید محمد از علماء کوشه نشین فاضل و مدرس و مطلع بر فقه و رجال در
۵۴ سنه هزار و سیصد و بیست و سه وفات یافته (۱۰۱) در تکیه مرحوم آقا میر سید
محمد شهبانی مدیون شده. بالاسر قبر آقا سید شفیع قبر سنگ مرمریست
قبر مرحوم آقا میرزا حیدر علی که از اولاد ملا عزیر الله که از اولاد مرحوم
۵۵ مجلسی بوده میباشد و از اهل علم و فضل بوده (۱۰۲) و از توی گنبد مجاذی در

۹۹ - در داخل بقعه قبور بسیاری دیگر از علماء است و این بقعه را
بمناسبت کثرت قبور اهل علم و فضل بقعة العلماء میگویند.

از جمله مدفونین در بقعه است سید ابراهیم بن سید سلمان از فضلاء مشهور
در شوال ۱۱۵۶ وفات یافت. دیگر مرحوم میرزا رحیم شیخ الاسلام از احفاد ملا
محمد باقر سبزواری که مدتی شیخ الاسلام اصفهان بوده و در ۹ صفر ۱۲۴۹
وفات یافت ماده تاریخ وفاتش اینست :

نوشته کتک ضیا از برای تاریخش رحیم را که کند رحم جز خدای رحیم
و عده دیگر نیز مدفونند که از الواح آنان مستفاد میشود.
۱۰۰ - تولدش در ۱۲۱۱ و وفاتش ۲۱ ذی الحجه ۱۲۷۴ رو بداده است. معلم.
(شفیع بن محمد بن عبدالکریم بن جواد بن عبدالله بن نورالدین علی بن سید
نعمت الله جزائری.)

۱۰۱ - در صبح جمعه ۱۲ ذی الحجه ۱۳۲۲ - تولدش ۱۲۴۹ و تاریخ متن
غلط است. معلم.

۱۰۲ - تولدش قبل از ظهر روز ۳ شنبه ۱۸ و رمضان ۱۱۴۶ و وفاتش

۱۹۴
۱۹۵

تکیه از طرف بالا که بیرون روی در ایوانچه بیرون متصل بگنبد دست
چپ قبر آخوند ملا محمد صادق بیکانی است که از جمله نلما و فضلاء
کاملین بوده و از شاگردان مرحوم شیخ مرتضی انصاری، و او در اصفهان
مدتی مشغول تدریس بوده و امید ترقی ها و ریاست کامل در حق او بود
طلاب هم دور او را گرفته بودند ملای با تحقیق و تدقیق بوده ولی دنیا با او
مواقت نکرد و بزودی مرحوم شد (۱۰۳) از تکیه خوانساریها که بیرون میروی
مجازی آن تکیه هست معروف بتکیه آقارضی (۱۰۴) که بالای سر مسجد

در سال ۱۲۱۴ رویداده است. مرحوم آقا محمد کاظم واله در تاریخ وفاتش گوید:
خواست واله در دو مصرع سال تاریخش زمن

تسا بود هریک به فوتش رهنمای اهل علم
گفتنش (شد سوی چنت پیشوای اهل زهد)

گفتنش (سوی چنات شد مقتدای اهل علم)
پدرش ملا عز الله فرزند میرزا محمد تقی الماسی است. وی صاحب تالیف
و تصنیف بوده و رساله در شرح خاندان مجلسی نگاشته است.

۱۰۳ - و از مدفونین در ایست تکیه است مرحوم میرزا نورالدین مجلسی
متخلص بچهره از فضلاء اهل شهر و از شعراء میرزا بوده و از احفاد میرزا حیدر -
علی سابق الذکر است در ۱۲۷۴ متولد و در دوشنبه ۱۵ رمضان ۱۳۴۷ وفات یافت.
از اشعار اوست :

شنیدم که طلمی بمهد شباب	گرو برده رخسارش از آفتاب
میان نکو طلعان طاق بود	و غش شهره شهر و آفاق بود
قدی داشت موزون رخسار چو ماه	لجا ماه دارد دو زلف سیاه
بدنهال چشمش یکی خال بود	که چشم خودش هم بدنهال بود
تنی جانفزاد داشت چون سیم خام	وخی داربتر زمنا تمام

و دیگر محمد تقی اشراقی از متعولین اصفهان که او را بفلسط امین الشریعه
میشواریند در ۱۳۵۸ مطابق ۱۳۱۸ خورشیدی وفات یافت و آیه وافی هدایه
(ما اغنی عنی مالیه) ماده تاریخ وفاتش گردید (بسال شمسی) و این آیه کاسلا
مفهوم حقیقی خود را در باره این مرد داشت. (نقل از تاریخ اصفهان ووی)

۱۰۴ - وی آقارضی الدین محمد شیرازی است وفاتش روز جمعه ۲۵ سال ۱۱۱۳

- ۵۷ مصلی است و در توی گنبد آن قبر مرحوم آقامیرزا محمد باقر پیش نماز مسجد جدید عباسی که از علماء بوده و کتابهای بسیار از اخبار و غیر اخبار و بحار و غیر آن وقف نمودند و فعلا هم قدری از آنها باقی است (۱۰۵) و وقبور اولاد و احفاد آن مرحوم که از اهل علم و فضل بوده اند آنجا است
- ۵۸ از آنجمله قبر مرحوم میرزا مهدی نایب الصدر طرف ایوان عقب که از علماء و فضلاء ممتازین بوده خیلی با اطلاع در علوم و اخبار و در دیانت و تقوی هم معروف، خط ایشان وضع مخصوصی است، بر اغلب یا کل کتب موقوفه مرحوم جد خود و غیر آن کتب حاشیه ها و مطالب بسیار نوشته در هر علمی گویا و هر کتابی که بدست او افتاده تحقیقات و فوائدی مینوشته (۱۰۶) در این سنوات مرحوم حاجی میرزا محمد
- ۵۹

- ۱۰۵ - وفاتش در ۱۱۲۳ روی داده. گویند وی برادر میرسید احمد عاملی داماد میرداماد است سادات غوراسکان و رهنان از اولاد اویند. در روز ۱۵ ذی القعدة ۱۳۵۹ آقا میرسید محمد در باب امامی که از علماء و فضلاء ائمه جماعت اصفهان بود وفات یافت و در همان قبر مدفون شد وی از احفاد او بود.
- ۲۰۰
- ۱۰۶ - وفاتش در ۱۲۶۷ روی داده است. و در این بقعه عده از بزرگان مدفونند. از آنجمله است: شیخ علی بن محمد معروف به علینقی از بزرگان اهل عرفات وی مؤلف کتاب برهات المراتضین در بیان طریقه صوفیه ذهبیه است از اهالی اصطهبانات بوده و در سال ۱۱۲۹ وفات یافته و بنا نقل مؤلف الذریعه در این بقعه مداون گردیده است. دیگر از مدفونین این بقعه مرحوم آقا سید علی - رضا فرزند آقا میرزا محمد باقر است وی نیز از علماء و فضلاء بود در ۲ شنبه ۱۲۱۷ سال ۱۱۷۵ وفات یافت و تاریخ وفاتش اینست (رفع منازل الکریم الرقیع) و از مدفونین این تمکبه است: میرسید احمد عاملی داماد میرداماد مؤلف ذناب مصقل صفادرردنصاری ۲ - نفحات اللاهوتیه ۳ - مفتاح الشفا ۴ - سیاده - الاشرف ۵ - منهاج المارین شرح بر منهاج السالکین و غیره.
- ۲۰۱
- ۲۰۳
- ۲۰۴
- ۲۰۵ و دیگر قبر سید عبد الحسین فرزند او متوفی بسال ۱۱۲۱ لکن متأسفانه آثار او را ندارند و قبر معلوم نیست.

تقی نقشینۀ تاجر معروف را که قبرش در اطاق دم تکیه خوانساریها
است و بازیئت است و گنبد کاشی کوچکی دارد بعضی خواب دیده
و بر سرش حال نموده در جواب اشاره بتکیه و قبر مرحوم میرزا محمد مهدی
نموده و اظهار نموده که ببرکت این بزرگوار و در پناه او آسوده ایم و
مرحوم حاجی میرزا محمد تقی مردی بود که آثار خیر بسیار از او

۲۱۶ فائده - قبر میر محمد اشرف فرزند سید عبد الحسین در قریه وردسفا دران
سده واقع است و شوم سادات سده از اولاد اویند. وی مؤلف کتاب فضائل السادات
و شرح بر تاجری است و فاتهش ۱۱۴۵ قبرش در بقعۀ مخصوصی در قبرستان قریه وردسفا
۲۱۷ و از مدفونین در این تکیه است آقا سید محمد علی برادر آقا میرزا محمد
۲۱۸ مهدی نایب الصدرا که از فضلا و علما بوده و دیگر مرحوم میر سید علی مشنق از
بزرگان شعراء اصفهان وی در اصفهان دارای انجمن ادبی بوده شعرا این
شهر را دور خود جمع نموده و نهضت ادبی اخیر ایران را شروع نموده و سبک
نا مطلوب هندی را منسوخ و شیوه استادان سلف را دو مرتبه رواج داد.
در مقدمه دیوانش که بطبع رسیده قبر او را در تکیه شیخ زین الدین مینویسه
که ما این تکیه را تا کنون نمی شناسیم و علت شهرت تکیه را بشیخ نمی دانیم. و
در تاریخ وفات شیخ نیز اشعاری از او دیده میشود.
وفاتهش در سال ۱۱۷۱ ماده تاریخ آنرا رفیق شاعر گوید :
بهر تاریخ او نوشت رفیق جدای مشنق در چنان بادا
از اشعار اوست :

دل دانه در دام تو افتاد تو پنداری که صید غافل بود
مخوان ز دیرم بکعبه زاهد که برده از کف دل من آنجا
بناله مطرب بهشوه ساقی پخته ساغر بگریه میسنا
همه نازی حکیم تا کی بقدرت این ره نمی شود طی
بکنه ذاتش خرد برد پی اگر رسد خس بقمر دریا
چو نیست بینش بدیده دل رخ ارنماید حقت چه حاصل
که هست یکسان بچشم کوران چه نقش پنهان چه آشکارا
چو نیست قدرت به عیش و مستی بساز ای دل به تنگدستی
چو قنوت این شد زخوان هستی دیگر چه شیزد ز سمنی بیوهیا

ظاهر شد تعمیر دیوار مسجد مصلی نمود و شبستان آنجا را بنا نمود و
 با سخاوت بوده هفته و ماه وعید غدیر و غیر اینها به فقراء احسانها میکرد
 و صاحب سفره و اطعامات بوده سیما در ایام روزه خوانی و دهه عاشورا
 که وضع کاملی داشت. آن طرف تکیه آقا رضی مذکور قبر مرحوم
 ۶۰ آقا میرزا محمد باقر چهارسوقی است که این اوقات مرحوم شده
 و تکیه بزرگ عالی برای او طرح ریخته و بنا میکنند والد ایشان مرحوم
 حاجی میرزا زین العابدین خوانساری مذکور در تکیه خوانساریها (۱۰۷)
 صاحب مقامات مذکوره و این بزرگوار از رؤساء علماء اصفهان بلکه سید العلماء
 مطلق و در احترام مقدم بر کل و عمر ایشان قریب بنود سال (۷۰۱) وفات او
 سنه ۱۳۱۳ هزار و سیصد و سیزده بر حسب وصیت خود آن مرحوم در
 ۶۱ این محل جلو قبر مرحوم آقا حسین جیلانی که از اعظام علماء و صاحب
 تصنیفات است چون جد اعلای او بوده مدفون گردیده. آقا حسین جیلانی
 مشهور بلنباری که از حکما و علما و ادباء و محدثین در مسجد لنبان
 اصفهان مدرس بوده و شرح بزرگی بر صحیفه سجاده نوشته
 که جامع است، و کتابهای دیگر دارد شرح مفاتیح فیض، حواشی بر ذخیره
 و رساله فارسیه در زیارات و غیر اینها وفات او سنه هزار و صد و بیست
 و نه (۱۰۹) و نقل شده که در قبرش کراماتی دیده شد. ملا حسن جیلانی
 ۶۲ پدر او از حکما و اهل عرفان بوده، و آقا میرزا محمد باقر از شاگردان

۱۰۷ - تکیه خوانساریها سهوالنعم و صحیح تکیه مادر شاهزاده است

۱۰۸ - تولد آنجناب روز دوشنبه ۲۲ صفر ۱۲۲۶ و وفاتش شب دوشنبه

۸ ج ۱ بنا بر این سن ایشان ۸۷ سال و دوماه و ۱۶ روز میشود .

۱۰۹ - وفاتش در ۲۶ رمضان سال مذکور .

مرحوم شیخ محمد تقی و آقا میرسید محمد شهشپانی اعلی الله مقامها بوده و اجازه های کثیره از علماء نجف و کربلا و اصفهان از مشایخ و بزرگان داشتند مثل شیخ محمد بن شیخ علی بن شیخ جعفر کبیر و شیخ قاسم نجفی و صاحب ضوابط و آقامیر سید حسن مدرس و فضل و تبحر و فقاہت و جلالت ایشان بذکر کتابهای پرفائده که تصنیف نموده اند اولی است. روضات الجنات که معروف برجال آقامیرزا محمد باقر است، در این اوقات هر کتابی از علماء چاپ خورده بیان حال مصنف از این کتاب مبارک ثبت میشود و انیس خوبی است برای اهل علم و فوائد رجالیه هم بسیار دارد ولی عنوان رجالی که از مقدمات فقه قرار داده اند نیست بلکه در احوال علماء و فضلاء شیعه و سنی است و از بسیاری از علوم و فنون فوائدی، و کتاب احسن العطیہ شرح بر الفیه شهید استدلالی مبسوط، و قرۃ العین منظومه فارسیه است در اصول دین زاید بر سه هزار بیت، رساله ضروریات دین و مذهب، و رساله امر بمعروف و نهی از منکر، رساله بلا یا نازله بر سعید و شقی، رساله شرح حدیث حماد، رساله فضیلت جماعه، رساله عملیه، منظومه عربیه در اصول، تسلیه الاحزان فارسی در اجر مصیبت و تسلی مصیبت زدگان که نظیر مسکن الفؤاد شهید ثانی و عسلی المصابین حاجی میرزا محمود بروجردی است و مجالسی در مصیبت اباعبدالله و قصائد عربیه در تحیت بر اهل بیت علیهم السلام، و اشعار و هرائی عربیه و فارسیه که بعضی نوحه های جانسوز از آنها معروف مابین ذاکرین است و در امر انشاءات و خطب و نوشتجات مسجع و مقفی به حدی بود که بنای قلم بر آن بود حتی

جواب استفتا و حکم که مینوشتند منشیانه بوده (۱۱۰) و حواشی هم بر قوانین و شرح لعمه نوشته اند (۱۱۱) و در این تکیه است قبر ملا محراب و ۳۶

۱۱۰ - چنانچه معروفست، موعیکه حکم تکفیر حاج سید حسن واعظ کاشانی (مذکور در تکیه میرزا ابوالعالی) را در نزد او بردند ایشان نوشته بود: «این سید ناشی مشغول بدین تراشی یا در متن کفر است یا در حواشی» و علت تکفیر نمودن او آن بود که کتابی نوشت و در آن اولی الامر را سلاطین و حکام دانست و این عمل را از برای ترضیه خاطر و بدستور ظل السلطان فرزند ناصرالدین شاه حکمران جابر اصفهان نمود.

۱۱۱ - از مدوئین در این بقعه است ۱- آقا شیخ ابوطالب زاهدی بدر شیخ محمد علی حوقین در پهلوی قبر ملا حسن که اثری ندارد از علماء و فضلاء بوده کتابخانه مفصلی داشته دارای قریب ۵ هزار جلد که تمام آنرا خود تصحیح نموده بوده است و تألیفاتی نیز دارد از آن جمله است: رساله در علم که آنرا فرزندش ترجمه نموده است، دیگر رساله در تفسیر آیه (قل الروح من امر ربی) و غیره در ۱۱۲۷ وفات یافته است و عده از مشایخ پیدآباد از اولاد اویند.

۲ - آقامیرزا محمد مهدی فرزند آقامیرزا محمد باقر از علماء و صاحب تألیف بود کتب ذیل از اوست: تعلیقه بر لعمه الدمشقیه، و شرح القبه شهید و شرح لقلیه، و شرح بر تبصرة المتعلمین نوشته، کتاب دلائل المصلین و فرائض الیومیه در ترجمه الفیه نوشته است در ۸ رمضان ۱۲۵۱ متولد و در غروب ۲ شنبه ۱۳۲۴ ذی الحجه ۱۳۲۴ وفات یافت، ماده تاریخ، وفاتش اینست.

تاریخ وفاتش طلبیدم زخرد _____ فرمود که آه (نور مهدی غاب)
۳ - میرزا عطاء الله پسر دیگر آقامیرزا محمد باقروی مؤلف فهرستی است بر کتاب روضات در ۲۹ ع ۱۳۶۶ متولد و در ج ۱۳۳۵ وفات یافت.

۴ - میرزا هدایت الله پسر دیگر آقا مرحوم در ۲۷ ج ۲ سال ۱۲۷۱ متولد و در سه شنبه ۲ شوال ۱۳۴۵ وفات یافت مرحوم ملا عبدالکریم دستگردی از همراه متخلص بسودائی در تاریخ وفاتش گوید:

ازل ثلثا صار تاریخ فوتی لقد افجع الاسلام موت الهدایه
فائده - مرحوم ملا عبدالکریم معروف به حاج آخوند از معارف شعرا و اواخر اصفهان بود که بهر بی و فارسی در نهایت استادی شعر میفرمود، وی از شاگردان و مجازین از آقا میرزا محمد باقر چهار سوقی است کتب و

او از حکماء معروف و شاگرد آقا محمد بیدآبادی است معروف است که مشهور شده بوحدت وجودی و شخصی لعنت میکرده اورا خود ملا محراب باو گفته چرا اورا لعن میکنی گفته این ملعون قاتل بوحدت واجب الوجود شده ملا محراب گفته پس اورا لعن کن (۱۱۲) و قبر آقا ملاحسن جیلانی پدر آقا حسین جیلانی نیز در این تکیه است (۱۱۳) از

۶۴

وسائل چندی تألیف نموده از آنجمله است : ۱ - نظم انوار سهیلی ۲ - شمس و قمر ۳ - ترجمه الدرر در ترجمه ذلمات قصار حضرت امیر علیه السلام ۴ - خسته طیب ۵ - ضیاء الابصار ۶ - دیوان اشعار و غیره در ۱۲۸۱ متولد و در ۱۳۵۳ وفات یافت و در دستکرد خیابان اصفهان مدفون شد .

۲۱۴

۵ - آقا میرزا مسیح بسرد بکراو بود تولدش در ۲۷ شوال ۱۲۵۵ و وفاتش ۹ ذی الحجه سال ۱۳۲۵ بوده است . ماده تاریخ وفاتش اینست :

طرب ز سوز بی سال رحلتش گفتا در آسمان چهارم مسیح یافت مکان
۶ - ملاحسین تفلسی که بعد آ در آب بغشافت در متن کتاب مذکور خواهد شد . عده دیگر از اولاد و اعیان و فامیل آقا میرزا محمد باقر در این بقعه مدفونند که عموماً اهل علم و فضل بوده و مخصوصاً مردم بزیارت آنها میروند .
۱۱۲ - وفاتش عصر روز یکشنبه ۱۴ ج ۱ سال ۱۲۱۷ قمرش در روی سکوی آجری و سندی راست بالای سراوست در قصص العلماء نقل شده است که ملا ناظم هزارجریبی ملا محراب را لعن می نمود و زمانی که خود ملا محراب علت را از او پرسید در جواب گفت این ملعون قاتل بوحدت و واجب الوجود است و حال آنکه شنیده بود حکما ع و صوفیه قاتل بوحدت و جوهر میباشند . در طرائق الحقایق است که سید مهدی بحر العلوم و شیخ جعفر نجفی و آقا محمد بیدآبادی و ملا محراب جیلانی و شیخ احمد احسانی از مریدان و تربیت یافتگان سید قطب الدین تبریزی میباشند (وفات سید قطب الدین در ۱۲۷۳ بوده وی مؤلف کتب چندی است از آنجمله است رساله شمس الحکمه - و انوار الولاية و نور الهدایه و کنز الحکمه و غیره میباشند) و هم در آن کتاب است که ملا محسن بن ملا کریم علی بغا بیری پدر دانشمند محترم آقای سرتیب عبدالرزاق خان بغا بیری از نواده ملا محراب جیلانی میباشد ملا محراب پس از وفات سید قطب الدین خلیفه وی شده و در حین وفات مریدان خود را به نور علی شاه اصفهانی ارجاع فرمود .

۲۱۵

۱۱۳ - وفاتش روز ۱۶ صفر سال ۱۰۹۴ رویداده است .

پهلوی مصلی که فرود آئی طرف راست (۱۱۴) تکیه خانون آبادی هاست که گنبد کاشی دارد در توی گنبد قبر میر محمد اسمعیل که کرامات و مقامات بسیار از او نقل میکنند و صاحب تصنیفات است من جمله تفسیر کبیر چهارده جلد و اول بناء از صفویه شده من بعد خراب شده گویند نانوائی از دست فراشهای حاکم گریخته در این تکیه آمده و این تکیه مخروبه بوده با خود نیت میکنند که اگر این مرد بزرگوار و صاحب مقامات فراش های حاکم مرا نمی بینند تعمیر این گنبد و اینجا را میکنم بعد فراشهای حاکم آمده توی همانجا را گشته و او را ندیدند بعد آن مرد نانوا تعمیر آنجا را نموده و رفع خرابی آنجا کرده. وفات او در سنه هزار و صد و شانزده و آن بزرگوار جد سادات پای قلمه

۶۵

طایفه نانوا در این تکیه

و از مدفونین این تکیه است مرحوم میرزا عبدالوهاب گلشن ابراهیم از شعراء اصفهان میباشد کتب چندی منظوم نموده از آن جمله است: کتاب عقل و جود و مشروطه نامه و نخبه نامه و نظم انوار سهیلی و دلکش و بر ووش و آلمان نامه و بهرام نامه و دیوان اشعار و غیره روزنامه اختر مسعود را مدتی در اصفهان مینوشت. این اشعار از اوست:

خسرو حسنی و شکر لبو شیرین دهنی لاله رخسار و سمن بیکر و گلگون بدای
 نیست پیدا دهنت هیچ دور این حیرانم که تو با هیچ سخن گوئی و شیرین سخنی
 در جیب سال ۱۲۹۶ در اردکان بزدمتولد شده و در ۱۴ مرداد ۱۳۱۶ (۱۳۵۶) در اصفهان وفات یافت.

۲۱۶

در اطاق سمت چپ شبستان این تکیه که منسوب بدولت آبادی هاست قبر مرحوم حاجی میرزا مهدی دولت آبادی واقع است از علما و فضلا بوده خطنسخ را در کمال استادی می نوشته در ۱۳۳۴ وفات یافت این اشعار از اوست:

دل اندر خم افطره غبرفشان گمشده در آئینده ان زچوگان بلاگوی از میان گمشده
 دلم باخیل دلها همسفر بودند در زلفش ولی در آنشب تاریک راه کاروان گمشده
 این فامیل در دین متهم بوده لیکن بعضی از آنها مسلماً از این تهمت مبرا میباشد از آن جمله غیر از آقا میرزا مهدی مرحوم آقا میرزا احمد که از علما و فضلا بوده میباشد ۱۱۴- بر سیده بخانه های تخت فولاد در روی سکومی بلند چند قبر هست یکی

۲۱۷

۲۱۸

که از اکابر اصفهان هستند و جمعی از آنها از فضلا و اهل علم و تولیت

۲۱۹

از آنها قبر مرحوم آقا سید محمود بن میر محمد حسین بن حاج میر محمد صادق حکیمشادی است که از فضلا بوده و بواسطه تخصص در تدوین کتاب مغنی به سید محمود مغنی معروف شده در حدود سال ۱۲۸۰ متولد شده و در ۵ شنبه ۲۸ سال ۱۳۲۴ وفات یافته که پنجندی تالیف نموده ۱- جنک (بضم جیم) در چهار جلد بزرگ ۲- اربعمیه در بحر کلیه مطالب نحو ویرایه چهار قسم نموده است ۲- محمودیه در نحو ۳- ناصریه در نحو ۴- در منتظمه که الفیه است در نحو ۵- مختصر اگسیر العبادات تألیف آخر وند ملا آقا در بندی ۶- کتابی در مواظط مشتمل بر مجالس متعدده ۷- مختصر غرر و در رسید مرتضی و غیره. و محتمل است کتاب محمودیه همان ناصریه باشد که بعداً آنرا باسم ناصر الدین شاه نموده باشد.

۲۲۰

از بیت خانه های لغت فولاد که سمت تخته خوانوث آباد میروند دست راست تکیه است در قنار آن سکرمی سنگی است در روی آن سه قبر میباشد. حاوی از مرحوم آقا سید محمد تقی - متجرب الدعوه می باشد. پدر ایشان از علماء یزد ساکن اصفهان بوده و خود از فضلا ممتازین بوده و در ادب و شهرت داشته مورد وثوق حاجی که لباسی بوده و حاجی و حاج سید محمد باقر زیاده باو احترام میکردند و عمر مقبولی نموده است این چند شهر از اوست:

زارت بلا موعده فی غیاب الفسق	كانها الكوكب الدری فی الافق
قلت املا بك يا خير زائرة	اما خشيت من الحراس فی الطرق
فانشأت لمسات الحال قاتلة	من بركب البحر لا یغشی من الفرق
و قلت لمارأت عینی محاسنها	سبحان من خلق الانسان من خلق
اعینها من عیون الناس کلهم	یقل اعوذ برب الناس و الفلق

۲۲۱

در سال ۱۲۳۶ وفات یافت و از عیالش که از نواده فتحعلیشاه بوده به پسر بجای گذاشت یکی سید محمد حسین که در اصفهان سکونت می نمود و

۲۲۲

و از فضلا بوده دیگر مرحوم آقا سید محمد حسن معروف به مجتهد از علماء کاملین و فضلا ممتازین بوده در حدود سال ۱۲۰۷ در اصفهان متولد شده و در نزد پدر خویش مقدمات علوم را فرا گرفته سپس دو خدمت مرحوم حاجی کرباسی و سید محمد باقر حجة الاسلام رشتی و دیگران تحصیل نموده و از آقا سید صدرالدین عاملی و آقا سید محمد رضا فرزند حاج سید مهدی بحر العلوم (تولدش ۱۱۸۹ و وفاتش ۱۲۵۳) قبرش در نجف در مقبره جنب مسجد طوسی و آقا در زامحمد

مدرسۀ چهار باغ در دست بعضی از ایشانست و این سلسله با سلسله

مهدی نایب الصدر (محمد مهدی بن سید محمد کاظم بن سیدعلینقی مدفون در تکیه آقارضا بن سید علیرضا بن میرزا محمد باقر حسینی) و دیگران اجازه روایت و تصدیق اجتهاد داشته و ذنب چندی تألیف فرموده است از آن جمله است: ۱- رساله در اختلاف معانی الفاظ شرعی مانند صلوة و صوم و غیره ۲- رساله در شیربها ۳- رساله در جنابت ام ولد ۴- دو رساله در جوار تسامح در ادامه سنعت ۵- رساله در حکم زینکه خود را بلامانع معرفی کند تا تمام ۶- رساله در رد مظالم ۷- رساله در شرط ضمن العقد ۸- رساله در معرفت خدا و پیغمبر و امام علیهم السلام ۹- رساله در انفراد طلاق در عوض خلع ۱۰- رساله جواب و سؤال مربوط بارت ۱۱- شرح تهذیب منطق تفتازانی تا تمام ۱۲- شرح مبعث شکوک منهاج تألیف حاجی کرباسی ۱۳- شرح ارشاد تألیف علامه در ۱۲ جلد کوچک ۱۵- یکدوره فقه استدلالی درشش جلد بزرگ ۱۶- رساله در نصیحت علماء خطاب بفرزندش مرحوم آقا سید مهدی نحوی ۱۷ رساله در مناسک حج تا تمام ۱۸- رساله در اصالة برائۀ تا تمام ۱۹- شرح بر شرح رضی تا تمام ۲۰- رساله در اعجاز قرآن که بطبع رسیده است. در پشت این کتاب این دو شعر بخط ایشانست گویا از خود ایشان باشد.

در بیان و در بلاغت کمی بود یکسان سخن

گرچه گوینده بود چون سمدی و چون اصمدی

در کلام قادر بی چون که وحی منزل است

کمی بود ثبت یدا مانند با ارض ابله می

دیگر از تألیفات ایشان حواشی غیر مدونه بر حاشیه میرزا ابوطالب اصفهانی بر سیوطی و حاشیه قوانین و حاشیه بر شوارق لاهیجی و حواشی بر شوارع الهدایه و حواشی بر رساله حجت مظنه تألیف آقا سید محمد مجاهد کربلائی و حاشیه بر صمدیه شیخ بهائی و حواشی بر رساله عدم جواز تقلید میت از تألیفات حاجی کرباسی و غیره میباشد.

در ۱۲۶۳ وفات یافته ویرا جنب قبر پدر بقاصله يك قبر دفن کردند (ایشان چند نوینده حواشی میباشند) در بابین ابن سکو، سکوی دیگری است دو قبر در روی اوست قبر جلو از مرحوم حاج سید مهدی نحوی نرزند آنا سید محمد حسن سابق الذکر میباشد اواز علماء و فضلاء و مدرسین بوده در مدرسۀ شاهزاده ها تدریس مینموده بفقاهت معروف بوده در علوم ادبی شهرتی داشته است در شوال ۱۲۵۴

امام جمعه اصفهان و با سلسله امام جمعه طهران از يك طائفه اند
گویند میر عماد و میر حسن جدایشان از مدینه آمدند در اصفهان و در

متولد و در روز دوشنبه ۱۵ ذی الحجه سال ۱۳۰۷ وفات یافت.

۲۲۴

قبر دوم از مرحوم آقا سید محمد باقر نحوی فرزند ایشان است در ۱۳۰۳
متولد شده در پنجشنبه ۵ جمادی الاول ۱۳۵۰ وفات یافت از فضلاء اصفهان بوده
مرحوم آقا کمال الدین خوانساری پدرزنش که شرح حالش بعد از کور خواهد
شد در تاریخ و فائش گوید:

آن سنی حضرت باقر نه بود نحوی عصرش فصیح و هم بلوغ
سال فوتش را اگر بررسی زمن گویند ای حیف از او بای در بیخ

۲۲۵

در پائین سکوی سنگی سکوی بزرگ اجری دیگر است در وسط آن قبر مرحوم
حاج میرزا محمد حسن نحوی فرزند ارشد مرحوم حاج سید مهدی واقع است ایشان
از علماء معروف و فضلاء مشهور بودند عمری را بقناعت و زهد گذراندند ازها گردان
آقا میرزا محمد هاشم و آقا میرزا محمد باقر بوده مقدمات و سطح را در خدمت
پدر خویش تکمیل نموده است و در ۱۲۸۷ متولد و در شب جمعه ۱۴ ع ۲۶ سال ۱۳۶۱

وفات یافت. آقای معلم در تاریخ فوتش
گویند.

کم کرد معلم دو و گفته از بی سانش

سید حسن نحوی عارف زجهان رفت

ایشان داماد مرحوم آقا میرزا محمد

باقر چهار سولی صاحب روضات الجنات

میباشد. و در روی این سکوست

قبر مرحوم سید عبدالوهاب معین العلماء

اصفہانی از آراه و هواهان صدر مشروطیت

بوده و روزنامه پیر اعظم را در تهران می نوشت

در ۱۲۹۴ متولد و در شب جمعه ۶ رمضان

۱۳۵۸ وفات یافت

سید عبدالوهاب معین العلماء مهدوی

۲۲۶

جورت (۱۱۵) و خاتون آباد منزل کردند که همانجا فوت شده و در دامنه کوه جورت مدفونند و بزیارت ایشان هم میروند و این سلسله های جلیله بملاحظه بودن اجداد آنها در خاتون آباد بخاتون آبادی معروف شده و در این تکیه از اجلاء اولاد آن مرحوم و این سلسله جلیله جمعی مدفونند (۱۱۶) از آنجا پائین میائی فی الجمله عمارت و باغ فاصله است

۱۱۵- آنچه تا کنون معلوم شده است امیر حسن را پنج پسر بوده بدینقرار:

- ۱- میر عماد الدین محمد جد سادات هاقله و امام جمعه و غیره.
- ۲- میر شمس الدین محمد جد سادات شهبان و دستگرد (خیر از سادات شهبانی است) صاحب بقعه در خوزوق اسفهان.
- ۳- میر علاء الدین محمد جد سادات میرعلائی ساکن خوزوق و شهر.
- ۴- میر بدر الدین محمد جد سادات پدری.
- ۵- میر مجد الدین محمد جد سادات برزان و زفره و غیره (نقل از کتاب سادات اسفهان) ۱۱۶- در این تکیه قبور بسیاری از علماء و فضلاء از این سلسله است از آنجمله است.

- ۱- میر محمد اسماعیل نائث از مدرسون و فضلاء قبرش دو اطاق دوم سمت چپ تکیه. ۲۲۷
- ۲- حاجی میرزا حسین نایب الصدور از مدرسین معروف و از مبرزترین شاگردان شیخ انصاری و حاجی کنی. وفاتش در ربیع الآخر سال ۱۳۲۶ قبرش دو مرداب تکیه ویرا کتابی است در انساب سلسله خواتون آبادی در دو جلد. ۲۲۸
- ۳- میر محمد باقر ملاباشی از علماء و فضلاء در ربیع الاول ۱۱۲۷ وفات یافته قبرش در اطاق دوم سمت چپ. ۲۲۹
- ۴- میرزا شکرالله منعم از شعرا نامی فرزند مسکین دو ۱۲۸۵ متولد و در ربیع الثانی ۱۳۶۰ وفات یافت دیوانش بنام (سفره منعم) بطبع رسیده از اشعار او است. ۲۳۰

هنگو تا اشك كم ریزند بیش چشم تو یاران
که دستوری نباشد گریه بر بالین بیماران
میرس از مدعی وصف خم زلفش پیرس از من
دوازی شب از شب زنده داران پیرس و بیماران

میرسد بقبرستان کوچکی در توی قبرستان کوچک قبر عبدالحمید

و از این تکیه راهی است میرود به تکیه دیگری و به آفت سردابی است، در آن سرداب قبور عده از بزرگان این قاعیل است به این قرار :

- ۱- میر محمد هادی پای قلعه ای از تربیت یافتگان صابرعلیشاه نصر-
آبادی اصفهانی بوده و ارادت خدمت و محبت علی شاه داشته و از منورعلیشاه اجازه
ارشاد یافته، در دوشنبه ۱۱ رجب ۱۳۱۱ وفات یافته است و بعد از او مرحوم میر
محمد اسماعیل برادر ایشان سرپرست فقرای اصفهان شده است.
- ۲- صابرعلیشاه نصرآبادی (نصرآباد از دهات جرقویه است) از
مریدان مجدد و بعلی شاه بوده و از وی اجازه ارشاد یافته در نصرآباد سکونت
نمود در ۱۲۸۸ وفات یافت. قبرش در نصرآباد است و دیگر از عرفاء و مشاهیر
نصرآباد است آقا نجفعلی از عرفا و سالکین بوده در ۱۲۸۶ در نصرآباد وفات یافت
و همانجا مدفون شد.
- ۳- آقامیر محمد باقر بن میر محمد هادی از معارف علماء و فضلا
وفاتش ۱۷ ذی الحجه ۱۳۴۸.

- ۴- آقا میرزا عباس آقامیر محمد اسماعیل حاج میرزا علی اکبر
۳- آقا میرزا عباس معروف بصابرعلیشاه بن سید محمد هادی از مشایخ
سلسله علیه نعمت اللهیه، در حسن معاشرت و وسطه به ویرا هادی و نظیر بود، در بر
آوردن حاجت حاجتمندان بی اختیار معضرتش مجمع ادب و جدو حال بود، تمام
طبقات مردم از عوام و خواص، صوفی و غیر صوفی، پادشاهان اظهار ارادت مینمودند
و در زمان ایشان این سلسله در اصفهان رونق داشت که هنوز آثار او

درویش خوش‌نویس معروف در خط شکسته پهلوی راه که میروی و

به‌مان ترتیب برقرار است. و در جشن عید دیرایشان کلیه مردم شرکت می‌نمودند.
وفاتش صبح سه‌شنبه ۱۵۰۰ سال ۱۳۵۰ آقای معلم در تاریخ وفاتش فرماید :
میرون کرد بکسی نا که و گفت و جهان - سارف ربانی رفت

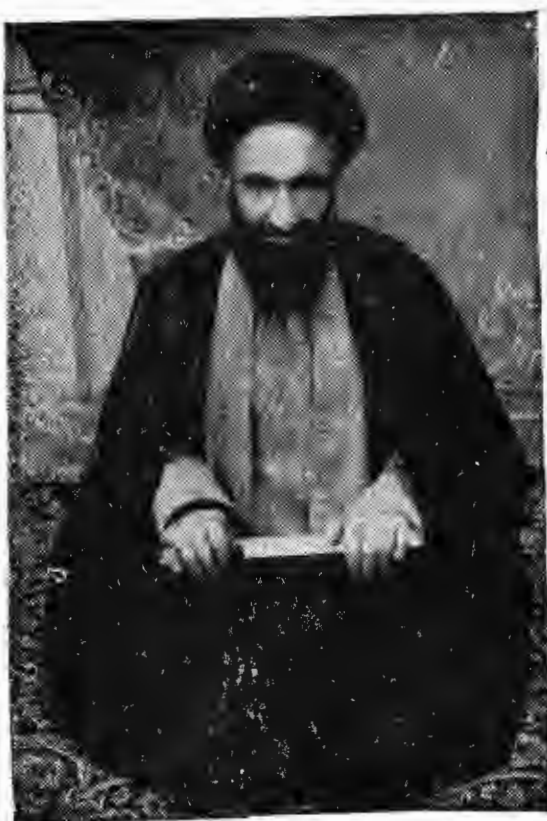

مرحوم آقا میرزا عباس بافقله‌ای صابرعلیشاه

- ۳۳۷ ۴- حاج میرزا علی اکبر ملقب به موافق عایشاه طبع شمیری نیرداشت و فواتش ۱۳۵۲
- ۳۳۸ ۵- آقا مرتضی بن میرزا علی‌نقی بن میر محمد هادی وفاتش و جب ۱۳۵۴
- و غیره و از این تکیه بواسطه راهرو بنکیه دیگری داخل میشوند و در بقعه این تکیه مدینه‌نویسند از آنجمله است :
- ۳۳۹ ۱- آقا میرزا محمد مدرس آفادی از پررگان و مدرسین اصحاب وفاتش

بتکیه در اواسط قبرستان است (۱۱۷) از آنجا میرود تکیه میر که قبر مرحوم

هپ هپ ۲۵ ذی القعدة ۱۳۵۸ روی داده حواشی بر کفایه الاسول استادش نوشته است
تاریخ وفاتش چنین است:

مرحوم آقا سید محمد مدرس نجف آبادی

گشودی مرغ روحش زین جهات پر
به سال و صاه فوثن هاتلی گفت
و دیگری گفته است:
ان شئت ارخ لنا عام الرحیل فقل
فی الغداد ارقبنی جدی وعو فینا

۶۷ میرزا ابوالقاسم فندرسکی که از جمله بزرگان حکما و عرفا است

۲۴۰

۲- حاج میرزا عبدالحمید سیدالمراقین از رؤساء علماء اصناف و مدرس و متولی مدرسه چهارباغ تولدش ۱۲۹۴ و فاتهش شب چهارشنبه ۱۰ شوال ۱۳۸۰ قیرش جلو قبر مرحوم مدرس.

در ابتلاآت پشت و پناه مردم بود و در مهاجرت علماء بقم ایشان هم یکی از علماء مشار بالبنان بشمار میرفت. تاریخ وفاته را انصاری گوید: «و هم پاپکش از عراق و بگو. مراقین بی سید و سرور است»

۲۴۱

۳- حاج میر محمد صادق مدرس فرزند حاج مهرزاحمین نایب‌الصدر سابق الذکر، از اجله مدرسین و بزرگان علماء و رؤساء دینا و دین، یکصد و ده اصول تالیف فرموده و ده بسیاری از فضلا از محضرش بر خواسته در شب جمعه ۱۳۴۸ و ۱۳۴۷ و فاته یافت آقای معلم در تاریخ وفاته فرماید:

حاجی میر محمد صادق مدرس

جمع گشتند بی چشتن سانش جمعی تا بگردند کدامین یک از آنها سابق پس معلم شد از آن جمع برون ناگه و گفت

گشت قاطن بیچناف میر محمد صادق

قیرش فرینه قبر مرحوم سیدالمراقین: و در این تحکبه قبور بسیاری از علماء و فضلا و فویره میباشد.

۲۴۲

و از مدفونین در این تکیه است مرحوم آقا سید محمد معروف به آقا سید آقا جان از بزرگان اهل منبر بکثرت علم و وفور دانش و احاطه باخبار معروف بود در مؤظه و تفحیر اخبارها بعد از دربار کار بسته و در کمال استادی از مقدمه بنی القدمه میبرد و اذاعت اصل ایشان از قصبه ریز از بلوک لنجان است در اصلها تحمیل نموده و در ادبیات

در آنجا است و صاحب این قصیده معروفه است:

عرب مخصوصاً مهارتی داشت مدتها در
مدرسه امارد مطول میفرمود و احدی را در
تدریس با وی قدوت برابری نبود، عمر معقولی
لموده قریب اود سال زندگی نمود. در غره
محرم ۱۳۶۴ وفات یافت و در این تکیه
مدفون گردید.

دیگر از مدفونین این تکیه است مرحوم
علی عیدالرسولی از معارف دانستمدان
ساکن تهران بود از آثار وی تصحیح
و طبع دیوان خاقانی و دیوان ادیب
پیشاوری است و الحق دو تصحیح این دو
کتاب رحمت کشیده و اثر نفیسی از خود
بیادگار گذاشته است

وفاتش در رجب یا شعبان ۱۳۶۲ اتفاق
افتاد (در مسافرت باصفهان) و در صحن
این تکیه مدفون گردید .

پدرش ملا عیدالرسول فیروز کوهی
است که در سال ۱۳۲۲ وفات یافته، ذنب
چندی تألیف نموده از آنجمله است شرح
زیارت جامعه و مرحوم علی عیدالرسولی
را تألیفاتی است از آنجمله ترجمه رساله
شطرانجیه .

ونه خط درویش عبدالمجید خطاط

۲۴۳
۲۴۴
در این کتاب
تصحیح
و طبع
دیوان
خاقانی
و دیوان
ادیب
پیشاوری
است و الحق
دو تصحیح
این دو کتاب
رحمت کشیده
و اثر نفیسی
از خود بیادگار
گذاشته است

چرخ با این اختران نفروخوش و زیبایستی صورتی در زیر دارد آنچه در بالا ستی
که هر شعری از آن مطلبی از حکمت را دارا است و بر او بعضی از حکماء شرح
نوشته اند (۱۱۸) و این بزرگوار غیر از میرداماد است که قبر میرداماد بعد
از مدتی تتبع مستفاد شد که مابین نجف و کربلا است و فعلا معین و معروف
نیست، و غیر از میرعماد نستعلیق نویس خوشنویس است که خطش در
کتیبه ارسنی همین تکیه است و غزل حافظ است، روضه خلد برین
خلوت درویشانست، تا آخر این غزل که از روی او مشق میکنند و
نقشه بر میدارند (۱۱۹) بالجمله میرفندرسکی از حکماء است و قبر او

باورقی از صفحه ۱۰۷

۱۱۷ - درویش عبدالمجید مهران طالقانی از اصا تید شعراء و خطاطین بوده
در ۱۱۸۵ وفات یافته است از اشعار او است:
جل دام تو جای دیگرم نیست حاجت بشکستن برم نیست

۲۴۵

آه از شب هجران تو و روز قیامت کاراشبی از بی تو و اینرا صحرای نیست

ایبکاش مرا زمانه سازگاریم بکنند یارم به یکی از ایندو یاریم بکنند
با کار مرا به زخم دیگر سازد با چاره زخم های کاریم بکنند

۱۱۸ - از آنجمله است شرح محمد صالح خلفا لی که بطبع رسیده، و سید امیر
محمد مهدی ابن قصیده را ننویس نموده است. یک بند او اینست:
ای که ذات در دو کیتی مظهر اسماستی

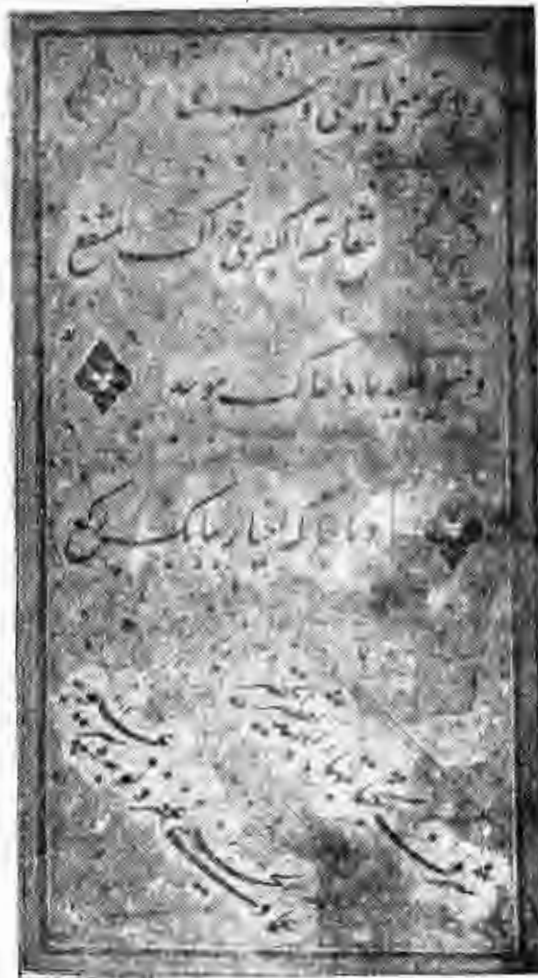
جوهری دهر را چو ف لالاستی
بشنو از انجام خود حرفی که از مبداستی

چرخ با این اختران نفروخوش و زیبایستی

صورتی در زیر دارد هر چه در بالا ستی

۱۱۹ - وی از سادات سیفی قزوین بوده و در سال ۱۰۲۴ به تهمت سنی بودن
اورا دشنند و قبرش در بقعه مجاور مسجد تکیه ظلمات است و برخی در قبرستان طو قچی

هرمزی بلند بسته در سکوی این تکیه که در صحن تکیه است میباشد.
و خیلی از مردم از قدیم تا کنون اعتقادات بمقامات ایشان داشته و دارند.

نمونه خط میر عماد خطاط معروف

نوشته اند و آن اشتباه است. وعده در مجاورت امام زاده اسماعیل میدانند که بعد از
مذکور خواهد شد. وی مؤلف کتابی است بنام آداب المشق که به چاپ رسیده است

و بر سر قبر او توسلات می جویند و قضاء حاجات میخواهند معروف است بین عوام که بدن او کیمیا است و بعضی چیزها از این جهت نقل میکنند که ظاهراً دروغ باشد بلی مرحوم حاجی ملا احمد نراقی در

کتاب طاق‌دیس که مثنوی او است، کرامت بزرگی از او نقل کرده بنظم

آورده و ذکر کرده که مرحوم میر بولایت کفر رفته و عمارت عبادتخانه

آنها خیلی قدیمی و محکم بوده و حضرات کفار بر میر حجت گرفته

که دلیل حقیقت دین ماو محکمی آن، و مستی دین شما آنکه مساجد

شما بزودی خراب میشود و این بناها و عبادتخانه های ما چندین سال

است بدین محکمی باقی است میر در جواب گفته آن ذکرها که در

مساجد خود مان میگوئیم و گفته میشود اگر اینجا گفته شود هر آینه

خراب خواهند شد، آنها گفته اند تو اهل اسلام حاضر و اینجا بگو

آن ذکر هارا، مرحوم میر مهلتی خواسته و رفته پیش خود با خداوند

در این باب در مقام تضرع و زاری بر آمده بعد آمده مشغول بگفتن ذکر

در عبادتخانه آنها ناگاه در آنجا شکاف بهم رسیده خراب شده و همین

مطلب را نیز در خزائن نقل میکند و میگوید طاق آنجا خراب شد و

دیوارها نزدیک بود رویهم بریزد که میر بیرون آمده و جمع کثیری

از آنها مسلمان شده. و میر معاصر آخوند ملا محمد تقی مجلسی و در

مذاق عرفان با او موافقت داشته و بعضی نقل کرده آخوند ملا محمد

باقر مجلسی میر را خوب نمیدانستند و حکایتی هست که آخوند ملا

محمد تقی توصیف میر را نزد آخوند ملا محمد باقر نموده و وقتی

اورا برد نزد میر، ماه مبارک بود، میر گاسه آلوطلمیده در ذهن گذاشته

آخوند ملا محمد باقر متغیر شده برخواسته و با پدر اعتراض کرده

علاقت
خراب شدن
عبادتخانه
کفر بزرگ میر

علاقت
از میر در حق

من بعد میر باخوند ملا محمد تقی گفته من دیدم این اهل شریعت است
و از او ترویجات کامله بظهور میرسد خواستم میل بطریقه ما نکنند و
آلوهارا در دردهان نگاهداشته و بعد بیرون آوردم. (۱۲۰)

۲۴۶- و از مدونین در این تکیه است میرزا سید محمد متخلص بصافی از شعرا معروف
در ۱۱۳۰ متولد و در ۱۲۱۹ وفات یافته و ایراکن بیست و نهم شه نشاء نامه از اشعار اوست:
باز آویزون دهمه ام غرق نگر در خوف غرغم ز پای تا فرق نگر
اشکم ریزان ز دیده چون باران بیت آهم سوزان به سینه چون برق نگر
در اطاق وسط سمت جنوب این تکیه قبر مرحوم حسینقلیخان ایلخانی
بختیاری واقع است در سال ۱۲۹۹ بمساحت ظل السلطان کشته شده. طبع شعری داشته
و شماره تخلص مضمود، از اشعار اوست:

هونی ز سر زیده افتو یارم اور ستاده از خو
ابروی کج تو در همه خلق دادم مونشان که هومه نو
مو با دل ز او سی و آیم تو بانك زلی که هی گرو
یارم تو بساز دلک و کشتی نرسم که بگریمت برد او

۲۴۸- و از مدونین در این اطاق است مرحوم حاج علی آقا خان سردار اسعد بختیاری از رؤساء
آزاد و بخواهان صدر مشروطیت، در زمان استبداد صغیر در فرانسه بود بایران
آمده بکک بختیارها باصفهان سپس طهران رفت و بدست یاری مجاهدین کیلان
طهران را فتح نموده و پس از ورود مرتکب بعضی از فجیع ترین اعمال تاریخی یعنی
قتل مرحوم شیخ فضل الله نوری یکی از مجاهدین معروف تهران گردیدند و این لکه نك تا ابد
بدامان او و آردادخواهان ماند. (آیا این نك نیست که در مملکتی که خود را مسلمان
و شیعه معرفی می کند بک مجاهد شریعه را بجرم طرفداری از دین بدارند خلاصه شیخ
را کشتند و احدی حرفی نزد حتی آخوند های مشروطه چو نبوسا گت ماندند. شیخ
با وجودیکه یقین داشته (بالاقل احتمال) کشته میشود حاضر نشد به سفارت خانه بیکان
پناهنده شود لکن آخوند ها مشروطه چی ...) و قبر پسرش مرحوم محمد علی خان نیز
در این اطاق است که در زمان شاه سابق بمکافات اعمال ناهاسته خود و گرفتار
حقوبت اعمال پدر رسید و در زندات قصر بود ترین وضعی جان داد.

۲۵۰- (حاج سیخ نسل الله بن ملا عباس نوری مازندرانی خواهرزاده حاجی میرزا
حسین نوری و زلف مستدرک و غیره میباشد در (۸) ۱۲۵۹ متولد شده و در روز ۱۳ رجب
سال ۱۳۲۷ بجرم طرفداری از دین بدست دشمنان دین در تهران مصلوب و شهید گردید
مؤلف کتاب صحیفه القامیه و الهادیه و تقریرات استادش میرزا شیروازی میباشد، طبع
شعری داشته نوری تخلص مضمود (است.)

باب دوم

در سر قبر آقا است که بیرون دروازه در دشت است. عمارت بلند بنیانی دارد و توی عمارت گنبد بزرگی دارد وسط گنبد چند قبر است متصل بهم از مرمر، وسط آن قبر مرحوم حاجی میرزا حسن امام جمعه (۱۲۱) که از علماء و رؤسا و با جمال و کمال و مرجع و پناه خلق و در نماز جمعه او در مسجد شاه نقل شده که تا سیزده صف اینطرف میل های بیرون مسجد که در میدان شاه است میآمده. وفات اوسنه هزار و دویست و چهل و هشت و دیگر قبر مرحوم آقا میر سید محمد امام جمعه که قبر او

۱۲۱ - وی فرزند میر محمد حسین بن میر عبدالباقی، مؤلف ریاض رضوا (نسخه از آن در زندگیا رنده موجود است) بن میر محمد صالح خاتون آبادی است وفاتش در روز ۲ محرم اتفاق افتاده است.

مرحوم حاج میرزا حسن امام جمعه

جلوی است و روی آن کمی بلندتر بسته شده و در جلالت و ریاست و بزرگی شهره آفاق شده و باوجود و پناه خلاق که در امام جمعه های بلاد باین تشخیص شنیده نشده ، و در فطانت وزیر کی و وقار و مهابت و سخاوت و شجاعت ممتاز بلکه از حسن کفایت حافظ ولایت و مملکت و رافع بعضی مفاسد دولت بوده . وفات او در سنه هزار و دو یست و نود و یک (۱۲۲) و این سلسله از اولاد دختری مجلسی و اباعن جد امام جمعه

۱۲۲ - وی فرزند مرحوم حاج مه رزا حسنت امام جمعه وفاتش شب ۳ شنبه ۱ شعبان بود و میر محمد صالح جد ایشان داماد مجلسی بوده اسعد و اول کسی است از این خاندان که امام جمعه شد .

امام جمعه های تهران نیز از همین خاندان میباشند . و تا کنون امامت جمعه در تهران و اصفهان در این خاندان باقی و برقرار میباشد . و امام جمعه فعلی تهران آقای دکتر میرسید حسن امامی (دکتر در حقوق) فرزند حاج میرزا ابوالقاسم امام جمعه است . و امام جمعه مطهران آقای آقا میر محمد مهدی سلطانی العلماء فرزند مرحوم آقا میر ابوطالب میباشد ایشان از شاگردان مرحوم دهکردی میباشد و تألیفاتی نیز دارند .

حاج میرسید محمد امام جمعه

۲۵۱
۲۵۲
۲۵۳

۷۰- رئیس اصفهان بوده اند و قبر میر محمد مهدی که بزرگتر از آقا میر سید محمد بوده و بعد از پدر امام جمعه بوده و بجوانی وفات نموده با والده ایشان بآنها متصل است و در این صندوق مرمر بزرگ است. وفات او در سنه هزار و دو و سیست و پنجاه و کسری (۱۲۳) و جلوروی قبر آقا میر سید محمد که از بالا سر بیائی، اول ایوان جلوی توی گنبد است و باز همین صافست قبر آخوند ملا محمد حسین (بن ملا ولی الله است که در علم ریاضی استاد کامل و دارای علم کلام و حکمت، خیلی از فضلاء این عصر شاگردان اویند، و خیلی با احتیاط و تقوی و مواظب طاعات و ادعیه و از جمله معمرین بود، عمرش قریب صد شده بود و وفات او در سنه هزار و دو و سیست و نود و کسری و جلوروی قبر آخوند آقا میرزا عبدالحی هرندی است که از علماء و فضلاء گوشه نشین بود و مشغول تدریس از

۱۲۳- و از موفونین درس قبر آقا است :

۱- مرحوم میرزا محمد مهدی شاعر متخلص به ناهی در ۱۳۱۴ وفات نموده ماده تاریخ وفاتش این است :

۲۵۴

بهر تاریخ او ادیب بگفت ارمکان در روی خلد برین

۲- در وسط صحن، جنب بقعه مرحوم آقا میرزا محمد حاکم سینی از علماء وفاتش ۱۳۳۲ بوده و این شعر را آقا نجفی مرقوم نموده اند :

۲۵۵

۳- در پشت دیوار بقعه سمت شمال قبر مرحوم صادق ملا رجب رابع است وی از شعراء هزال اصفهان بوده عمری را بزم و قناعت گذرانیده به حکایت قرآرا اشتغال داشته، و ازین راه اعاشه میکرد و قریب هشتاد سال عمر نموده در ۱۳۰۵ وفات یافت از اشعار اوست :

۲۵۶

خالی دارد مهن یکطرف گوشه لبش ده همه خلق بمیرند ز درد و تبش
راضیم در عقب یار می صاعقه بارد تا پدر سوخته رقیبان یفتید عقیش
سرومن سر و غریبست گرا و را نگیری دروالماس سفید است بجای طابش
زندگی خواجه خضر قسمت ما خواهد شد گر بر لبوسه لبم را برسانم بلبش
من که بی فصل و وضو نام تنگوارم ببرم چون نشیده است به پیغمبر مکی لبش

مقدمات تا شرح اعمه و غیر آن و در نحو معروف بود و دو شرح بر سیوطی نوشته یکی سی هزار بیت و یکی شصت هزار بیت و بر بسیاری از کتب نحو و غیر آن از اصول و فقه و غیر اینها حواشی نوشته ، و رساله عیدیه در بیان فضایل عیدهار ما يتعلق به نوشته ، و رساله صیغ عقود ، و شرح دعای یامن ارجوه و غیر اینها . وفات او در سنه ۱۳۰۷ . (۱۲۴)

باب سوم

در مقبره مجلسی که سر قبر آخوند معروفست ، و ظاهراً مرادشان آخوند ملا محمد باقر مجلسی است و این مقبره در دالان مسجد جمعه اصفهان است و قبری که در میان قبه است چند قبر است که بهم متصل کرده اند : قبر جواد قبر مرحوم آقا میرزا محمد علی امام جمعه ^{۷۳} است که از سلسله امام جمعه های اصفهان بوده و تقریباً چهار سال در اصفهان امام جمعه بوده و مردی عالم و فاضل و با جود و سخا و حسن خلق و کمالات بسیار داشت اگر چه خیلی مردم بجهت خدمتی که مرحوم آقا میر محمد حسین امام جمعه سابق به خلق کرده بود در باب

۱۲۴ - و ناتش درع سال ۱۳۰۶ و تولدش در ۱۲۲۲ بوده است . معلم .

۲۵۷

۲۵۸

۲۵۹

و ازمند فونین در این بقعه است مرحوم میرزا عبدالحسین خوشنویس هرنده ای از اساتید فن خط ، و فاتش ۱۳۲۶ . دیگر مرحوم آقا میرزا عبد الرسول خوشنویس منخاص به مداح از شعرا و در وسط تکیه (معلوم) و دیگر حاج میرزا هاشم امام جمعه (بدنام کننده انکوائی چند) که قبری منفرد دارد (در بقعه) از روساء اصفهان بوده و در زمان او بواسطه احوال او از رونق امام جمعه گوی گشته شد وی از کسانیست که بفام دین و ترکب زرگترین جنایات میشده و بدین راه از بچه خود قرار داده بوده است ، و از او جدا گشته و راه را میپایوده . گویند در اوایل امر بسیار زاهد و عابد بوده و جمعیت کثیره از تمام شهر بنماز او حاضر میشد لکن در او اخراج بمناسبت اعمال ناشایسته که از او متنبه میشد سر زده حدی بیجماعت او حاضر میشد ، حتی خدمه مسجد نیز بدو اقتدان میکردند . « فاعقبه و ایا اولی الابصار » و فاتش شب ۴ شنبه ۶ رمضان ۱۳۲۱

جنس، و معارضه خلق با حکومت اصفهان، از شدت محبت و اخلاص باو
با آقا میرزا محمد علی بد بودند که امام جمعه شده بود ولی بسیار سید
عزیز جلیلی بوده رحمه الله علیه و بعضی رساله های با استدلال نوشته
بطریق فارسی مثل رساله تقلید و جواز تقلید میت، و رساله کفایت هر
غسلی از وضوء و غیر آن وفات او در سنه هزار و سیصد (۱۲۵۰) و

آخر قبرهای آن سکو بسته قبر حاجی سید (۱۲۶) جداواست. دیگر قبر ۷۴

آخوند ملا محمد تقی مجلسی است عقب قبر آقا میرزا محمد علی ۷۵

واقع است که طرف بالای سز او بدیوار قبر سنک لوح نصب است و

چند شعر با تاریخ در آن است و او پسر ملا مقصود علی نظری است ۷۶

و بعضی نظری گفته و از دهات عربستان دانسته اند که ظاهراً شاعر مجلسی
بوده و تخلص او مجلسی بوده که این غزلی که اولش این است منصوب باو است:

تا شد قدح کش از می عشق آرزوی ما بردوش میکشند ملا یك سبوی ما (۱۲۷)

اگر چه بعضی گفته اند مجلس اسم ده ایشان بوده

یا آنکه چون قنداقه آخوند ملا محمد باقر را در مجلس امام عصر

عجل الله تعالی فرجه حاضر کرده مجلسی گفته اند بهر حال آخوند ملا

محمد تقی از اهل ریاضت و عبادت و ذکر و فکر و عالمی با تحقیق سیما

۱۲۵۰ - قبل از غروب روز ۲ شنبه ۱۹ ع ۱۱ سال و مرحوم حاج میرزا

علی انصاری در تاریخ و فاش فرماید: لقه غاب الامام. (آقا میر حسین فرزند

حاج میرزا حسن میباشد. وفاتش ۳ شنبه ۲۳ رجب سال ۱۲۹۸ قبرش در نجف.

۱۲۶ - مراد میر سید محمد بن میر سید محمد الباقی است وفاتش ۱۲۴۴.

۱۲۷ - تا شد قدح کش از خم عشق آرزوی ما بردوش میکشند ملا یك سبوی ما

ما بلبلات گلشن عشقیم دور نیست گر گوش چرخ کر شود ازهای وهوی ما

داریم حالتی زم محبت که لطف دوست هر دم درمی ز غیب گشاید بروی ما

از روی ما که پاک کند گرد معیت گر آب مغفرت ندهد شست و شوی ما

از طی را عشق بتان مجلسی خوشیم کاخر بجای میرسد این جعتجری ما

در رجال و شرح معانی و دقائق اخبار . کتاب شرح مشیخه در رجال دارد خیلی با فائده است ، و دو شرح بر من لایحضر نوشته یکی فارسی که معروفست ، دیگری عربی که روضة المنقین است ، و حواشی بر اصول کافی ، که اخبار مشکله را حل نموده ، و رساله جدیدیه فارسی در مسئله عملیه برای عوام نوشته که طریق احتیاط هم دست داده است و تاکنون هم نزد بعضی از عرفا و صوفیه شیعه عمل باومینه میابند ، حتی آنکه مرحوم آقامحمد بیدآبادی ، مرحوم آخوند ملاعلی نوری را اوایل بعمل باورد مقام احتیاط واداشته ، دیگر شرح صحیفه ، و رساله رضاء ، و رساله اوزان و غیر اینها . و از او کرامات نقل شده و در سند زیارت جامعه خودش نوشته ، که در زیارت جناب امیر علیه السلام مکاشفات روی داده ، در آن عالم یامیان خواب و بیداری دیدم در سر من رای هستم و حرم بازینت و ارتفاع و بر قبر عسگر بین لباس سبز بهشتی و امام عصر عجل الله فرجه نشسته تکیه بقبر و بدر ، بنا کردم زیارت جامعه را مثل مداح بلند خواندن ، چونکه تمام شد امام علیه السلام فرمود خوب زیارتی است عرض کردم زیارت جد شما است و اشاره بقبر کردم فرمود بلی ، داخل شو ، داخل شدم ، دم در ایستادم ، فرمود پیش بیا ، عرض کردم میترسم بسبب بی ادبی کافر شوم ، فرمود باذن ما است باکی نیست ، کمی پیش رفتم تا نزدیک آنجناب ، فرمود بنشین عرض کردم میترسم ، فرمود مترس ، نشستم مثل غلام نزد آقا ، فرمود راحت کن مربع نشین پیاده و پا برهنه آمده ام ، باری خیالی مرحمت فرموده از خواب بیدار شدم اسباب زیارت فراهم و راه مسدود شده بود مفتوح شد رفتم بسامره و در راه و آنجا کرامات عجیبه ظاهر شد و معروف است که مقامات آخوند ملا محمد باقر از برکت

ما بهیچ
نقد
سبب ازین

دعای او است و در تأثیر کلام او نقل شده که شخصی شکایت از همسایه خود که از اصرار بوده و با جماعتی مهمانی میکردند و اسباب طرب و هرزگی در کار بود نزد آخوند برد، آخوند فرمود آنها را و مرا مهمانی کن، آن شخص قبول نمود و دعوت کرد، رئیس آنها بانعجب قبول کرده شب را اول آخوند رفته گوشه مجلس نشسته آنها که آمدند آخوند را دیدند ناگوار شد که عیششان منقص میشود، بزرگشان خواست که آخوند را بنحوی بیرون کند، با آخوند گفت کارهای شما بهتر است یا ما؟ آخوند گفت هر کدام کار خود را میگوئیم تا معلوم شود. او گفت مانع کسی را که خوردیم با او خیانت نمیکنیم، آخوند گفت قبول ندارم، گفت مسلمی این طایفه است، آخوند گفت شما هرگز نمک خدا را نخورده اید؟ آن بزرگ ساکت شد و متأمل شد و از مجلس برخاستند، میزبان گفت بدتر شد، بقیه رفتند، صبح شد بزرگ آنها خدمت آخوند آمده توبه کرد و احکام شریعت تعلیم گرفت و گویند آخوند تسخیر قاضی جن هارا نموده که عروسی را در اسفهان اجنه (۱۲۸) برده بودند آخوند قاضی را خواسته گفته آورده اند و المهدی علی الراوی. بلی چیزی که مسلم است آنست که اهل ریاضت و فکر و ذکر بوده اربعین ها ریاضت کشیده رساله کوچکی در ریاضت شرعیه در اربعین نوشته و با صوفیه هم ارتباطی داشته که صوفیه او را از خود می

طایفه
الشرار بدست
مجلس اول

طایفه
جن مجلس
اندر اهل بیعت
بوده

۱۲۸ - اجنه برای جمع جن غلط و استعمال آن از طرف مؤلف رحمه الله علیه سهواً القلم میباشد چه اجنه جمع جنین است كما قال الله تعالى « واذنم اجنه فی بطون امهاتکم » و جن اسم جنس است و جمع راایش بسته نمیشود بلکه جنه بکسر طایفه است از آنها مکتوله تعالی « من البیة و الناس » و اجنه جمع قله میباشد . معلوم .

دانند و سلسله سند باو میرسانند و حقیر کتابی منسوب باو دیدم که با بعضی علماء در معارضه و جواب اشکال بر ملای روم برآمده و توجیه کلمات و اشعار ملا کرده ولی مرحوم آخوند ملا محمد باقر ولسلاو نوشته که صرفی نبودند و بجهت مصلحت وقت و شرع با آنها مخالطه داشتند و باید همین نحوها باشد، این طریقه منقوله از صوفیه که میگویند و لابد هر زمانی غیر از امام شخص کامل ظاهری بوده باشد و معرفت او را لازم میدانند و او هم یکی میباشد و هر کسی بکفر را انتخاب میکند و قطب و پیر و امثال آن میگویند، بلکه ظاهر بعضی از شیخیه که رکن رابع یا ناطق واحد تعبیر میکنند بلکه اول عنوان باب و بابیه این طریقه است اگرچه باهم عمه ضدند و بی دلیل و باطل است که در آخوند نباید باشد و از اوظاهر نشده و شأن ایشان اجل از این است وفات آن مرحوم در سنه ۱۰۸۰ هزار و هشتاد (۱۲۹) و دیگر قبر آخوند

رحم
بکبری
۷۴

ملا محمد باقر مجلسی که قبر آخوند میگویند ظاهر باسم ایشان است و وعده او است و بحدی احترام دارد که مردم جرأت قسم خوردن بقبر او نمیکند بلکه در ادعای طلب راضی میشوند که پول روی قبر بریزند و مدعی بردارند اگرچه اینها قسم شرعی نیست لکن عظم و شأن آن بزرگوار

۱۲۹ - وفات آخوند ۱۰۷۰ است چنانچه از سنک لروح آن مستفاد میشود و ماده تاریخ ها نیز مؤید آنست تاریخ وفاتش اینست: افسر شرع ارفناد و بی سرو پا گشت فضل دیگری گویند مسجد و منبر از صفا افتاد و غیره تولدش ۱۰۰۳ بوده است.

در حاشیه فوائد الرضویه می نویسند که (در شرح فقیه در باب نماز میت فرموده والحمد لله رب العالمین نه بنده در چهار سالگی همه اینها را میدانستم یعنی خدا و نماز و بهشت و دوزخ، نماز شب می کردم در مسجد صفا و نماز صبح را بجماعت می کردم و اطفال را نمیبخت می کردم بایت و حدیث بتعلیم پدرم.) این شرح مختصر برای مقایس اختلاف زمان کافی است.

در پیش مردم باین مقام رسیده است و خداوند احترام و عزت باو باین حد داده و الحق در خدمت بشریعت از هر جهت کامل کرده است و در زمان حیاتش مردم اعتقادات غریب از کرامات و عجایب باو داشته اند که بعضی از آنها اینجا است، چنانچه مرحوم میرلوحی (۱۳۰) که جد سادات درجه است و از فضلاء آن عصر بوده در ازبکین که نوشته در مقام رد این مطلب بر آمده که مردم میگفتند که در راه مکه حضرت امام علیه السلام پای رکاب آخوند تاملتی راه میرفته و غیر اینها و مذمت این حرفها را کرده و بسیاری از این حرفها و مذمت بجا است در باره مردم چنانچه بعضی صوفیه نسبت بمرشدین و بعضی عوام زمان نسبت ببعضی علماء میدهند و اظهار اعتقادات غریبه میکنند که اینها باعث سستی امر معجزات ائمه (ع) هم میشود بلی کرامات از علماء کاملین و اولیاء ممکن و واقع است لکن نه باین حدها. نباید شخص زیاد شکاک باشد و نه زیاد گول خور و زود قبول کن. مجملات مقامات آخوند مجلسی بالاتر از آنست که باین رقم مطالب عامیانه بیان شأن او شود و شرح حال این بزرگوار خیلی از آنها بجهت شهرت حاجت به بیان ندارد و رساله ها در حال او نوشته شده و کتابهای او که عامی و عالم باو منتفع، بلکه حفظ دین و نظم شریعت با آنها میشود بسیار معروف و طریقه او بین اخویاری و

۱۳۰ - نامش سید محمد بن مطهر سبزواری از علماء زمان مجلسی بوده

و شرح عداوت او با مرحوم مجلسی معروف است و گویند قبر حافظ ابوالعزم اصفهانی را که در قبرستان آب بخشان بود از روی عداوت با مجلسی چو ت جده وی بود بنام سنی بودن خراب کرد، قبرش بنا بنقل بعضی از مطلقین در مقبره کنار جاده دزد طرف راست جاده نرسیده بشهرستان در اطاقی گلی است و صورت قبر خاکی است بدون سنگ لوح.

۲۶۰

۲۶۱

اصولی است چنانچه در رساله‌ای که در جواب ملاخلیل نوشته خود
تصریح کرده و کتابهای او، زاد المعاد که برای مؤمنین بعد از قرآن است،
در قرائت و همراه داشتن آن، و حق الیقین که بنظر حقیر برای طالب
معرفت باصول دین بلکه بسیاری از احکام شریعت بی نظیر است که هم
مقام علم آخوند معلوم میشود و هم خوش اعتقادی او و کسی مواظبت
در او نماید اعتقادات او صحیح و بی شبهه میشود. نوشته‌اند که حق الیقین
بشامات برده شد بمطالعه او و معرفت بآن هفتاد هزار سنی شیعه شد،
دیگر عین الحیوة در موعظه و حلیۃ المتقین در آداب شریعت و حیوة القلوب
جلد اول در احوالات انبیاء (ع) و جلد دوم در احوالات خاتم النبیین صلی الله
علیه و آله، جلد سیم در امامت که تمام نشد، و جلاء العیون در مصیبت و
مقباس در تعقیب و دعا، و تحفة الزائرین در زیارات و غیر آنها از کتب
فارسیه و ترجمه‌های دعاها و بعضی حدیث‌ها و در عربی بحار الانوار بیست
و پنج جلد، و شرح اصول کافی، و اربعین و کتب دیگر که ذکر و تفصیل
آنها مناسب این رساله نیست (۱۳۱) و مقامات و کرامات ایشان که علماء اعتناء
بآن نموده‌اند هم بسیار است. یکی حکایت آخوند عالم خراسانی که
بعثت رفته در بین مراجعت خواب دیده که در خانه پیغمبر و ائمه صلوات
الله علیهم بترتیب نشسته‌اند و آخر همه حضرت حجة است وارد شده و با
اذن نشسته و بعد آخوند ملا محمد تقی وارد شده بسا شیشه
گلاب و پیغمبر (ص) و ائمه (ع) آن گلاب را استعمال کرده باخوند خراسانی
هم داده، بعد رفته و قنداقه طفلی آورده داده خدمت پیغمبر صلی الله علیه
و آله در حق او دعا نموده و هم چنین جناب امیر (ع) تا حضرت حجة علیهم السلام

عبدالمعز عظمی
استبصار عظمی
کتاب حق
بکرت باب
زین

عبدالمعز عظمی
کتاب خواب
افزون مراغه
دفتره مجلس
مضرب لکبر
ائمه طایفه

و آخر آن آخوند خراسانی دعا در حق او نموده ، وقتی که آن آخوند اصفهان آمده چون با آخوند ملا محمد تقی رفاقت داشته وارد منزل او شده آخوند ملا محمد تقی قناده آخوند ملا محمد باقر را آورده با آخوند داده در حق او دعا کنند و آن بزرگوار نشر حدیث از همه کس در ولایت عجم بلکه در بیشتر ولایات بیشتر کرده و بسیاری از اوضاع صوفیه و اهل بدعت را برهم زده و شیخ اسلام و امام جمعه بوده و در امر بمعروف و نهی از منکر اهتمام تام داشته بلکه نظم مملکت میداده و بسیار مواظبت در قضاء حوائج مسلمین و اعانت ایشان و رفع ظلم و ورسائیدن عرایض خلق بحکام و سلاطین داشته بلکه در اولوه (۱۳۲) نقل کرده تا مجلسی بود نظم مملکت شاه سلطان حسین را میداد و بعد از فوت او کم کم رخنه شد و با وجود کمال حسن خلق و خنده رونی ، کمال تقیبت را داشته و نقل شده که آخوند ملا محمد تقی والده ایشانرا امر فرموده که در حال جنابت شیر باوندند و از طفولیت تا بزرگی مرحوم مجلسی تربیت در علم و عمل یافته و از جمله مجددین مذهب است در رأس ما که معروفست یا تجربه یا از روی حدیث که در هر صدی مجددی (۱۳۳)

بهر غیر از این
در دنیا مادر
در حال جنابت

- ۱۳۲- اولوه البحریت در اجازه روایت است از شیخ یوسف بحرینی
انجام تألیفش ۱۱ ع ۱۸۲۲ بوده است . معلم بطبع رسیده است
۱۳۳- از جمله اخبار متواتره در نزد شیعه و سنی خبر مجددین است . و حاجی
نوری در کتاب مستدرک از جامع الاصول ابن اثیر نقل میکند که حضرت رسول
اکرم (ص) فرمود «آن الله بیعت الهده الامه فی رأس کل مائتة من بعد الهادیین» و دو
برخی از اخبار (رأس) مذکور نیست و مجددین شیعه بدینقرارند :
۱- حضرت امام محمد باقر علیه السلام ۲- حضرت امام رضا علیه السلام ۳- محمد بن یعقوب
کلینی ۴- سید مرتضی علم الهدی ۵- شیخ طبرسی ۶- خواجه نصیرالدین طوسی ۷- علامه
حلی ۸- شهید اول ۹- معتمد کرکی ۱۰- شیخ بهائی ۱۱- مجلسی ثانی ۱۲-
آقا باقر بهبهانی ۱۳- میرزای شیرازی رحمه الله علیهم اجمعین

پیدا میشود که دین را تازه کند و ترویج نامی در دین میکند و تجدید و ترویج و احیای شاید اخوند مجلسی از همه کس بیشتر کرده باشد، که احکام و اخبار را در عالم، بر عالم و عامی منتشر ساخت و بسیاری از کتابهای اصحاب ائمه (ع) که مفقود شده بود در اطراف عالم فحص و جمع نمود و ظاهر کرد و بعضی علماء گفته که ما اینها را اسباب نواب ها و فیضای او میدانیم و انکار نموده نقل خوابی که در میان مردم معروف شده که مجلسی را در خواب دیدند و از او سؤال از حال او شد جواب گفت کتابها و رحمتها سبب نجات نشد و سبب نجات سببی شد که بطفل یهودی بی خیال و بی غرض ترحم آید. و گفته است دور نیست این خواب را صوفیه جعل کرده باشند (۱۳۴) و بر فرض صدق هم ضرر بمقامات مجلسی نمیزند و عمر مجلسی را هفتاد و چهار سال گفته اند و وفات او در سه هزار و صد و یازده در تاریخش خیلی اشعار گفته اند در سنک لوح که بقبرش در بالا سر بدیوار قبر است ماده تاریخ این است. « باقر علم شد روان بجنان » و این تاریخ جامعیت دارد.

ماه رمضان که بیست و هفتمش کم شد تاریخ وفات باقر اعلم شد شب بیست و هفتم ماه رمضان وفات او بوده و از شماره حروف ماه رمضان که بیست و هفت کم شود مطابق تاریخ میشود. و بهر بی « حزن و غم » تاریخ او است (۱۳۵) و باز قبر یکی از برادران او که گویند

۱۳۴- این فرمایش آقا سید محمد مجاهد کربلایی است در کتاب اغلاط مشهوره معلم، نسخه از این کتاب نزد نگارنده موجود است.

۱۳۵. سال وفات مجلسی ۱۱۱۰ بوده و این ماده ها که ذکر شد نیز تماماً مؤید همین مطلب است و ۱۱۱۰ میشود و حزن و غم که ۱۱۱۱ میشود غلط است. معلم. و همچنین ماده تاریخ ذیل که از تاثیر اشتباه میباشد.
چورفت از جان شیخ الاسلام و دین که دانش باو عقل دانا فروخت
بفروش رقم کنک تاثیر زه دل خلق از قوت اخند سوخت
آقای معلم از کتاب مرآة الاحوال تولد مجلسی را ۱۰۳۸ می نویسد.

۷۸ ملا محمد رضا است متصل بآنها است و گفته اند هابین مجلسین است *

† مقبره مجلسی و سایر قبور در حدود مسجد جامع . بقلم دانشمند محترم و نسابه مشهور آقای آفانجینی تبریزی قمی .

۲۶۲ ۱- قبر آقا هادی بسرآخوند ملا صالح مازندرانی که صنوبر چوبی بر قبر ایشان است و لوح سنگی بالای سر او منصوب است در دیوار و بر او چنین نوشته شده :

از بی سال رحلتش گفت آه هادی و رهنمای ایران رفت ۱۱۲۰
۲- قبر شیخ شمس الدین محمد اصفهانی که از علماء بوده و در سنه ۳۶۹ وفات داده ۲۳۹

مرحوم آخوند ملا محمد باقر - مجلسی نانی

و دیگر قبر مرحوم آقا میرزا محمد تقی الماسی است که او پسر میرزا محمد

۷۹

و او از مشایخ مجلسی اول است قبرش بالای سر مجلسی است.

۳- قبر آخوند ملا صالح مازندرانی در زاویه بقعه است و بر لوح او چنین نوشته شده :
 ۲۶۴ هاتقی گمت بناربخ که آه صالح دین محمد شده فوت . ۱۰۸۶

و ترجمه و شرح حال ایشان و آقا هادی پسر ایشان در کتب تراجم مشهور است.

۴- قبر میرزا رضا حسینی که از سادات علماء اصفهان بوده طرف بایین پای
 ۲۶۵ علامه مجلسی است.

۵- قبر آخوند ملا محمد علی از فقهاء اصفهان بوده در عقبه بقعه مجلسی است.

۶- قبر میرزا محمد علی والد میرزا محمد صادق امام مسجد جامع اصفهان در بقعه
 ۲۶۷ علامه مجلسی است.

۷- قبر میر عظیم بن میر عناایت الله از اکابر علماء اصفهان بوده و قبرش
 ۲۶۸ متصل بقبر علامه مجلسی است و در سنه ۱۲۲۳ وفات نموده .

۸- قبر ملا محمد رضا پسر آخوند ملا محمد تقی مجلسی بیست مجلسیت می باشد .

۹- قبر مرحوم میرزا محمد تقی الماسی المتوفی سنه ۱۱۵۹ ابن المیرزا محمد کاظم
 ۲۷۱ ابنت الملا عزیز الله ابن المولی محمد تقی المجلسی قریب بقبر مجلسیین است .

۱۰- قبر میرزا عزیز الله پسر میرزا محمد تقی الماسی که در سنه ۱۱۶۳ وفات
 نموده و از اجله علماء بوده که جنب قبر والد خود می باشد و از تألیفات میرزا عزیز الله
 کتابی در عقاید دیده ام بسیار خوب نوشته .

۱۱- قبر میرزا حیدر علی ابن المیرزا عزیز الله مذکور و ایشان از اجله و علماء
 ۲۷۲ بوده و رساله در اعتقاد علامه مجلسی تألیف نموده و عیال ایشان دختر آقا محمد
 هادی بن آقا محمد علی بن آقا هادی بن آخوند ملا صالح مازندرانی بوده و قبر
 میرزا حیدر علی جنب قبر والد خودش می باشد و ایشان از تلامذ و والد
 خود بوده اند .

(قبر میرزا حیدر علی چنانچه در صفحه (۹۲) متمنض شدیم در تکیه خوانساریها
 است و سنک لوح دارد . همدوی)

۱۲- قبر میرزا محمد علی برادر میرزا محمد تقی الماسی جنب قبر الماسی است
 ۲۷۳ و او از علماء بوده .

۱۳- قبر میرزا کمال الدین فسامی شیرازی که داماد مجلسی اول بوده در همان
 ۲۷۴ بقعه است و شرح بر شافیه ابن حاجب نوشته در صرف که شرح بسیار خوب
 و مرغوبی است .

کاظم پسر ملا عزیزالله پسر ملا محمد تقی مجلسی است که در زمان نادر

- ۳۷۵- ۱۴- قبر ملا محمد علی استرآبادی که داماد مرحوم مجلسی اول و از تلامیلوی بوده و تعلیقاتی بر کتب حدیث دارد در آن بقعه میباشد.
- ۳۷۶- ۱۵- قبر میرزا محمد صادق پسر آخوند ملا محمد باقر مجلسی صاحب بحار در آن بقعه است و والده ماجده او خواهر میرزا ادلاءالدین گلستانه میباشد و مرحوم میرزا محمد صادق در حیوة والد خود از دنیا رحلت نموده و از اجلاء تلامیند پدر خود بوده و مرحوم والدش مرآة المعقول و شرح تهذیب را بخواش او تألیف نموده.
- ۳۷۷- ۱۶- قبر ملا محمد نصیر پسر ملا عبدالله پسر آخوند ملا محمد تقی مجلسی اول در همان بقعه است و او از اجلاء علماء بوده و دارای تألیف است از جمله حاشیه بر شرح لعمه، رساله در اثبات رؤیت جن، و ترجمه مجله فتن و معنی از مجلدات بحار الانوار.
- ۳۷۸- ۱۷- قبر میرزا محمد باقر مشهور بمجلسی ثالث پسر میرزا عبدالله پسر آخوند ملا محمد باقر مجلسی صاحب بحار در همان بقعه و حوالی او است و او روایت می نماید از والد خود.
- ۳۷۹- ۱۸- قبر میرزا حسن علی پسر مجلسی ثالث مذکور در خارج مقبره مجلسی است و او از علماء اصفهان و روایت می نماید از والد ماجد خود.
- ۳۸۰- ۱۹- قبر ملا محمد تقی پسر ملا عبدالله پسر آخوند ملا محمد تقی مجلسی اول در خارج بقعه است و ایشان از علماء اصفهان بوده و دارای تألیفی است.
- ۳۸۱- ۲۰- قبر ملا زین العابدین برادر ملا محمد تقی مذکور و پسر ملا عبدالله پسر آخوند مجلسی اول در خارج بقعه و ایشان هم از علماء اصفهان بوده.
- ۳۸۲- ۲۱- قبر میرزا حیدر علی شیروانی پسر ملا میرزای شیروانی در خارج بقعه است و ایشان از اجلاء علماء اصفهان و نواده دختری مجلسی اول بوده و زوجه میرزا حیدر علی صبیحه مرضیه مجلسی ثانی است.
- ۲۲- قبر بنات مجلسی اول بعضی در بقعه و بعضی در خارج بقعه است: و آنها باین قرار است.
- ۳۸۳- ۱- زوجه آخوند ملا محمد علی استرآبادی. ۲- زوجه ملا میرزای شیروانی.
- ۳۸۴- ۳- زوجه میرزا حکمال الدین محمد قسائی.
- ۳۸۵- ۴- آمنه بیگم زوجه آخوند ملا صالح مارندرائی.
- ۲۳- بنات مرحوم مجلسی ثانی ایشان در خارج بقعه و حوالی آن مدفون هستند.

شاه امام جمعه بوده وعالم وفاضل وعارف واز اهل تهجد وعبادت وطاعت
وجماعتی از علماء نقل شده که از شاگردان ایشان بوده اند و نقل شده
که قبر او جلوه مجلسی اول است. بنابر این وسط قبر آقا میرزا محمد علی

و آنها بدین مرتب است:

۲۸۶ ۱- زوجہ میرزا محمد کاظم والد میرزا محمد تقی الہاسی .

۲۸۷ ۲- زوجہ میر محمد صالح .

۲۸۸ ۳- زوجہ میرزا حیدر علی شیروانی پسر ملا میرزا .

و ایضاً در خارج بقعہ مجلسی دو گریاس و صحن، قبور عدہ از بزرگان
است. من جمله:

۲۸۹ ۱- قبر میر علی نقی از علماء اصفہان . در سنہ ۱۲۰۵ وفات نموده .

۲۹۰ ۲- قبر آخرت ملا محمد صکاظم بن آخوند ملا محمد علی از اکابر علماء در
سنہ ۱۲۷۰ وفات نموده .

۲۹۱ ۳- قبر ملا عبد اللہ بن الحاج رحیم البر و جردی از اکابر علماء اصفہان
در ربیع الاول سنہ ۱۱۹۱ وفات نموده و دارای تألیفات نفیسه است .

۴- قبر آخوند ملا اسماعیل بن الاقا محمد حسین از علماء وزملاء که در سنہ
۱۲۵۳ وفات نموده .

تبصرہ- در بعضی از مجامع دیده شدہ کہ قبر حافظ ابو نعیم صاحب حلیۃ الاولیاء
و تاریخ اصفہان در بقعہ مجلسین است و اینکه او بعد آت دو بزرگوار است و
بقعہ مال او است و او اول کسی است کہ در آت بقعہ دفن شدہ و اعتقاد او
متناہی در آنجا دفن شدہ اند. واللہ اعلم بالصواب: انتمی

از این عدہ، ۱۱ نفر کسانی هستند کہ ما متعرض شدیم کہ مشترک است.
۱۶ نفر دیگر آقای آقا نجفی نوشته اند کہ ما نقل نکردیم و اینها هیچکدام
آثار قبر ندارند و چهار نفر دیگر ما ذکر نمودیم کہ ایشان متذکر نشدہ اند پس
جمعاً مدفونین در این بقعہ و صحن ۳۱ نفر میشوند. رحمۃ اللہ علیہم اجمعین.

بطوریکہ آقای آقا نجفی در جواب بندہ نوشته اند (من مدبرک قبل بودن قبور این
بزرگان را در این محل خواستہ بودم) مدبرک ایشان در نقل این مطالب و اینکه
قبور این بزرگان در این بقعہ و صحن و حوالی است کتاب قبض القدسی و مرآۃ الاحوال و
یک بیاض غلطی کہ در کتابخانه مرحوم آقا میرزا ابوالہدی بوده است میباشد .

در بزم بقعہ
از جہد اعلا خود البقیہ
اصغر صاحب حکم
سکہ در آنجا دفن شدہ

امام جمعه و مجلسی اول میشود (۱۳۶) و ظاهر این است که در این صندوق که نشان قبور این بزرگواران ساخته شده زیاده از پنج شش نفر مدفونند که قدر معلوم، آقا میرزا محمد علی ام. ام. جمعه و میرزا محمد تقی الماسی و ملا محمد تقی مجلسی و ملا محمد رضا ولددار و آخوند ملا محمد باقر مجلسی و حاجی سید است. و پائین پای مجلسی در ایوانچه قبر مرمر بلند بسته است که اول قبر آخوند ملا محمد علی استرآبادی که یکی از داماد های مجلسی اول است بوده و از اهل علم و فضل و بلکه نقل شده از عرفا و اهل مقامات و کمالات بوده (۱۲۷) و بعد از سالها که طول کشیده مرحوم حاجی سید محمد باقر اذن داده آقا میرزا جعفر پدر آقا میرزا محمد علی امام جمعه را در همان محل دفن نموده. و بهای آن که پائین و پشت این قبر مرمر است قبر کاشی پست بسته ایست قبر آخوند ملا محمد صالح مازندرانی است که داماد مجلسی اول است. و عالمی کامل و فاضل و خوش بیان در کتاب نوشتن کتاب شرح بر اصول کافی نوشته بسیار خوش بیان کرده و تحقیقات با معنی دارد، و حاشیه بر معالم نوشته توضیحات خوب کرده و شرحی بر زبدة شیخ بهائی نوشته که با تحقیق است. و معروفست که م حافظه بوده بجدی که خانه استاد را گم می کرده بالای در نوشته (۱۳۸) و گفته اند خیلی فقیر بوده که از بس لباسش کهنه بوده در مجلس درس مجلسی اول بیرون می نشست و مطالب را هم بر استخوان و برک چنار می نوشته

در مجلسی

۸۰

۸۱

۸۲

حکایت کم حافظه ملا صالح و فقر او

۱۳۶ - تولد الماسی ۱۰۸۹ وفات ۱۱۵۹ تولد میرزا محمد کاظم ۱۰۴۹

وفات ۱۱۱۹ تولد ملا عزیز الله ۱۰۲۵ وفات ۱۰۷۴ (معلم)

۱۳۷ - تولدش ۵ شنبه اول رجب ۱۰۱۰ رویداده است.

۱۳۸ - این حرف اشتباه است زیرا صاحب چنین حافظه بیچون نیست نمی تواند عالمی

چنان باشد. کسی که خانه استاد گم کند بطور آنهمه مطالب علمی در حافظه می تواند داشته باشد.

حکایت درباری
بر صالح و سب

وقتی مسئله مشکل میشود که چند روز رفع اشکال نمیشود، یکی از شاگردان مرحوم مجلسی اتفاقاً نزد آخوند ملا محمد صالح میبیند در برك چارما رفع آن اشکال را نوشته، بعد در مجلس در جواب مجلسی میگوید، مجلسی میفهمد از او نیست و اصرار میکند تا ابراز میکند، مجلسی نگاه میکند آخوند بیرون در نشسته لباس باو میدهد و حاضر مجلس مینماید و مقرری برایش تعیین میکند تا بجائی میرسد که او را بخانه میبرد و دختر خود را باو میدهد (۱۳۹) دیگر قبر آقا هادی ولد آخوند ملا محمد صالح است که صندوق چوبی دارد در کنار ابوابی که در گاه مقبره است که رو بقبر مجلسی بایستی طرف چپ است و مردی عالم و فاضل بوده غالب کتاب های او فارسی و ترجمه عربی ها، وادرا آقا هادی مترجم میگویند، شرح فارسی بر معالم، بر شرح شمسیه، و بر شافیه صرف که متن شرح نظام معروفست نوشته، و حاشیه عربی بر تفسیر بیضای نوشته، و ترجمه قرآن باشان نزول و نیک و بد استخاره نوشته، و گویند بجهت نذر توی قبر این را نوشته چون بجهت ناخوشی صرع یا سکنه وقتی اعتقاد فوت او شده دفنش نموده در قبرستانی و سوراخی ببالای قبر برای نفس احتیاطاً گذارده، و در قبر بهوش آمده نذر نوشتن ترجمه قرآن هر گاه بیرون آید کرده، اتفاقاً شتری آنجا

حکایت درباری
بر صالح و سب

۱۳۹ - وفاتش در ۱۰۸۶ رویداده. زاهد شاعر اصفهانی دو مساده تاریخ وفاتش گوید:

چند تاریخ وفاتش زاهد که کن آن ذات مؤبد شده فوت
هائلی گفت بتاریخ که آمه صالح دین محمد شده فوت
و آنچه مرحوم حاج شیخ عباس محدث قمی رحمه الله علیه در هدیه الاحیاب و فوائد الرضوی و وفاتش را در سال ۱۰۸۱ مینویسد اشتباه است.

میچربیده از صدای توی قبر رم کرده ساربان فهمیده خبر باهمل شهر داده بیرونش آورده اند (۱۴۰) و در همین صندوق قبر آخوند ملا مهدی هرندی است که از علماء و فضلاء و متنبیین بوده (۱۴۱)

۸۴

۱۴۰ - ایست نقل را برای دیگران نیز نموده اند. منجمه از برای ملا فتح الله مؤلف منهج الصادقین و شیخ ابوعلی طبرسی مؤلف مجمع البیان و ظاهرأ هر سه اشتباه باشد.

وفات آقا هادی در ۱۱۲۰ رویداده است .

۱۴۱ - ویرا فوائده تفرقه است بر اصول کافی و فائش ۹ ج ۲ سال ۱۱۸۰ و در این بقعه قبور عده دیگر از علماء است که شرح حال و نام برخی از آنها ذیلا نگاشته می شود .

۱ - شمس الدین محمد اصفهانی متوفی بسال ۹۳۶ هجری . وی بنا بنقل مرحوم حاج سید محمد علی مبارکه ای در رساله نورالقدس از اجداد آقا حسین جیلانی صاحب شرح بر صحیفه می باشد . و نیز مجلسی اول را از شاگردان وی می شمارند .

۲۹۲

۲ - در رساله نورالقدس قبر مرحوم میر عبدالباقی بن میر محمد حسن خوانسار آبادی را در این بقعه میدانند و این اشتباه است زیرا وفات میر عبدالباقی در سال ۱۲۰۷-۸ بوده و این قبر فعلی تاریخش ۱۲۲۵ می باشد و ثانیاً محل قبر میر عبدالباقی را در نجف نوشته اند .

۲۹۳

۳ - نیز در همان رساله قبر مرحوم میر سید علاءالدین محمد گمانه را با تردید در این بقعه میدانند و این مطلب نیز خالی از اعتبار است زیرا مرحوم میر سید محمد خان مورخ الاسلام که از فضلاء اصفهان بود و در این اواخر وفات یافت و صاحب تألیف و تصنیف بود و از احماد میر علاءالدین بود قبر ایشان را در مقبره مقابل مسجد مصری میدانست .

۲۹۴

۴ - میرزا محمد صادق فرزند میرزا محمد علی امام جمعه ده بعد از وفات حاج میرزا هاشم امام جمعه اصفهان شد و در ۳ رمضان ۱۳۴۸ وفات یافت و در پیش روی پدر مدفون شد .

۲۹۵

تاکنون از مدفونین این بقعه ۱۵ نفر بشرح ذیل حالشان معلوم است .
۱ - شمس الدین محمد اصفهانی ۲ - ملا محمد تقی مجلسی ۳ - ملا محمد

باب چهار

در طرف طوقچی نرسیده بدروازه طوقچی که از مقبره باباقاسم

بافر مجلسی ۴ - ملا صالح از ندرانی ۵ - ملا محمد علی استرآبادی ۶ - ملا رضا پسر مجلسی اول و بنا بقل مؤلف رساله نورالقدس پسر برادر مجلسی اول و در کتاب فیه فی الفقه از برای مجلسی چنین پسر نقل نمی کند ۷ - میرزا محمد نقی الهاسی ۸ - میرزا محمد علی امام جمعه ۹ - میرزا جعفر بن حاج سید محمد خواتون آهادی ۱۰ - حاج میر سید محمد امام جمعه ۱۱ - آقا هادی مترجم ۱۲ - میرزا محمد صادق امام جمعه ۱۳ - ملا مهدی هرندی ۱۴ - میر عبدالباقی که از فضلاء بوده، و تاریخ وفاتش (در جنات شد میر عبدالباقی از دنیای دون) قبرش دم در ارسنی سنک لوح مرمری مساوی به زمین دارد. وفاتش ۱۲۲۵

۲۹۶

۱۵ - آقای لاغی در کتاب زندگانی شمس العرفاء نقل مینماید که قبر ابواسحق نامی از بزرگان در نزدیک مسجد جامع بوده است و محل فعلی بوالسحقیه را منسوب بدو میدانند. بنقل از رساله جوابیه بی که علامه مجلسی در باره حکماء و مجتهدان و اخباریان و صوفیان نوشته و هم در آنجا مینویسد، که این قبر بامر شاه اسماعیل صفوی خراب شده است و این رساله را صاحب طرائق عیان نقل کرده است. و مرحوم مبارکونی نیز در نورالقدس ابواسحق اسفراینی گوید لکن تا آنجا نگارنده اطلاع دارد این نسبت بی مورد است. علماء رجال بنام اسفرائینی دو نفر را ذکر مینمایند که اینک بشرح حال آنها مجعلا اشاره میشود:

۲۹۷

اسفرائینی: ابو حامد احمد بن ابی طاهر محمد بن احمد فقیه شافعی، شیخ شافعی ها در عراق. وفاتش در سال ۶۰۴ در بغداد که در همانجا در خانه خودش دفن شده و بعدها او را بیاب حرب منتقل کرده اند.

۲۹۸

اسفرائینی: رکن الدین ابواسحق ابراهیم بن محمد بن ابراهیم فقیه شافعی، متکلم اصولی صاحب کتاب اصول الدین والرد علی الملحدین و ابن باغلانی و ابن فورک و اسفرائینی از اصحاب ابوالحسن اشعری و هم دوره بوده اند وفاتش روز عاشورا سال ۴۱۸ در نیشابور سپس او را به اسفراین بردند و در آنجا بخاک سپردند.

اسفراین یکی از شهرهای عراق است و از واحی نیشابور است.

که حالش مثل سایر بابا که در اصفهان متفرقاً مدفونند واضح نیست (۱۴۲)
خیلی بالا میرود تا بدروازه طوقچی نزدیک میشود مقبره صاحب بن عباد
است که اسم او اسمعیل است قبر بلند کاشی وسط گنبد دارد و گویند

صاحب بن
عباد

۱۴۲ - نامش ابوالقاسم محمد و فاتهش ۷۴۰ (بلاغی) بقعه در سال ۷۴۱
ساخته شده است. نام باباهای اصفهان و در صفحه ۶۴ متذکر شدیم.

فائده ۱ - در نورالقدس است که محل فعلی بقعه مجلسی در اول خانقاه
بود و سپس بصورت مدرس درآمد و بعداً مقبره شده است و اول کسی که در اصفهان
فقه جمعی را در این مکان تدریس نمود شیخ کمال الدین درویش محمد بن شیخ
محمد حسن عاملی بوده که قبلاً در نظر بوده و بعد با اصفهان آمده است و صفه
درویش مسجد جامع منسوب به همین شخص است.

طایفه
درویش
مسجد جامع
اصفهان

فائده ۲ - راجع لقب مجلیها در نورالقدس گویند که ابن لقب را شاه
طهماسب به ملامقصود علی داد و او آنرا در اشعار نیز تخص خود قرار داد و ملت او اینکه
ملا مقصود علی و مجلس شاه حاضر شده و بیان احادیث و فضائل اهل بیت (ع) مینمود و
هر موقع شاه میخواست مجلس مذهبی ترتیب دهد او را حاضر میکرد، بدینجهت شاه این
لقب را بدو داد.

فائده ۳ - در کتاب زنبیل از تألیفات حاج غلام میرزا فرزند عباس میرزا
است که وفات آخوند ملا محمد باقر مجلسی در ۱۱۱۱ بوده و ۷۰ سال تمام عمر آموخته
و تالیف ۱۰۴۱ بوده است و بعضی گفته اند چهار الف تاریخ فوت ایشانست.
این حرف خالی از اعتبار است زیرا چنانکه قبلاً گفته شد اولاً فوت آخوند در
۱۱۱۰ بوده ثانیاً سن ایشان ۷۳ سال بوده ثالثاً تولد آنجناب در ۱۰۳۷ بوده است.
فائده ۴ - در مجله ارمغان می نویسد مرحوم آخوند ملا محمد باقر
مجلسی شعر می گفته و مشتاق تغلص میفرموده و این شعر از اوست:

بخواه بدم راحتی داشتیم که ما را از این خواب بیدار کرد
این دو شعر نیز منسوب به مجلسی است:
غالی که خلاف شیعه را می دارد دعوی خلاف حق نامی دارد
هر چند زخیل مشرک است اما از حق نگیرد عجب خدائی دارد
و هم در ارمغان گرید غزل (ناشد قدح لاش) از ملا محمد تقی میباشند.

اینجا دالان خانه اش بوده و او دارای علم و دولت و ریاست و در بیان حالات و مقامات او بعضی یک رساله نوشته اند (۱۴۳) و پدرش عباد طالقانی وزیر رکن الدوله است و اسمعیل رامؤید الدوله پسر رکن الدوله وزیر خود قرار داده (۱۴۳) و از مفاولیت تا بزرگی مصاحب هم بوده اند ملقب بصاحب شده یا آنکه اولا صاحب بن العمید می گفته اند چون نزد ابن العمید وزیر تحصیل علوم ادب و حکمت و نجوم و غیرها نموده و مصاحب او بوده بعد که وزیر شده بصاحب مطلق ملقب شده و در دولت و عزت و احسان بقراء بخصوص شیعیان و اجتماع شعراء در درگاه او و اعطاء آنها و مرجعیت عامه و خاصه مراتبی از او نقل میشود که معلوم نیست احدی از

۱۴۳ - مراد رساله است که مرحوم آقا سید ابوالقاسم کوهپایه ای اصفهانی بنام ارشاد در شرح حال صاحب بن عباد نگاشته و بعضی داشته معترم آقای سید جلال الدین تهرانی بطبع رسیده است.
وی از وزراء آل بویه بوده و خاندان وی از دیر زمانی در دستگاه آل بویه بوده اند: نامش اسماعیل بن عباد بن عباس بوده در حقیقت گفته اند:
ورث الوزارة کابرأعس کابر
موصولة الاسناد بالاسناد
بروی من العباس عباد ودا رته و اسماعیل بن عباد
علماء و بزرگات را احترام می نمود و آنان را به تألیف و تصنیف تشویق می نمود. شیخ صدوق کتاب هیون اخبار الرضا (ع) را بجهت وی تألیف نموده است. و شیخ حسن بن محمد قمی تاریخ قم و ابن فارس کتاب الصحابی را در لغت و تاملی کتاب بقیع الدهر را بنام او نوشته اند و شیخ حسین بن علی بن بابویه قمی برادر شیخ صدوق نیز کتابی بنام او نوشت.
ابا حسن لوکان حبک مدخلی جهنم ان الفوز عند جعجهما
فکیف یغفر النار من مؤمن بان امیر المؤمنین قییمها
کلمات قصاری در ادب و اخلاق از او مشهور است از آن جمله است:
«من لم یؤد به والده اذبه الذلیل و النهار» و ایضاً «بعض العلم مذله و بعض الاسقامه مزله» (نقل از فوائد الرضویه).

وزراء باین مرتبه باشند ولی عمده، فضل او است که در علوم و معارف کامل و چندین شتر کتابخانه او را میکشیده (۱۴۴) و در ترویج فضایل اهل بیت و احیاء امر آنها تکمیل تام نموده با آنکه در اصفهان بوده و آن زمان سنی خانه جبری مذهب بوده او شیعه و از عدلیه بوده، رقتی زنی زنا داده شوهرش بار اعتراض کسرده گفته خدا مرا واداشت ، شوهرش در مقام انکار بر آمده زن گفته مگر تو مذهب صاحب بن عباد داری که قائل باختیار است. آن مرد چون سنی و جبری بوده تسلیم شده . قصیده های خوب در مدح اهل بیت (ع) با اظهار برائت از دشمنان ایشان گفته که مجلسی هم در عاشر بحار قدری نقل کرده و سید مرتضی هم در غرر کو در رو غیر آنها نقل کرده و کتاب های خوب نوشته کتاب المحيط در لغة هفت جلد یا ده جلد، کتاب اسماء الله وصفاته، کتابی در علم کلام تصریح با امامت و اولویت امیر المؤمنین (ع) نموده، و کتاب تذکره، و انوار، و تعلیل و وقف و ابتداء، و عروض و جوهره الجمله و کتاب الوزراء و کتاب قضا و غیر اینها از رساله ها و کتاب های منسوبة باو، و در مجلسی که درس و مطلب میگفته این قدر جمعیت میشده که هفت نفر یا دوازده نفر کلمات او را بلند میگفته اند و بیکدیگر می رسانیده اند تا آخر مجلس و در ری وفات نموده و نقل باصفهان شده و

نسخه
در
کتابخانه
سید مرتضی
نوشته

نسخه
در
کتابخانه
سید مرتضی
نوشته

۱۴۴- وی ملقب بکافی الکفاة بوده و گویند برای حمل کتبخانه او احتیاج به فصد شتر بوده و تعداد کتب او را یکصد و چهل هزار مجلد نوشته اند. شیخ عبدالقاهر جرجانی و ابی علی حسن بن قاسم رازی وعده بسیاری از بزرگان از شاگردان وی بوده اند. گویند صاحب را مخرج راء نبود بدو گفتند بگو «ارم رمك و اركب فرسك» صاحب فرمود «الق قناتك واعزل جوادك» و حکایات دیگری نیز در این مورد معروف است که مقام ذکر او نیست. صفه صاحب در مسجد جامع اصفهان منسوب به اوست.

وفات او در سنه ۳۸۵ بوده و در قبه بدریه (۱۴۵) در محله طوقچی که گویند در دالان خانه خودش که خیلی عالی بوده دفن شده و آن قبر قدری منخروبه شده مرحوم حاجی کرباسی اورا تعمیر نموده و خود حاجی مواظبت زیارت او داشته و گفته اند بتجربه رسیده که زیارت او باعث رسیدن بخیر است بزودی و بیان خصوصیات و حالات و مقامات و فضایل او را این رساله کنجایش ندارد. والله اعلم بحقایق الامور از دروازه طوقچی بیرون روی دست راست قبرستان قدیمی است وارد که شوی طرف چپ میرسد بتکیه معروفه به امام زاده ابراهیم بن موسی بن جعفر (ع) (۱۴۶) اگر چه در اصفهان غیر از این جادرمحله

۱۴۵ - یکی از اشتباهات بزرگ مرحوم مؤلف رحمه الله اینکه این کلامه را (بدریه) خوانده و آن خلط است بلکه این کلامه (دوبه) است که در دو ضات در آخر احوالات صاحب کلامی نقل کرده و در وصف مدفن آن مرحوم گویند در قبه دامن شد که (تurf بدریه) یعنی آن قبه در دوبه معروف است و دوبه معرب دری است که سابقاً نام محله ای بود که اینک طوقچی است - معلم ۱۴۶ - در داخل بقعه این امامزاده است قبر شیخ ابوالفتح منتجب الدین احمد بن ابی الفضائل محمود بن خلف عجمی اصفهانی از بزرگان علماء و معارف فضلا اهل سنت، کتاب شرح مشکلات الوجیز و الوسیط و تمة التمه ابوسعید متوالی در فقه از اوست، برخی اورا صوفی و سنی و عده ویرایشه میدانند. وفاتش در شب ۲۲ صفر سال ۶۰۰ هجری روی داده است.

گویند با وجود اشتغال بتدریس و تألیف و موعظه از دست رنج خویش اعاشه فرموده و بصحای امرار معاش مینموده است.

قاضی اورا الله شوختری نقل از بعضی میفرماید که قبر شیخ ابوالفتح رازی مؤلف تفسیر مشهور در اصفهان میباشد و این مطلب خالی از اعتبار است و مقدس اردبیلی در حدیقه الشیعه اصفهان نیات را بمناسبت زیارت نمودن آنها قبر دلی بن سهل و شیخ ابوالفتح مورد سرزنش قرار داده است و در آنجا گویند که در اصفهان ابوالفتح عجمی را ابوالفتح رازی گویند.

شمس آباد به همین اسم امام زاده می هست با دستگاه تراز این و در
قریه نر می برخوار دیگری هست خیلی با دستگاه تر از اینها و اعتقاد
غریبی مردم اطراف باو دارند و از قسحش میترسند و از دور بزیارتش
میروند و نذرهای می برند و در جاهای دیگر نیز باسم ابراهیم بن موسی
بن جعفر (ع) هست مثل فائغان و رواق حضرت سید الشهداء ارواحنا
وارواح العالمین له الفداء. مقابل رواق زنانه که ابراهیم مجاب (۱۴۷) معروف
است و غیر اینها و شاید بعضی نواده های حضرت باشند و رجاء زیارت
و توسل بآنها شود خیلی خوب است از این امام زاده طوقچی قدری
باین تر میرود قبر علی بن سهل (ع) است که از عرفاء بوده و تکیه اش

۸۶

علی بن سهل
یا شمس آباد

فائده در زمان صفویه چون خود ترا شیمه معرفی می نمودند در محو آثار
اهل تسنن تمیدی داشتند و قبور بزرگان آنها را از بین می بردند بطوریکه در
اصفهان از آنهمه آثار قبل از صفویه امروز اثری باقی نیست و حتی تا اواخر
زمان صفویه نیز این روش نگوید برقرار بوده و در زمان شاه سلطان حسین
اثر قبر حافظ ابونعمین را بدستور میرزا علی سبزواری از بین بردند یا بعد از آن در
زمان مرحوم آقا سید صدرالدین عاملی بر حسب دستور ایشان تکیه و خافه شیخ
ابومرود را خراب کردند علیهذا قبوری که از بزرگان قبل از صفویه در اصفهان
باقی است در شیمه بودن صاحب قبر شک نیست چه ممکن نیست یکی از آنها از نظر
آنهمه علماء و فضلاء و سلاطین منعی باشد.

۱۴۷ - ابراهیم مجاب فرزند بلا واسطه امام نیست بلکه وی جناب ابراهیم
بن محمد با بدمدفون در همیشه اصفهان ابن الامام موسی الکاظم علیه السلام است و این بنده
تا جایکه ممکن بود نسب امام زاده های اصفهان را در کتابی بنام (شجره مبارکه)
ضبط نموده ام.

۳۱

(ع) حواشی آقای آقا نجفی قمی مدظله

۱ - قبر بابا قاسم که او یکی از هفت بابا است که از مشاهیر عرفاء اصفهان
بوده اند و بر سر درب او از خارج این عبارات نوشته شده پس از الفاب والفاظی
در هدهد البقه سلیمان بن ابی الحسن طالوت الدامغانی فی شهر سنه ۷۶۱ و در

۳۱۳

مسابقه خیر-ملی دستگاه داشته و خراب شده عماسوت جدیدی دارد
قبرش میان کبد است و اگر چه مرحوم آقا محمد علی کرمانشاهی
اعلی الله مقامه در کتاب خیر آئینه که در رد صوفیه نوشته اند او را
سنی صوفی دانسته ولی مرحوم شیخ بهائی اعلی الله مقامه در کشکول
خود تمجید او نموده حکایتی نقل کرده که شیخ علی بن سهل اصفهانی
انفاق بسیار میکرد و رفتی سئوالی شد و نداشت از شخصی وجهی برای
فقراء خواست آن شخص قدری فرستاده و عذر آورده که میخواهم
خانه می بسازم شیخ گفت وجه خانه را بده بفقراء بدهم و من ضامن
میشوم خانه در بهشت بتو بدهند او بجهت اعتمادی که بشیخ داشت قبول

کتابخانه
مکتب
ایران

بعض از مجامع از او تعبیر با حدالبابات السبعه شده.

۲ - قبر صاحب ابن عباد کافی الکفاة قریب بقبر بابا قاسم شهره اتفاق است.

۳ - قبر آقا هادی خطیب در جنب مقبره بابا قاسم است و وفات او را

چنین ضبط نموده اند.

سال وفات خطیب رفت چو هفتاد روز هادی نام و نشان گذت خرد یا غفور ۱۲۹۷.

۴ - قبر ملا شمس الدین محمد نصر آبادی که بر لوح قبر او نوشته بود

العلامة الزاهد الحکیم المآله المتوفى ۱۱۵۰ و قبر او وسط قبرستان طوقچی بود

۵ - قبر میرزا عبداللہ ابن میرزا محمد بن محمد که مردی بوده فقیه محدث اصولی و

اوجد سلاطه جلیله آقا بان معزیهاست که خدا نواده علم و عمل می باشد در دزفول و اهواز

و کازمین و نقاط دیگر که از شایر آنها مرحوم شیخ اسداله صاحب مقایس

و مرحوم شیخ محمد طاهر دزفولی و مرحوم آیه الله آقای حاج شیخ محمد رضا

دزفولی که از مراجع شیعه و از مشایخ روایت حقیر بود. و از اجلاء موجودین

این خاندان محترم آقای آقا میرزا هادی معزی و آقای آقا شیخ محمد کاظم

معزی است که فعلا در تهران مقیم میباشند. و میرزا عبداللہ مردی بوده فقیه و محدث

و متقی و پدرش شیخ معز الدین محمد از علماء زمان شاه طهماسب صفوی اول میباشند و

از اعظام آن زمان چنانچه احفاد آن مرحوم نقل می نمایند.

۵ - قبر ملا ابوالقاسم خراسانی ذہبی که از مشایر مرثاء بوده و در سنه

۱۳۰۳ وفات نموده.

۳۰۳

۳۰۴

۳۰۵

۳۰۶

کرد و وجه را داد و ضمانت نامه گرفت و در همان سال مرد و وصیت نمود او را در کفنش گذاردند، بعد آن نوشته در جا نماز شیخ پیدا شد که پشتش نوشته بود «تورا از ضمانت بیرون آوردیم» (۱۴۸) و آن نوشته در صندوق کتاب شیخ بود مردم استشفاء میکردند تا وقتی که صندوق را دزد برد. و ظاهر این است که این مطلب را شیخ بهائی از کتب صوفیه نقل کرده و آنها این گونه حکایت ها خیلی از پیران خود نقل میکنند که بعضی واضح است که دروغ و جعلی است و بعضی احتمال صدق میدهد ولی شیخ بهائی خودش نوشته که شب خواب دیدم در حرم امام رضا علیه السلام بودم و شبیه به بارگاه علی بن سهل بود و خوابم فرو روشم شده وقتی زیارت علی بن سهل آمدم، یادم آمد آن خواب و اعتقاد بر شیخ علی بن سهل زیاد تر

عبد
کامران
شیخ زکریا
بن سهل

۱۴۸ - نامش ابوالحسن بن سهل بن ابراهیم است و وفاتش در سال ۲۸۰

بوده است.

فائده دو کتاب ارشاد در شرح حال صاحب بن عباد است: که فقیری بنزد علی بن سهل رفت و از او التماس برآورد که بهر مجلسی برود و اراده دهد بدو چیزی دهند، ابوالحسن نوشت (وکیل امور الهی و هرگز بنده حضرت پادشاهی از پایت «مثل الذین ینفقون فی سبیل الله» در وجه «من جاء بالاحسنه له عشر امثالها» «بحکم ما عندکم ینفقون» «ما عند الله باق» از معامله «من ذالذی یقرض الله قرضاً حسناً» «اولی ان احسنتم احسنتم» «لا یفسدکم» «تسلیم» «العاقل لا تنهر» «نما یدنا بوقت معاصیه» «حسناً یا سیرا» در دیوان «من یعمل مثقال ذره خیراً یر» «بما یریح دیوماً کان مقداره سبعین الف سنه» از ذخیره «یوم لا ینفع مال ولا بنون» «مجرى دارند و السلام»
و در این بقعه عده مدفونند از آن جمله است:

۱- ملا ابوالقاسم خراسانی از عرفاء سلسله ذهبیه در ۲۰ ج ۲- ال ۱۳۰۳

۳۱۷

وفات یافت.

۲- سلطان مراد فیریه ایلمدرم بایزید در سال ۹۱۷ در اصلهان وفات یافت.

۳۱۸

(تاریخ اصفهان روی) و آثار قبر معلوم نیست.

شد پس رجاء زیارت و استمداد نشود خوبست انشاء الله تعالی

وار قبرستان طرقة چن دهست عمال بروند در کنار جاده اردستان يك فرسنگی اصفهان
مقبره ذینبیه واقع اسر که در این اواخر معروف شد که اوزینب بنت موسی بن جعفر

عليه السلام میباشد و حقیقت
امرء ملام نشد چه در هیچک
از کتب انساب نسائی از
این محل نیست خلاصه در
یکی از اطایقه‌های او است.
فهر مرحوم آقا سید ابوالقاسم
و همکردی از بزرگان علما
و مدرسن اصفهان مردم
از عموم طبقات ارادت
شریفی نسبت بدو داشته در
صبح شنبه غره رجب ۱۲۷۲
متولد و در ۶ شوال ۱۳۵۳
وفات یافت. ذنب و رسائل
چندی تألیف نموده است
از انجمله است ۱- بهشارات

۳۰۹

السالکین یا واردات غیبی ۲- حاشیه بر جامع عباسی ۳- بر نفع حاجی کلباسی ۴-
رساله در مباحث الفاظ ۵- رساله عملیه ۶- طبقات در شرح دعاوی - مائ ۷- شرح
بر شرایع ۸- ذخیره در ادعیه و ختمات ۹- الفوائد در منقذات ۱۰- رساله
در طهارت ۱۱- حقه المأوی در اخلاق ۱۲- وسیله نا بر (منبر الوسیله) و غیره و قبر او در
وسط است و در جلوروی اوست قبر مرحوم آقا کمال الدین بن ملا محمد حسن خوانساری
از فضلا و ائمه جماعات و محل وثوق عامه عمر معقولی کرده بود و طبع شعری داشت کتب
چندی تألیف نموده است: ۱- مجالس الذکر ۲- ابرادات بر کتاب هزار مسئله
۳- کبابی در رد باب ۴- اشعار منفرقه از اشعار اوست:

ای آنکه از مذمت دنیا سخن دنی خارت بدست رفته توهیب از چمن دنی
در ظهر روز چهارشنبه ۱۷ صفر ۱۳۶۱ وفات یافت و رحمة الله علیه.

۳۱۰

باب پنجم

در قبرستان آب بخشان است (۱۴۹) و در آنجا قبر مرحوم
 آخوند ملا حسین تفلّیسی وسط قبرستانست قریب بشارع عمارت
 مختصری دارد و او از اهل علم و فضل و ریاضت و مجاهدت معاصر
 آقا محمد بید آبادی است و بعضی علماء نقل شده که گفته بجهت
 رفع شهوت آب اسفرزه با نان یا بی نان می خورده گویند وقتی
 گمانته او غذائی گرفته آورده آخوند خورده صفای قلب خود
 را مبدل به کدورت دیده پرسیده معلوم شده با او قمار بازی
 شده بعد قی کرده و بسیاری از اهل علم و کمال باو اعتماد و
 اعتقاد داشته و دارند و عالمی دانا و با تقوی بوده مرحوم عالم تقدّسی از
 مرحوم آخوند ملا محمد حسین (بن) ملا ولی الله سابق الذکر که خود
 ملا ولی الله شاگرد آخوند تفلّیسی بوده نقل نموده که مگر بست هر کس
 برود بزیارت قبر آخوند تفلّیسی و همانجا نذر کند که هرگاه موفق
 بزیارت کربلا شود اینجا در حرم حضرت و قریب ان یکتختم مثلاً قرآن برای
 آخوند ملا حسین تفلّیسی بخواند بزودی اسباب سفر زیارت او فراهم می
 آید و خود آخوند ملا حسین تجربه نموده در حق خود مرحوم حاجی (۱۵۰)

۸۷
 تفلّیسی

ع
 حکایتی در باب
 ختم قرآن بر قبر
 تفلّیسی
 زیارت کربلا

۱۴۹ - این قبرستان اکنون از بین رفته است و شهرداری آنرا خراب
 نموده و قسمتی از آن خیابان و قسمتی خانه شده است لکن برای باقی ماندن
 اسامی علماء نیکه در اینجا مدفون بوده اند این باب بطبع میرسد .

۱۵۰ - وی فرزند حاجی محمد ابراهیم بود و ناتش شب ۲۸ ذی الحجه
 سال ۱۳۰۴ بوده پدرش نیز از معارف علماء بوده و فرزندش مرحوم آقا
 محمد جراد و نواده اش حاج آقا باقر هر دو از اهل علم و امام مسجد آقا
 نور بوده اند . فوت حاج آقا باقر ۱۳۶۲ می باشد

۳۱۱

۳۱۲

آقا محمد قزوینی اعلی الله مقامه که امام مسجد آقا نور بود و زود
اعتقاد هم نبود نقل کرد که خود برای مطلبی چند هفته مواظبت زیارت قبر او
نموده حاصل شد. و ظاهراً بسیاری از مردم زیارت قبر او را حتی برای
حاجات قرار میدهند (۱۵۱) بیرون بقعه طرف چپ قبر حاج محمد هادی
هرندی برادر ملا محمد مهدی که در مقبره مجلسی است، او را از اجله و
مقدسین شمرده اند اولاد او تا کنون از علماء و ائمه هرند، پسرش (۱۵۲)
حاجی ملا عبدالله مؤلف سه کتاب است. دلائل الدین سه جلد. نور القبور
اصول دین، مجمع اسرار القرآن. قدری فاصله قبری بلند بسته است وسط
قبرستان قبر میرزا ابراهیم جوهریست (۱۵۳) که کتاب مصیبت و اشعار سوزناکی

۸۸
مقدس هرندی

۸۹
میرزا عبدالعزیز

۹۰
میرزا ابراهیم جوهری

۱۵۱- وفاتش رجب ۱۱۹۲ رویداده است و پس از خرابی قبرستان این
قبر به تخت فولاد تکیه آقا میرزا محمد باقر چهارسوی نقل شد.

۱۵۲- وفاتش سنه ۱۲۵۶ هـ سن ۷۸ سالگی قبرش در پهلوی امامزاده اسحق
واقعه در هرند از دهات دوه با به میباشد. معلم.

۱۵۳- قبر جوهری هنوز باقی است و اخیراً از برای اربقه بنانها دند وفاتش
در ۱۲۵۳ رویداده ماده تاریخ وفاتش را میرزا محمد باقر متخلص به بهاء شاعر
اصفہانی گوید.

کلمک سحرانگیز او بنوشت این مصرع تمام هر مساطان دین آید به عشر جوهری
و در این قبرستان قبور بسیاری از بزرگان علماء است که ذیلاً فقط اسامی
بعضی از آنان را مذکور می نمایم.

- ۱- حافظ ابونعم احمد بن عبدالله اصفهانی متولد ۳۳۶ متوفی ۲ شنبه
۲۰ محرم سال ۴۳۰ وی مؤلف کتاب معروف حلیه الاولیاء است دیگر از تالیفاتش تاریخ
اصفهان و اربعین و منازل فی القرآن فی امیر المؤمنین میباشد. وی نوادۀ غوثی شیخ یوسف
بناء عرف مشهور میباشد. قبر شیخ یوسف در محله خواجو بوده که این او را خراب شده
است و اکنون یکی از محلات اصفهان باسم او مشهور میباشد.

۲- شیخ زین الدین بن عین علی خوانساری از فضلا و اواخر صفویه بوده است

۳۱۵

دارد و آثار خلوص نیت و اخلاص بحضرت سیدالشهداء ارواحنا و ارواح

چند حواشی آقای آقا نجفی مدظله

المدفونون فی آب بشفاعت من مقابر بلده اصفهان که حقیر استقصاء نمودم

در روز سه شنبه ۱۲ ع ۱۳۵۰ سال

۱ - مرحوم میرزا محمد ابراهیم جوهری المدفون فی سنه ۱۲۵۳ چنانچه

چنانچه بر لوح قبرش بود.

کلمه - هراکیز او بنوشته این مصرع تمام همزه سلطان دین آید به عشر جوهری

۲ - مرحوم میرزا محمد رضا مشهور بفقیه که از علماء و رماده عصر خود بوده

وفاتش ۱۲۶۷ و قبرش قریب به مسجد واقع در آب بشفاعت است.

۳ - مرحوم میر محمد حسن بن میرزا محمد رفیع که از احفاد مرحوم میرزا رفیعا

طباطبائی نایبی فیلسوف مشهور می باشد. وفاتش ۱۱۷۵ و قبرش قریب به همان - چنه

وی چند و امظ دانشمند معاصر آقای حاج میرزا علی معروف به (حصه می) می باشد.

۳۱۶

وفاتش در سال ۱۱۷۶ رویداد تاریخ آن این است.

بگفت از بی تاریخ رحلتش مشتاق پسوی بزم جنات رفت قدوة علماء

۳ - ابن بین هاعرو وفاتش ۷۶۳ دیوانش بطبع رسیده (تاریخ اصفهان وری)

۳۱۷

۴ - شیخ ابو سعید که بناسبت قبر او چهار سوق اردبک آنرا چهار سوق دو

۳۱۸

شیخ گویندی از بزرگان محدثین و مطلقین از اخبار بوده و مرحوم آقا میرزا یحیی

مدرس بیدابادی که شرح حالش در پیش گذشت از او بسیار تجلیل می نموده وفاتش در سال

۲۵۸ رویداده و قبرش در مقبره است که هنوز برقرار است لیکن تکیه مقبره را تصرف

نموده و خانه کرده اند و فریباً این مقبره از بین خواهد رفت.

نامش ابو سعید احمد بن قرآن الرازی است در بسیاری از کتب از منقدهین

و متأخرین اجمالاً بشرح حالات و گزارش زندگانی او اشتهاده شده است و اخیراً

دانشمند محترم و واعظ خبیر آقای حاج شیخ احمد بیابان الواعظین اصفهانی در

۳۱۹

کتاب خود موسوم به خلد بر بن در احوال خطباء و واعظین که جلد اول آن بطبع رسیده

شرح حالی از ایشان مرقوم فرموده طالبین بآن کتاب مراجعه فرمایند

۵ - قاضی محمد ابراهیم از علماء او آخر صفریه وفاتش ۱۱۶۰ مؤلف

۳۲۰

تفسیری است بر قرآن

العالمین له الفداء از کتاب او ظاهر است و امید است که زیارت قبر

می باشد تاریخ او بنظم چنین است.

- گفتا رفیق از بی تاریخ آن امام یا رب بخلد جای محبت باه
- ۴ - مرحوم آخوند ملا محمد حسین تفلیسی حکمه حال ایشان مشهور است.
- ۳۲۱ ۵ - مرحوم ملا میرزا محمد بن میرزا جهان بخش مازندرانی که از اجلاء
علماء و حکماء و فلاسفه زمان صفویه بوده. در ۱۳ شعبان ۱۱۲۰ وفات نموده
و لوح سنگی بزرگ بر قبر او بود. و قبر ایشان قرب بقر تفلیسی است.
- ۳۲۲ ۶ - قرب بقر تفلیسی، میرزا عبدالله بن میرزا محمد هادی از
علماء و ادباء و شمره و از احفاد شاه عباس ثانی بوده و وفاتش ۱۱۷۱ و
در بعضی از مجامع و هیای اشعاری از ایشان دیده شد تخلص محزون.
- ۳۲۳ ۷ - قرب بقر تفلیسی، قبر مرحوم شیخ احمد بن شیخ ابی تراب بن الملامه
الشیخ محمد حسن القاضی ابن الملامه الشیخ عبدالله الجیلانی مولد الاصفهانی مسکن
و مدفون ابن الدارف السالك الشیخ زاهد الجیلانی.
- ۳۲۴ ۸ - قرب بقر شیخ احمد مذکور، قبر میر عبد الراسع بن میر محمد مهدی حسینی
است که از سلسله جلیله خاتون آبادیها است و در سنه ۱۱۵۱ وفات نموده
ایشان از اجلاء علماء بوده اند.
- ۳۲۵ ۹ - قرب بقر ایشان، قبر مرحوم میرزا محمد ابراهیم قاضی اصفهان است
که در سنه ۱۱۶۰ فوت نموده. و از علماء اجلاء بوده و تعلیقاتی بر کتب اربعه دارد.
- ۳۲۶ ۱۰ - قرب بقر قاضی مذکور، قبر میر سید محمد بن میرزا محمد طاهر حسینی
بروجردی است که در سنه ۱۱۹۴ فوت نموده و فقیه نبیه زاهدی بوده بر قبر او
سنگ بزرگی است که کتابت آن بخط استاد علینقی زمانی است.
- ۳۲۷ ۱۱ - قرب بقر قاضی مذکور، قبر شیخ عبدالله جیلانی است که در سنه
۱۱۰۴ فوت نموده و ظاهر آ ایشان از اجداد شیخ احمد بن شیخ ابی تراب سابق الذکر
است و بر لوح قبر ایشان نوشته بوده صاحب حاجیه بر شرح تجرید و بر قواعد
علامه و صاحب منظومه در عقاید و شرح بر شرح فصوص جامی.
- ۳۲۸ ۱۲ - قرب بقر تفلیسی، قبر میرزا محمد سعید بن میرزا محمد طاهر حسینی
خلیفه سلطانی است که در ۲۴ صفر ۱۱۱۶ در اصفهان فوت شده و بر لوح قبر
و نوشته شده بود الفقیه الزاهد، الحکیم المأله، المأبد الناسک، الساجد، الادیب
یب الشاعر، فلان
- ۳۲۹ ۱۳ - در جنب او قبر میرزا محمد طاهر والد او بود که او هم از علماء و
قهاء بوده.

او فیوضانی داشته باشد که خادم الحسین علیه السلام مخدوم الملک

باب ششم

در مقبره مرحوم حجة الاسلام حاجی سید محمد باقر اعلی الله مقامه
است که در دالان مسجد سید که بنای خود آن مرحوم است واقع است
و عمارت بازینت خوش وضعی دارد. قبر آن مرحوم از مرمر بلند بسته
است و جلو روی او قبور جمعی از اولاد اوست. دم ارسوی رو بمسجد که
قدری بلند بسته است قبر میر محمد مهدی پسر بزرگ آن مرحوم که از
اهل علم و فضل بوده و قبر میرزا ابوالفضل نوه آن مرحوم پسر میرزا زین-
العابدین است و باین آن که جلو قبر سید است قبر میرزا زین العابدین

سید محمد باقر
نقش

۱۴ - در زاویه آب پاشان متصل بباغ قبر ادیب علامه مشهور خواجه
جمال الدین بن محمد بن جمال الدین الاصطهبالی المتوفی ۹۳۵ در و بیح الاول
۱۵ - دو آب پاشان قبر حاج محمد هادی هرنده است. برادر ملامهدی
هرندی معروف.

۱۶ - در آب پاشان قبر مرحوم میرزا محمد علی تبریزی است که از علماء
و شعراء و ادباء بوده در دیوانش تخلص صباح می نموده فوتش در ۱۲۹۹ بوده
اعتاب او در آذربایجان همنند و تذکرة الشعراء می دارد.

۱۷ - در آب پاشان قبر المولی محمد حسن طلامی، الملامه الفقه الشویبانی
الکیمیای صاحب التالیف فی هذا الفن از جمله کتاب شرح مفتاح الجلدگی و کتاب
شرح شذور الذهب و کتاب شرح رساله جابر بن حیان و غیرها متوفی سنه ۱۲۲۹
۱۸ در بهلوی قبر اوست، قبر والده المولی محمد الخراسانی الهندی المتوفی سنه ۱۲۱۰

۱۹ - قبر میر محمد مهدی مشهدی است که از علماء خراسان بود و بجهت
شکایت از افعال مامورین دولت صفوی در جلوگیری از افغانه با مصاحبت
شیخ بهاء الدین استیری شهید باصفهان آمده و بشکوی این مرد بزرگوار کمی
تریب اثر نداد شیخ بهاء الدین برگشت و بالاخره شهید شد و میر محمد مهدی در
اصفهان با حال یأس ماندگار شد که تا زمان طلوع نادر و فوت شد و او از صادرات
حمینی ارض اقدس بوده.

۳۳۱
۳۳۲

۳۳۲

۳۳۳

۳۳۴

۳۳۵

۳۳۶

و حاجی سید محمد علی و آقا سید مؤمن (۱۵۴) اولاد آمرحوم که

۹۵
۹۶

۱۵۴- وفاتش ۶ رمضان ۱۲۹۴ رویداده و مرحوم بهاء اصفهانی در تار و پخش گوید.
ماه صیام نوره رسول آمد از جهان آن سیدی که مؤمن آل رسول بود

حاج سید محمد باقر - تالی بند آبادی

ما بین قهرار و قهر مرحوم سید است قهر مرحوم حاج سید محمد باقر تالی فرزاد مرحوم
حاج سید اسد الله که به حاج آقا معروف بوده. از علماء و فضلاء و صاحبان در نجف
بود. و پس از فوت مرحوم حاج سید محمد باقر به سر مرحوم سید باقر آمد و مورد توجه
عموم طایفات واقع شد. و در یکی فولادی از برای قبر جد خویش تهیه نمود و ساعت مسجد
سید و غیره از آثار او است. وفاتش و در جمعه ۳ رمضان ۱۳۳۳ رویداده است.

قدری قبرها پست تر بسته است و مابین قبر سید و آن دو قبر می شود
ولی محل دفن آقا سید مؤمن قدری پایین تر از محلی است که سنک و
نشان گذارده اند طرف پایین بای سید است قدری رو بجلو و حاجی سید محمد
علی و آقا سید مؤمن از اهل علم و فضل بوده اند و حاجی سید محمد
علی صبح مسجد سید را امامت داشته نقل عبادت و تقوی از او می شود و آقا
سید مؤمن بعد از مرحوم حاجی سید اسدالله مرجع ریاست بیت آباد
و امام مسجد سید و پناه خلق و با علم و فضل بوده و تدریس هم داشت
بعد از مرحوم حاج سید اسدالله او اعلم از سایر اولاد سید بوده و اما
حاج سید اسدالله که ولد ائمه و اتقی و اکمل آل مرحوم بوده. بلکه در
دفع دفن او مرانب تقوی و قدس و عمل از بعضی جهات از پدر گذرانیده که اخلاص
در حفظ آن بسیار از مردم هم زیاده تر بوده باو و پناه بزرگ خلق باصفهان و
غیره بود در مسافرت به عتبات در راه وفات نموده سنه ۱۲۹۰ هزار و دو بیست
و نود (۱۵۵) در نجف اشرف از در قبله صحن که بیرون روی در ایوانچه طرف
چپ دالان مدفونست و ایوان طرف راست قبر مرحوم حاجی شیخ مرتضی
اعلی الله مقامه است و در اطراف ای طرفین آن دالان جمعی از علماء و

۹۷
حاج سید اسدالله

دفع دفن او
در نجف اشرف

۱۵۵ - و آتش در کرد نیمه شب یکشنبه سلخ جمادی الثانی اتفاق افتاد

تولدش سنه ۱۲۲۷

وی ارادت خدمت فیض علیشاه ثانی نمازی شیرازی اصفهانی داشته و هر
روز صبح پس از نماز خدمت ایشان مشرف میشده است. قبرش در نجف در ایوان دالان
در قبله میباشد و در جنب ایشان قبر مرحوم حاج سید جعفر برادر وی میباشد که از رؤساء
اصفهان بوده لکن از او نقل علمی نشده است در اطاق آن قبر مرحوم حاج شیخ کمال الدین
معروف بشریعت دار فرزند مرحوم حاج شیخ محمد تقی آقا نجفی است که از علماء و
رؤساء اصفهان بود در ۱۲۸۳ متولد در شب ۱۰ رمضان سال ۱۳۵۲ در اصفهان وفات
یافت و جنازه اش به نجف حمل شد.

۳۳۸

۳۳۹

کاملین مدفونند که زیارت آنها خیلی خوبست

کاملین مدفونند که زیارت آنها خیلی خوبست

کاملین مدفونند که زیارت آنها خیلی خوبست مجهلا اینها بمناسبت مرقوم شده مقصود بیان حال خود مرحوم سید است آن بزرگوار اصلش از شفت رشت است و چندی در نجف اشرف خدمت بحر العلوم درس خوانده و در آنجا با حاجی کرباسی رفاقت و مراوده داشتند که بعد از ریاستشان در اصفهان هم بحدی موافق بوده اند که ما بین احدی از علماء رفاقت باین خدمت نمود نیست هر مطلبی خدمت حاجی میشده میفرموده بروید خدمت سید، جایی میرفته اند سید با دستکاه سوار میشده درب خانه حاجی و حاجی را بر میداشته و همراه حاجی میرفته. حاجی برای سید رفته در زواره و بجهت تزویج عیالی برای ایشان آورده. یکصد ختر سید را آقا محمد مهدی حاجی داشته که هنوز میان دو طائفه موافقت و مواسلت بر قرار است. گویند در نجف اشرف حاجی بدیدن سید رفته دیده سید افتاده است معلوم شده سید از گرسنگی غش کرده حاجی رفته برای او غذای مناسبی تحصیل کرده باو خورانیده بحال آمده و سید بحر العلوم هم فهمیده شدت فقر سید را اصرار نموده که وقت غذا را بخوان او حاضر شود قبول نکرده چندی هم در کربلای معلی درس آقا سید علی صاحب شرح کبیر حاضر میشده و آقا سید علی برای سید روزی دوان مقرر داشته و خدمت آقا سید محسن کاظمینی هم بجهت درس حاضر شده و از اعتبارات که بر کشته در قم قریب هشت سال (۱۵۶) درس میرزای قمی اعلی الله مقامه حاضر شده و میگفته در مدت قلیل نزد میرزا بیش از اعتبارات ترقی حاصل شد. بعد باصفهان آمده وقتی هم که اصفهان آمده يك دستمال

که سفره نان خوری او بوده داشته و يك كتاب مدارك و در اصفهان چندی
 در مدرسه چهارباغ مانده مدرس با او موافقت نکرده بیرونش کرده یا خود
 رفته، و در اصفهان عیال داشته و بسنهتی میگذرانیده. کویند در ایام بی اسم
 و رسم (بودن) اسباب سازی را شکسته او را گرفته و صدمه زده اند و گویا همین
 شدت غیرت او در دین و همت او در نهی از منکر یکی از اسباب ترقی و
 اشتها او گردیده آقا سید محمد کر بلائی (۱۵۷) که از اولاد صاحب شرح کبیر
 است و يك سفر بجهاد روس بطرف ترکستان رفته وقتی اصفهان بوده
 اجتهاد سید را از او میپرسند، گفته اجتهاد مرا از سید باید پرسید، و چون
 آقا سید محمد خیلی عنوان داشته این کلام خیلی اسباب ترقی سید
 شده. میرزای قمی هم خیلی ترویج و تمجید سید کرده و کم کم در اشتها
 و اعتبار شخص اول روزگار و با وجود مخالفت پادشاه و حکام در کمال
 اقتدار و دولت و وسعت او هم بی شمار گردیده و وجه ظاهری دولت او
 آنکه بعضی از بزرگان وجه قبایلی بسید داده سید در آن تجارت و
 معامله نموده خداوند اعانت نموده مداخل کلی برده کم کم اموال زیاد
 تحصیل نموده تا بعدی که مسجدی (۱۵۸) چنین بنا نموده و آن همه
 دستگاه و عیال و اولاد و کتاب بهم بسته پادشاه را بتفصیل مهمانی نموده.
 و بعضی گویند عام قرطاس داشته که کاغذ را می پیچیده و عملی کرده که

۱۵۷ - آقا سید محمد فرزند مرحوم آقا سید علی تولش در حدود ۱۱۸۰
 و فاش و سال ۱۱۴۲ پس از سفر جهاد باروسیه قبرش در بازار بین الحرمین در کر بلا.
 عده بسیاری از بزرگان اولاد و احفادش در آنجا و در مقبره مقابل آنجا مدفونند
 که ذکر نام مملی آنها در سفرنامه عتبات شده است. سفر جهاد ایشان به سمت
 قفقاز بوده نه ترکستان که در متن میفرماید.

۱۵۸ - بطوریکه معروفست مرحوم سید مسجد را از پولهای امین الدوله
 پیر حاج محمد حسین خان صدر اصفهانی ساخته است.

پول میشده ولی مناسب نیست نسبت این عمل بسید و احتمال کیمیا هم داده میشود چون خانۀ آقامحمد بیدابادی را هم داشته و بسیاری از عوام را اعتقاد آنست که از غیب برایش میرسیده و بطریق کرامت نظر میکنند که مثلاً میدیدند محلی را که پول میداده چیزی در او نیست بعد که میآمده از آنجا پول میداده و امثال اینها که محل تأمل است ولی جلالت قدر سید بحمدالله بدیست که محتاج باین مطالب موهومه نیست. حالات عبادات و نماز شبها و گریه ها و زاری و ناله های شب او رسیدگی بخلفی و این همه اعانت بفقراء و سادات و این همه نهی از منکر ها و اجراء حدود حتی کشتن جمعی که تاصد و بیست نفر نقل شده که در قبرستان قبله دعا یا جای دیگر مدفونند بحکم شرع مطهر و بعضی را بدست خود و زحمانی که در علوم کشیده چنانچه از کتابهایی که نوشته معلوم میشود مانند مطالع الانوار فقه استدلالی که چه قدر باتفصیل نوشته و اطلاع او بر علوم معلوم میشود رساله تحفه الابرار فارسی در نماز شب که خیلی بر فائده و سزاوار است هر کسی داشته باشد و رجوع نماید، و رساله در شکو و سلوة که تنمۀ تحفه میشود، و رساله هایی بسیار خوب در رجال که کمال مهارت در این علم داشته، رساله اسحق بن عمار، رساله ابان بن عثمان، رساله ابراهیم بن هاشم، رساله محمد بن عیسی بقطینی، و کذا عده کافی (۱۵۹) و حماد بن عیسی، و عمر بن یزید، و سهل بن زیاد، و محمد بن اسماعیل، و برقی، و عبد الحمید بن سالم و ولد او، و محمد بن سنان، و رساله اتحاد معویة بن شریح با این میسر و غیر

انها و رساله معنی اجمعت العصابه (۱۶۰)، و اصحاب اجماع، و کتاب زهرة البارقه در چند مسئله، مباحث الفاظ اصول، سؤال و جواب که مسائل بسیار در آن تنقیح کرده، رساله در عقد بر خواهر مطلقه، رساله در قبول قول زن در بلا مانع بودن، رساله در هبه ولی مدت متعه را، رساله مناسک حج که خیلی مناسک خوبی است و هنوز هم محل رجوع است، و رساله اقامه حدود در زمان غیبت که واجب میدانسته بر مجتهدین، و رساله اوقاف و بطلان وقف

۱۶۰ - این عبارت می است از رجال یوسف که در حق چند نفر از روات گفته اند که (که اجمعت العصابه علی تصحیح ما یصح عنهم) و در این رساله اسماء آنها را نوشته و تحقیق مفاد این عبارت را فرموده - معلم

سید را مکتبخانه پسداد
مفصلی بوده که پس از فوتش
دوبین اولاد او قسمت شد
و تا این اواخر برخی از کتب
عزیزالوجود او باقی بود.
لکن امروزه آن کتابخانه
از بین رفته و از آنها کتب
انری نیست

حاج سید محمد باقر
حجة اسلام شفتی بید آبادی

تاریخ طبرستان

بر نفس که خیلی وقفه‌ها را برواوت برگردانیده، و رساله زیارت عاشورا، وحاشیه بر سیوطی که اوایل امر در کاظمین نوشته. و در سفر مکه غرائبی از او نقل میکنند که یکی پس گرفتن فدک باشد ولی همین قدر معلوم است تصرفات بسیار کرده وفات او در سنه ۱۲۶۰ (۱۶۰) از اشعار دوره مقبره که بخط مرحوم حاجی سید اسدالله است ملاحظه شود.

باب هفتم

آقای حسن میرزا

در مقبره مرحوم آقا میر سید حسن مدرس عمارت و گنبدی دارد کار

۱۶۰ - در عصر روز یکشنبه ۲ ربیع الاولی کفاش شاعر اصفهانی در تاریخ وفاتش گوید :
نوشته از بی تاریخ رحلتش کفاش که در درج کرم در جنان نمود مقام
و نیز از تاریخ دیگری گفته که اینست :
خرد سرود بتاریخ او که ای کفاش مقام را بجنان کرده حجة الاسلام
و مرحوم آقا میرزا یحیی بیدآبادی دو سالیکه ضریح او را نصب مینمودند
این تاریخ را فرمودند .

فلمک تیره گردید و تاریخ گفت شد اندر سحاب آفتاب معلوم

مدفونین در مقبره کوچک

۱ - آقا سید ابراهیم کابلی. عموزاده مرحوم سید بوده و از فضلاء و علماء بوده است.

۲ - آخوند ملا محمد حسین بن آخوند ملا علی اکبر خوانساری. پدرش از اجلاء بوده و مورد وثوق مرحوم آقا سید محمد باقر بوده و پس از آنکه مرحوم سید مسجد را ساخت او را جهت امامت مسجد میرزا باقر تعیین نموده قبرش در وادی السلام نجف میباشد.

مرحوم آخوند ملا محمد حسین از معاریف علماء و امام جماعت بوده و مرجع ترافع و فصل خصومات بوده در ۱۵ ج ۲ سال ۱۳۰۲ وفات یافته در این محل دفن شد ایشان پدر مرحوم آقا کمال الدین سابق الذکر میباشد.

۳ - از مدفونین در ارسنی سمت مشرق این بقعه کنار دالان است مرحوم آقا میرزا بهاء الدین فرزند آقا سید محمد علی آقا مجتهد اصفهانی از علماء و فضلاء بوده و شعر زیادی گفته در ۱۳۲۰ و اندی وفات یافته است.

دالان مسجد آن مرحوم در محله نو که اصل بنیان مسجد را آن مرحوم
 نهاده و باسم او معروفست و اتمام انرا رحیم خان کرد. و او پسر آقامیر
 سیدعلی بن میر محمد باقر بن آقامیر محمد اسمعیل واعظ اصفهانی
 است. اوایل امر در اصفهان مدتی تحصیل نموده بعد مدتی در کربلا و
 نجف درس شریف العلماء در اصول و صاحب جواهر در فقه حاضر شده
 باز مراجعت باصفهان نموده ثانیاً درس حاجی کر بآسی حاضر شده تا آنکه
 فضلاء اصفهان مقامات فضل او را یافته در مجلس درس خودش اجتماع نموده و
 در خوش بیانی و استقامت سلیقه و حسن ترتیب مطالب و زیادتی تحقیقات
 حسنه بمدرس مطلق معروف شده و کمال حسن خلق و تسلیم و رضا را دارا
 بوده و نفس او در ترقی شاگرد مؤثر بوده که جمع کثیری از علماء و
 فضلاء کاملین و محققین و مروجین از مجلس درس او برخاسته چنانچه جماعتی
 از آنها رؤساء علماء اسلام مرجع انام شده یکی آیه الله فی العالمین (۱۶۱)
 آقای حاجی میرزا محمد حسن شیرازی که ریاست عامه در رجوع
 بفتوی و تقلید او در تمام کره ارض مستقر گردیده و مروج و مجدد
 مذهب در رأس این ماه هزار و سیصد شده و تعمیراتی در سر من رأی و
 اجتماع شیعه در آنجا ببرکت وجود ایشان حاصل شده و مقامات او
 بالاتر از احتیاج بیباست اعلی الله مقامه. دیگر مرحوم آقا میرزا محمد
 هاشم چهارسوقی اصفهانی که از محققین مشهورین متبحرین بوده دیگر

دالان مسجد آن مرحوم
 سیدعلی بن میر محمد باقر بن آقامیر محمد اسمعیل واعظ اصفهانی

مرحوم میرزا محمد هاشم چهارسوقی اصفهانی

۱۶۱- وی حضرت آیت الله العظمی آقامیرزا محمد حسن بن میرزا محمد و شیرازی
 است از اجله علماء و مجدد مذهب در قرن ۱۴ هجری بوده در حدود سال
 ۱۲۳۰ متولد و در روز شنبه ۸ شعبان ۱۳۱۲ وفات یافت قبرش در مدرسه
 در مجاور در طلوسی صحن نجف میباشد رحمه الله علیه.

آقای میرزا ابوالمعالی پسر کوچک حاجی کرباسی که مذکور شد دیگر
 آخوند ملا محمد باقر فشارکی که مذکور شد. و غیر ایشان از اکابر
 علماء و فضلاء کثر الله امثالهم و اصلاح حالهم و آن مرحوم کتابهای با تحقیق
 خوب نوشته، کتاب فقه استدلالی شرح بر نافع که تمام نشده، کتاب جوامع
 الکلم در اصول که خیلی کتاب با تحقیق بر مطلب مرغوبی است و جواب
 سؤالات متفرقه و رساله لا ضرر، (۱۶۲) و رساله اصالة صحه، و رساله عدالت، و رساله
 فارسیه در عبادات، و مناسک حج غیر اینها وفات او در سنه هزار و دو و ست و
 هفتاد و سه (۱۶۳) تقریباً دوازده سال بعد از حاجی کرباسی اعلی الله
 مقامه حیوة داشته.

باب هشتم

در مقبره مرحوم حاجی محمد ابراهیم کرباسی که واقع است در

۱۶۲- این کلمه جزئی است از عبارت معروف که مرحوم کلینی در کتاب
 کافی از علی بن محمد بن بندار از احمد برقی از پدرش از بعضی از
 اصحاب ما از مسکن از زراره از حضرت باقر علیه السلام روایت میکند که حضرت
 رسول (ص) در ضمن حدیثی فرمودند «لا ضرر و لا ضرار علی المؤمن» معلوم.
 ۱۶۳- وفاتش در روز ۳ جمادی الثانی و تولدش در ۱۲۱۰ بوده است
 از مدفونین در این بقعه است:

۱- مرحوم آقا میرسید علی مدرس فرزندی ایشان از بزرگان علماء
 اصفهان بوده و در مسجد رحیم خان امامت میفرمود در ۱۲۵۳ متولد و در
 ۱۳۱۹ وفات یافت. فرزندی ایشان مرحوم آقا میرسید محمد مدرس بودند
 که عمری را بزه و قناعت در اصفهان گذارند، مورد وثوق عموم اهالی
 از کلیه طبقات بودند در ۱۲۹۰ متولد و در ۲۰ صفر سال ۱۳۶۶ کربلا وفات
 یافت.

۲- آقا میر محمد تقی فرزندی دیگر ایشان در ۱۳ صفر ۱۲۷۳ متولد و در
 شب ۲ شنبه ۲۴۷ سال ۱۳۳۳ وفات یافت. وی از جمله علماء و فضلاء و مدرسین
 و ائمه جماعت اصفهان بوده. در محله تو مرجمیت تامه داشت.

بیرون در مسجد حکیم از دری که طرف مدرسه شاهزاده ها (۱۶۴) و بازار صباغان و میدان شاه میرود و عمارت قبه و بارگاه عالی دارد (۱۶۵) قبر آن مرحوم وسط گنبد است و پشت سراو قبر آقا محمد مهدی اعظم اولاد اوست و این دو قبر بلند بسته است و جلوروی قبر حاجی طرف بالاسر متصل بدیوار قبر بلند بسته است، قبر حاجی میرزا محمود ولد آقا محمد مهدی است که چندی در نجف اشرف تحصیل نموده باصفهان آمده مردم اخلاص تابی باو داشتند و در مسجد حکیم جمعیت و ازدحام غریبی بجماعت او میشده ولی در جوانی وفات نمود. و پدر مرحوم حاجی کرباسی، حاجی محمد حسن کرباسی بوده که اول امر در محله حوض

آقا محمد مهدی در بالاسر محمود کرباسی

پدر کرباسی دوم شهید کرباسی

۳. مرحوم آقاخان محاسب الدوله مصفی، از بزرگان عرفا و شیخ نعمت الهی فرقه صفی علیشاهی در اصفهان بود و از طرف مرحوم ظهیر الدوله اجازه ارشاد و دستگیری داشته چون بی بمقامات مرحوم آقا میرزا عباس پای قلمه بی صابر علیشاه بوده دست ارادت بدامان وی انداخته از زمره مریدان ایشان گردید.

مرحوم محاسب الدوله از بانیان فرهنگ جدید در این کشور محسوب میشود و در حدود چهل سال قبل بتأسیس مدرسه علمیه و ایتام اقدام نمود که هنوز برقرار است. از آثار او کتاب جبر و مقابله جهت مدارس بطبع رسیده است. در سال ۱۲۷۴ متولد در غره ج ۱ سال ۱۳۵۶ وفات یافت، و تاریخ وفاتش اینست:

مصفاى صفا ارکان بکوی مهر جانان شد.

قبرش در کنار ایوان شمالی پای ارسى است سنگ مرمر دارد.

۱۶۴- این مدرسه را چندین سال قبل اداره فرهنگ خراب نموده و مدرسه جدید بنا نموده است

۱۶۵- تولد حاجی در ۱۹ ع ۲ سال ۱۱۹۰ در کاخ خراسان بنا بنظر برخی از مؤلفین و وفاتش شب ۵ شنبه ۸ ج ۱ سال ۱۲۶۱ رویداده است.

کرباس هرات که محله کرباس هم می گفته اند متوطن بوده و باین جهت
بکرباسی معروف شده و بعد در کانخ که از توابع خراسانست آمده و بعد
آمده باصفهان، حاجی در اصفهان متولد شده و ده ساله بوده که پدرش وفات
نموده آقا محمد بیدآبادی اعلی الله مقامه وصى و قیم او بوده که اول
تکلیف حاجی را بمکه معظمه روانه کرده، بلی مربی که مثل آقا محمد
باشد مثل حاجی پیدا میشود که باین حد احتیاط در شریعت و دقت در
امر دین و مواظبت بر دقائق آداب شریعت و تعبد صرف در احکام از
برای کم کسی ممکن است و بعدی بوده که او را مردم صاف و صادق
شمرده اند مانند اولاد امجاد ایشان که مضمونها از ایشان نقل میکنند مثل

مرحوم حاجی محمد ابراهیم کلباسی
(کرباسی)
۱۳۶۱ قمری وفات کرده

آنکه حاجی میرزا احمد روضه خوان اعوذ را بآراز خواسته بخواند
 حاجی فرموده، حاجی میرزا احمد اعوذ که مد ندارد، و این از بابت
 حمل بر صحت است که حمل بر غنا خواندن ننموده است و آن مرحوم
 در مسجد شعر نمیخوانده و شعر را از شعریت می انداخته معروفست
 گفته، رز عشق تابصیووی چنانکه میگویند العبد علی الراوی یا کم یا زیاد
 هزار فرسنگ است چون در اخبار کرامت شعر در مسجد، و شب، روزه
 و ماه مبارک رمضان، و روز جمعه هر چند شعر حق باشد وارد شده، الی
 غیر ذلک از آن مرحوم این رقم حکایات خیلی (نقل) کرده اند و آن مرحوم خیلی
 بی اعتنا با عل دنیا بوده و زاهد و باقناعت بوده. گویند گندم در خانه خود
 آسیاء نمیکرده و پنخ اصفهان را هم نمی خورده و غیر اینها. و با مرحوم
 سید خیلی موافق و خود در بسیاری از امور شرعیه که محل میشده
 سیما در اوقاف و مساجد و نحو اینها که جای شبهه و اشکال و احتیاط
 بوده مداخله نمیکرده و محول به مرحوم سید می نموده و در مستجاب
 الدعوه بودن معروفست صدمه و وفات بعضی از دیوانیان و بعضی از
 آقایان را از نفرین حاجی میدانند و حکایت آن مردی که
 حاجی در مقام نهی از منکر او بر آمده او گفته بوده است، غول بخایه ام
 بگذارد خبر برای حاجی آورده اند حاجی گفته خدا یا غولی ندارم و
 نفرین کرده تخم او باد کرده و وفات نموده مشهور است. و ریاست و
 تدریس او در اصفهان با عنوان بوده. کرسی می نشست و جمعی از علماء
 درس او حاضر می شده اند. مانند آقا میر سید حسن و آقا میر سید محمد
 شهبانی و غیر ایشان. و خود مدتی در نجف اشرف خدمت بحر العلوم
 و شیخ جعفر و مدتی در کربلا نزد آقا سید علی صاحب شرح کبیر بلکه

حاجی میرزا احمد
 خانه خود را
 نمیکرده و پنخ
 اصفهان را

حکایت غولی و
 خایه در دنا او

اندکی خدمت آقای بهبهانی و در کاظمین خدمت آقا سید محسن کاظمینی و در عجم هم چندی بامیرزای قمی اعلی الله مقامه بوده که میرزا اجازه فتوی دادن و رجوع مردم باو داده و باهم خیلی خصوصیت داشته. و کتابهای آن مرحوم معروفست. اشارات در اصول خیلی پر مطلب است اگرچه بجهة بعضی اتفاقات و خصوصیات از مرجعیت قدری افتاده، شوازع در فقه، شرح کفایه سبزواری که خیلی مبسوط و با تحقیق است، منهاج در فقه که بسیار خوب کتابی (کتاب خوبی) است بر مسئله سیماسائلی که این اوقات محل حاجت شده و میشوید با اشاره بدلیل در غیر عبادات آن، رساله صحیح و اعم، و رساله مفطریت قلبان، رساله تقلید میت، کتاب ایقاعات در اصول که در اوایل نوشته، رساله ارشاد، و نخبه فارسی که هر دو عملیه است و فعلا نخبه بجهة حاشیه کردن مرحوم حاجی (شیخ) امرتضی و حاجی میرزا محمد حسن شیرازی اعلی الله مقامهما و دیگران از زمان شیخ تا کنون مرجع عوام و خواص است، و رساله عناسک و غیر اینها. و حاجی امامت مسجد حکیم را داشته که مسجد بسمت بزرگ و با معنویت و همیشه عباد و زهاد در او بوده اند و گفته اند اولش از بناهای صاحب بن عباد بوده و بعد از خرابی حکیم داود هندی تعمیر نموده و از این جهت مسجد حکیم گویند. و آقامحمد مهدی که قبرش پشت سر حاجی است اعظم اولاد حاجی بوده و بعد از حاجی بلکه در زمان او از رؤساء علماء اصفهان و امامت مسجد حکیم هم عمده با ایشان بوده که هنوز هم اولاد آن مرحوم دارند و مرجع در فتوی و احکام بوده و صداقتهای غریبه از او نقل میشود. مانند خورد حاجی و بعضی دیگر از اولاد او و ظاهر اینست که اینها از شدت مواظبت آداب شرع و عدم توجه باهل

مسجد حکیم
از بنای صاحب بن عباد بوده
و بعد از خرابی
حکیم داود
تعمیر نموده
و از این جهت
مسجد حکیم
گویند

دنیا و تدبیرات عملیه دنیا است. چنانچه در بعضی اخبار هست که
 که اهل دنیا اهل طاعت را میگویند دیوانه است. و گویا عمده این
 بوده که حاجی نمیگذاشته بیرون بروند و با مردم متفرقه آمیزش
 کنند و عمده اش مشغول خدمت حاجی بوده و زحمت در علوم
 میکشیده بهر حال عالمی بوده است با اطلاع و تحقیق و اجازه از مرحوم
 سید داشته و در اصول و فقه و غیر اینها کتابها نوشته عیون الاصول
 اصول مختصر بر مسئله خوبی است، شرح منهاج حاجی که فقه استدلالی
 است و خیلی خوش بیان است هشت جلد، مصابیح یکدوره اصول نه
 جلد، شرح بر قدری از لعمه چهار جلد، رساله استصواب، رساله در اراضی
 مفتوح العنوه، مشارق الانوار، نور العیون متن فقه، متنی در طهارة، هدایة -
 الطالبین که رساله عملیه است و فارسی است. و آن مرحوم مواظبتادر
 در آداب شریعت داشته. و آن بزرگوار بجهت ناخوشی تب و لرزه يك
 دعائی بیادام مینوشته و میداده و مردم هم میگرفته بمریض میداده
 مریض خوب میشده و مجرب شده بود همان وقت شرط میکرد عمامه
 سر مریض بگذارند که عمامه را آن مرحوم در اصفهان رواج تام داده
 و غالباً خدمت آن مرحوم کسی که میرفته مسئله از آنکس میپرسیده
 که مردم را مسئله دان کند و چون حکایات بسیار از آن مرحوم نقل
 میشود که دلالت بر صداقت آن مرحوم دارد هر چند از بعضی جهات
 دلالت بر حسن حال آن مرحوم دارد لکن از بعضی جهات
 موهن است بکلی ترك ذکر آنها شد. و دیگر قبر مرحوم حاجی آقا
 محمد (۱۶۶۱) پسر مرحوم حاجی که طرف بالا سر قبر آقا محمد مهدی

ع ۱۰۱
 در سال ۱۰۱
 حاجی کرمانی

ع ۱۰۲
 در سال ۱۰۲
 حاجی کرمانی

ع ۱۰۳
 در سال ۱۰۳
 حاجی کرمانی

کنار دیوار که در ایوان جاوی گنبد است و نشان بلندی ندارد و آن مرحوم مشغول بود بنوشتن کتابها و مواظبت آداب شرعیه و از شدت مواظبت بر آداب شرعیه و بعضی وضعها مردم او را صاف و صادق میخواندند و گفتار و کردارهای صادقانه اش بسیار بود. در مجلس که نشسته بود هر سیدی را میدید تمام قد بر میخواست و می نشست اگر چه سید دور بود و اصلاً ملتفت نمیشد که برای او برخواست بملاحظه حدیثی که از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده، کسی که ببیند اولاد مرا و قیام تام بجا نیاورد جفا کرده، یا مبتلا ببلای بی دوا شود که دو حدیث در کتاب کلمه طیبه حاجی میرزا حسین نوری اعلی الله مقامه دیده شد باین مضمونها. و هر مجلسی که می نشست غالباً فضیلت اعمال خیر را نقل میکرد و یکوقت امامت مسجد حکیم را هم داشت مرجع در مراجعات هم بود معروف بود که زود قسم میدهد و کتابهای او بسیار است: کتاب منیع الحیوة که بفرموده حاجی جمع عبارت علماء اصول نموده از متقدمین و متأخرین در هر مسئله پانزده جلد، شرح تهذیب علامه مفصل، شرح تنایج آقا سید ابراهیم مفصل خود میگفت از صد هزار بیت متجاوز است، کتابی در حدود و دیات، کتاب مفصلی در عبادات (۱۶۷) رساله در میراث، کتاب طهارة و صلوة با استدلال، شرح

در این باره
کتابخانه

- ۱۶۷- نامش انوار النزول است و نسخه آن در نزد نگارنده موجود است در مقدمه آن اجازات علماء که از برای او نوشته اند ذکر شده است بدین قرار:
- ۱- حاجی سید محمد باقر حجة الاسلام ۲- حاجی کلباسی ۳- حاجی سید محمد باقر مختصر ۴- شیخ محمد حسن نجفی - ۵- اجازه بدوامضاء و اسم دیگر.

خلاصة الحساب، هدية الشیعه که رساله تقلیدی بزرگ است، کتاب نور-
حدقة الناظرین در آداب و اخلاق و ادعیه و مواعظ خفیلی بزرگ است.
گویا همین کتاب است که خود نقل میکرد که در محضر شاه گفتم شاه
باین خوبی چرا باید زنا کند، شاه وحشتی کرد کتاب را باز کردم و این
حدیث را خواندم که، هر که شارب نرند چنانست که با مادر خود در
خانه کعبه زنا کند و بتفصیلی حکایت را نقل میکرد و رساله شای چند در
رجال و رساله در آداب و سنن و صوم و جناز (۱۶۸). دیگر قبر مرحوم
آقا شیخ جعفر (۱۶۹) پسر دیگر حاجی است و طرف پشت قبر آقا
محمد مهدی جنب دیوار واقع است ولی قدری طرف بالا سراسر است نه مجاذی
قبر آقامحمد مهدی و آن مرحوم نیز از علماء و فضلاء و بعضی اوقات امامت
مسجد حکیم را داشته و وضع تقوی و دیانت داشته و خفیلی متواضع بوده
رساله (۱۷۰) در دیات نوشته و بعضی نوشتهجات دیگر دارد. و باز از سلسله

حکایت از او را
باصحیح و زیاده
حدیث آن

۱۰۳
شیخ میرزا علی

۱۶۸- وفاتش روز جمعه ۲۲ ع ۱۲۹۲ سال
۱۶۹- وفاتش روز جمعه ۲۶ محرم سال ۱۲۹۲ و از مدفونین در این بقعه
است مرحوم حاج میرزا محمد رضا پسر دیگر حاجی که او نیز از علماء و
فضلاء بوده و در شب ۱۴ رمضان ۱۲۱۹ متولد و در شب جمعه ۱۴ شعبان
۱۲۸۴ وفات یافته است ایشان پدر مرحوم آقامیرزا عبدالرحیم مذکور
در صفحه ۴۰ میباشد.

در یکی از حجرات این مقبره است قبر مرحوم شیخ محمد
حسین طریحی از اعقاب شیخ فخرالدین طریحی مؤلف مجمع البحرین و
غیره. ایشان مردی زاهد و عابد و وارسته بوده از فقر و سالکین دستگیری
مینموده و گویا از شاگردان مرحوم حاجی ملاهادی سبزواری حکیم
معروف بوده است وفاتش در رمضان سال ۱۳۲۱ اتفاق افتاده است.
۱۷۰- نامش تحفة الجعفریه انجام تألیفش شب ۱۸ رمضان المبارک
سال ۱۲۸۴- معلوم.

و اولاد و احفاد مرحوم حاجی در این مقبره جمعی مدفونند و خیلی مناسب و شایسته است مخصوصاً زیارت این مقبره و درخواست حاجات و مهمات از خداوند در آن نمودن بملاحظه مراتب ترویجات و زحمات که مرحوم حاجی که در دین کرده که هنوز هم بسیاری از آثار او در میان مردم باقی است و در مقام احتیاط در دین گفتارها و رفتارهای او ضرب المثل و در مقام تنبیه و التفات علماء و غیر هم از جمله شواهد مطلب و اسباب آگاهی است غفر الله لهم.

خاتمه

در بیان بعضی از قبور خارج اصفهان از بسوکت و تسوابع .
 یکی از آنها قبر مرحوم آقا محمد علی نجفی است که در امام زاده معروف بشاه سید علی که شاه سید علی اکبر هم میگویند، از اصفهان که از طرف قمشه بروی دو فرسخ مانده بقمشه طرف چپ راه قدری فاصله واقع است و گنبدی دارد و صحنی. قبر امام زاده توی گنبد طرف جلو واقع است و از اطراف بزیارت او میآیند و خیلی اعتقاد باو دارند . حقیر وقتی بزیارت او رفتم در حرم او حالت خوشی در خود یافتهم بهتر از حالت در شاه رضا و قبر آقا محمد علی پشت سر قبر امام زاده طرف بایین با واقع است و آقا محمد علی پسر مرحوم آقا باقر هزار جریبی است که قبرش در نجف در ایوان علماء است و مرحوم آقا محمد علی دختر میرزا محمد باقر نواب لایعجانی را دارد که در اصفهان بوده و قبرش در حضرت عبدالعظیم است داشته که بمعمولی از حال ان مذکور شد . بالجملة آقا محمد علی اول امر در عتبات تحصیل نموده و از اساتید او سید جواد عاملی و بحر العلوم و میرزای قمی

سید محمد علی نجفی

آقا باقر هزار جریبی

وحاجی ملا احمد نراقی و آقا شیخ جعفر بحرینی (۱۷۱) را شمرده اند و مدنی در ارومیه و تبریز و آن صفحات بوده و تدریس داشته و رساله در این مسئله که آنجا اتفاق افتاده نوشته که زنی ذمیه و شوهرش ذمی بود بجهت عشق مرد مسلمانی مسلمان شده و در بین عده، مسلمان با او وطنی کرده و بعد او را تزویج نمود و علماء آن بلد حکم ببطالان نکاح کرده و آقامحمد علی حکم بصحت، و رساله نوشته مشتمل بر هفتاد فرع و بعد مدتی در قم نزد میرزای قمی بوده و بعد مدتی کاشان نزد نراقی و بعد در اصفهان مشغول بتدریس شده و معروف بفقیه مطلق بوده و در مسجد ذوالفقار امامت داشته و تصنیفات بسیار سیما در فقه نوشته که پر فائده و پر فرع است و بالاخره باصرار و خواهش اهل قمشه و جبهاتی رفته در قمشه آنجا مشغول بتزویج و از او استجابت دعا و کرامات از قبیل، بطلب باران رفتن و باران آمدن، و گرفتاری و صدمات که بردشمنان او وارد آمده و غیر اینها معروف است و تزویجات مسائل در آنجا بسیار از او شده و مراتب تقوی و دیانت و زهد و ورع و فضایل در هر حالی از او مسلم و معروفست. گرچه قمشه مانند او باعث گمنامی او گردیده چون شأن او اجل از این بود بحسب اوضاع حالیه و آخر الامر بفرار از و بقاء از قمشه بشاه سید علی آمده وفات نمود،

در نقل امامت
او در این کتاب

۱۷۱- شاید مراد شیخ جعفر نجفی باشد و بحرینی اشتباه است و ظاهراً

مدرک مرحوم آخوند در نقل این قول نوشته مرحوم آقامیرزا محمد حسین نرزی در آقامحمد علی است که در رساله که در شرح حال پدر خود نوشته او را شاگرد شیخ جعفر بحرینی میداند والا در قصص العلماء ویرا شاگرد شیخ جعفر نجفی مؤلف کشف الغطاء نوشته و شاید شیخ جعفر بحرینی غیر نجفی باشد که ما او را نشناسیم و آقامحمد علی در نزد هر دو درس خوانده باشد معلوم.

در سنه هزار و دو بیست و چهل و پنج (۱۷۲) و کتاب های اویکی حاشیه بر شرح لمعه است که بسیار کتاب پر فرع خوبی است دیگر کتاب فقه استدلالی در صلوٰه مسافرو نکاح و طلاق و دیات خیلی مبسوط و مفصل و با فائده است، و حاشیه قواعد علامه، و حاشیه قواعد شهید، و حاشیه طهارت مدارک حاشیه نکاح شرایع، کتابی در اصول، و حاشیه معالم، حاشیه قوانین، حاشیه بر شوارق و تجربید، رساله در رجال، انیس المشتغلین در مطالب متفرقه از حکایات و بعضی مطالب کلامیه و غیر آنها و باز کتابی در قصاید و در شرح آنها و رساله در امامت، و رساله بزرگی در نماز، و متفرقاتی در مسائل، و رساله در نکاح در عده ذمیه که ذکر شد (۱۷۳) دیگر در خود شاد رضا (۱۷۴) که امام زاده

۱۷۲ - وفاتش شب شنبه ۱۸ ع ۲ و تولدش ۱۲ رجب ۱۱۸۸ بوده است.

۱۷۳ - نام کتبش به ترتیب از این قرار است:

۱- مخزن الاسرار الفقهیه در سه جلد حاشیه بر شرح لمعه ۲- بحر الجواهر فقه استدلالی ۳- تکملة القواعد در حاشیه بر قواعد علامه ۴- کواکب الباهره حاشیه بر قواعد شهید ۵- کنز الکنوز حاشیه بر طهارت مدارک ۶- رمز الرموز حاشیه بر نکاح شرایع ۷- لثالی المتلأله در اصول ۸- مجمع العرایس حاشیه بر معالم ۹- حلال الغوامض حاشیه بر قوانین ۱۰- مفتاح الکنوز حاشیه بر شوارق معلم.

۱۷۴ - وی جناب شاه رضا بن محمد بن ابراهیم بن زید بن حسن بن علی بن ابیطالب علیهم السلام میباشد و شاه سید علی اکبر را بعضی فرزند حضرت موسی بن جعفر علیه السلام و عده از احفاد حضرت کاظم (ع) و عده ویرا برادر شاه رضا میدانند العلم عند الله.

از جمله مدفونین در امامزاده شاه سید علی قریب بقیمه است مرحوم ملا شمس الدین مشهور بملاشمی بحرانی که از علماء بوده و بجهت تحصیل معاش تجارت هم مینموده و بهمین قصد از بحرین بایران مسافرت مینموده و مدتی در قیمه مقیم بوده و آنجا وفات نمود.

بادستگاه هست در قرب قمشه در صحن بزرگ قدیم رو بحرم شاه رضا که بروی
طرفی که اطاق های بلند بسته است در ایوان بزرگی که میان عمارت واقع
است و بوضع حوض خانه است در آن حوض خانه از قبور علماء و فضلاء قمشه
چند قبر است که در میان آن قبر مرحوم آخوند ملا محمد باقر قمشه می
است که او عالمی حکیم و کامل و فاضل و باتقوی و دیانت و مواظب
تقوی بوده و دیانت و مواظب عبادات و در نزد خواص از علماء و غیر
علماء اصفهان و قمشه مکرم و محترم، بلکه ارادت باو داشتند و در
انشاء نوشته جات ممتاز و در قمشه شخص اول ائمه و علماء آنجا بوده.
در این ایوان قبور علماء قمشه و سلسله جلیله هست مرحوم میرزا نصرالله
قمشه می حکیم که در این زمان اعلم حکماء شمرده میشد صاحب تصنیف
با تحقیق و با تقوی و احتیاط در دین. حجرة جنب حرم قبر مرحوم میرزا
محمد خلیل امام جمعه قمشه، از اجله سادات و مرجع شرعیات و دیگر بیرون از
صحن کوچک، رو بمشه که میروی طرف راست راه، دم راه قبر مرحوم میرزا

۱۰۶

آخوند ملا محمد باقر قمشه

۱۰۷

میرزا نصرالله قمشه

۱۰۸

میرزا محمد خلیل امام جمعه قمشه

اعقاب ایشان در آنجا هستند و بین آنها نوابغ و بزرگانی بوده اند.
من جمله مرحوم حجة الاسلام والمسلمین و زاهد العلماء الراشدین آقای آخوند
ملا محمد حسین قمشه معروف به بزرگ که از معمرین و اجلاء علماء بودند
و در نجف اشرف ساکن و از مشایخ روایت حقیر هستند. و از آثار خالده
آن مرحوم تصحیح دوره وسائل و دوره جواهر و دوره وافق و دوره مستند و
دوره بحار از روی خطوط مؤلفین آنها و فعلا در نجف اشرف آن کتب
مرجمه متصلین علوم دینی است جزاه الله خیرا. و از جمله نوابغ آن سلسله
مرحوم میرور حاج شمس ثانی است که از شعراء و علماء بوده و در زمان
مرحوم محمد شاه قاجار و الد ناصرالدین شاه از ادباء مشهور بوده
(آقا نجفی) پدرش محمد قاسم نام داشته دره حرم ۱۳۳۶ در نجف وفات
یافته وی مؤلف کتاب ادلة الرشاد در شرح نجات العباد در ۱۸ مجلد و عدة الطریق
در ۱۴ مجلد میباشد. مهدوی

محمد علی خلیفه سلطانی است که از مقدسین ممتاز و اهل علم و دیانت و مجاهدات و حالات و مرحوم آخوند ملا محمد باقر قمشه کمال اعتقاد و اظهار اخلاص حتی بعد از فوت باو شینمود. و در سایر قریه ها و بلوک اصفهان علماء و صلحاء و مقدسین بسیار مدفونند که مقصود ذکر آنها نیست ولی اداء بعض الحقوق ختم میکنیم بقبر جدای خود مرحوم آخوند ملا محمد تقی جزئی که در قریه جزاول قبرستان تکیه دارد معروف بمقبره در وسط گنبد آن دفن است و اواز مقدسین و پیشوایان بوده و خیلی آثار خیر از او در جز باقی مانده و نزد مرحوم سید و حاجی مقبول القول و معتمد و تقوی و قدس در بلد نیز معروف بوده و از میان قبرستان جز که بروی طرف رباط، قبر مرحوم حاجی ملا مهدی والد حقیر کنار راه طرف چپ است سنک او ح تمام قدی دارد در خیر خواهی و اصلاح امور شرعیه و غیرها ممتاز بوده رحمه الله علیه و علیهم و الحمد لله رب العالمین. ^{۱۱۴} هذه السنه ۱۳۲۴ آقامیرزا احسن (بن) میرزا ابراهیم مرحوم، قبر او تکیه شهبانوی جنب مرحوم حاجی میرزا بدیع عالمی غیور در نهی از منکر و رفع ظلم و در اشتغال بتدریس و امور شرعیه و طریقه زهد و تقوی ممتاز امام مسجد سلام که برای او نباشد، مساجد دیگر هم احیاء نمود. ^{۱۱۳} دیگر آقا شیخ عبدالاحسین محلاتی عالم متبع با فکر صاحب

۱۷۵ - وفاتش در سال ۱۳۲۳ بوده و ۲۴ غلط است و در تاریخ ساختمان مسجد سلام آقای معلم از قول مرحوم حاج میر سید علی جناب اینطور نقل میفرمودند که در این محل مسجد مغروبه بوده که حاج میرزا هاشم امام جمعه که سابقاً شرح حالش مذکور شد آنرا به یهودیان فروخته و آنان آنجا را کاروانسرا نموده بودند در شبی که امام جمعه فوت میشود اهل محله و مسایکین مسجد که از قضیه مطلع بودند اجتماع نموده یهود بهارا از مسجد

هذا
میرزا علی خلیفه سلطانی

این
میرزا علی خلیفه سلطانی

میرزا علی خلیفه سلطانی

میرزا علی خلیفه سلطانی

میرزا علی خلیفه سلطانی

میرزا علی خلیفه سلطانی

تصنیف و تالیف کتاب مغتنم الدرر، در فوائد تفسیری و اخباری و متفرقات نافعه
و رساله‌ها در فقه و اصول (۱۷۶) قبر او نزدیک فاضلان جنب راه رحمة
الله علیه و برکاته

(☆ در اینجا متن تذکرة القبور بقلم مؤلف تمام میشود.)
در چاپ اول پس از متن تذکرة مقداری از اشعار ایشان چاپ
شده است که اینک بجهة نمونه يك قسمت از اول آن نقل میشود.
ایکه از هستت بیاشد هست و نیست

غیر هستت در حقیقت هست نیست

با وجود تست هستیها وجود

در نه اعدامند یکسر در شهود

آه ازین اعدام و این شور و شرور

آه از این اعدام و این کبر و غرور

از پس حمد خداوند احد

احمد او را درود افزونی ز حد

علت و معلول موجود و وجود

ساجد و مسجود و هم عین مسجود

علت مادی و غائی بی خلاف

صورت و فاعل هم اندر انکشاف

اخراج نموده و در فردای آنروز شروع بخراب کردن و بعداً ساختمان آن
مینمایند و این عمل در برج آذر (قوس) بوده و بسرعتی ساختمان میکنند
که در ظرف ۱۳ روز (از روز ۶ رمضان که فوت امام جمعه است تا شب ۱۹
رمضان) مسجد صورتی بشود گرفته در لیالی احیاء در آن احیا میدارند.
۱۷۶ - وفاتش روز جمعه ۲۲ ذی الحجة میباشد ۱۳۲۳

گر چه باشد این بیان رمز مجاز
می ندارد از حقیقت امتیاز
زان سپس بر آل اطهارش تمام
از علی تا مهدی آن آخر امام
آن مظاہر مر صفات پاک را
وان علل مر خلقت افلاک را
نور بخش عالم کون و مکان
روشن از ایشان زمین آسمان
نمونه از رباعیات
با عین علی میم محمد شده ضم
آمد نباء عظیم در عم علم
جز حلقه عین و میم در صفحه لوح
نقشی بکه نکار نامد ز قلم
وله ایضاً
امروز درخت صنع آورده ورق
امروز رسید شام را صبح و شفق
آمد بوجود مهدی آل رسول
یعنی زهق الباطل و قد جاء الحق

اله پاورقی از صفحه ۱۶۸

شیخ عبدالحمید محلاتی ابن علی بن حسین بن میرزا احمد بن محمد
اصفہانی معروف به آخوند شفیما خوش ابرو بن میرزا رفیعا اصفہانی
تالیفات (مطابق آنچه در مقدمه مقتنم الدرر مذکور است)
۱- حواشی بر فرائد شیخ انصاری ۲۰- رساله در شرط ضمن العقد ۳۰-

رساله در مساحت سفر. ۴- رساله در قاعده تأخیر اولی الاغذار. ۵- رساله در عدالت. ۶- رساله در سجده شهو. ۷- رساله در لباس مشکوک. ۸- رساله در بلوغ. ۹- رساله در نماز جماعت. ۱۰- رساله در قاعده اشتغال ۱۱- رساله در اصالت برائت. ۱۲- رساله در قاعده محض. ۱۳- شرح بر اصول کشف الغطاء. ۱۴- رساله در تعریف اصول و موضوع و تعداد مسائل آن. ۱۵- رساله در سهو. ۱۶- رساله در کیفیت زیارت عاشورا. ۱۷- رساله در تطهیر بآب قلیل. ۱۸- رساله در قاعده بینة. ۱۹- رساله در قاعده تعارض. ۲۰- رساله در تیمم. ۲۱- رساله در اصاله لزوم عقد. ۲۲- حواشی بر قوانین. ۲۳- تسلیت نامه. ۲۴- رسائلی در فقه و اصول و غیر و ذلك.

نسخه اصل مغنم الدرر در نزد دانشمند بزرگوار آقای آقا میرزا حبیب الله نیرفرزند مرحوم حاج شیخ محمد باقر و اتق مذکور در صفحه ۳۷ میباشد. اشعار ذیل نمونه از نظم مرحوم آقا شیخ عبدالعسین است.

دلا تا کی بخود گرمی، زخود قطع تمنا کن
زخود بینی، بخود آئی، و بخود خود را هویدا کن.

ز غفلت تا بکی مستی، بخود تا چند پابستی
کزین سختی ره رستی زهستی دل معرا کن
ز شور عشق در جوشی شراب عافیت نوشی
بی وصل از همی کوشی، می بی نشاء پیدا کن
چو کوران تا بکی گیری، سراغ از نور و نهدیری
تو خود مهر جها انگیری، بخود بین دیده بنیا کن
تو خود دارای نورستی، تو خود سینا و طورستی

زخود تا چند و ارستی، یکی جان طور سینا کن
وی شوهر همشیره مرحوم حاج آقا منیر الدین بروجردی مذکور در
صفحه ۴۷ میباشد. رحمه الله علیه.

تتمیم

بطوریکه قبلاً تذکر شدیم تذکره القیوم را اینجا تمام میشود. چون برخی از مقابر اصحابان که در آن جمعی از معارف علماء و فضلاء و شعراء مدفونند از قلم افتاده است برای مرید فائده و تکمیل کتاب در اینجا تذکر میشود.

۱- امام زاده احمد

واقعه در محله دروازه حسن آباد جنب مسجد شاه. وی جناب احمد بن علی بن الامام محمد باقر علیه السلام میباشد. پدرش از بزرگات روات و محدثین بوده قبرش در نزدیکی کاشان دارای بقعه و بارگاه است. جناب امامزاده احمد از اجلاء سادات و اشراف بوده در اصفهان سکونت میفرموده و پس از وفات در محله باغات مدفون گردیده است (محل فعلی). اصل بنای بقعه و بارگاه از قرن ششم است و در زمان صفویه در سال ۱۱۱۵ تعمیر گردیده است. مرسومست که پس از آن که سلطان محمود غزنوی هندوستان را فتح نمود بنکده های آنجا را خراب کرد و بت بزرگ آنها را شکسته یک قسمت آنها را بایران حمل نمود و سنگی که در مدخل صحن امامزاده است راهمان سنگ میدانند. در هر صورت در این بقعه و صحن جماعتی از فضلاء و شعراء مدفونند از آن جمله است:

۱- خجسته از شعراء نامش میرزا محمد بوده در ۱۱۹۰ وفات یافته دیوان اشعار دارد. (آقا نجفی)

۲- طرب - نامش میرزا ابوالقاسم (محمد نصیر) بوده وی فرزند مرحوم های شیرازی است، از بزرگان شعراء و ادباء و عرفاء بوده است ارادت خدمت میرزا ابوالفضل عتقا داشته در ع ۲ سال ۱۳۳۰ وفات یافته قبرش بایمن ستون شمالی صحن، بالای حوض میباشد سنگ تمام قد دارد. از اشعار اوست:

گوشت نشینان فقر پادشاه عالمند	راه نوردان عشق خضر مسیحاد منند
بر له و با جبرئیل در همه جا میروند	دم نه و باروح قدس در همه جا میروند
باهمه انسر دگی زنده تر از عیسی اند	باهمه تر دامن پاکتر از مریمند
بر ملک انداخته سایه چتر جلال	بر فلک افراخته ماهچه پرچمند

ایشان پدر دانشمند محترم آقای جلال الدین هاشمی استاد دانشگاه تهران میباشد. (دوره رمضان سال ۱۳۱۷ متولد گردیده از بزرگان و معارف)

ادباء عصر و محققین و متقین بشمار میرود. کتب چندی تألیف نموده از آنها تاریخ ادبیات ایران در ۲ جلد و غزالی نامه و دیوان اشعار بطبع رسیده است و اشعار سنا مخلص مینماید .

۳- مینو اامش

آقا ملا رجیعلی بوده در شوال ۱۳۲۵ وفات یافته است.

۴- هما از مرغاه

و شراره نامش رضا قلیخان

(محمدعلی بنا به نقل مؤلف

طراوت الحقایق) فرزند

ملا بدیع از اهالی شیراز

بوده پس از آنکه مدتی خدمت

سربازی نموده استعفاء داده

و به تحصیل اشتغال جست.

در شیراز و اصفهان بشکریل

تحصیلات کوشیده است. دیوان

اشعار مفصلی دارد، بطبع

رسیده است در سال ۱۲۹۲

مقولد گردیده و در ۵ شنبه

۱۲ ع ۱۲ سال ۱۲۹۰ در

اصفهان وفات یافت. قبرش

پای دیوار بقعه در صحن

میشاهد سنگ تمام قد دارد.

مرحوم سید محمد بقا اصفهانی

و تاریخ وفاتش گرهید :

مرحوم میرزا ابولقاسم طرب

هموار ازین سرپرچیده شد فرش

مهاهد بالزن دوسایه فرش

چو از بهر سرای جاودای

بقا گفت از بی تاریخ فوتش

(سید محمد بقاع موسوی از بزرگان و معارف شعراء و خطاطین بوده در
تهران سکونت مینموده در ۱۰ ذی الحجه سال ۱۲۵۷ متولد و در ۲۹ ع ۱۳۳۱
وفات یافته است) از اشعار اوست :

ای جان بفدای خاک بایت	جان چیست که تا شود اندایت
دل رفت و غمت از انداز دل	جان رفت و ز سر اشد هوایت
جز بادل چاک نیست کاروت	چردر دل پاک نیست جایات
دل منظر روی و لغز و زت	جان آینه جهان نمایت
آن زنده زبوی روح بخت	این تازه زامل جانفرایت
صد بار اگر زده در آئی	باز آیم و سر نهیم به پایت
تو چنک وایت مدام در پیش	یکشهر بشور در قفایت
در شهر دلی بدست کس نیست	فریاد ز زلف دلربایت
فریاد که نیست داد خواهی	تا ناله بر آرم از جفایت

گر ز آتش عشق دل کبابی

این بود هماکنون سزایت

در جنب صحن و بارگاه امامزاده بقیه دیگر است و آن از مرحوم آقا نجفی
اصفہائی میباشد قبر در وسط بقیه است. امامش حاج شیخ محمد تقی بن حاجی
شیخ محمد باقر بن شیخ محمد تقی بن عبد الرحیم بوده در ۲۲ ع ۱۲۶۲ سال
متولد و در عصر یکشنبه ۱۱ شعبان ۱۳۳۲ وفات یافت. از رؤساء علماء
اصفهان بلکه ایران بوده در بلیات و اتفاقات پشت و پناه مردم این سامان بوده
و در دفع ظلم حکام خصوصاً ظل السلطان‌ها کم‌جا برو ظالم اصفهان زحمت‌ها کشیده
و لازم ریاست از علم و عمل و مال و اولاد و نفوذ کلمه در وی جمع بوده. مدتی
در نجف و سپس بلا بدرس اساتید و بزرگان حاضر شده و ضمناً جهت تصفیه نفس به
ریاضات شاقه اشتغال داشت و در زمان بدر باصفهان مراجعت نموده مرجعیت و
شهرت تام یافت. کتب و رسائل چندی تألیف نموده که اکثر آنها بطبع رسیده
است : ۱- از آجمله است ۱- اخلاق المؤمنین ۲- اجتماع و تقلید ۳- آداب الصلوة
۴- آداب العارفين در ترجمه مصباح ۵- اسرار الاحکام ۶- اسرار الایات ۷-
اسرار الزیارة و برهان الانابه در شرح زیارت جامعه ۸- اسرار الشریعه ۹-

« ١٧٤ »

اصول الدين ١٠ - افاضات المكنونه ١١ - اليس الزائر ١٢ - انوار السارفين
١٣ - بحر الانوار ١٤ - بحر الحقائق ١٥ - بحر المعارف ترجمه جلد ١٥ بحار

مرحوم حاج شيخ محمد تقى ممرولى آقا نجفى اصفهانى

١٦ - تأويل الالهات الباهره فى فضل المئرة الطاهره ١٧ - ترجمه جلد اول
بحار. ١٨ - ترجمه الفقه. ١٩ - ترجمه توحيد صدوق ٢٠ - ترجمه نواب الاعمال
٢١ - ترجمه جلد ١٤ بحار. ٢٢ - جامع الادعيه ٢٣ - جامع الاسرار ٢٤ -
جامع الانوار ترجمه و مختصر جلد ٧ بحار ٢٥ - جامع السعادات ٢٦ - حاشيه

برجامع عباسی ۲۷ - الحجر ۲۸ - حجة الاسلام دررد انصاری ۲۹ - حمام الشبه و جلد ۳۰ - حقایق الاسرار ۳۱ - شرح زیارت جامعه ۳۲ - شرح برائیه حاجی کلباسی ۳۳ - شهاب ناقد ۳۴ - عنایة الرضویه ۳۵ - العشره در آداب معاشرت ۳۶ - فضائل الائمة ۳۷ - کاشف الاسرار ۳۸ - ترجمه انوار نعمانی ۳۹ - شرح الاسماء وغیره - مرد مراد در باره اود و عقیده است برخی درباره او غلو نموده و ظهور کرامات در باره او قائل میباشند و عده از وی بدگویی می نمایند و قدوم مسلم هر دو دسته در اشتباهند . وی عالمی فاضل و محقق کامل بوده . در رفع ظلم حکام و قضاء حوائج مردم کوشا بوده . و در تمام ایام شب و روز حاضر پذیرائی واردین میبود . و در مقابل مظالم ظل السلطان حاکم ظالم و جابر اصفهان سدی سدید و تا آن اندازه که در قدرت داشته در رفع ظلم وی و همالش سعی داشته و الحق پشت و بناء مردم اصفهان بوده است . در ترویج دین و دفع بدعت های معاندین جدیت می نموده و از اهل علم و فضل تجلیل بسیار می نموده است . لکن مقتضای زمان و موقعیت وی طوری بوده است که زمانی صورت ظاهر کار ما بر می نمود و بعد از آن بود که برای یک رئیس بزرگ غیر قابل اجتناب میباشد رحمه الله علیه و در این بقعه است قبر مرحوم حاج میرزا رضا ملا هاشمی که از علماء و فضلاء بوده و در ۱۳۳۴ وفات یافته است .

این مقبره و امامزاده در اردیبهش دروازه حسن آباد که از آثار قبل از صفویه می باشد و منسوب به امیر حسن آق قوینلو می باشد واقع است و در جنب او مقبره بود بنام حسن باشا که در مجاورت چهارسوق نقاشی واقع می شد و در جنب این محله مقبره شیخ یوسف بناء عارف مشهور اصفهانی واقع است که تا این اواخر برقرار بود گویا در زمان ریاست و شهرت مسجد شاهیان از بین رفت :

تذکر . در این بیست و چند سال اخیر اکثر از آثار قدیمه اصفهان از روی بی اطلاعی متصدیان امور خصوصاً در زمان ریاست شهرداری شایسته جهت آجرهای آن از بین رفت و آنچه باقی بود در این اواخر اداره فرهنگ بنام ساختن مدرسه جدید ویران نمود و بدین وسیله نام و آثار بسیاری از بزرگان و معهود نمود تاجه زمان نوبت اینهاست برسد .

و از جمله جاهای که خراب گردید قبرستان جنب محله در کوشک بود که
از قبل از صفویه بود. مقبره داشت که جزو خانه‌های اطراف گردید و بسیاری از
معارف قرن نهم و دهم در او مدفون بودند. این قبرستان سردری داشت که از جمله
آثار عتیقه بشمار میرفت و بنام رستم بیگ آق قویونلو بود و لاشی‌های آن تا یکی
دو سال قبل باقی بود. اخیراً اداره باستان‌شناسی بنام حفاظت، آنها را از آنجا
گرفته و بهمارت چهل‌ستون برده است. ضمناً از آجرهای سردر نیز استفاده خواهد
شد. در بای دیوار قبری است که شیری سنگی روی آن گذاشته‌اند بر حسب آنچه
مشهور است وی قبر خود رستم بیگ آق قویونلو میباشد که در سال ۹۰۲ بدست پسر عیش
احمد پاشا در آنجا پنهان گشته شده و اینجا مدفون گردید. و در مجاورت این سردر،
مدرسه و مسجدیست که بنام در کوشک معروفست مسجد آن از مساجد معروف و همیشه عباد
و رها در آن مشغول میباشد و در زمان امانت مرحومین حاج میرزا ابوالحسن
بروجردی و حاج ملا حسین علمی صدیقین تعمیراتی در آن شد و مدرسه نیز گویا در
زمان حاج سید اسدالله بی‌آبادی یا پدرش تعمیراتی شده و به مدرسه باقریه معروف
گردیده و در آن مقبره‌ایست که متأسفانه آثار قبر معوشده و مقبره بصورت گامدان
درآمده گویا از عرفاء بوده است. این مدرسه نیز از دستبرد زمان محفوظ مانده
گاشیهای معرق بسیار ممتازی که در سردر او بود رفود دزدیده‌اند و خود مدرسه
را در چند سال از طلاب منتزع نموده و قصد خراب کردن آنرا داشتند که قضایای
شهریور ۱۳۲۰ پیش آمد شد و بعداً بسمی جمعی از فضلاء دومیته بهتولی مرجوع
گردیده تعمیراتی در او شده و اکنون بحمدالله طلبه نشین است. و این محله را
بهمناسبت نزدیک بودن با خانه‌های حرم سلاطین آق قویونلو خصوصاً زینب‌بکم که
از او آثاری از قبیل مسجد و حمام باقی است بدرب حرم مشهور است و از آثار
سلاطین آق قویونلو در اصفهان زیاد بوده چون اکثر در زمان صفویه تعمیر شده
بنام آنان شهرت یافته است. و از آنجمله است. مدرسه ترك‌ها که در همین محله
واقع شده است. در کوه باغ حرم است مقبره عارف مشهور حاج سید احمد نور بخش
دهکردی معروف برحمت علیشاه حقانی از عرفاء و سلسله خاکساییه بوده و در
اصفهان بساط فقر گسترده عده زیادی مرید و پیرو داشته بارشاد آنان کوشیده و
حلقه ذری داشته است. وی برادر مرحوم آقا سید ابوالقاسم دهکردی مدنیور

بین صفحه ۲۷۶ و ۱۷۷

در صفحه ۱۴۱ می باشد پس از تکمیل تحصیلات در خدمت مرحوم آقا میرزا محمد حسن نجفی و آخوند ملا محمد کاشانی و آقا سید ابوالقاسم دهکردی برادر خود و نیل بمقامات عالیہ علم و عمل در خود جذبہ یافته و بہر دری روی آورده تا بہ الآخرہ در سلك فقرای سلسلہ خاکساریہ وارد شدہ و بدست آنان خرقة فقر پوشیدہ و بہ الآخرہ اذن ارشاد و ہدایت یافتہ در اصفہان خانقاہی تشکیل دادہ بہ تکمیل طالبان کوشیدہ است. در حدود سال ۱۲۸۵ متولد و در ۱۲ جمادی الاولی سال ۱۳۳۹ وفات یافت. ویرا تالیفات چندی است از آنجملہ است: ۱- آغاز حقیقت ۲- رشحات رحمت ۳- دیوان اشعار دوازده ہزار بیت ۴- منطق الطیر در شرح ہفت وادی ۵- مثنوی در شرح سئوال کمیل از حضرت امیر علیہ السلام در معنی حقیقت ۶- مثنوی در شرح آیہ نور و غیرہ. از اشعار اوست:

در تاریخ وفات مرحوم آقا سید محمد جواد امام جمعہ دہکرد کہ برادر ایشانست و از علماء و فضلاء بودہ و در سال ۱۳۱۰ وفات یافتہ است گوید بتاریخ گویند با پنج تن بخلداست آقا محمد جواد

از اشعار اوست

خدای شاہد و پیر مغان گواہ منست

منم کہ در کہ تو ملجاء و پناہ منست

تو می کہ ریختی از تیر مژہ خون مرا

دو چشم مست تو در حشر ہم گواہ منست

بهشت عشق چو مجنون امیر خویشتم
 هر آنچه وحش بصر بود سپاه منست
 اشان زماه بجستم، نمود روی از موی
 بگفت منزل مه در شب سپاه من است
 هـ- راو بار مرا ایلی و نمی گوئی
 که او یکی دغلامان بارگاه من است
 بهشت فقر چرا که-وس سلطنت از من
 که آفتاب فلک گوشه کلاه من است

خطت دمید و حقیقت بسوز دل میگفت
 سباهی رخ دلبر، بسوز آه من است

مرحوم حاج سید احمد دهکردی رحمتعلی شاه

قبل از وفات مریدان خود را به مرحوم آقا رحیم دهکردی منور علیه السلام سپرده و باو وصیت نمود. مرحوم حاج آقا رحیم از عرفاء عالیقدر و مردان وارسته بود. زمانی در اصفهان واکثر آن در شهر کرد سکونت داشت در روز تا سوعا سال ۱۳۶۸ در بیروت در مراجعت از مکه معظمه وفات یافت و در آنجا مدفون گردیده. در اشعار

منور تخلص میفرمود، از اشعار اوست :

روزگار هست زجان در طلب یار شدم دل زها کرده و اندر بی دلدار شدم
خود خلاصی دگر از بهر من بیدل نیست بکشد سر زلفش چو گرفتار شدم
طالب زنده نیم، کرد ریا کی کردم سبزه بگسسته و در حلقه زنار شدم
خبر از من برسانید هر واعظ شهر که من از موعظه همچو تو بیزار شدم

شد منور دلم و ظلمت نادانی رفت

هك يك مرتبه را قرار و زانكار شدم

در اینجا بی مناسبت نیست از مقبره دیگری که مربوط بقبل از صفویه است ذکری بنمایم. و آن مقبره سلطان بهت آغا دختر گیتخرو اینجو میباشد. که در پای کاروانسرای دومنار در محله در دشت واقع است. این محله از محلات قدیم اصفهان میباشد و این همانست که جمال الدین اسماعیل اصفهانی درباره آن گوید :

ای خداوند هفت سیاره پادشاهی فرست خونخواره

تا که در دشت را چودشت کند جوی خون آورد ز جوباره

وی زن شاه محمود بوده و چون سلطان مبارزالدین اینجو عوی ویرا که شیخ ابواسحق اینجو باشد یکشت وی کینه آن را بدل گرفت و بیشتر جنگهای واقعه ما بین شاه محمود و برادرش شاه شجاع بتحریر این زن بوده است تا بالاخره سلطنت این خاندان بر اثر جنگهای خانگی بر افتاد. موقعیکه شاه شجاع بی بی نیرنگهای وی بود در شبی بهال مستی ویرا کشت و این در سال ۷۶۹ بوده است. سنک قیر - ماق و در زمان زندگانی او تهیه شده است و تاریخ آن ۷۵۳ میباشد. (نقل از تاریخ اصفهان و ری).

۴ - امامزاده اسماعیل

وی بر حسب آنچه مشهور است جناب اسماعیل بن زید بن حسن بن حسن بن علی بن ابیطالب علیه السلام میباشد و بدوش هما است که در تهران مدفون میباشد و وی پدر جناب ابراهیم طباطبائی سادات طباطبائی میباشد. برخی نسب و برادر دیگری گفته اند، مشهور نسب فوق میباشد. ایشاد از بزرگمان امامزادگان و اجلاء ارواح و محدثین بوده است. عمارت این امامزاده از آثار عتیقه اصفهان میباشد و در جنب آن مسجدیست صکه گویند، اول مسجدی که در اصفهان بنا شده او بوده است. قبر دارای ضریح فولادی بسیار ظریفی بود که با خطوط طلا نقاشی و کتیبه شده بود که همروایام ازین رفته و آنچه باقی بود در زمان ریاست شهرداری شاعنده دزدیده شد (تاریخ اصفهان و ری) کتیبه امامزاده بخط علیرضای امامی و مورخ سال ۱۰۴۱ میباشد و در زمان شاه سلطان حسین صفوی در سال ۱۱۱۱ تعمیراتی در آن

شرح حال دو نفر از معارف آنان مذکور شد. ۲- سادات نجف آبادی که مرحوم آقا سید محمد مدرس نجف آبادی که شرحش گذشت از جمله آن هاست ۳- سادات اسفندوایان

نمونه خط میر عماد حسینی مشهور

(اسفندوایان) از دهات کرون که واعظ دانشمند مرحوم حاجی سید محمد کاظم واعظ کروی از ذمه آنات محسوب است. آن مرحوم از فضلاء مشهور بود و در علوم غریبه زحمت ها کشیده و در اغلب علوم از فقه و اصول تبریزی داشت

جلسه تفسیری داشت که فوائد کثیره از آن حاصل میشد هر طهارت سکونت می نمود در ذی القعدة سال ۱۳۶۷ وفات یافته جنازه ایشان بقم نقل گردید و در آن محل مدفون شد. رحمه الله علیه. در مقابل این امامزاده بقعه دیگریست که بجعفریه معروفست و متأسفانه بمناسبت جهالت و نادانی مردم توجیهی بدو ندادند و حال آنکه در آن دو بقعه میباشد که صاحبان آن از علماء زمان خود بوده و بر تبة شهادت رسیده اند یکی از آنها سید جعفر شهید میباشد که در ۱۵ محرم ۷۲۸ گشته شده است و بقعه دیگر از بدوی میباشد و آنچه آقای آقا نجفی حدس زده اند که برادر او میباشد بی مورد است اینک عبارت سنک قبر سید جعفر نقل از حواشی آقای آقا نجفی .

هذا قبر السيد المعظم، الموقر الممكن المكرم، صاحب السيف والقلم، منيع الجود والخلق والكرم، المتعلق به عاين الشيم، سيد الميرور والساد، بنوع السعادة والسيادة، مفخر اولاد البتول، قدوة آل الرسول نظام العالیه، شمس العترة، جمال اهل بيت المصطفى، سلالة اعيان ابناء المرتضى، مالك اصحاب السخاء والفتوة، و مدین ارباب الشهامة والعروة، بهلوان العراق، نبوی الشمال و جمیل الاخلاق، فریم الزمان علی الاطلاق، معزز المفاصل بالاستعانة، المرحوم الميرور والمفخر، السيد الشهيد تاج الملة والدين، عماد الاسلام والمسلمين اشرف ابناء الماء والطين جعفر بن السيد المعظم المرتضى المصكرم، النور الازهر الاظهر الامجد، مفخر آل طه وياسين، نتیجة اولاد سيد المرسلين، شمس الدين الحسن بن السيد المفور عماد الدين الحسين بن محمد بن علی بن الحسين تفهده الله بفراشه واسكنه بعبوة جنانه وادام سعادته توفي فی منتصف محرم من سنة خمس وعشرين وسبعائة .

و امام این جناب در کتب اسباب و غیره با تجلیل زیاده یاد شده است. رحمه الله علیه. و در صحن بقعه جعفریه است قبر مرحوم آخوند ملا حسین کاشی که از علماء و محدثین بوده و در سنه ۱۱۹۰ وفات یافته است. (آقا نجفی)

فائده سوم در صفحه ۱۱۰ این کتاب گفتیم که محل قبر میرعماد حسنی را برخی در طوقی و باره در امامزاده اسماعیل و جماعتی در تکیه ظلمات میدانند اینک جهت مزید اطلاع میگویم .

در نزدیکی بازار در جنب مسجد مقصود بیک مقبره است و در آن چندین قبر است یکی معروفست با امامزاده که چون نسیب ثابت نیست ذکرش از او نشد . دیگر قبری است از حکمة الله خراعی مورخ بسال ۵۶۰ هجری و این شهر تاریخ است .

و در جنب اوست قبر منسوب به میر: آندرحوم از خطاطین معروف بوده و مورد توجه مخصوص شاه عباس بوده و از او همه گونه تجلیل میشده است: خود او بواسطه غرور و تکبر بدیگران اعتنائی نداشته و همین موضوع موجب کدورت آنان شده و کینه و حسدی از وی بدل گرفتند و بیشتر از همه علیرضای عباسی خاطر شاه را از وی برگردانده و براساسی معرفی نموده و آنقدر بشاه خواند تا دستور داد و برایشان جسی از او باش گشتند و در این محل دفن نمودند و این عمل در سال ۱۰۲۴ انجام شده است.

وی طبع شمری داشته این رباعی از او است:

جان از من و بوسه از تو، پستان و بده زین دادوستد مشو پشیمان و بده

شیرین سخنی چو ایست دشنامی تلخ کرد لب شیرین بگردافت و بده

فائده چهارم - بقعه امامزاده اسماعیل در محله کلپهار یا گلپار واقع است و آن

منسوب است به جناب سید علی (معروف به گلپار معاصر شاه رخ) بن جلال الدین محمد بن حیدر

بن شمس الدین ابی الحسن محمد بن شمس الدین ابی محمد حسن بن حسرت بن

قوام الشرف زین الدین علی بن شمس الدین محمد بن قوام الشرف بن هادی بن اسماعیل

بن حسن بن ابی الحسن علی اعرج بن ابو محمد حسن بن ابوالحسن علی برطله بن

ابو عبدالله حسیت (اول کسی از ایشان که باصفهان آمد) بن ابی الحسن علی

بن عمر برطله شهید فخر بن حسن الانطس بن علی الاسفر بن الامام السجاد علیه السلام

(نقل از شجره نامه موجود در رازد عالم جلیل آقای حاج آقا رضا رندی از علماء معاصر

اصفهان) و از مقابر واقع در این محله است مقبره مرحوم آخوند ملا محمد حسین کرمانی.

وی از معارف علماء اصفهان بوده در حدود سال ۱۲۶۵ در کرمان متولد شده

و تحصیلات مقدماتی خود را در آنجا بشایان رسانیده سپس با اتفاق مرحوم حاج سید

مهدی کرمانی که وی نیز از علماء و فضلاء و ائمه جماعت میبود و در سال ۱۳۱۸ وفات

یافت باصفهان آمد در اینجا خدمت بزرگان و فضلا مانند حاج شیخ محمد باقر مسجد

شاهی و آقامیرزا محمد حسن نجفی و آقامیرزا محمد باقر چهارسوقی مؤلف روضات

الجنات و غیره بشکمیل تحصیلات پرداخت تا خود عالمی فاضل و محقق کامل گردید و از

جمله مجازین از مرحوم آقا میرزا محمد باقر میباشد. نام پدرش حاج ملا اسماعیل

میباشد که با اصلا از اهالی فارس بوده و بعداً بکرمان منتقل شده باشد.

مرحوم آخوند مرجع مراعات و فصل خصوصیات بوده و مدتی قاضی مطلق در

اصفهان او میبود. و در کمال زهد و استغناء زندگی میفرمود. از آثارش مسجد نور

و رضوان در اصفهان باقیست که هر دو از مساجد مخروبه اصفهان بوده و بعد از ایشان

تعمیر گردیده است و مقبره وی در بهلوی مسجد رضوان واقع در محله کلپهار میباشد

طبع شهری داشته و ملتی انجمن می آورده اعمار کتیبه مسجد از خود ایشان است .
 و در شب ۲۱ ج ۱ سال ۱۳۳۰ وفات یافت در تاریخ وفاتش گفته اند .

بسال یک هزار و سیصد و سی
 جمادی یکم گر روز خروامی
 دانشمند محترم آقای حاج میرزا حسن خان جابری انصاری در تاریخ وفاتش
 قطعه مفصلی گفته اولش این است :
 باقی است خدا و هر چه جز او فانی است
 در عین فنا وجه بقا دورانی است
 تا آنجا که میفرماید :
 انصاری گفتا بدیهه تاریخش را
 فردوس مقام زاهد کرمانی است

مرحوم آخوند ملا محمد حسین کرمانی

معت اقامتش در اصفهان تقریباً پنجاه سال بوده است (ایشان جد مادری نگارنده است)

۳ - سستی فاطمه

واقعه در محله چهار سوق شهر ازیها که عوام آنرا سیت فاطمه خوانند
 معروف است که وی از احفاد حضرت موسی بن جعفر علیه السلام میباشد لکن در

کتاب اسباب نامی از وی نیست. عمارت مفصلی دارد صحن و بقعه از زمان صفویه میباشد و گویا در این زمان این قبرستان شهرت گرفته باشد در صحن و بیرون آن جماعتی از بزرگان مدفونند از آنجمله است :

۱ - میر سید علی بن میر محمد رفیع طباطبائی بر حسب آنچه مشهور است از احفاد میرزا رفیعا نائینی است. قبرش در قبرستان کنار جاده میباشد. ایشان گویا برادر میر محمد حسین مذکور در صفحه ۱۴۴ میباشد. مرحوم میر سید علی از بزرگات علماء و فقهاء بوده طبع شعری داشته تألیفات چندینی دارد از آنجمله است : ۱ - حواشی بر تفسیر بیضاوی ۲ - رساله در حرمت تراشیدن ریش ۳ - رساله در نماز جمعه ۴ - رساله در رجعت و دو آن رجعت را از ضروریات دانسته است (تألیفات از حواشی آقای آقا نجفی نقل شد) میرزا جعفر راهب شاعر معروف نیز از اولاد میرزا رفیعا میباشد.

۲ - محمد میرزا و علی میرزا و میرزا معصوم پسران عیسی خان نواده دختری شاه عباس کبیر که بامر و دستور شاه صفی در سال ۱۰۸۱ گشته شدند و در جنب این امامزاده مدفون گردیدند و شاه صفی دستور داد از برای آنان بقعه و بارگاه بنانمایند. داخل بقعه دارای گچ بری ممتازی است خطوط اطراف بقعه خط علیرضای امامی خطاط معروف میباشد. در این بقعه قبلا بسته است و اغلب مردم از مدفونین در آن بی اطلاعند.

از اینجا به بعد نقل از حواشی دانشمند بزرگوار آقای آقا نجفی است . ۳ - قریب بقبر میرسد علی است قبر عوض بیک بوت محمد صالح بیک که از اجلاء امراء دولت صفویه بوده در سنه ۱۱۷۵ فوت شده و طبع شعر عجبی داشته صاحب دیوان و سفینه الشعراء می باشد .

۴ - در خارج صحن ست فاطمه ملصق بدیوار لوح قبر علامه فقیه متکلم زاهد میرزا سید حسن پسر علامه العلماء سید حسین حسینی مرعشی مشهور بخلیفه سلطان می باشد و ایشان از جمله فقهاء و علماء و زهاد و متکلمین بوده و اعقاب ایشان جماعتی در اصفهان مشهور بسادات خلیفه سلطانی و عدّه در محمد آباد جرقویه می باشند و زوجه میرزا سید حسن مذکور نوابه زبیده بیگم صبیّه شاه سلیمان صفوی و خواهر شاه سلطان حسین بود و آن محدوده موقوفات زیادی دارد از قبیل سیمان (به تشدید بقاء) و تولیت آن رقبات موقوفه را بدست پسر خود میرزا محمد باقر

صدر خاصه قرارداداده و در شجره قدیمه این سلسله که در اصفهان است چنین نوشته که اعقاب میرزا سید حسن را سادات سیانی می نامند نظریا اینکه از جمله وقوفات آنها مزرعه سیان می باشد. و در شجره مذکور نوشته که قبرستان این سلسله همگی در آن محل می باشد و آنچه پس از این از قبور این خانواده می نویسم از همان شجره منقولست.

۵ - میرزا سید حسن خلیفه سلطانی حسینی مرعشی بهلوی قبر مرحوم میرزا محمد باقر صدر خاصه وی پسر بزرگ میرزا سید حسن می باشد و ایشان از اجله علماء عرفه ایه و محدثین و صدر خاصه دولت صفوی بوده و شاه سلیمان صفوی و هم چنین شاه سلطانت حسین در غالب مهم امور با او مشورت می نموده و ایشان از جماعتی روایت می نمایند از جمله از مرحوم مجلسی ثانی و صاحب رسائل و غیره ما ۶ - مرحوم میرزا علاءالدین حسین حسینی مرعشی صدر خاصه در سلطنت صفوی و ایشان از اجله علماء زمان خود بوده و روایت می نمایند از والد ماجدش مرحوم میرزا محمد باقر صدر خاصه مذکور و نزد او تلمذ نموده بود.

۷ - نواب میرزا مقیم صدر الصدور داماد شاه سلطان حسین صفوی شهید و او از تلامذ نواب میرزا محمد نصیر بن میرزا سید حسن بن سلطان العلماء بوده و نواب میرزا محمد مقیم در سنه ۱۱۳۶ بتولیت استان قدس رضوس منصوب شد از طرف میرسد محمد خان مرعشی مشهور بشاه سلیمان ثانی که مدتی سلطنت نمود و بای تخت او خود مشهد مقدس بود. و نایب التولیه در استانه میرزا محمد شفیع خلیفه سلطانی برادر میرزا محمد مقیم بود.

۸ - نواب میرزا محمد باقر صدر خاصه ثانی پسر نواب میرزا محمد مقیم مذکور می باشد و از اجله علماء و محدثین بوده و روایت می نمایند از والد خود. ۹ - مرحوم نواب میرزا محمد رفیع الدین. والده ماجده اش نوابه خان آغا بیگم صبیّه شاه عباس کبیر صفوی بوده و هم برادران وی نواب میرزا ابراهیم و نواب میرزا سید حسن و نواب میرزا سید علی از آن مغدیره می باشند و با جمله نواب میرزا رفیع الدین محمد از علماء حدیث و فقه و صائم الدهر بود. و از تلامذ والد ماجد خود سید حسین سلطان العلماء و خلیفه سلطان بوده و هم چنین در درس دو برادر خود نواب میرزا سید علی و نواب میرزا ابراهیم حاضر و

استفاده نموده و تألیفاتی دارد: از جمله تعلیقه بر قواعد دلاوه، و بر شرح اعمه، و بر شرح تجرید و غیرها. و ایشان دارای یک پسر بوده اند و او نواب میرزا فتح الله می باشد.

۱۰- نواب میرزا فتح الله ابن نواب میرزا رفیع الدین محمد مذکور. از جمله اعلام علم فقه و حکمت و عرفان بوده موقوفات زیادی از اوباقی مانده که مقداری از آنها را ایادی غاصبه، بعضی متصرف است و ایشان از تلامیذ والده مکرم خود بوده.

۱۱- میرزا محمد صادق بن میرزا محمد طاهر حسینی مرعشی خلیفه سلطانی که از علمای عبده خارج صحن ست فاطمه است وفات او در شهرزی. القمه سنه ۱۲۲۵.

۱۲- میرزا محمد هاشم ابن میرزا محمد تقی خلیفه سلطانی که وفات او در غره رمضان ۱۲۳۷ بوده و او از اکابر زمان خود بوده در علم و عمل و قریب بقبر میرزا محمد صادق است.

۴- سنبلان یا چهلان

این قبرستان اکنون از بین رفته و بجای آن بیمارستان و باغ بنا گشته است لکن برای آنکه نام برخی از بزرگان مدفون در این قبرستان از بین نرود اکنون حواشی دانشمند محترم آقای آقا نجفی قمی را که در این مورد مرقوم فرموده اند نقل می کنیم.

این قبرستان از اقدم مقابر اصلهاست چه در او سنگی دیده شد که تاریخ آن ششصد و کسری بود (باید اندی نوشته شود چه اند جهت اضافه و کسر بجهت نقصان میباشد. مهدوی) و جمجمه های بسیار بزرگی از آنجا بدست آورده بودند. از جمله مدفونین در آن قبرستان است.

۱- شیخ بهاء الدین کاشی که از تلامذۀ علامه مجلسی صاحب بحار و راوی از ایشان میباشد در سنه ۱۱۳۷ بدست افغانه شهید شد و اعقاب ایشان دو کاشان هستند و او تألیفاتی داشته از جمله شرح صحیفه کامله و شرح نهج البلاغه.

۲- سید محمد تقی تبریزی پسر میر محمد صالح حسینی که خود از علماء و زهاد و پدرش از اطباء دورۀ صفویه بوده و میر محمد تقی صاحب رسالۀ در محاسبۀ النفس میباشد. وفاتش در سال ۱۱۲۰ بوده است (انتهی)

و در جنب این قبرستان است مقبره درب امام که وی منسوبست به جناب امام زاده زین العابدین که نامش سید ابوالحسن زین العابدین علی بن نظام الدین احمد بن شمس الدین عیسی المقلب بالرومی بن جمال الدین محمد بن علی العربی بن الامام جعفر بن محمد الصادق علیهم السلام میباشد .

عمارت این امامزاده از آثار باستان اصفهان بوده دارای کاشیهای معرق بسیار ممتاز میباشد ساختمان آن از قبل از صفویه است در زمان صفویه تعمیراتی در آن شده است در جنب آن مسجدیست معروف به مسجد سعید بن جبیر که گویند اول مسجدی که در اصفهان بنا شده است این مسجد است . در صحن و رواق امامزاده عده از بزرگان مدفونند که برخی از آنان آثار قبرستان از بین رفته است از جمله مدفونین در آنجاست :

۱ - امامزاده زین العابدین که خود صاحب بقعه باشد از بزرگان سادات و اشراف واجلاء بوده است .

نسبت عده از سادات امامی اصفهان به آنجناب می رسد :

۲ - جناب ابراهیم طباطبائی جد سادات طباطبائی .

۳ - گویند مادر امیر جهان شاه آق قویونلو نیز در این بقعه مدفونست .

۴ - محمد حسین میرزا صفوی علامه شاعر نابغه صاحب چند دیوان و

تذکره الشعراء (آقا نجفی)

۵ - عذری از شعراء نامش اسحق بیك بوده وی برادر حاجی لطفعلی

بیك متخلص به آذر بیكدلی مؤلف تذکره آتشکده میباشد . در سال ۱۱۸۵

وفات یافته قبرش در ایوان مقبره میباشد . صباحی در تاریخ وفاتش گوید :

از صباحی خواستم تاریخ سال رحلتش گفت بادادر بهشت جاودان اسحق بیك

از اشعار اوست .

سر کوئی که باشد بیگناها را پناه آنجا

ستم باشد که ریزد خون چون من بیگناه آنجا

در آن خلوت که جز من ره نجستی اندر آن اینک

بقریب پیام غیر باید برد راه آنجا

این محله در مجاورت محله در دشت واقع است . در جنب مسجد

آقا نور واقعه در این محله بقعه است معروف به امامزاده سه تن . گویند سه

نفر از اولاد حضرت سجاد علیه السلام در آنجا مدفونند در جنب آنان است

قبر مرحوم آقا میرزا زین العابدین فرزند میرزا محمدعلی شهبانی از اصفاد

معقق سبزواری مؤلف کتاب شجرة التجويد که در پشت اغلب از قرآنها
بطبع رسیده وفاتش در سال ۱۳۱۸ رویداده است (معلم)

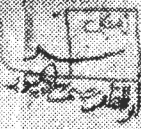
۵ - بقعه شهیدان

یکی از بقاع متبر که اصفهان که در این اواخر بمناسبتی متروک شده
است بقعه شهیدان واقعه در محله شهیدان میباشد . این بقعه در جنب مسجد
صفا واقع شده و دارای حسینیه و مدرسه میباشد . آثار جلالت و بزرگواری
از عمارت ظاهر است و در آن شاه علاءالدین محمد که از اجله سادات و
اشراف و نقباء اصفهان بوده مدفون گردیده است . جمعی از اولاد و احفاد
وی نیز در این بقعه مدفونند که عموماً از نقباء و اشراف و اجلاء بوده اند و
بمرور زمان آثار قبور آنان از بین رفته است و آنچه از آنها باقیست بدین
اسم میباشد . چون موقوفات این محل در این اواخر از بین رفته بود از
مدت زمانی در بقعه بسته شده و رواق آن بصورت مکتبخانه گردیده بود
تا آنکه دانشمند محترم جناب آقای حاج آقا حسین شهیدانی مستشار دیوان عالی
کشور همت نموده قسمتی از موقوفات را از تصرف غاصبین خارج نموده
ضمناً با جمع آوری اوراق و سجلات سلاطین و حکام و علماء مجموعه نفیسی
فراهم نموده اند که امید است روزی زینت بخش مطبوعات گردد . اینک شرحی
را که بر حسب خواش اینجانب آقای عباس حمیدی درباره بقعه شهیدان نوشته اند
جهت اطلاع خوانندگان محترم بطبع میرسانیم .

یکی از آثار بسیار قدیمی شهر زیبای اصفهان که دچار سرنوشتی
خاص شده و مشرف بخرابی و المدام بود بقعه شهیدان مدفن سید بزرگوار
شاه علاءالدین محمد بن محمد بن محمد بن محمد بن محمد بن محمد بن محمد بن
حسین بن محمد بن قوام الشرف بن محمد بن قوام الشرف بن هادی بن اسمعیل
ابن الحسین بن علی بن الحسن بن علی بن الحسن بن علی بن الحسن بن علی بن
علی بن علی بن الحسن بن علی بن ابیطالب علیه السلام از اعظام و اکابر ایران
و نقیب و سرسلسله سادات حسینی شهیدانی و شاه علائی در قرن هشتم هجری
بوده و وجه تسمیه سید بزرگوار به شهیدان (شاه شاهان) از لحاظ جنبه سیادت
او بوده که از طرف پدر و مادر سید حسینی بوده است .

شرح حال شاه علاءالدین محمد

در اغلب کتب تواریخ و سیر و تذکره ها بطور تفصیل مندرج است و وجه اختصار

[illegible]

متن فرمان امیر رستم بهادر آق قوینلو راجع بموقوفه اصفهانك
الحكم

ابوالمظفر رستم بهادر سوزوميز

حكام و عمال و كلانتران دارالامان اصفهان بدانند كه سابقا
فرمان همایون نافذ شده بود كه ضبط و سرکاری موضع اصفهانك كراچ
متعلق بملازمان عالیجناب ابد زمان دولت امان حكومت قباب افتخار-
الامراء العظام بین الامم، عمدة الحکام الكرام فی العجم، اعتماد الدولة -
السلطانية، نظام الدين عبدالکريم بك للهام بدانند و مال و منال بتحصیل
مشاراليه مقرر دانسته قلم و قدم کوتاه و کشیده دارند و از آنجا حوالتي
نمایند و از ابتداء توشقان ئیل چون بوقفيت ثابت شد مقرر شد كه بتصرف
عالیجناب سیادت پناه، نقابت دستگاه، مرتضى ممالك اسلام پناه تقي الملة-
والدين محمد نقیب اعلى الله تعالى شأنه كه متولى شرعى است گذارند
بموجبیكه احكام همایون در آن ابواب صادر شده بامنال خود تصرف نموده
خراج از قرار قانون بموجبیكه مستوفیان دیوان اعلى بر آورد نموده اند
جواب گویند وجه منال بموجبی كه در سایر املاك دیوانی مبیعی مقرر شود
نمایند بموجبی كه علیحده در آن باب نشان شده و داخل مملكت است باید
كه خراج موضع مذکور را همچنان بتحصیل ملازمان عالیجناب امیر
مشاراليه مقرر دانسته قلم و قدم کوتاه و کشیده دارند و بهیچ وجه من الوجوه
حوالتي نمایند و آنچه رسید دو شك و اخراجات حكمی موضع مذکور
باشد علیحده حساب نموده آنرا بتحصیل ملازمان امیر مشاراليه داده
بمصرف دیوانی برسانند و بعلت اخراجات خلاف حكم مطلقا تعرض بر عایا
نرسانند و مطالبتي نمایند و داروغه بلوك مذکور میباید كه مطلقا متعرض
احوال رعایا آنجا نشود كه داروغگی این موضع بملازمان امیر مشاراليه
متعلق است بدین جمله روز و از شكایت محترز بوده هر ساله نشان مجدد
نطلبند در عهده دانند . تحریراً فی غره رمضان المبارك سنه تسعماء
محل مهر رستم بهادر از حکمرانان آق قوینلو

اشاره میشود. پس از مدت‌ها اقامت و افاضه به مردم اصفهان چون سید طرف توجه عامه مردم و بالاخر مورد علاقه ابوالفتح - سلطان محمد هایستفر نواده امیر تیمور بوده هنگامیکه سلطان محمد بر حکومت هرات و سلطنت جد خود میرزا شاهرخ بن تیمور قیام میکنند . شاهرخ بقصد او بهراق لشکر کشی نموده و سلطان محمد را از اصفهان منتهزم مینماید . پس از ورود باصفهان جمعی از سادات و اکابر علماء اصفهان را با اتهام معاونت و یاری با سلطان محمد توقیف و تبعید نموده منجمله شاه علاءالدین محمد را دستگیر و بساوه تبعید مینماید بالاخره باغوا و تحریک گوهر شاد بیگم زوجه خود امر میدهد سید بزرگوار را در ساوه مصلوب نمایند (۸۵۰ هجری) خود شاهرخ نیز هشتادروز پس از این واقعه بر اثر نفرین سید درگذشته و سلطان محمد بهادر مجدداً باصفهان مراجعت و بیاس احترام سید و بعزت اینکه سید جان خود را در راه او از دست داده امر میدهد نعش او را از ساوه با احترام هرچه تمامتر باصفهان منتقل نموده و در حسینیه و خانقاه خود سید که در محله حسینیه (شهشهان فعلی) مدفون سازند . و در همان محل بقعه برای سید بنا مینمایند (۸۵۲ هجری) و قراء اصفهانک و درزیان واقع در بلوک کرارج اصفهان و ولاسان واقع در فریدن را برای بقعه وقف و بامضاء یورگان و علماء وقت از جمله مولانا جلال الدین الدوانی میرسانند و مدت‌ها قراء مزبوره به مصارف وقف میرسید بدها این قراء ازید موقوفه خاوج و قریه اصفهانک در تصرف غاصبانه یکی از تجار (کسامی نامی) قرار میگردد تا در این اواخر با کمک و همت مردانه جناب آقای سید حسینی شهشهان مستشار دیوان عالی کشور قریه اصفهانک ازید بازوگان غاصب منتزع و بتصرف موقوفه درمیایند و دو مزرعه دیگر هم قریباً به رجع اصلی خود برگشت خواهد نمود .

در این قسمت خدمات جناب آقای شهشهان ارشد خاندان جلیل سادات شهشهان و شاه علایی و جناب آقای هیئت دادستان کل مورد تشکر و قدردانی است . اصل بقعه و حسینیه تا سال ۱۳۶۷ هجری بوضع مخروبه و مشرف بانهدام قطعی بود با همت جناب آقای شهشهان شروع به تعمیر و نگاهداری آن شده است . صورت فعلی بنا عبارتست از یک گنبد مرتفعی که در داخل آن چند قبر است و یک قبر که از همه بلندتر و دارای سکوی بلندی است قبر صاحب بقعه میباشد بر روی قبر و بدنه آن هیچگونه اثری از معرفی صاحب قبر نیست ولی

در کتیبه که از به يك به سقف گنبد است با خط ثلث روی کتبچه نوشته شده و میرساند که نام صاحب قبر علاءالدین محمد بوده و پس از دار زدن او را در این محل مدفون ساخته اند. این کتیبه دور تاب و در گنبد را فرا گرفته و بسم الرحمن الرحیم شروع و چهارده شعر عربی که شعر اول آن .

با ذا کرا آخوان صدق بالصفاء ثم المقام فمروة ثم المنا
تا میرسد به شعر دهم و یازدهم و دوازدهم

یا زائر الشاه الشهید المشتهر هاذاک سلطاناً دلیلاً للاملا
زر هذه روضات جنات الهلی واللہ عزاً بالمعالی قد علا
ذا مرقد السعد السعید و قبره ذامشهد الشاه الشهید المجتبى
و این جمله (کتب سید محمود نقاش) خاتمه پیدا میکند. قبل از آنکه زیر گنبد اصلی وارد شویم اطاق کوچکی است که بمنزل دهلین گنبد بشمار میرود و دارای در و سردری است که کاشیهای لچکی سردر آن از نفایس و آثار گرانهای موجود در اصفهان میباشد. این لچکی از کاشی معرق شفاف و در وسط آن با خط نسخ نوشته شده (عمل مبرم کاشی تراش) این کاشی پس از پانصد و اند سال هنوز شفاف و براقی خود را از دست نداده و فی الواقع در اصفهان بلکه در ایران منحصر بفرد است .

معمار اداره باستان شناسی اصفهان معتقد است که در داخل بقعه و زیر دیوار نیز کاشی باید وجود داشته باشد ولی فعلاً اثری از آن دیده نمیشود بطوریکه اشاره شد اساس بقعه مربوط به زمان سلطان محمد بهادر خان تیموری بوده و بعدها در زمان حکمرانان آق قویونلو و سلاطین صفویه بالاخر در سال ۱۰۱۳ در زمان شاه عباس بزرگ تعمیرات اساسی در آن بعمل آمده و در زمان شاه سلطان حسین حسینیه بزرگتر شده و تحت تعمیر قرار گرفته پس از آن نیز تعمیراتی حسب ضرورت در بقعه شده در سنوات اخیر بواسطه از دست رفتن قریه موقوفه اصفهان که تعمیراتی نشده و حیرات اطراف آن رو بخرابی رفته و پس از برگشت قریه مزبور تعمیرات اساسی با جدیت جناب آقای سید حسین شهبانی سرپرستی آقای حاج سید مرتضی شهبانی و آقای سید مصطفی شهبانی شروع و به هدایت اداره باستان شناسی اصفهان فعلاً مشغول میباشند. در هر صورت قطع نظر از اهمیت صاحب قبر که از

امام زادگانه و بزرگان و سادات صحیح النسب و معلوم بشمار میرود. بنای گنبد و بقعه از آثار مهم باستان شناسی است. و از همین نظر در سال ۱۳۶۸ هجری وزارت فرهنگ و انجمن آثار ملی بقعه شهشهان را جزء آثار ملی و باستانی منظور و تحت شماره ۳۶۸ به ثبت رسانیده است. و طومارهای متعدده وقف نامه و دستخط سلاطین گذشته از قبیل سلاطین آق قویلو و صفویه و ساجیان و علما و اوقات نظیر مولانا جلال الدین السوانی و شیخ بهایی که در باره موقوفات بقعه و مدرسه شهشهان مرقوم داشته اند بسی شایان توجه و ملاحظه است برای تدوین یکی از قوانین آق قویلو که در سنه ۹۰۰ مربوط به رستم یک آق قویلو میباشد عکس برداری شده و درج میگردد.

امید است با همت جناب آقای شهشهان متولسی و جناب آقای هیئت دادستان کل، ناظر موقوفه بقعه مشیر که، تعمیرات اساسی بقعه خاتمه یافته و با بازگشت موقوفات و خلع ید غاصبین طبق منظور واقعین بمقتضای روز در آمد موقوفات بمصرف خیرات و مبرات و تعلیم و تربیت ابناء کشور برسد انشی.

و از جمله مدفونین در این بقعه سامیه است بیگم دختر شاه عباس کبیر صفوی آثار و قبر ظاهر نیست و گویا پس از مدتی بعد از دفن استخوانهای او را به نجف یا یکی دیگر از مشاهد مشرفه نقل کرده باشند تنها چیزی که دلیل بر بودن قبر وی در این محل است کتیبه است که در دیوار بقعه کج بری شده است.

اولاد و اعقاب شاه علاءالدین محمد ساداتی هستند در اصفهان که به سادات شهشهان و شاه علایی معروفند و عموماً از اهل علم و فضل بوده و بزرگانی در بین آنها بوده اند از جمله آنهاست مرحوم آقا میرزا محمد صدر (پدر دانشمند محترم جناب آقای شهشهان مستشار دیوان کشور) که از وعاظ محترم و محدثین اصفهان بودند و در محله بیدآباد سکونت داشتند قریب هشتاد سال زندگانی نموده. در جمادی الثانی ۱۳۶۳ وفات یافته در تحسینه سید المرآتین مدفون گردیدند. پدر ایشان مرحوم آقا میرزا یحیی بوده وی نیز از علما و اوجلاء بوده مورد وثوق و احترام مرحوم حاجی سید اسداله بیدآبادی بوده و با ایشان خاله زاده بوده اند و با صرار سید از محله شهشهان به بیدآباد آمده در جنب منازل سید در محله قبله دعا سکونت نموده اند و پدرش مرحوم آقا میرزا محمد جعفر

پیر از فضلاء بوده و مورد وثوق و طرف اطمینان مرحوم حاجی سید محمد -
 باقر حجة الاسلام رشتی بوده و در اصفهان در کمال رهد و تقوی زندگی می نموده و در
 زمانش تولیت موقوفه اصفهانك بدو اختصاص داشته است رحمة الله علیه .

۶- هرون ولایت

واقعه در محله میدان عتیق (میدان کهنه) در حاشیه روضات الجنات ویرا
 از احقاب حضرت هادی علیه السلام میدانند، برخی ویرا از اولاد حضرت موسی بن جعفر
 علیه السلام معرفی می نمایند و شهرت نیز همین است و بطوریکه آقای آفانجفی می
 نویسد میر محمد قاسم مختاری سبزواری نسابه در تعلیقات خود بر عمده الطالب و
 شیخ نورالدین عاملی اصفهانی و سید حسین بن مسعود هاری آن را هرون بن الامام
 علیه السلام میدانند و برخی ویرا از روات و محدثین و عدّه ویرا از احبار به -وه
 میدانند . لکن این اقوال عموماً بی مأخذ میباشد و انتساب وی به ائمه اطهار
 بی اشکال میباشد .

در کتاب تاریخ سلطانی می نویسد که مدفون در این بقعه سامیه جناب هرون
 بن محمد بن احمد بن جعفر بن هرون بن الامام موسی بن جعفر علیه السلام میباشد . در
 سایر کتب نسب ویرا طور دیگری می نویسند و ممکن است مدفون در این محل یا
 در مجاورت او دو سه نفر بنام هرون باشند و اینجا بنام یکی از آنان شهرت
 یافته باشد و در علت شهرت این محل به هرون ولایت در بین مردم قصه شهرت دارد
 که مقام ذکر او نیست .

فائده - تاریخ سلطانی از تألیفات سید حسن بن سید مرتضی حسینی استرآبادی
 است که در اواخر زمان صفویه در زمان شاه سلطان حسین صفوی در اصفهان
 تألیف شده و سه قسمت است - اول از تاریخ سلاطین قبل از اسلام دوم احوالات
 حضرت رسول و ائمه اطهار علیهم السلام و در آن بسیاری از امازادگان اصفهان
 را نقل نموده و بیشتر آنان را از تذکره شیخ نورالدین حبیب الله نسابه عاملی
 نقل نموده که مآتمام آن را در رساله شجره طیبه که جهت امانزادگان
 مدفون در اصفهان میباشند نقل نموده ایم . سوم در تاریخ سلاطین صفویه است
 این کتاب از کتب نادر الوجودیست که بنظر دانشمند محترم و متبّع خبیر آقای
 حاج آقا بزرگ تهرانی مؤلف الذریعه الی تصانیف الشیعه نرسیده و در کتاب
 ایشان ذکر می آید و از او نشده است و يك نسخه از آن در کتابخانه اعظم است .

آقای آقا سید ابوالحسن فرزند مرحوم حاج سید محمد کاظم واعظ کرونئی
اصفهانى موجود مى باشد.

این بقعه و بارگاه از آثار قبل از صفویه میباشد و در زمان صفویه تعمیر شده .
کاشی های مربع بسیار معقاری دارد . قسمت عمده تعمیرات آفت از حسین خان برادر
دومیش خان میباشد که در سال ۹۱۸ انجام شده است . در جنب بقعه ها و وقفه مدرسه
است که او هم از قبل از صفویه میباشد و گویند سنک (راجع به امامزاده احمد پیر گذشت)
بت سومات در آستانه اوست که در زمان صفویه آباد و تعمیر کرده قسمتى از آنرا
سنگاب ساخته و در مدرسه میرزا شاه حسین و در شاه طهماسب قرار دادند .
در رواق و صحن امامزاده جماعتى از معارف مدقولند و آن جمله است ،
۱ - میرزا نصیر ملا باشى معروف به صدر الاسلام از علماء اصفهان ، تاریخ
فوتش اینست .

سپهنا بی تاریخ وفاتش گفت

شد نصیر جهان مکان صدر الاسلام

۲ - نواب میرزا محمد مهدى حسینی از علماء در حدود سال ۱۰۶۸ و فات

یافته است .

۳ - میرزا محمد علی حسینی از ادباء و شعراء وفاتش در ۱۰۲۵ و روی
داده است و برادر میرزا محمد مصوم شاعر میباشد که در اشعار نامى تغزل
داشته است (این سه نفر از جواسی آقای آقا بیغی است)

۴ - امام در تذکره امر آبادی است که وی از اهالی لاهیجان بوده
سفری به هندوستان رفته پس از آن با سفیران آمده در سن هفتاد سالگی وفات یافته
در آستگاه هروست ولایت مدون گردیده . طبع شوشی داشته است . از معاصرین
امر آبادی است از اشعار اوست .

بیمار عشق را زده و اوجه فائده دارد لب و فائده ، اما چه فائده

و شب چه خود کشی که نکردم بکوی تو بیرون بیا مدی بتماشا چه فائده

اوروز شد که موسم نشو و نما شوم کل و اشود زیاده من از باده و اشوم

سرگشتگی ز سر فروه مرد عشق را کر بهد مرک سنک شوم آسیا شوم

(بلاغی)

۷ - مقبره دال بطی (داراللطیف)

واقعه در محله داراللطیف جنب احمد آباد در قدیم اینجا میدان سبزی
نروشها بوده و داراللطیف شهرت داشته در زمان سلطنت سلاجقه در زمان ملک
شاه ، غواجه نظام الملك در این محل مدرسه بناتهاد پس از آنکه ویرا ملاحظه
گشتند او را آنجا دفن نموده و بعد آن نیز عده ای را در همان محل دفن نموده اند .

اکنون آفت مدرسه از صورت اولیه خارج شده و بصورت تکیه مخروبه ای درآمده که در سمت قبله بقعه است و در آن چند قبر می باشد از این قرار :

۱ - آلب ارسلان سلجوقی بنا بر مشهور قبرش در این محل می باشد لیکن مدون صحیحی ندارد بلکه تاریخ برخلاف آن است .

۲ - بر دیوار بن ملک شاه در تواریخ سلاجقه است که پس از جنگ های زیادی که بین وی و سلطان محمد سلجوقی شده بالاخره صلح نموده و سلطنت ایران را در نیمه کرده اصفهان و رن و بلاد جبل بیرجته ارق اختصاص یافت . بر کیارق دوسفری که به مدت هشتاد و هشت در سال ۶۹۸ در بر و جرد مرده و چنانچه اشراف اصفهان نقل نمودند مدت عمرش بیست و پنج سال و مدت سلطنتش دوازده سال و چهار ماه پس از وی ملک شاه چا اشن وی گردید .

۳ - مورز اجمال الدین الحسین بن عالم حضرت شهریاروی صفی الدین محمد صدوقی (عباوت سنک قبر پس از القاب شاهانه) از شاهزادگان صفویه که در سال ۹۳۳ در اصفهان وفات یافته در این محل مدفون گردید (آقاخانجی)

۴ - سلطان سنجر سلجوقی . در این بقعه قبر است بنام وی شهرت دارد و برخی می گویند قبر آلب ارسلان می باشد لیکن قرائن و امارات می رساند که از هیچ کدام نیست و یکی از ادله قاطعه بر بطلان این شهرت خود سنک است که بر آن اسامی ائمه اثنی عشر (ع) نوشته شده است و آلب ارسلان و سنجر یقیناً سنی و حنفی بوده اند و صرف نظر از آن ، در آن زمان در اصفهان شیعه آنقدرت و اهمیت رانداشته اند و مقتضی زمان آن بود که قبر از این بوده است لیکن قدر مسلم این قبر از یکی از بزرگان زمان خود بوده است لیکن اسمی ندارد .

۵ - میر علی شهید از بزرگان علماء زمان خود بوده و در ۸ شوال ۸۵۹ شهید شده و با وفات یافته و در این مقبره مدفون گردیده و آنچه در بین عوام بلکه بعضی از خواص شهرت دارد که این قبر میر علی شیر اوائی است اشتباه بسیار بزرگی است .

۶ - سلطنت محمد بن ملک شاه سلجوقی در حواشی آقای بلاغی نقل شده که قبر سلطان محمد نیز در این بقعه می باشد و در تاریخ اصفهان روی و حوادث سال ۵۱۱ هجری فوت سلطان محمد را می نویسد و پس از او پسرش سلطان محمود بن تخت سلطنت نشست و هم دو آنجا نقل از تاریخ گردیده گوید ، سلطان محمد او را خردم چونک هندیان رفته و بتی را که می پرستیده آورد و مردم هند بوزن مروارید از او خریدند و او ابله برافته و در آستانه مدرسه اش که مقبره اوست انداخته . جایی گوید شاید سنگی بوده که محمود آورده بنزله و سلطان محمد از سنجر

خواسته و آورده اند .

۷- میرزا محمد معینا از کتاب و شعرا در دوره صفویه و قاجاریه در ۱۲۰۱ در پناه
است (آقابلی)

۸- سلطان محمود بن ملکشاه در حواشی آقای بلاغی مدان سلطان محمود
را به در این بقیه می نویسد .

۹- سلطان محمود بن ملکشاه سلجوقی در حواشی آقای بلاغی قبر سلطان محمود را
به در این بقیه می نویسد در تاریخ منظم ناصری فوت سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه را
در سال ۵۲۵ می نویسد پس از او داود بجای پدرشست و در حوادث سال ۵۴۷
فوت سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه را می نیکارده و مدان، پس از او ملکشاه برادر
زاده اش ولیعهد شد. لکن او را کشتند و برادرش سلطان محمد را بجای او قرار دادند.
۱۰- ملکشاه سلجوقی فرزند آلب ارسلان در سال ۵۴۷ متولد شده و در سال
۵۸۵ فوت شده بارشاهی صاحب قدرت بوده در زمان او دعوت حسن صباح شروع شده
و پیروان وی عده زیادی از بزرگان علماء و فقهاء و محدثین و امراء را کشتند .

۱۲- میرزا محمد مؤمن، حکیم و شاعر و ادیب و قاضی در سال ۹۲۳
بوده و دارای قبر کوچکی است (آقابلی) .

۱۳- مزید الملک در وقایع سال ۵۹۹ می نویسد که چون سلطان برکیارق
پس از شکست مجدد بر اصفهان مستولی شد مزید الملک و اگر گفته و بچرم خیانت های
ویراکت و در اصفهان دو پهلوی خواجه دفتش کرد و از جمله کاوهاش یکی
کشتن مادر برکیارق بود .

۱۴- خواجه نظام الملک طوسی وزیر ملکشاه سلجوقی از بزرگترین و
با کفایت تربیت وزراء سلاجقه بوده در زمان وی قدرت آنها بعد اعلی رسیده و
عمران و آبادی ولایات و وسط عدل و دادگوشش فراوان نموده در اغلب شهرها
مداوسی بنام نظامیه ساخت که مهمتر از همه در بغداد بود که نامدها بعد از سلاجقه
برقرار بوده و عده بسیاری از معارف دانشمندان و علماء در آنجا درس خوانده
و تدریس کرده اند . و قریب قدرت خواجه به اثنای درجه رسید و هر کدام از بزرگانش
مناصبی را اقبال کردند به اندیشان و موقوفه در او ملکشاه از وی سماعت
کردند و در آندرون نیز مرغان خان مادر سلطنت محمود آفات را توفیق نمود
تا بالاخره سلطان را از وی رانجاندند . خواجه در صریحه از بغداد باصفهان میامد
در ورود بدست باطنیان کشته شد (در سال ۵۸۵ به دست ابوطاهر اوانی) و جنازه اش

باصفهان نقل شده در مدرسه خودش مدفون گردید . در مرثیه اش گفته اند .
 كان الوزير نظام الملك لؤلؤة شريفة صاغها الرحمن من شرف
 ابدت فلم تعرف الايام قيمتها فردها غيرة منه الى الصدف
 تولد نظام الملك در سال ۴۰۸ هجری ، پدرش از دهاقین و روستایان طوس
 میبوده است پس از طی مدارج کمال اول بوزارت طفل بپیک رسیده و در زمان
 آلب ارسلان بخدمت ملکشاه وارد شده و زمانی که ملکشاه بسلطنت رسید بوزارت
 وی نایل گردید .

۸ - قبور متفرقه

غیر از آنچه تا کنون مذکور شده عده بسیاری از بزرگان علماء - شعراء
 و عرفاء در اصفهان و توابع متفرقات مدفون میباشند در اینجا اسامی آنها را
 با جمعی از احوالاتشان بر حسب حروف الفبائی مرتب نموده و ذکر می نمایم .

۱ - سید محمد ابراهیم بن سید محمد حسین از علماء و ادباء وفاتش ۲۷ رجب
 ۱۳۲۴ قمری نزدیک فاضلان .

۲ - سید ابراهیم بن سید سلماقت از علماء وفاتش شوال ۱۱۵۶ قمری
 در تکیه خوانساریها .

۳ - میرزا ابراهیم بن سید محمد صادق بن میرزا زین العابدین خوانساری
 برادر زاده مؤلف ووضات الجنات از علماء و فضلا و ائمه جماعت تولدش در
 ۱۸ رمضان ۱۲۶۹ و وفاتش در شب ۲۳ ع ۲ سال ۱۳۳۱ رویداده است قبرش
 در تکیه صاحب روضات داخل بقعه .

۴ - حاج شیخ ابوالحسن ابراهیم بن حاج شیخ صالح از علماء و ادباء
 وفاتش ۱۶ سال ۱۲۳۷ .

۵ - ملا محمد ابراهیم بن محمد مهدی مهشور بمقدس از فضلاء و مدرسین
 وفاتش ۲ سال ۱۲۸۹ قمری داخل بقعه فیض در تخت فولاد .

۶ - حافظ ابن مردویه نامش احمد بن موسی محدث اصفهانی است از بزرگان
 و مبارکین محدثین اهل سنت و جماعت میباشد وفاتش در سال ۳۵۲ هجری بوده
 قبرش در سده مارین میباشد و در آنجا به (بابا دمرده) معروفست .

۸ - ابن مسکویه نامش ابوعلی احمد بن محمد بن یعقوب بن مسکویه رازی

بوده از بزرگان حکماء و علماء و فضلاء و کتاب است، کتب چندی تألیف کرده است از آن جمله است: ۱ - آداب العرب و الفرس در اخلاق ۲ - ادب الدیبا و الدین ۳ - اقسام الحکمه ۴ - طهارة الامراق و اخلاق ۵ - کفای در خبر پوره ۶ - تجارب الامم. در سال ۴۲۰ یا ۴۲۱ وفات یافته است و در محله خواجو دفن گردیده مؤلف ووضات الجنات می نویسد قبرش در زمان ما معروفست، لکن در این زمان نه تنها قبری بنام وی معروف نیست بلکه محل آن نیز غیر مشهور است. عده اوراد و امامزاده باقر می دانند جمعی بر آنند که در باغ مقابل امامزاده باقر واقع است و برخی معتقدند که در باغات دست چپ خیابان چهار باغ خواجو وارسیده بمادی نیاصرم میباشد و آنچه دانشمند محترم آقای صدرهاشمی در مجله یادگار می نویسد که همین امامزاده باقر میباشد که در زمان ریاست آقا نجفی بدینصورت در آمده خالی از اعتبار میباشد. فاضل متنبع آقای معلم در کتاب مکمل الانهام در باره او گوید:

المقتدی لدى جميع العلماء عنی ابن مسکویه شیخ الحکماء
تألیفه النزهة ثم الجاودان وفاته تك قبره فسی اصفهان
۶ - آقا میرزا محمد ابراهیم از علماء و عرفاء بوده او تن در سال ۱۳۱۲

رویداده قبرش در صحن تکیه مادر شاهزاده واقع شده است (آقا نجفی).

۹ - میرزا ابوتراب اصفهانی ملقب بر رئیس الخطاطین از فضلاء نامی بوده پس از فوت استاد و مرادش میرعماد دازالمشق داشت شاه عباس گاهی بدارالمشق او میرفت در سن ۸۳ سالگی در سال ۱۰۷۲ وفات یافت و در جنب مسجد لنبان اصفهان در جوار مزار خواجه صابن الدین ترك که از عرفاء و الامقام و حکمای ذوی الاحترام و فضایل و درو علمای عصر بود مدفون گردید. (بلاغی).

۱۰ - میرزا ابوالحسن سلطان الاطباء بن میرزا محمد ملک الاطباء از اطباء معروف وفاتش ۵ شنبه ۵ رجب سال ۱۲۶۹ قبرش تکیه مادر شاهزاده.

۱۱ - میرزا ابوالحسن بن میرزا محمد مهدی اوری از فضلاء وفاتش در

۱۳۲۹ رویداده قبرش جنب فاضلان (آقا نجفی).

۱۲ - حاج ملا ابوطالب چهارسوقی از معارف و عاظر و اهل منبر اصفهان

بوده در ۱۳۳۹ وفات یافته و در قبرستان نعمت فولاد مدفون گردید (بلاغی)

۱۳ - میرزا ابوالقاسم ذهبی از عرفاء سلسله ذهبیه در مراجعت از تهران

به شیراز در مورچه خورت مریض در اوایل سال ۱۲۸۵ وفات یافت. جسدش در مقبره علمی بن سهل اصفهانی امانت گذاشته شد و پس از یکسال جنازه او را به فراسان نقل نموده و در ایوان طلای رضوی که از آثار ناصرالدین شاه است بخاک سپردند (بلاغی) راو غیر از ملا ابوالقاسم ذهبی مدفون در همین بقعه و مذکور در صفحه ۱۴۰ میباشد.

۱۴ - سید ابوالعلی احمد یزدی از عرفاء و فضلاء در ۱۲۷۸ متولد گردیده و در ۱۳۱۳ وفات یافته است در کتاب آئینه دانشوران گوید قبرش در تخت فولاد اصفهان میباشد.

۱۵ - میرسید احمد بن سید مرتضی حسینی شیرازی از فضلاء وفاتش ۱۱۲۶ قبرش در تکیه آقا رضی (آقا نجفی) .

۱۶ - حاج سید احمد انبایی از فضلاء و ائمه جماعت و از سادات بهشتی میباشد در ۱۳۶۳ وفات یافته در جنب مسجد مصلی مدفون گردید و بعد از جهت او تکیه بنا نمودند. مرد وارسته و زاهدی بود گاهی منبر میرفت و مردم را موعظه میفرمود.

۱۷ - حاج میرزا احمد نقیب از شعراء و ادباء تولدش سال ۱۲۳۸ و وفاتش در سال ۱۳۰۲ بوده مدفون اصفهان است (بلاغی) دانشمند محترم آقای معلم حبیب آبادی درباره او در مکمل الافهام فرماید.

الشاعر المؤید الادب الحاج میرزا احمد النقیب
قد ارقمن میلاده الضرورا وفی غشاء جاور القبورا

۱۸ - آقا سید اسدالله چهارسوقی بهشتی از علماء و فضلاء و ائمه جماعت و زهاد اصفهان بودند در ۲۰ شوال ۱۳۶۳ وفات یافته در تخت فولاد در جنب مرحوم حاج سید احمد انبایی مدفون گرده شد سنش قریب هشتاد سال.

۱۹ - حاج میرزا اسدالله پای قلمه ای اصفهانی از علمای گوشه نشین در ریاضیات و نجوم و همت مهارت داشته و مدرس فارسی همت بوده. وی اراد میرزا ابوالحسن پای قلمه ای میباشد که در حدود ۱۳۳۰ وادی وفات یافته است مرحوم حاج میرزا اسدالله در سال ۱۳۶۰ وفات یافت (بلاغی)

۲۰ - آقا محمد اسماعیل بن محمد جعفر بن ملا اسماعیل خواجویی از

از علماء و حضماء و ادباء و فاضلین در روز ۱۷۲۵ سال ۱۲۸۲ رویداده
ماوه تاریخ فوتش اینست.

حال کفایش بقاریخ وفاتش موبکو شد ز دیبا سوریستان جنان اسماعیل
قبرش نزدیک قبر جدش مرحوم خواجوی در تخت فولاد میباشد.

۲۱ - آقا میرسید اسماعیل مدرس حسینی خواتون آبادی المتوفی سنه
۱۱۱۶ و ایشان از مدرسین مسجد شاه عباس بوده اند (آقاجفی) در حکمت
و کلام و تفسیر و حدیث از میرزین بوده بسن ۸۵ سالگی وفات یافته است.

۲۲ - مور محمد اسماعیل بن المیرزا ابوالحسن بن المیر محمد اسماعیل بن المیر
ابوالحسن الحسینی که از علماء اصفهان بوده و در سنه ۱۲۶۳ وفات یافته است
قبرش در تکیه خواتون آبادیها و والد ماجدش میرزا ابوالحسن از علماء بوده
در قضیه نجم پاشا که والی بغداد بود و از طرف عثمانیها کربلا را قتل عام نمود
او شهید شده است (آقاجفی) مرحوم سید المراقبت مذکور در صفحات قبل از احفاد
اوست مرحوم سید المراقبت بن حاج میرزا مهدی بن حاجی میر مصوم بن حاج میرزا
محمد علی مور محمد اسماعیل مذکور رحمه الله علیه امین

۲۳ - میرزا محمد اسماعیل خلیفه سلطانی حسینی از علماء و فضلاء وفاتش در
سال ۱۳۳۴ رویداده قبرش در صحن تکیه میرزا ابوالعالی گرباسی و تخت
فولاد میباشد (آقاجفی).

۲۴ - میرزا اسماعیل خان مصلح السلطنه صدوری فرزند محمد ابراهیم خان
صدر اصفهانی مادرش عصمت الدوله دختر فتحعلشاه بوده در سال ۱۲۶۰ متولد
و در سال ۱۳۴۶ وفات یافته در تکیه ملک در تخت فولاد مدفون گردید. وی
تفنگچی باشی ظل السلطان حکمران اصفهان بوده کتابی بنام نجیر نامه از او
بطبع رسیده در آخر آن دو حدود سیصد و پنجاه بیت از اشعارش طبع شده مصلح
تخلص می نماید از اشعار اوست.

ای تونی دلبروای راحت جان بدر منیر ای که از رنگ رخم آگهی از سر ضعیف (بلاغی)
۲۵ - کمال الدین اسماعیل بن جمال الدین عبدالرزاق از بررکان شمراقتصیده

شرای اصفهان بوده شرح حالاتش را مفصلا در تذکره شرای اصفهان در جلد
اول نگاشته ام در سال ۶۲۵ بدست قشون مغول کشته شده است.

قبرش در خانه خودش در محله چهار باره اصفهان است که اکنون خانه در تصرف يك نفر یهودی است و در چند سال قبل خیابانی بنام او احداث نموده و مقبره او برای او ساختند لیکن استخوانها نقل شد از اشداد اوست .

دل خوشه و شرط جا نگهداری اینست اندر ره او کمیته هاری اینست با اینهمه من هیچ نمی‌آرم گفت شاید که مگر بنده نوازی اینست ۲۶ - حاج ملا اسماعیل نقه‌ای از فضلاء اواخر اصفهان بوده و در دستگاه آقایان مسجد شاه بود در ۱۳۵۰ وفات یافته قبرش در تکیه حاج محمد جعفر آباده داخل بقعه میباشد .

۲۷ - ملا محمد اشرف جبل عاملی از اولاد شیخ علی بن شیخ زین العابدین عاملی است (در امل‌الامل و دیگر کتب رجال نام شیخ زین‌الدین مذکور است) وی از معارف علماء و فضلاء بوده پس از مراجعت از مشهد مدتی در اصفهان سکونت نموده در سال ۱۱۳۵ وفات یافت قبرش در قریه ورنوسفادران از قراء سده ماروین اصفهان میباشد دارای تألیفاتی بوده که عروه‌المقون در تفسیر آیة الکرسی آن در اصفهان بطبع رسیده و شرح حال ایشان مأخوذ از آنجا است . فامیل اشرفی که از آنجمله است واعظ دانشمند آقای حاج شیخ مهدی اشرفی از احفاد او است :

۲۸ - میرزا اشرف نصر آبادی فرزند میرزا یوسف نصر آبادی جرقویه‌ای از شعراء بوده در سال ۱۳۳۹ وفات یافته قبرش در تخت فولاد نزدیک قبر خواجوی میباشد (آقای نجفی)

۲۹ - آقا سلطان دختر طه‌اسب قلی بیگ پدر از امراء صفویه بوده و دخترش از زوایا عالمه و فاضله و خیره بوده است قبرش در بقعه علی بن سهل در طوقچی .

۳۰ - امامی هروی - از شعراء نامش عبدالله بن محمد بوده از معارف شعراء قرن هفتم هجری است در سال ۶۷۶ یا ۶۸۰ در اصفهان وفات یافته است از اشعار اوست .

ترك من پوشد ز آتش بر نیان بر روی آب

ماه من بنده ز سنبل سایبان بر آفتاب

۳۱ - امینای بزدی مشهور بدقاق از مقدمات علمی بهره داشته و در فنون شعر از تاریخ و لغز و قطعه و معما و صنایع و بدایع دیگر ترقی باعلی مراتب نموده از ابنت رو پسر خود را ابوالادب نام گذاشته (اگر این الادب می گفت مناسبتر بود. مهدوی) مشنوی در وزارت نانی خلیفه سلطان گفته که هر مصرع آفت تاریخی است چند سال قبل از تدوین تذکره نمر آبادی فوت شده مدفنش در اصفهان بیرون در جنوب غربی تکیه میر نزدیک قبر درویش عبدالعزیز خطاط میباشد از اشعار اوست :

از پستی دیوار در کاشانه برگوشه نشین متازای فرانه
از تیره های او حذر کن ز نهار بر زور بود کمان کوه خانه

(بلاغی)

در صفحه ۶۴ عده ای از باباها و پیران اصفهان را نام بردیم اینک نیز چند نفر دیگر را متذکر میشویم از آن جمله است :

الف - بابا شیخ احمد از عرفاء مزارش در سهرو فیروزان لنجان اصفهان (بلاغی)
ب - بابا باب الله از عرفاء قبرش نزدیک مقبره ساروتقی در جهانباره (بلاغی)
ج - بابا چورا از عرفاء بقایای مقبره اش در کنار جاده شهر معاذی همارت کارلنک رو به شاه میر حمزه دست راست قرار گرفته و خود امامی میکنند (بلاغی).

د - بابا سنگی بشت مسجد جامع و قوجه نیز بنام او معروفست.

ه - بابا قلندر از اعالی قم بوده و لوائی تخلص می نموده گویند شاه عباس بابامی تصکیه حیدر واقع در چهار باغ اصفهان را بدو تفویض نموده و هم در آنجا وفات یافته است. از اشعار اوست

لوامی نیست شاد از وصل امروز چو هجران خواهدش آزرده فردا
چه باشد حال بیماری که امروز یقین داند که خواهد مرد فردا (بلاغی)
و - بابا محمد علی اصفهانی بصحبت حکیم شقای رسیده در قیصریه اصفهان شال فروشی مهنوده در اصفهان وفات یافته از اشعار اوست

بیاض کردش فواره ماه ز غیب داشت یوسف بر سر چاه (بلاغی)

ز - بابا عبدالله از عرفاء قبرش در خوزان قریه سده مار بین اصفهان.

ح - بابا یحیی از عرفاء و فضلاء بوده در سال ۱۱۵۳ وفات یافته قبرش در

در تکیه با بار فن الدین در تخت فولاد میباشد. (آقا نجفی)

ط - پیر حاجات از عرفاء قبرش در قریه دیر بچه از بلوک لنجان اصفهان.

ث - پیر برنده در حدود مسجد امکی و حمام آن چند کوزه که رد شوند بمقبره او میرسند که اکنون مردی بنام عبدالرحیم صحت آرا تصرف نموده و تا کنون قبر بصورت خود باقی است. وی از عرفا و پیران قرن هشتم هجری بوده است گویند در هوا پرواز می نموده و بهمین جهت به پیر برنده مشهور شده است (بلاغی)

۳۲ - آقا سید محمد باقر حسینی خواتون آبادی که از علماء و امام مسجد جدید عباسی بوده وفاتش در سال ۱۱۹۳ بوده قبرش دو آنگه آقا رضى است (آقا نجفی)

۳۳ - ملا محمد باقر بن ملا محمد مهدی قمی از علماء و فقهائى بوده در سال ۱۳۱۶ وفات یافته است قبرش مجاور بقعه ایض در تخت فولاد (آقا نجفی)

۳۴ - ملا محمد باقر قمی از علماء وفاتش ذی القعدة ۱۲۹۶ هجری قبرش تخت فولاد.

۳۵ - سلطان بخت آغا - در صفحه ۱۷۸ ذکرى از او شد برای روشن شدن مطلب ذیلامطالعی را که دانشمند معتمد آقای بلاغی تحقیق فرموده اند نقل مینمایم: اختلافی در مدفن چنین زنی نیست که در زیر درمناوهد و دشت دفن شده ولی مطلبی که هست اینست که مرحوم حاج میر سید علی جناب صاحب کتاب الاصفهان سید جلال الدین تهرانی منجم صاحب سالنامه و جابری انصاری صاحب تاریخ اصفهان وری او را دختر دینار و آل مظفر و وفاتش واد و سال ۷۵۳ مهنداند.

نهایت اینکه جناب نام او را آغا سلطان دختر کبک خسرو و نه پوره امیر مبارز الدین محمد از آل مظفر می نویسند و یکی از کتیبه های مسجد جامع اصفهان و سردر کوچک ساوجبیان را از آغا سلطان میداند و تاریخ سر در مزبور سال ۷۶۰ است و بلافاصله در تعبیر او را سلطان آغا دختر امیر خسرو شاه معرفی میکنند. و سید جلال الدین گرچه بیان مرحوم جناب را تأیید کرده ولی نام او را سلطان بخت آغا مینویسد. و انصاری او را خان سلطان دختر کبک خسرو اینجو زن شاه محمود پسر مبارز الدین مینویسد و در صفحه دیگر او را خان سلطان بخت آغا معرفی کرده و میگوید شوهرش شاه محمود درمستی او را کشت و در این محل دفن کرد و چون بهار شیفته جمال و کمال این زن بود پس از کشته شدنش تازه

بود بهر رو که از و غم و اندوه میگذرانید .

نکارتند گویند (مراد آقای بلاغی است) اولاً بر سنک سماقی که روی قبر موجود است چنین نوشته (هذه الصخرة المقدسة انشاها الخاتون العظمى سلطان بخت آغا ائنه الامير خسرو شاه ادام الله ثوابها لنفسها بعد وفاتها في رمضان سنة ثلث و خمسين و ستمائة) این سنک را خاتون بزرگ سلطان بخت آغا دختر امیر خسرو شاه در رمضان سال ۶۵۳ برای بعد از مرگ خود تهیه کرده و خوا تونیک او را پاینده بداده و اینا این اختلاف سلطان آغا و آغا سلطان و خان سلطان بخت آغا و امیر خسرو شاه و کیه خسرو و مزید بر همه آشکار تر بودن تاوینخ (ستمائة) در روی سنک از (سبماه) واستیماء با اینکه زن جوانی سنک قبر برای خود درست کنند و بخصوص که معشوقه وزن شاهی عیاشی برباشد و عادت جاری است که قبر درست کردن و غیره کار زنان و مردان سالنند است ما را مظنون میسازد که مدفون در این محل از غزلویان و دختر خسرو ملک بن خسرو شاه و دختر خواهر خسرو شاه (متوفی در سال ۵۵۵) باشد و علیهذا این خاتون در تاریخ ۶۵۳ که سنک را تهیه کرده ۹۸ سال یا زیاده تر داشته است .

۳۶- بدانیک - در تذکره نصر آبادی است که وی از ایل شاملوست جوان خوش طبع و صاحب گهالی بوده نسیم تخلص می نموده در جوانی وفات یافته در مزار بابا و کن الدین (تخت فولاد) مدفون گردیده از اشعار اوست .

خوشی فوض ها دارد سخن پرداز میداند

نخستین اینکه صاکت هیچکس ملزم نمیگردد

۳۷- بدیع الزمان - میرزا بدیع الزمان از سادات محال خراسان نسیم برید بن علی بن الحسین (ع) منتهی میگردید منجم باشی آقامحمد خان قاجار سرسلسله قاجاریه بوده از خراسان قطع حلقه نموده در اصفهان متوطن و عاقبت دوبیکی تکاهای تخت فولاد مدفون شد . (بلاغی) وی پدر مرحوم میرزا محمد منجم مذکور در صفحه ۳۴ میباشد

۳۸- بدیع الزمان فرزند میرزا طاهر نصر آبادی مؤلف تذکره نصر آبادی . گرچه در هیچ جا نامی از مدفن او نیست لکن بر حسب قرائن و امارات باید در قریه نصر آباد موله شوره و مدفن آباء و اجدادی خودش مدفون باشد . از اشعار اوست :

روشن طمیر را بهر احتیاج نیست سرچشمه بهر آب گهر احتیاج نیست
موی سفید را ممکن آلوده حنا غیر صباغ را بشکر احتیاج نیست
همدست بی دراست به قدرت ترا این دست را بدست دگر احتیاج نیست
مقبره نصر آباد - درقره نصر آباد ماربین اصفهان مقبره است معروف
به مقبره میرزا احسان که در آن قبر میرزا طاهر نصر آبادی مؤلف تذکره نصر آبادی و

سر در مدرسه و خانقاه نصر آباد
به وراثت و احفادش میباشد. قبر میرزا طاهر هنوز برقرار است لکن سایر قبور
و آثار آن از این رفته و گویا سنگهای آنرا از روی عدم اطلاع وجهالت جهت
تعمیرات بلی که در آن نزدیکی است بکار برده اند

در مجاورت این مقبره مدرسه است که از آثار قدیم اصفهان بشمار میرود و از آثار خواجه صدرالدین علی، جداعلای میرزا طاهر میباشد که در زمان سلطان محمد گورگانت حاکم اصفهان بوده و مدرسه را جنب خانقاه شیخ ابوالقاسم عارف نصرآبادی ساخته است. آثار سردر و خانقاه هنوز برقرار است و اگر توجهی بدانها نشود از بین خواهند رفت.

شیخ ابوالقاسم نصرآبادی از بزرگانت و معاریف عرفاء و صوفیه بوده گویند وی خلیفه شیخ شبلی بغدادی بوده و خانقاه چنانچه از کاشیهایش مستفاد میشود در سال ۸۵۴ بوسیله صدرالدین علی طیب ساخته شده است دارای دایره‌های ممتازی بوده که قسمتی از آن از بین رفته است و آنچه باقی مانده از بهترین یادگارهای قرن نهم هجری بشمار میرود.

دو طرائف الحقایق گوید: وزیر از کسانیکه اذیت و استکبری و ارشاد از شبلی داشته شیخ ابوالقاسم ابراهیم بن محمد بن محمود نصرآبادی است از نصرآباد خراسانست در پیشاپور بوده و بمکه میجاور شد و در سنه ۳۷۲ و در همانجا بر حمت حق پیوست، درگزید سنه ۳۶۷ نوشته.

باید نظر گرفتن این قسمت و آنکه تاریخ ساختمان خانقاه ۸۵۵ است گوئیم این شیخ ابوالقاسم نصرآبادی غیر از مرید خلیفه شبلی است و یکی دیگر از عرفا است که فعلا بیشتر از بین از حالاتش معلوم نیست. میرزا طاهر نصرآبادی بواسطه نوشتن تذکره خود خدمتی شایان باو بیات و تاریخ ایرات در زمان صفویه نموده و مطابق آنچه در مجله ارمنان و مقدمه دیوانش نوشته شده است در سال ۱۰۲۷ هجری متولد شده و در سال ۱۰۸۳ تذکره خود را شروع نموده و شاید تا اواخر قرن یازدهم نیز زنده بوده است از اشعار اوست:

ای ز تو گل تازه و تر شاخسار	حمد تو گوید همه بر شاخسار
مهر و ماه از بر تو تو با چراغ	از تو چه فردوس و چه صحرا، چه باغ
خاطرش از یاد تو آن کوتهی است	در تنش از رشته جان کو تهیست
از ره بر شور تو پاینده است	آدمی از نور تو تابنده است
و ر قدم از راه تو بر سکا شست	مزرع دل دانه شر کاشتست
روزی نوروزی سی روزی است	کیست گر آن فالده بی روزی است

عالم از آوازه او با کرم بر شد و از غفلت خود ماکرم
جهت اطلاع بیشتری از حالات میرزا طاهر و فامیلش باید بزرگوار
نصر آبادی رجوع شود .

۳۹- بنگانی - مرحوم آقا شیخ غلامعلی بنگانی از شعراء معاصر اصفهان بود
عمر معقوله نموده در اصفهان در محله نیم آورد ساکن بود و گاهی منیر معرفت، در
ع ۱ سال ۱۲۸۰ قمری متولد گردیده و در ۳ رمضان سال ۱۳۶۷ وفات یافت
قبرش نزدیک ناضلان در محله فولاد از اشعار اوست :

دور و جزا ز قدرت لم یزلی بر اهل قبور چو فت رسد صورت جلی
خواهند چو از قبور خود برخیزند گویند علی علی غلامان ملی

۴۰- سید بهاء الدین محمد بن میر محمد باقر مختاری اصرحی از معارف
علماء اواخر صفویه بود در ۱۱۳۰ واندی در اصفهان وفات یافته است و در تخت
فولاد مدفون گردیده کتب چندی تالیف نموده است [از آن جمله است ۱- رساله در احوال
۲- ذواهر الجواهر در نوادر ۳- حاشیه بر اشعار و نظایر سبوطی ۴- حاشیه
بر ریاض المسائل ۵- شرح هدایة الهدایه شیخ حر عاملی ۶- شرح فوائد الصمدیه
شیخ بهائی ۷- شرح زیارت جامعه کبیره و غیره .

اولادش اکنون در اصفهان در محله تل و اسکان ساکن میباشند

۴۱- میرزا بیک موسوی فندرسکی از اجملة علماء و نواده مورابوالقاسم
فندرسکی قبرش در جنب آن بزرگوار (آقا نجفی)

۴۲- حاجی میرزا محمد تقی اوری از فامیل نوریهای اصفهان میباشد
از فضلا و مجربین می باشد ابن سیرین زمان خود بوده در سال ۱۳۲۹ وفات یافته در پشت
بقعه بابا و حسن الدین دوری ایوان مدفون گردید وی پدر واعظه الشیخ آقای
آقامیرزا محمد آقا اوری می باشد .

از تمبیر های او حکایات زیادی نقل میکنند از آن جمله گویند قبل از
کشته شدن ناصرالدین شاه کسی خواب دید که شاه بالباس بسیار قشک و عمامه
است به حاجی گفتند ایشان گفته بود شاه کشته میشود پس از آنکه او را کشته ملت این
تمبیر را از او خواستند ایشان گفته بود حدیث معروف من خرج من زبانه قدر
دلایل این تمبیر بود . رحمه الله علیه .

۴۳- میرزا محمد تقی بن المیرزا سید محمد از علماء و فامیلش در سال

۱۱۲۸ بوده قبرش در تکه خرابه جنب تکه میرزا رفیعا در تحت اولاد
(آقا نجفی)

۴۴ - سید محمد جعفر بن سید عبدالعزیز نایب الصداده ممالک معروسه بن
محمد صادق بن سید عبدالعزیز بن محمد باقر بن امیر اسماعیل حسینی خاوند
آبادی عالم عامل و نایب الصداده ممالک معروسه ایران بوده قبرش در جنب قبر
جدش سید عبدالعزیز در جنب تکه آقا حسین خوانساری (آقا نجفی).

۴۵ - میرزا جعفر بن میرزا محمد باقر بن میرزا محمد حسین بن میرزا بدیع
الزمان که در خدمت تذهیب استاد شد در سن ۲۸ سالگی در اصفهان بلا عیب
در گذشت (بلاغی)

۴۶ - حاج سید محمد جعفر خراسانی از اعقاب حاج سید یوسف خراسانی
از علماء و فضلاء و فائش ۱۳۳۲ قبرش جنب فاضلان (آقا نجفی)

۴۷ - میرزا جعفر شیخ الاسلام، در حواشی مرحوم صدیقین است که قبری
که دو قبرستان جنب مسجد حکیم است و فعلا محصور میباشد از مرحوم میرزا جعفر
شیخ الاسلام از احفاد معق سبزواری میباشد .

۴۸ - آقا جلال الدین چهار سوتی فرزند مرحوم آقا میرزا مسیح از علماء
و فضلاء اصفهان و فائش در ره ضاقت ۱۳۶۲ رویداد قبرش داخل بقعه و ارف
روضات الجنات در تخت فولاد .

۴۹ - چهار اکبر نامش سید علی بن حاجی سید جعفر خراسانی سابق الذکر
میباشد از آزادخواهان صدر مشروطیت بوده و روزنامه پناهم جهاد احکیر دو
اصفهان مینوشت در ۱۹ ج ۱ سال ۱۳۶۵ در اصفهان وفات یافت در جنب فاضلان
مدفن گردید .

۵۰ - آقا شیخ حبیب الله نائینی پسر ملا ابراهیم از فضلاء در سال ۱۳۴۸ وفات
یافت قبرش در تکه ملک در تحت فولاد (آقا نجفی)

۵۱ - حاج ملا حبیب و اهظ اصفهانی از میرزین و عاظ و فائش در سال ۱۳۳۲
رویداده مدفنش در تخت فولاد (بلاغی)

۵۲ - میرزا حسین حکیم فقیه و فائش در سال ۱۰۰۴ رویداده قبرش نزدیک
مسجد مصطفی در تخت فولاد (آقا نجفی)

۵۳ - شیخ حسن دشتکی از ادباء اصفهان و فضلاء کم نظیر دوره درس

مرحوم آقا سید محمد باقر درجه ای و اشعیده و فهیده بود نگارنده ادبیات خود را از ساختن استاد نیرو بخشیده وفاتش در سال ۱۳۴۴ هجری قمری در تحت فولاد کناره راه سابق شهر از نزدیک تکیه آبادی است (بلاغی)

عده بسیاری از علماء و فضلاء اواخر اصفهان از شاگردان محضر مرحوم درجه ای می باشند از آن جمله است : ۱- مرحوم آقا سید حسین رجائی بن آقا سید محمود معروف به آقا حسین بلند از بزرگین شاگردان وی بوده امید ترقیهای بسیار در باره او میرفت در سن جوانی در کرمانشاه در سال ۱۳۴۸ وفات یافت ۲- مرحوم حاج ملا نصرالله بن حاج ملا اسماعیل حبیب آبادی در غره رمضان ۱۲۸۳ م قمری شده و در ذی الحجه سال ۱۳۳۵ در مشهد مقدس وفات یافت ۳- حضرت آیت الله العظمی آقای حاج آقا حسین بروجرودی متع الله المسلمین بطول بقا ۴- آقای آقا سید محمد رضا خراسانی رئیس حوزه علمیه اصفهان ۵- آقای میرزا جلال الدین همای استاد دانشگاه و ایشان دوباره آن مرحوم کتابی تألیف نموده است .

۵۴- ملا حسن ریزی از علماء وفاتش شب عاشورا سال ۱۲۹۹ قمری در در تکیه آبادی داخل بقعه .

۵۵- آخوند ملا حسن شهرستانی در سال ۱۰۹۴ وفات یافته از علماء و فقهاء و عرفاء بوده است قبرش داخل تکیه صاحب روضات (آقا نجفی)

۵۶- نواب محمد حسن مهرزاد فرزند میرزا محمد ابراهیم صدر و متولی غراسان از امراء شاه سلطان حسین صفوی بوده و از علماء و اشراف بوده است وفاتش در ۱۵ رمضان سال ۱۲۳۲ می باشد قبرش در نزدیک قبر خواجوی در تحت فولاد (آقا نجفی) .

۵۷- سید حسامی فرزند سید محمد موسوی از فضلاء و اتقاء و مصنفین در علم اصول فقه و حدیث و کلام است از شاگردان مرحوم شیخ زین العابدین مازندرانی و شیخ ابوالقاسم صاحب تقریرات درس مرحوم شیخ مرتضی انصاری بوده در سال ۱۳۲۴ سن هشتاد سالگی وفات یافته مدفنش در بقعه امامزاده سید ابراهیم معروف بدر بسید واقع در قریه فروشان سه مایه اصفهان میباشد . ابن بقعه از ساختمان های قدیمی است و نسب امامزاده علی المشهور بحضرت موسی بن جعفر (ع) میرسد و در جنب او عده از بزرگان و صلحاء مدفونند (بلاغی)

۵۸- سید حسین از علماء وفاتش ۲۰ ذی الحجه سال ۱۲۳۵ قمری در نزدیک

بقعه فیض علیشاه در نیمه فولاد سنگی راست بالای سر اوست دارای القاب
شامخه میباشد .

۵۹- میرزا حسین رفیق شیرازی از فضلا و شعراء بوده در یکشنبه ۲۰ رجب سال
۱۳۵۱ وفات یافته است .

۶۰- ملا حسین ربی از علماء وفاتش ۱۲۹۱ قمری بوده قبرش در تخت
فولاد (آقا نجفی)

۶۱- آقا میرزا محمد حسین شهرستانی از علماء و فضلا فرزاده مرحوم
آخوند ملا حسن شهرستانی سابق الذکر قبرش در تکیه صاحب روغات (آقا نجفی)
۶۲- میرزا محمد حسین از اعقاب مرحوم ملا علی اکبر از ای
از علماء بوده وفاتش دو سال ۱۳۰۳ رویداده قبرش در مجاور قبر جدش در
نیمه فولاد (آقا نجفی)

۶۳- میر محمد حسین بن میر محمد حسین از علماء وفاتش صفر ۱۲۷۳ بوده
قبرش در مجاور قبر فاضل هندی میباشد .

۶۴- میر محمد حسین بن میر علینقی حسینی از سادات کتایب فروش در
سال ۱۳۴۱ وفات یافته از علماء و فضلا بوده قبرش در جنب بقعه کتایب فروشها
در تخت اولاد (آقا نجفی) .

۶۵- حاج میرزا محمد حسین در باب امامی از وعاظ و شعرائ اصفهان
وفاتش در ماه شعبان ۱۳۴۷ (بلاغی) ایشان از وعاظ معروف اصفهان بودند
و اغلب الحان و آوازها را در ذلالت استادی میخواند وی برادر وعاظ و محدث دانشمند
آقای آقا سید محمود بن سید عبدالملک موسوی در باب امامی معاصر میباشد که
از محترمین اهل منبر اصفهان میباشد و در نقل احادیث حدیثی امامت را بکار برده
قریب نود سال از سن ایشان میگذرد از آثارش کتابی بنام ثمرات الحیوة در
مواظع بطبع رسیده است .

۶۶- محمد حسین فرزند ملک احمد و متخلص به (ناقب) عموی تاج الشعراء
غزلش قاضی عسکری مدقش در شهر سمنانی است ماه تاریخ وفاتش این است :
(شهابی سوز بر باد ناقب) (بلاغی) وی جد فاضل ملک احمدی ساکن
در پای قلعه اصفهان میباشد .

۶۷ - محمدحسین عتقا ملقب به ملك الشعراء فرزند رضا الميخانه‌ای شیرازی قدس سره است از اساتید شعراء و ادباء اصفهان بوده و لباس مشایخ طریقت دربرداشته و در تصوف به پیروی پدر وارد شده بود سالها منزلش انجمن شعراء اصفهان بوده خط شکسته نستعلیق را شیرین می‌نوشت عذرش به پنجاه سال رسیده در ماه جمادی الثانی سال ۱۳۰۵ بدرود زندگی گفت و در حجره مخصوصی به بلوی اطاق آرامگاه حقه نقلیغات ایلخانی در تکیه میرفندرسکی بخاک سپرده شد از اشعار اوست :

بر چلبای سرفراز تو تا دست زدم پای بر عالم و بر هر چه دگر هست زدم
مطلع شعر بلند است بحکمت عتقا دم به مدحش بچون شاعری هست زدم
(بلاغی)

۶۸ - میرزا محمدحسین بن میرزا مرتضی سر رشته دار از عرفاء وفاتش شرب رب سال ۱۳۲۰ قمری بیرون بقعه فیض در تخت فولاد اصفهان .
۶۹ - میرزا حسینعلی الماسی بن میرزا ابوطالب الماسی از احفاد مجلسی از علماء و فضلاء وفاتش در سال ۱۲۲۷ قمری در صحن تکیه آقا حسین خوانساری و در تخت فولاد اصفهان (آقا نجفی)

۷۰ - ملا خلیل شریف معروف بحکیم که از حکماء و عرفاء بوده و در سنه ۱۲۸۶ فوت شده قبرش نزدیک قبر خواجویی در تخت فولاد (آقا نجفی)
۷۱ - شیخ خلیل الله طالقانی از افاضل روزگار و از عرفای والا مقداد است. از سن پنجاه در اصفهان زاویه اشین شد و سی سال با ازواج گذرانید شیخ محمدعلی حریزین مدت سه سال در خدمت ایشان تزکیه نفس میکرده و انخلص حریزین از زبان کبریا شیخ است. تألیفات چندی دارد وفاتش در حدود سال ۱۱۱۴ از اشعار اوست :

ای شوخ بیا دودل درویش اشون ای کان ملک بر جگر ریش نشون
دو چهار درویشم گامستان شده است یکدم بکنار کشته خویش نشون
مدفنش در بقعه علی بن سهل اصفهانی است (بلاغی)

در و باض العارین گوید حکمه مفتاد جلد کتاب بر طلبه علوم وقف کرده و رساله زاد السبیل در آداب سلوک و رساله دو علم مناظر و مرایا نوشته و متن

کافیه این صاحب را بفارسی منظوم ساخته است .

۷۲ - دانش ساروی - نامش ملاعلی در اول دانش تخلص می نموده و بعدها جاوید. وفاتش در سال ۱۰۷۰ رویداده قبرش در تخت فولاد در تکیه باهار کن الدین در بقعه محمدیك است . (بلاغی)

۷۳ - رجاء زفره می از شعراء بود در ۲۷ ماه محرم سال ۱۳۶۱ در زفره وفات یافت و در قبرستان آجا مدفون شد (بلاغی)

نامش محمدعلی بن حسن در سال ۱۲۸۱ متولد شده و چون در گوهر کی مبتلا به آبله شده بود دست راستش خشکیده و بدون حرکت بود و دست چپش نیز اندکی حرکت می نمود با وجود این مرحوم میرزا رجاء در کسب علوم و تضاعف راجها برده در ریاضیات قدیم و قواعد رمل و علوم ادب از عروض و قافیه و غیره سرآمد امثال و اقران خود گردید کتب چندی تألیف فرموده است از آن جمله است : ۱ - دبستان الشعراء در عروض و قافیه ۲ - رگازالدهوات در سرائر مرهمات ۳ - تجوید قرآن ۴ - دیوان اشعار ۵ - همان الحساب دو نظم خلاصه الحساب ۶ - قواعد الرمل ۷ - قواعد النجوم ۸ - گلستان الالباء دو مسمی ۹ - منتخب المقدمات در صرف و نحو ۱۰ - مختصر الفقه و غیره از اشعار اوست :

ای دلانصل و بیع است و یار من و تو دقل حیران شده بالمره ز کار من و تو
چشم انجم نگرانست بکار من و تو اور خورشید مگرد ز بهار من و تو
ای رجا تا که زنی چشم بهم میگذرد عمر و آثار نماید ز بهار من و تو

وفاتش در عصر روز شنبه ۲۸ محرم الحرام واقع شده . دو پسر داشت :
اول میرزا عبدالرزاق اخضر در ۲۷ ع ۱۳۳۰ متولد شده کتاب حسن النظر در اشعار اخضر و کتاب فصول اویمه در تاریخ زفره و میراث الحساب در نظم کتاب حساب علیخات از تألیفات اوست : دوم مرحوم اختر زفره می .

۷۴ - شیخ رجب برسی - حافظ شیخ رضی الدین رجب بن محمد بن رجب فقه محدث و ادیب شاعر صوفی از بزرگان معدن شیعیه در قرن اتم هجری بوده درباره حضرات ائمه معصومین علیهم السلام غلوی داشته کتب چندی تألیف نموده از آن جمله است : ۱ - اسرار الائمة ۲ - الالین ۳ - نشاء القو حید ۴ - تفسیر

سورة اخلاص ه - الدر الثمين در شرح و تفسیر پنججاه آیه از قرآن که در شأن حضرت -
امیر علیه السلام نازل شده است ۶ - اوابع انوار التمجید ۷ - مشارق الانوار که
معروفترین کتب او می باشد ۸ - مشارق الامان و غیره وفاتش در سال ۸۱۱
قبرش در اردستان در وسط باغی واقع شده است . رحمة الله علیه . در هدیة الاحباب
قمی و ریحانة الادب تبریزی این اشعار را از او نقل می نمایند :

فرضی و فلفلی و حدیثی التم	و کل کلی منکم و عنکم
خیا لکم اصب لم یلی ابدی	و حبکم فی خاطری مخیم
و انتم عند الصلوة قبلتی	اذا وقت نحو کم ایمن
یا قادی و سادتی اعتابکم	بعین عینی لثرا ها انتم
وقفاً علی حدیثکم و مدحکم	جملت عمری لاقبلوه و ارحموا
منوا علی الحافظ من فضلكم	و استنقذوه فی غد و الفموا

مخفی اما آنکه قبور بسیاری از علماء و فضلاء و عرفاء و شعراء از مقدمین
و متأخرین در اردستان و اوابع واقع گردیده است که در این کتاب نقل آنها
مورد ندارد و تنها بجهت تبیین و تبرک نام حافظ برسی را مذکور داشتیم .

۷۵ - مولانا رحیمعلی تبریزی از علماء و اواخر صفویه بوده در مدرسه
شیخ لطف الله تدریس می نموده و در معمله شمس آباد سکونت داشته در سال ۱۰۸۰
وفات یافته و در اصفهان مدفون گردیده میرزا طاهر نصر آبادی در تاریخ
وفاتش گوید :

شهر تقوی و علم و دانش را	کرد ملا رحیمعلی خالی
گاهی شمر می گفته و واحد تخلص می نموده است .	از اشعار اوست :
ای آنکه برای تست وای همه کس	وای آنکه او می مرا بجای همه کس
در پای تو او فتاده ام دستم گیر	کوتاه کن از میانه پای همه کس

۷۶ - میرزا دستم بن عمر شیخ بن امیر تیمور از طرف شاهرخ حکومت
اصفهان را داشته در سال ۸۳۶ در اصفهان از دنیا رفته و در همانجا دفن
شده است (بلاغی) در تاریخ اصفهان وری فوت میرزا دستم را در سال ۸۲۴ مینویسد .
۷۷ - میرزا محمد رضا امامی خاتون آبادی صاحب کتاب معروف جنات الخلود
قبرش در تخت فولاد بالاسر قبر میر معصوم در پشت بقعه آقا محمد بنید آبادی (آقا اچقی)

۷۸ - آقا محمد رضا پسر آقا علی نقی اصفهانی عالم محدث عارف در سنه ۱۲۷۹ وفات یافته قبرش در خارج تکیه مادر شاهزاده (آقا نجفی)

۷۹ - شیخ نجیب الدین رضا از بزرگان عرفاء و مشاهیر صوفیه بوده ارادت خدمت شیخ محمد علی مؤذن خراسانی داشته. از اقطاب سلسله ذهبیه است مثنوی سبع المثانی و خلاصه الحقایق و دیوان اشعار و اورالهدایه و دستور سلیمان از آثار اوست گاهی رضا و زمانی جوهری و نجیب الدین مجلس میفرموده و در ریاض العارفین بنام زرگر اصفهانی معنون میباشد. در سال ۱۰۸۰ هجری وفات یافته دو نخت فولاد مدفون گردیده لکن متأسفانه آثار قبرش ظاهر نیست از اشعار اوست :

نکته وجهت وجهی خالی از اسرار نیست چشم حق بین باز کن تا اینجا بجز ویدار نیست
۸ - رضی غزوی. نامش شیخ رضی الدین علی لالا فرزند شیخ سعید بن عبد الجلیل لالای غزوی است. گویند شیخ سعید پسر شاهزاده حکیم سنائی غزوی بوده است. شیخ علی لالا از مریدان شیخ نجم الدین کبری است و خود از مشایخ کبار و عرفای عالیقدر است گویند از یکصد و شصت و چهار شیخ خرقه داشته است در سال ۶۴۳ در حوالی اصفهان وفات یافته و گویند قبرش بگنبد لالا مشهور است از اشعار اوست :

عشق ارچه بسی خون جگرها دهدت میخور چو صدف که هم کهرها دهدت
هر چند که بار عشق باری است عظیم چون شاخ بکش بار که برها دهدت
۸۱ - سید روح الله موسوی فندرسکی از اعیان میر فندرسکی قبرش در جنب قبر جدش در محله اولاد (آقا نجفی)

۸۲ - زینب نساء بیگم دختر شاه اسماعیل وفاتش در ۱۸ ماه شعبان سال ۱۱۹۶ بوده مدفون در حرم امامزاده اسماعیل و سنک مرمری بر قبرش منصوب است (بلاغی)

۸۳ - آقا زین العابدین خطاط اصفهانی. از خطاطان نسخ که در نوشتن حکمرامت میکرده. از مفاخر عصر ناصرالدین شاه میباشد به اشرف الکتاب شهرت داشته قریب یکصد سال عمر کرده در نهم شعبان ۱۲۹۶ در اصفهان فوت شده است (بلاغی)

۸۴ - میرزا بن العابدین بن آقا میر سید علی بن آقا میر محمد باقر بن امیر اسما عول (امام جماعت و واعظ مسجد شاه اصفهان) بن میر ابوصالح بن میر عبدالرزاق بن سید محمد بن سید ابوالعالی سبزواری بن سید محمد بن سید علیرضا بن سید ابوالفتح محمد (سید ابوالفتح نقیب استانه حضرت شاه ولایت علیه السلام بوده است) میرزا بن العابدین مزبور بسهاو با فضل و خوش معاوړه و نیک معطر بوده از طرف برادر خود میر سید علی بجهت ریاست روضائی بلوک کرون که از توابع اصفهان است تعیین شده و تا آخر عمر در آنجا و گاهی برای دیدن ارحام بشهر می آمده در حدود سال ۱۳۰۰ در همانجا وفات یافته و مدفون گردیده و اکنون اعقابش در آنجا مدفونند (بلاغی)

۸۵ - ملا زین العابدین بن سید خوانساری از علماء و فضلاء بوده در ۴ ذی القعدة سال ۱۲۸۸ وفات یافته قبرش جنب فاضلان.

۸۶ - سار و تقی - وزیر معروف و مقبول عهد صفویه قبرش در جوار مسجدش در محله جویبار اصفهان. (بلاغی)

تبصره - جوی بار و گاو خویی و مسیر آب دو مسجد جامع عتیق که در دوره نفوذ یکی از متنفذین مطموس کرده اند همگی حکایت دارد که این محلات آب جاری از زائیده رود داشته و اهالی استفاده میکردند و لیکن اکنون جر آب چاه که در تمام محلات شهر نظیر دارد آبی دیگر وجود ندارد. بنابراین استعمال لفظ (جهان باره) برای محله مزبور از غلطهاست که بهمهال اصلاحات دادر کرده اند (بلاغی)

۸۷ - خواجه سید از مزارات قدیمی اصفهانست که گند مطروبه آن در قبرستان شاه میر حمزه با آنهمه واردات باز هم در برابر حوادث خود دما می میکند و در جوارش اطفال قوتال بازی میکنند و پدرانشان نماز عیدین میخوانند فرض خواجه از عرفاست. دخمه ای برای ازواج ارباب ریاضت مجاور آن قبر بوده که خراب و تصاحب شده است (بلاغی)

۸۸ - میرزا سید از احفاد میرزا رفیعی نائینی در سال ۱۲۵۱ وفات یافته از علماء بوده قبرش در صحن مسجد میرزا رفیعا دوتخت فولاد (آقا نجفی)

۸۹ - میر محمد سعید - در کنار چهل ستون مسجد صید سمت و است قبری است

که، اخیراً تعمیراتی در آن شده است گویند نامش سید محمد سمید بود و بطوریکه مرحوم صدیقین از قول آقا سید جعفر علاقه‌بند که از احفاد او بود در حواشی خود نقل نموده اند از علماء بوده که در زمان محاصره الفات در اصفهان وفات یافته و در کتابخانه منزل خویش مدفون گردیده بعداً در زمان مرحوم حاج سید محمد باقر رشتی خانه او جزو مسجد شده و قبر را بصورت اولی نگاهداشته اند. العلم عند الله ۹۰ - سید سلیمان بن سید محمد علی از علماء وفاتش ۹۹ ذی القعدة سال ۱۲۳۴ قمری در تخت فولاد .

۹۱ - شیخ سلیمان از مشاهیر عرفای عهد صفوی مدفون در داران فریدن اصفهان است (بلاغی)

۹۲ - حکیم شفا فی - شرف الدین حسن بن حکیم ملای اصفهانی از حکمای الهی بوده گویند موقعی در محله ایوم آورد اصفهان شاه عباس که پیر صفوی بحکیم رسیده شاه اراده کرده که بجهت احترام او از مرگ پیاده شود حکیم مانع شده لکن جمیع امرا که در خدمت شاه بودند پیاده شدند وفاتش در سال ۱۰۳۷ مدفون در قبرستان شاه میر حمزه اصفهان است . نگارنده سنک اوحش را هنگامی دید که بکطرف انداخته بودند و بتدریج اراضی مجاور آنرا برای زراعت مهیا می ساختند . از اشعار اوست در معنی آیه شریفه (و نحن اقرب الیه من کل الورد)

ای درون و برون ز تو ابریز غمت از خاک تیره و جد انگیز
آفتاب دور ایستی ز نیاز که توان کرد بر تو مژگان بار
(بلاغی)

پدرش از شاگردان میر غیاث الدین منصور دشتکی شیرازی بوده و آباء و اجدادش طبیب و حکیم بوده اند تولدش بنابر قول تقی الدین او حدی دوسال ۹۶۶ بوده طبمش به هجو مایل بوده است و در آخر عمر دست از هجو کشیده چندین مثنوی سروده از آن جمله است : ۱ - مثنوی دیده بیدار بنام شاه عباس که ۲ - مجمع البحرین در مقابل تحفة المراقین ۳ - نمکدان حقیقت بر وزن حدیقه ستایی ۴ - مثنوی مهرومحببت و غیره اولادش احکانون در تاشان ساکن بوده و سادات لاجوردی مشهورند . ملا عرشی در ماده تاریخ وفاتش گویند (بشاه دین شفای داه جات را) از اشعار اوست :

غم عالم بریشان نمیکرد
سر زلف بریشان آفریدند
نمیترسید از دواخ شقایق
غم جانسور هجران آفریدند
۹۳ - آخوند شفیقا - در ریاض الماروفیت و دوتذکره نصر آبادی و در
تاریخ اصفهان وی (شفیقا) نامی ذکر کرده اند ولی مقصود ما در اینجا بنقل از
وقایع السنین آخوند شفیقا ابرو درویش است که در سال ۱۱۶۱ وفات یافته و
مدفنش در قبرستان شاه میر حمزه است که بمقابر مزار علی بن سهل اتصال داشته (بلاغی)
در صفحه ۱۶۹ در ذکر پدران مرحوم آقا شیخ عبدالعسین محلاتی گفتیم
محمد شفیق اصفهانی معروف به آخوند شفیقا خوش آبرو و این آخوند شفیقا مدفون
در شاه میر حمزه همان پدر مرحوم شیخ عبدالعسین میباشد. و از معروفین باین شهرت
است حاج محمد علی شیرازی که حال معروف به خوش ابرو. وی استاد سید محمد
حسین بن سید روح موسوی شیرازی مؤلف تذکره الکحالیت میباشد. در سال
۱۲۴۹ متولد شده و در سال ۱۳۲۵ وفات یافته است قبرش در نجف اشرف میباشد.
۹۴ - شقایق - مهدی بیک از شعراء بزرگ است در سال ۱۲۱۴ وفات یافته
مدفنش در حرم امامزاده درب امام در پشت ضریح سمت بالاسر، آقامحمد طاعت اشعاری
دروغانش گفته ماده تاریخش اینست
کرد طلعت رقم بتاریخش
نالی انوری شد از دیا

از اشعار اوست :

قدوری و لب و بنا گوشت
هست نزهت صاحبان نظر
جلوه سرو دامن گلزار
انشاء پادشاه طلوع سحر

میرزا علی اکبر مصباح الشعراء متخلص بمندلیب از نواده های شقایق است
(بلاغی)

۹۵ - شوکت بخارانی معروف به شوکتا جزین میگوید مکرر این فقیر
از آن عارف ربانی ذکر احوال او شنید که برآفت امام باد می نمود و روزی فرموده
که چون شوکتا باین شهر آمد با ما انس گرفت و بعضی هلوک و شبهات که در
خاطرش بود همه آنها رفع شد. دیوان شوکتا مشهور است از اشعار اوست.
بخاکم ای هماغش طبع آهسته تر بکشا
مباد از باد مزگان شمع استخوان سوزد
در سال ۱۱۰۷ هجری وصال انتقال داد و در خطره ریاضت خود که در

مقابر منسوب به زار شیخ علی بن سهل بن ازهر اصفهانی است دفن شد و شیخ خلیل الله طالقانی پس از چند سال متصل بتربت او مدفون گردید (بلاغی)

۹۶ - شوکت - نامش قاسم خان فرزند سلیمان خان اعتضاد الدوله بانی مدرسه سلیمانخان در مشهد. تخلصش شوکت بوده مدتی حکومت قصبه قم (شاهرضا) را داشته و هم در آنجا وفات یافته و در آنجا دفن شده است از اشعار اوست :
بگل مشغول میدارم دماغ و دیده را بسی تو

که هم رنگ تو دارد هم از آفت بوی تو میاید

(بلاغی)

۹۷ - شهریار و دختر محاسب الامالك از شاعرات و عالمان بوده در سنه ۱۱۲۰ فوت شده و صاحب دیوان شعر بوده قبرش در تکیه خرابه جنب تکیه میرزا رفیقا نایینی در تخت فولاد (آقا نجفی) .

۹۸ - صائب تبریزی - محمد علی تبریزی از معاریف شعرای اصفهان بوده از مهمترین شعرای سبک هندی است در سال ۱۰۱۰ متولد شده و در سال ۱۰۸۱ وفات یافته قبرش در روی سکویی در کنار یکی از باغات خیابان صفا میباشد که بباغ تکیه معروف است دیوانش طبع شده از اشعار اوست :

چون صبح زندگانی روشن دلان دمی است

اما دمی سکه باعث احیای عالمی است

۹۹ - ملا محمد صالح بن ملا محمد طاهر مازندرانی که از علماء و محدثین بوده و در سنه ۱۱۹۰ فوت شده قبرش از دیوار قبر خواجویی در تخت فولاد اصفهان (آقا نجفی)

۱۰۰ - آخوند ملا محمد صادق پسر آقا محمد باقر هزار جریبی که در سنه ۱۲۰۳ فوت شده قبرش در صحن تکیه میرزا رفیقا (آقا نجفی) وی برادر آقا محمد علی هزار جریبی مذکور در صفحه ۱۶۳ میباشد .

۱۰۱ - مهر محمد صادق حسینی خاتون آبادی از علماء بوده و در سنه ۱۱۴۰ فوت شده قبرش در تکیه خاتون آبادیها (آقا نجفی)

۱۰۲ - آخوند ملا محمد صادق کرباسی اصفهانی . مدتی در عهدان ساکن بوده از مدرسین مشهور و از مجازین از مرحوم آخوند ملا محمد عتی مجلسی

بوده تا سال ۱۰۶۰ زنده بوده و بعداً وفات یافته قبرش در تحت فولاد .

۱۰۳ - میر محمد صادق موسوی از فضلا و فاضلانش در سال ۱۲۰۳ رویداده
قبرش در تکیه خاتون آباد بها (آقانجفی)

۱۰۴ - حاج ملا محمد صادق وردی از علماء یزد بوده (با اصفهان) در
سال ۱۲۶۴ وفات یافته قبرش جنب فاضلان (آقانجفی)

۱۰۵ - سید عبدالباقی قزوینی فقیه متوفی در سال ۱۳۱۶ قبرش در یکی
از حجرات تکیه آقارضی (آقانجفی) وی از اجله علماء اصفهان بوده و از سادات
سلفی قزوین میباشد از مدرسین معروف بوده در مسجد سرخی امامت میفرموده است
۱۰۶ - سید عبدالباقی موسوی متخلص بطیب و فاضلش در سال ۱۱۷۱

قبرش قریب بلسان الارض (آقانجفی) وی از شعرای نامی اصفهان در قرن دوازده
هجری بوده شرح حالش دو تذکره شعرای اصفهان مرقوم شده است . اجمالاً
از سادات حکیم سلیمانی شهر از بوده در طب و حکمت از معارف زمان خود پشمار
میرفته مدتی گلانتر اصفهان بوده و فامیل گلانتری اصفهان اولاد اویند .

از اشعار اوست :

بنایم بیزم محبت سکه آتجا گدائی بشاهی برابر نشیند .

مرجان دلم را که این مرغ وحشی زبانی که برخواست مشکلی نشیند

۱۰۷ - سید عبدالحسین بن محمد باقر بن امیر اسماعیل الحسینی القاتون -
آبادی علامه جلیل و محدث مفسر و مورخ نسابه ، صاحب التلخیص شریفه از قبیل
کتاب وقایع السنین والایام که کتاب نفیسی است و نزد حقیر موجود است و شرح
بر شافیه این حاجب و شرح بر شاطبیه در علم تجوید . از تلامیذ محقق سبزواری
و علامه مجلسی صاحب بحار و مدقق شیروانی و علامه محقق میر محمد باقر خاتون -
آبادی مدرس مدرسه چهار باغ و غیرهم بوده قبر شریفش در شرق مقبره مرحوم
آقا حسین خوانساری است وفات او در حدود سنه ۱۱۰۰ تا ۱۰۹۷ . اخلاف
علماء داشته از جمله پسرش میر محمد صادق می باشد و علامه اوری در فیض القدسی
از کتاب وقایع این سید جلیل بسیار نقل نموده (آقانجفی)

۱۰۸ - سید عبدالرزاق امام جمعه که در سنه ۱۳۱۹ فوت شده قبرش قریب
بلسان الارض (آقانجفی) وی پدر مرحوم آقا سید محمد تقی از آبادی مذکور در
صفحه ۴۷ میباشد و تا کنون او را نشنیده ایم که امام جمعه مجلسی باشد در هر صورت

قبرش، در جنب قبر فرزاده وی در روی يك سكو میباشد .
 ۱۰۹ - سيد عبدالرسول شجره از حفاظ اصفهان بوده وفاتش در سال
 ۱۳۵۵ مدفنش در تخت فولاد وی پدر دانشمند محترم آقای حسين شجره
 است (بلاغی) مرحوم شجره از شعراي معروف اصفهان بوده شرح حالش را در
 تذکره شعراي اصفهان نگاشته ام بنوی تخلص مينموده در ۱۲۸۵ متولد کرده بهمه
 از اشعار اوست :

خطت بکشتن دل من چون بکشته زد رقم
 بگو و بروفت سر از خط فرمان که میبرد
 بر می حکایت شب هجران و زلف یار

گوئیم تا بهشرب بیایان بکشد میبرد
 و فرزند وی آقای شجره معاصر از افاضل این عصر بشمار میرود و کتب چندی تألیف
 نموده است از آن جمله است : ۱- تحقیق در باره رباعیات خیام - ۲- شخصیت مولوی و غیره .
 ۱۱۰ - میر عبدالغنی بن میر معصوم بن سيد عبدالحسن سابق الذکر شیخ الاسلام
 اصفهان بوده و در روز دوشنبه غره رمضان سال ۱۱۶۱ وفات یافته قبرش در
 ارد يك قبر جد بزرگوار مذکوروش میباشد (آقا نجفی)
 ۱۱۱ - ملا عبدالله قمشه ای از علماء وفاتش در سال ۱۲۶۱ رویداده
 قبرش در صحن تکیه آقا حسین خوانساری (آقا نجفی)
 ۱۱۲ - ملا عبدالله از علماء وفاتش در سال ۱۲۶۵ قبرش در ارد يك
 قبر خواجوی در تخت فولاد (آقا نجفی)

۱۱۳ - ملا عبدالله فرزند آخوند ملاحسین از اجملة علماء گویند از جمله
 علماء حاضرین در مجلس نادر شاه بوده و یکی از علماء مجلس اتحاد عامه و
 خاصه بوده است وفاتش در سال ۱۱۸۴ قبرش در ارد يك قبر خواجوی در
 تخت فولاد (آقا نجفی)

۱۱۴ - سيد عبدالله بن يحيى الحسيني الکربلائی که از علماء و شعراء بوده
 و در زمان صفویه در اصفهان ساکن شده و در سال ۱۱۲۶ وفات یافته است
 قبرش در ارد يك مسجد مصلی است (آقا نجفی)
 (باید مصلی گفت و مسجد مصلی غلط مشهور است و در اصل حواشی دانشمند محترم
 آقای آقا نجفی ایر مصلی نوشته شده است)

۱۱۵ - میرزا عبدالمنان الاپوسفری الطوسی حنکه از علماء وزهاد بوده و عملیه نفیسه بر تهنید چمد بررگوارش شیخ الطائفه نوشته در سال ۱۲۱۹ وفات یافته قبرش درکنار جاده واقع در وسط تخت فولاد میباشد (آقا نجفی)
۱۱۶ - سید عبدالوهاب معین الاطباء اردستانی از اطباء معروف بوده در سال ۱۳۵۵ وفات یافته قبرش در جنب فاضلان .

۱۱۷ - شیخ عبدالوهاب قاضی لرزند مرحوم شیخ محمد قاضی وفاتش در سال ۱۲۰۶ قبرش در پشت بقعه آقامحمد پیدآبادی در تخت فولاد (آقا نجفی) وی چمد فامیل قاضیها ساکن در چهارسوق در شیخ اصفهان میباشد .

۱۱۸ - حاج میر سید علی بن سید محمد مهدی امام جمعه سندهی معروف به حاج آقا بزرگ از علماء و فضلاء و شعراء بوده و ضیائی تخلص میفرمود در علوم مختلفه از فقه و اصول و حکمت و ریاضی و نجوم زحمت کشیده خصوصاً در علوم جفر و رمل و اعداد و طلسمات شهرتی داشت .

قریب نود و چهار سال زندگی نموده بالاخره در سال ۱۳۵۸ وفات یافته در شبستان مسجد جامع سده مدفون گردید وی از شاگردان مرحوم آقا میرزا محمد هاشم چهار سوقی بوده و در علوم مختلفه رسائلی نوشته است .

۱۱۹ - علی بن عبدالعال میسی وفاتش در سال ۹۳۳ در فریدن اصفهان رویداده و مزارش در آجاست (علی بن عبدالعال دو بلکه سه نفر میباشد) (بلاغی)

۱۲۰ - میر سید علی واعظ برادر حاج سید محمد صدر الواعظین وفاتش در سال ۱۳۵۷ مدفونش تکیه فاضل سراب در داخل بقعه میباشد (بلاغی)

۱۲۱ - سید میرزا علی اصغر بن حاج میرزا جعفر از علماء و فضلاء و اولاد اعدای میر محمد صادقی در جمعه بیستم شعبان سال ۱۳۳۱ وفات یافته و در حرم امامزاده ارمی اصفهان مدفون گردیده مچهر چوبی دارد (بلاغی) جناب ابراهیم بن الامام موسی الکاظم علیه السلام مدفون در قریه ارمی برخوار اصفهان است و مؤلف روضات البیئات بایست قبر اعتماد نموده و او را فرزند امام میدانند و ما در کتاب شجره طیبه نقل عبارت بزرگان را درباره او نموده ایم .

۱۲۲ - سید علی اکبر صدر الاطباء حسینی از علماء و طبائمی بود که اطباء

قدیم و جدید به علمیتش معترف اند. فصول العلاج از تألیفات اوست متأسفانه نواده اش که نسخه آنرا در دست دارد در دسترس اسفاده نمیگذارد. وفاتش در سال ۱۳۳۵ مدفنش اردبک قبر فاضل هندی در قبرستان تخت فولاد اصفهانست. انکاریده در سال گذشته شرحی از کمالات آن مرحوم از مورخ معاصر آقای چاپری انصاری شنیدم که بیان آن بفرصت دیگری موکول است (بلاغی) وی جد آقای دکتر سید مصطفی خان ساکن در خیابان مشیر میباشد.

۱۲۳ - میر علی رضا خاتون آبادی حسینی وفاتش در سال ۱۱۱۶ قبرش در تکیه خاتون آباهها (آقاچلی)

۱۲۴ - السید علیرضا بن السید محمد باقر الواهظ الفقیه الشراسانی ساکن اصفهان متوفی در سال ۱۱۷۵ قبرش در تکیه آقارضی (آقاچلی) در صفحه ۹۴ ذکر از او شد و در آنجا گفتیم ممکن است وی فرزند سید محمد باقر عاملی مدفون در همان بقعه باشد و اکنون بطوریکه دانشمند محترم مرقوم فرموده اند تردید بی مورد بوده و او غیر از فرزند مشاوالیه میباشد وفاتش در روز دوشنبه ۱۷ ربیع الثانی سال مذکور میباشد و ماده تاریخ وفاتش اینست (حشره الله الجواد مع محمد و آله الطاهرين) و دیگر (رفع منازل الکرم الرفیع).

۱۲۵ - میرزا علی محمد نائینی بن حاج میرزا علی اکبر بن میرزا حسن از احفاد میرزا کاشف نائینی المسکن و بهدکلی الاصل. در نقاهت و ادبیت و حکمت الهی از آیات الهیه بوده و از خواص شاگردان آیه الله میرزا محمد تقی شیرازی اعلی الله مقامه بود و اجازه روایت و اجتهاد از حاج میرزا محمد صادق مدرس داشت. عدد از فضلی معاصر از جمله آقای حاج شوخ محمد حسن اجل آبادی مقیم مدرسه جده بورك از شاگردان او بند. و ایشان در مدرسه جده واقع در قهوه کاشیها حجره داشت و هنوز متاهل نشده بود در اثر عارضه قلبی مریض شد و در مدرسه نوریه که ایشانرا برای تغییر آب و هوا برده بودند در ریمان شباب دست از قالب خاکسای برداشت وفاتش در سال ۱۳۳۴ و مدفنش در جوار مرحوم جهانگیر خان استاه حکمت خود میباشد. انکارنده خواهرزاده آنجا بخت (بلاغی)

۱۲۶ - آقا میرزا علی محمد بن میرزا باقر خلیفه سلطانی حسینی که در سنه ۱۳۴۸ فوت شده قبرش در صحن تکیه آقارضی است و او از علمای بوده (آقاچلی)

- ۱۲۷ - آقا میرزا علی محمد از احفاد مرحوم آخوند ملا علی اکبر ازاده ای است در سال ۱۳۲۰ فوت شده قبرش در جنب قبر پدرش (آقا نجفی)
- ۱۲۸ - میرزا علی نقی بن سید محمد حسین وفاتش صفر ۱۲۵۵ قبرش نزد يك فاضلان
- ۱۲۹ - سید محمد علی بن سید حسنعلی موسوی سدهی. مردی صالح و زاهد بوده و در جوار پدرش مدفون گردیده است فرزندش سید محمد حسن بود او نیز وفات یافته و فرزندش آقا سید محمد مهدی استخوانت از فضلاء بشمار میرود (بلاغی) در سده قبر بسیاری از علماء و صلحا واقع شده است که برخی از آنها را نام برده ایم و بنام بقیه آنها فعلا دسترسی نداریم .
- ۱۳۰ - حاج میرزا محمد علی خاتون آبادی حسینی مدرس مقوفی بسال ۱۱۴۶ قبرش در تکیه خاتون آبادی (آقا نجفی)
- ۱۳۱ - میر محمد علی از اخلاف میر معصوم خاتون آبادی از علماء و مشاهیر بوده و از اجداد مخدیره صاحب اربعین ها شمیة است قبرش بر حسب نقل اولاد و اقدابش در جنب بقعة آقا محمد بهد آبادی در تخت فولاد (آقا نجفی) مخدیره حاجیه خانم امین از مجتهدات زمان ما و از مفاخر اصفهان میباشد شرح حالش اجمالا در کتاب علماء معاصرین تألیف مرحوم حاج ملا علی خیابانی مبروری ذکر شده از تألیفاتش کتاب اربعین و معاد و سیروس لوك و کتابی در باره حضرت امیر علیه السلام بطبع رسیده است .
- ۱۳۲ - حاج میرزا محمد علی واعظ اصفهانی وفاتش در سال ۱۳۲۵ مدفنش در مبروری تکیه حاج محمد جعفر آباده ای و اکنون در مسیر راه واقع شده است و آثار قبر ظاهر نیست فرزندش فاضل و واعظ نامی آقای آقا شیخ محمد رضا حسام - الواعظین اصفهانی است (بلاغی)
- ۱۳۳ - میرزا محمد علی (عالم) بن میرزا محمد باقر نائینی از مجتهدین بزرگ متشرعه و از قائدهین مشروطیت و جنگ شهنیه و متشرعه نائین بوده در حفظ آیتى عجیب بشمار میرفت . شعر عربی و فارسی را خوب میگفت از تألیفاتش هلال بکشمه در رفع شهوات شهنیه و کتاب صراط المستقیم در رد بر شیخیه و بهائیه و دیوان اشعار است در سال ۱۳۳۳ وفات یافت در جنب قبر مرحوم جهابگبران مدفون گردیده (بلاغی) .
- ۱۳۴ - حاج ملا محمد علی اصفهانی در سال ۱۳۰۱ وفات یافته قبرش در تکیه آقا حسین خوانساری (آقا نجفی)

۱۲۵ - شیخ محمد علی دزفولی از اجلاء علماء اصفهان بودند. عمرش قریب نود سال بود در ادبیات عرب از او در شمار میرفت از مدرسن سطح اصفهان بوده در مدرسه جده تدریس میفرمود در سال ۱۳۵۶ وفات یافته در آنکه سید العراقین مدفون گردید.

۱۳۶ - میرزا محمد علی برادر مکرم آقا مهر سید محمد شهیدهای در سال ۱۲۶۵ وفات یافته قبرش قریب بقبر فاضل هندی میباشد و خود از علماء و اجلاء بوده است. (آقاجقی) در صفحه ۹۵ ذکری از او شده.

۱۳۷ - سید محمد علی حسینی از علماء وفاتش در سال ۱۲۶۶ قبرش در نزدیک بقعه فیض علی شاه در تخت فولاد (آقاجقی)

۱۳۸ - حاج ملا محمد علی از علماء وفاتش در ۱۰ جمادی الاولی سال ۱۳۱۰ قبرش در تخت فولاد اصفهان.

۱۳۹ - ملا محمد علی بن میرزا محمد باقر خوانساری از فضلاء و علماء بوده در ۱۴۱۴ سال ۱۳۵۰ وفات یافته قبرش در جنب قبر مرحوم جهانگیرخان در تخت فولاد.

۱۴۰ - شیخ غلامحسین تستری مدفنش در ملتقای جاده سابق اصفهان به شیراز و راه تکیه کازرونی است و سگویی مرتضی و سنک لوح نیم قدی دارد وی از تلامذه مرحوم شیخ جعفر تستری معروف بوده. در مجالس خصوصی منبر میرفته و در منزل خویش تدریس فقه مینموده و شاگردان مخصوصی داشته است و خود بیشتر با ازوا میگذرانیده مرحوم حاج ملا حسینی تویسرکانی از شاگردان او بوده و از معضرات ایشان استفاده میکرده است (بلاغی)

۱۴۱ - شیخ غلامحسین شوشتری که از علماء و محدثین بوده و در سنه ۱۳۲۲ وفات یافته است قبرش در تخت فولاد (آقاجقی)

۱۴۲ - فاطمه بیگم ملقبه به خان آغای بیگم دختر نواب میرزا محمد تقی حسینی خلیفه سلطانی صدوی از زنان شاعره و عالیه و فاضله بوده و در محله گلپهار سکونت مینموده در صفر ۱۳۴۲ وفات یافته قبرش در جنب قبر نواب محمد حسن میرزا سابق الذکر میباشد (آقاجقی)

۱۴۳ - سید کمال الدین شاه فتح الله بن هبه الله بن عطاء الله حسینی از

سادات شاهی شیراز مدتی قاضی اصفهان و شیراز و لاو بوده در سال ۱۰۹۸ در اصفهان وفات یافته. کتب ذیل از تألیفات اوست: ۱- بدیع در علم بدیع ۲- ویاض الابرار ۳- کُنای در امامت و در آن مناظرات خود را با ملا عبدالرحیم لاری مدرس مدینه النبی (ص) نقل مینماید. ۴- تاریخ شاه فتح الله جدش و غیره

۱۴۴- ملا فزونی در تذکره نصر آبادی است که وی در شیراز تحصیل نموده و در اصفهان در شمس آباد سکونت می نموده بخدمة ملا رجایی تبریزی رسیده و از محضر او استفاده علمی نموده پس از وفات در مجاور قبر ملا رجایی در تخت فولاد مدفون گردیده، این دو شهر از اوست:

گرفت عرصه عالم - فسانه که ندارم لبالبست چهافت از ترانه که ندارم
فکنده همت من فرش پوریای تجرد نقش پهلوی لاغر بخانه که ندارم
۱۴۵- شیخ فضل الله خوانساری از مجتهدین و حکماء و اطباء بوده نگارنده مدتی از محضر انجناب کامیاب بود. در تاریخ نایب شطری از ایشان مذکور است. وفاتش در سال ۱۳۵۶ قبرش در تخت فولاد اصفهانست (بلاغی)

تاریخ نایب از تألیفات آقای بلاغی است

۱۴۶- استاد فولادابست استاد شجاع الدین حلوائی از عرفاء وقت خود بوده و در سنه ۹۵۹ فوت شده و در حق او کراماتی نوشته اند. و در علت تسمیه این قبرستانست به تخت فولاد نوشته اند که تحت فولاد است یعنی قبور در زیر دست قبر فولاد است بهر حال این وجه تسمیه های بی وجه مورد اعتماد نیست و فولاد از اقطاب و عرفاء بوده است (آقا نجفی) برخی در علت تسمیه این نام گویند فولاد در این محل تختی داشته که در روی آن می نشسته است و هر صورت همانطوریکه قبلاً ذکر شد این شهرت هایی مورده است. قبر استاد فولاد نزدیک تکیه میر می باشد. ۱۴۷- شیخ قاسم از علماء بوده و در سال ۱۱۴۵ وفات یافته. خادم شاعر در تاریخ وفاتش گوید:

از دهر چو شیخ قاسم زهد شماو بگرفت ز امر حق بفر دوس قرار
تاریخ وفات او رقم زد خادم آسود ز عفو قاسم جنت و نار
قبرش در بامین و پشت سکوی فاضل هندی سنگی مرمر بالا سراوست

۱۴۸- قبرستان شهداء - در حوالی قریه قهجاورستان از واحی انجان اصفهان قبرستانی باین نام معروفست و در آن قبور شهدای مسلمانان صدر اسلام واقع شده است (بلاغی)

۱۴۹ - قبر مهم - در جوار چهار سوق میدات میراصفهان که رو به مسجد اژه‌ای ها میروند طرف دست راست مسجدی است معروف به مسجد شیخ ملید و در آت مسجد قبر است که دارای اهمیت است (بلاغی)

مخفی مانده که در گوشه و کنار اصفهان، در مساجد و تکایا، و امامزادگان و حتی در برخی از منازل قبوری واقع است که اثر آ از بزرگان بوده اند لکن فعلا صاحب آن مشخص نیست و برخی از آنها را شاید بتوان با تفحص زیاد شناخت .
۱۵۰ - قتیبة بن مهران آزاد دانی - از راویان کسائی قاری معروفست و نانش در سال ۲۰۰ هجری قبرش در بقعه شیخ شهاب الدین که از معارف عرفاء قرن دهم هجری است در قریه آزادان (معلم)

در بین قبوری که از علماء و فضلاء از صدر اسلام تا کنون در اصفهان موجود است اقدام همه قبر همین قتیبة بن مهران میباشد که در بقعه مذکور میباشد و دارای سنک لوح است لکن سنک لوح را در این اواخر شاید پس از ساختمان ها تعمیر بقعه نصب نموده باشند .

۱۵۱ - حاج میرزا محمد کاظم بن سید حسین طالقانی نجفی از علماء وزهاد بوده و در سنه ۱۱۱۲ فوت شده و ایشانت از سادات طالقانی نجف بوده اند و این خانواده سلسله جلیله هستند . جمعی از بزرگان بین آنها بوده مثل سید منصور طالقانی و سید حسین والد صاحب ترجمه و سید میرزای طالقانی که اسماء شریفه آنها در اجازات مذکور است و قبر صاحب ترجمه در خارج تکیه میرزا رفیعا می باشد (آقانجفی)

۱۵۲ - آقا کمال پسر دیگر آقا حسین خوانساری قبرش در داخل بقعه آقا حسین خوانساری در تخت فولاد (آقانجفی)

۱۵۳ - حاج آقا کوچک قمشه ای از علماء و عرفاء و اقطاب بوده فوت او در سال ۱۲۹۷ قبرش در صحن تکیه مادر شاهزاده در تخت فولاد (آقانجفی)

۱۵۴ - ملا لطف الله شمس الدین - از وعاظ معروف اصفهان بود در مراتب علمی بر اغلب معاصرین خود مقدم بود . اغلب منبر ایشانت دارای مواظ شافیه و اصابع کافیه بود در ۷ شوال ۱۳۵۶ وفات یافته در تخت فولاد، دم در خارج بقعه تکیه مرحوم شیخ مرتضی ریزی مدفون گردید . وی خواهرزاده مرحوم شیخ مرتضی ریزی بود و خود لیل منسوب بهما نجاست .

۱۵۵ - سید محسن گیلانی از علماء قرن ۱۲ قمری در تفت فولاد.

۱۵۶ - آقا محمد عارف سمساری طو احوئی اصفهانی وفاتش در ۱۶ ذی الحجه

سال ۱۲۹۰ قمری در تفت فولاد.

۱۵۷ - میرزا محمد معروف به مووخی الاسلام بن حاج میرزا سید علیخان

مسعود السلطنه بن میرزا محمد علی بانی مسجد صفارخانه در محله شهبان ابن میرزا

محمد باقر بن حسن بن حسین بن عالم جلیل سید علاء الدین محمد کلمه فانه معروف. مرحوم

مووخی الاسلام از افاضل معاصرین بودند در شب یکشنبه ۶ صفر سال ۱۳۰۰ متولد گردیده

کتب چندی تألیف فرموده از آن جمله است: ۱ - سفرنامه کربلا ۲ - فضائل المعجم

و غیره در رجب سال ۱۳۵۹ وفات یافته قبرش در تفت فولاد اصفهان.

۱۵۸ - ملا محمد از علماء بوده و در سنه ۱۲۰۲ وفات یافته قبرش در

جنب قبر آقا محمد رضا مذکور در شماره ۲۱۳ در خارج تکیه مادر شاهزاده (آقا نجفی)

۱۵۹ - ملا محمد بهت ملا علی معروف بقالی باف وفاتش در ذی الحجه سال

۱۲۴۹ قمری در تفت فولاد.

۱۶۰ - حاج میرزا محمد پای قلمه ای - عالم جلیل و از ائمه جماعت محله

پای قلمه اصفهان است مدفنش در تکیه سید العراقین و دختر او زن سید العراقین

مذکور بوده است (بلاغی) مرحوم سید یقین در حواشی خود بر تذکره القبروراد

اهل سید بزرگوار بسیار تجلیل نموده وصفات حمیده او را ستوده است.

۱۶۱ - میر سید محمد موسوی از علماء وفاتش در سال ۱۲۰۱ رویداده

است (آقا نجفی)

۱۶۲ - شمس الدین محمد - در تذکره حزین است که وی فرزند

ملا محمد سعید گیلانی بوده و جامع کمالات صوری و منوی بوده پس از تکمیل

تحصیلات پیرو سلوک برداشته ترک علوم ظاهر نموده و ارادت به حاج مهدی القادر

عاشق آبادی اصفهانی پیدا کرده و در زمان پدر خویش وفات یافته در اصفهان

مدفون گردیده.

نامده - در تذکره حزین (شیخ محمد علی حزین لاهیجانی اصفهانی متوفی

دربنارسند) مدتی از معارف زمان خود را که با آنها مأیوس بوده و در

اصفهان وفات یافته اند نام میره - اکنون برای مرید فائده بلکه اسامی

آنها اکتفا می نمایند.

۶ - ملا محمد باقر مجلسی ۲ - سید علاء الدین محمد گلستانه ۳ - شیخ جعفر قاضی مدفون در کربلا ۴ - شیخ علی برادر شیخ جعفر سابق الذکر ۵ - آخوند مسیحاکاشانی ۶ - حاجی ابوتراب از صلحاء ۷ - حاجی ابوطالب محدث فرزند حاجی ابوتراب سابق الذکر ۸ - آقارضی الدین محمد فرزند آقا حسین خوانساری ۹ - میرزا باقر قاضی زاده عباس آباد ۱۰ - شمس الدین محمد گیلانی ۱۱ - آقا مهدی گیلانی فرزند ملا محمد سمید ساکن گیلان بوده ۱۲ - حاجی محمد گیلانی که از علماء و شعراء بوده و در اصفهان سکونت می نموده هم در آنجا وفات یافته است ۱۳ - آقا حسین خوانساری ۱۴ - آقا جمال خوانساری ۱۵ - ملا محمد باقر سبرواری ۱۶ - میرزا کمال الدین حسین نسوی ۱۷ - حاجی محمد طاهر اصفهانی محدث و فقیه ۱۸ - شیخ عنایت الله گیلانی متوفی در قزوین ۱۹ - امیر سید حسن طالقانی متوفی در اصفهان ۲۰ - ملا محمد گیلانی معروف بسراب (فاضل سراب) ۲۱ - حکیم مسیحاک از اطباء مشهور ۲۲ - میرزا محمد طاهر بن میرزا ابوالحسن قاضی ۲۳ - ملا علی گوساری اصفهانی خطاط ۲۴ - میرزا شریف فرزند حکیم جلال الدین از اطباء ۲۵ - میر عبدالغنی تفرشی از شعراء مقوفی در اصفهان ۲۶ - ملا محمد صادق اردستانی و حنین از اویسار تمجید و تجلیل نموده است ۲۷ - میرزا عبداللّه افندی مؤلف ریاض العلماء ۲۸ - میر محمد صالح خاتون آهادی ۲۹ - میر محمد باقر بن امیر اسماعیل خاتون آهادی ۳۰ - فاضل هندی ۳۱ - میرزا داود پسر میرزا عبداللّه متوفی مشهد رضوی ۳۲ - میرزا سید رضا حسینی ۳۳ - ملا حمزه گیلانی ۳۴ - ملا محمد رضا فرزند ملا محمد باقر مجلسی ۳۵ - ملا محمد طبسی ۳۶ - آقا مهدی فرزند آقا مهدی (هادی) مازندرانی که در موقع فرار از افاغنه در اصفهان کشته شده است ۳۷ - ملا محمد شفیق گیلانی شیخ الاسلام اصفهان ۳۸ - شیخ عبداللّه گیلانی ۳۹ - ملا محمد جعفر سبزواری و غیره .

حزین در ضمن تذکره خود گوید در اصفهان آنقدر از علماء و فضلاء ساکن میباشند که هرگاه خواسته باشیم نامهای آنها را بنویسیم باید کتابها نوشت و این کسایر که نام میبرد از اساتید و مدرسان و معاشرین وی بوده اند و نقل آن در اینجا فقط برای آنست که اسامی آنها از بین نرود و حدیث از آنها در ضمن کتاب اشاره بنام و احوال آنها شده است . رحمة الله علیهم اجمعین .

۱۶۳ - حاج سید محمد صدرالواعظین از وعاظ اصفهانیات وفاتش در ماه رمضان سال ۱۳۵۸ مدفنش تکیه سیدالمراقین در تخت فولاد پدرش مرحوم حاج سید محمد رضا واعظ بوده که در سال ۱۳۱۰ وفات یافته و در سر قبر آقا (مقبره امام جمعه) مدفون گردیده است (بلاغی) این فامیل از سادات طباطبائی اصفهان بوده و عموماً اهل فضل و کمال میباشند برادر مرحوم حاج سید محمد مرحوم آقا سید مهدی نیز از معاریف اهل منبر بشمار میرفت اهل اصفهان عموماً نسبت باین فامیل اظهار ارادت می نمایند مرحوم آقا سید مهدی در چند سال قبل وفات یافت و در تخت فولاد در تکیه سیدالمراقین در پهلوی برادر خود مدفون گردید.

۱۶۴ - میرزا محمد صدرالواعظین آزادانی از فضلی اهل منبر و از وعاظ معروف اصفهان بشمار میرفت مردی صالح و زاهد و متدین و از اخبار و احادیث مطلع بود عمری را به وقتاعت گذرانید و در رمضان سال ۱۳۶۰ وفات یافته در تکیه سیدالمراقین مدفون گردید.

۱۶۵ - میرزا محمد که از اطباء و فقها بوده و در سال ۱۲۶۹ وفات یافته قبرش در تکیه مادر شاهزاده در تخت فولاد (آقا نجفی)

۱۶۶ - جلال الدین محمد طیب خاصه حرم شاه سلطان حسین صفوی از آثارش مدرسه ای در خیابان احمدآباد اصفهان (خیابان حافظ) موجود است که در سال ۱۱۱۴ آرا بنا نموده و موقوفاتی از برای آن قرار داده است و آرامگاه خودش نیز در داخله مدرسه در مقبره رو بروی در ورودی است و بر بروی قبر سنگی از مرمر مطروح و اشعاری بر آن منقور است از جمله این بیت است :
 ماده تاویخ وفات اوست

تاویخ فوت او چو فغان بود در حساب

افغان زجان خلق برآمد ولی چه سود (۱۱۳۱)

تکاورنده مدنی در ایوان مقبره شرح ائمه تدریس میکرد. حضار آن حوزه آقا سید مرتضی که اکنون از ائمه جماعت و فضیلت و برادرش آقا سید عبد که از فضلی اهل منبر است و پدرشان متولی امامزاده ابراهیم واقع در محله دارالبطیخ اصفهان بود و آقا سید مصطفی یابین دروازه ای که از اهل منبر اصفهان است بودند (بلاغی) این مدرسه را فعلاً حاج میرزا محمدی بصورت مدارس جدید

در آورده و اطفال در آن مشغول تحصیل میباشند معلوم نیست صورت قبر و عواید موقوفه آن بچه صورتی درخواهد آمد .

۱۶۷ - سید محمد لاریجانی مازندرانی از فقهاء بوده و در ۱۲۶۶ وفات یافته قبرش نزدیک قبر مرحوم جهانگیرخان در تخت فولاد (آقا نجفی)

۱۶۸ - حاج سید محمد منجم از احفاد میرزا محمد منجم مذکور در صفحه ۳۴ از فضایل و اعطاء اصفهات و اجلاء اهل منبر بشمار میرفت قریب هفتاد سال عمر نمود . در شب پنجشنبه ۳ ماه رمضان المبارک ۱۳۶۸ وفات یافته در تکیه سید المراقین مدفون گردید .

۱۶۹ - میر سید محمد مشهور به آقا میرالدین حسینی از علماء و فاضلین در سال ۱۲۰۰ قبرش ملاصق تکیه خوانساریها (آقا نجفی)

۱۷۰ - سید محمد نجم الواعظین شاعر ادیب محدث و حکیم و اعطاء معارف و اجلاء بوده در سال ۱۳۴۷ وفات یافته قبرش در تخت فولاد (بلاغی)
کتابی بنام مرآت الاسرار در مصائب از تألیفاتش بطبع رسیده که نسخه آن در نزد نگارنده موجود است و در آنجا گوید که مثنوی در تفسیر قرآن دارد که سی مجلد میشود . از اشعار اوست :

چه خوش فرمود آن پیر سخن سنج	که این بندش بود بهتر صد گنج
که توحید است اسقاط اضافات	دوم خرق است بر این رسم و عادات
که خرق عادت و رسم است توحید	و گره سر بسر اسم است توحید

۱۷۱ - محمود از اناغنه سه سال تمام بقتل و غارت شیمیان و خرابی عمارات عالییه اصفهان و محو علوم و کتب و تمدن چند صد ساله پرداخت عاقبت خون سلسله علیه صفویه و ذریه مصطفویه او را دامنگیر و دیوانه شد تا آنجا که گوشت بدن خود را می کند . اشرف او را کشت و خود بجای او نشست . و محمود را در قبرستان درب امام مدفون نمود (بلاغی) .

در تذکره حزین گوید : محمود نابکار پس از دوسال از سلطنت انقضا بقتل پادشاه زادگان صفوی که مجبوس بودند فرمان دادوسی و نه نفر صغیر و کبیر بیکنه را بقتل رسانید و از غرایب اینکه در همان شب حال بروی گشته دیوانه شه و دستهای خود را خاکی بن گرفت و کثافات خود را خوردی و بر دس دشنام و باوه

گفتی و در این حال بمرد و اشرف نامی از ایشان بجای او نشست . انتهى
 ۱۷۲ - سید محمود بن محمد علی از فضلا و اجلاء وفاتش در ۹ ذی القعدة
 ۱۳۲۹ ق برش نزد يك فاضلان در تخت فولاد .

۱۷۳ - میر سید مرتضی ابن میر سید محمد قمی از علماء در ۹ ذی القعدة ۱۱۵۶
 وفات یافته قبرش قریب بقبر فاضل هندی در تخت فولاد .

۱۷۶ - حاج آقا مرتضی خراسانی از علماء وفاتش در سال ۱۳۵۷ هـ دانش
 در اصفهانست (بلاغی) مرحوم حاج سید مرتضی خراسانی از اعقاب حاج سید یوسف
 خراسانی از مجتهدین و مبرزین علماء و مدرسون اصفهان بشمار میرفت مورد
 وثوق واحترام عامه مردم اصفهان بودند پس از وفات در بقیه تکیه کاروانی در تخت
 فولاد اصفهان دفن گردید .

۱۷۵ - سید مصطفی بن سید محسن از علماء وزهاد بوده و در صفر ۱۲۳۹
 وفات یافته است .

۱۷۶ - ملا مصطفی قمشاهی از معارف علماء زمان خود و اجلاء بوده
 در سال ۱۲۱۵ وفات یافته قبرش نزد يك قبر خواجوی در تخت فولاد .

۱۷۷ - معصومه بیگم دختر عرشاه خود از اولاد رسول الله (ص) و بانای مزاد
 امامزاده جعفر اصفهانست وفاتش در سیزدهم ماه محرم سال ۸۴۲ هـ مدفنش در
 حرم امامزاده مزبور (بلاغی)

۱۷۸ - معین الواعظین - مرحوم حاج شیخ عباسعلی بن ملاعلی محمد اصفهانی
 از واعظ معروف و بفضل و ادب موصوف بود . در سال ۱۲۸۷ متولد گردیده و در ۳
 ربیع الثانی سال ۱۳۶۰ وفات یافته در تخت فولاد مدفون گردید . کتب چندی تألیف
 فرموده که اغلب بطبع رسیده است از آن جمله است ۱ - تسلیة الفقراء ۲ - دیوان
 اشعار ۳ - زاد المعاصین ۴ - فوائد الصلوات ۵ - مجازات النذور ۶ - وقایع
 الظهور در دو مجلد و این کتاب در فن خود کم نظیر است با وجود مختصر بودن
 کتاب جامع و نافع است . اصل مرحوم حاج شیخ عباسعلی از گورتان اردهات
 اصفهانست و در اصفهان سکونت داشته و هم در آنجا وفات یافت (به میوه معروف
 گورتانست)

۱۷۹ - مفید - مرحوم آقا شیخ علی مفید از علماء و حکماء الهی بوده از سلسله مشایخ

پیداآباد است در حکمت و عرفان راجعها تشیده و کنجها برده عمری بقناعت و عزت
زندگی نموده از مدرسه‌ن معروف اصفهان بود در سال ۱۳۴۱ وفات یافته در
نصرت فولاد اصفهان مدفون شد . وی برادر دانشمند محترم و حکیم فقیه معاصر
آقای آقا بهیخ محمود مفید میباشد .

۱۸۰ - آخوند ملا مفید الله قمی‌ای از علماء بوده و در سال ۱۲۹۳ وفات
یافته و در تخته فولاد در جنب قبر مرحوم ملا عبدالله قمی‌ای مدفون گردیده است
(آقا بهیخ)

۱۸۱ - موسی
(یا ابراهیم) پسر ابو
موسی - در صدر اسلام زمان
و مامداری عمر خلیفه ثانی
هنگام جنگ ابو موسی اشعری
با کبران در اصفهان -
پسر ابو موسی در حال سجده
بود که تیری از طرف
یکی از لغار ها و اصابت
کرد و در گذشت و
ابو موسی در وفاتش غش
کرده و او را بالهاس در
قهجاورستان به خاک سپردند
و تا اوضاع بحال عادی
نبود از طرف لشکر اسلام
آن قبر مراقبت میشد
(ابو موسی یکی از حکمین
واقعه صفین است) (بلاغی)
قهجاورستان از دها ب

(مرحوم میرزا موسی خان ناظم الاطباء)

قهاب میباشد

۱۸۲ - مهد موسی بن مهد رضا سبب الشریعه در ربیع الاول سال ۱۳۱۲

وفات یافته قبرش جنب فاضلان وی از علماء بوده است .

۱۸۳- میرزا موسی خان ناظم الاطباء ابن میرسید عقیل از اعدای میرسید محمد حسین بن سید محمد هادی بن میرسید محمد وزیر آستانه رضویه از سادات عقیلی است. مرحوم میرسید محمد حسین از اطباء معروف زمان خود بوده - کتب چندی تألیف فرموده از آنجمله است ۱- ذخائر الترکیب ۲- قرابادین ۳- مخزن الادویه و غیره مرحوم ناظم الاطباء از اطباء معروف اصفهان بوده و عموم طبقات به خدمات او معترفند در سال ۱۳۰۴ وفات یافته و در نزدیک تکیه ملک در تخت فولاد مدفون گردید . ماده تاریخ وفاتش این است .

بهر تاریخ وفاتش خرد این مصرع گفت بود عیسی نفس و معجزه موسی داشت ویرا فرزندان عدیده بوده که عموماً از اطباء مشهور بوده اند از جمله آنهاست ۱- مرحوم میرزا مسیح خان حافظ الصبحه که در طب جدید و قدیم مشهور بود و الحق در باره اولقب حافظ الحجبه اسم مطابق با مسمی در ۲۷ ع ۲۴ سال ۱۳۶۱ وفات یافته در جنب قبر پدرش مدفون گردید و فرزندش مرحوم هدایت الله خان دانشور علوی از عرفاء معروف و شعراء مشهور بود و نوح تخلص مینموده از طرف عارف مشهور بهار علیشاه (مقیم کوفه) اجازه ارشاد داشت در اصفهان از فقراء دستگیری می نمود در سال ۱۳۶۷ در طهران وفات یافته در امامزاده قاسم مدفون گردید .

۲- دیگر از فرزندان مرحوم ناظم الاطباء است مرحوم میرزا عیسی خان افتخار الحکماء از اطباء و شعراء بوده . در تهران ۲۰ صفر ۱۳۲۰ وفات یافته در ایوان طاق ناصرالدین شاه مدفون گردید ماده تاریخ وفاتش این است .

بوشید سیه چه شارق اندر تاریخ سوسن ز عزای میرزا عیسی خان

۳- دیگر از اولاد او است مرحوم میرزا نظام الدین خان مصباح الاطباء و در سال ۱۳۲۴ قمری وفات یافته در تخت فولاد مدفون گردید .

۱۸۴- آقا محمد مهدی ارباب فرزند مرحوم آقا محمد رضا ارباب اصفهانی از فضلا بوده و از آثارش: ۱- نقشه ابنیه اصفهانست با شرح آن که یکمفر اروپائی آنرا خریده و برده و آن مرحوم مجال نکرده که نسخه دومی از آن تهیه نماید . و نوشتی از این نسخه در کتابخانه دانشمند محترم آقای آقا میرزا عبدالرزاق خان سر تیب بغابری مهندس موجود است ۲- جغرافیای اصفهان که در ذیل جرائد دولتی بطبع رسیده تا سیسش در سال ۱۳۰۰ هجری ۳- تاریخ

اسمش نصف جهان تألیفش از ۱۳۰۳ شروع شده ۴ - کفای در محاکمه بین علم نجوم قدیم و جدید و غیره در سال ۱۳۱۴ وفات یافته و در قبرستان آب بخشافت مدفون گردیده است که اکنون این قبرستان از بین رفته است و فرزندش میرزا محمد حسین فروغی است . (بلاغی)

۱۸۵ - میرزا مهدی پسر فرزند حاج سید محمد باقر اردستانی از علماء بوده و در سال ۱۲۹۵ وفات یافته قبرش در تخت فولاد اصفهان .

۱۸۶ - میرزا محمد مهدی بن حاج میر سید علی بروجردی از علماء اصفهان بوده و در ۱۵ شعبان ۱۳۰۴ وفات یافته در تخت فولاد در تکیه آقا حسین خوانساری مدفون گردیده وی فرزند حاج میر سید علی مذکور در صفحه ۹ میباشد و مرحوم حاج میرزا ابوالحسن مذکور در صفحه ۸۱ نیز برادر مشارالیه میباشد و برادر دیگری بود بنام حاج میرزا محمد باقر که او نیز از علماء و فضلاء اصفهان بشمار میرفت و در جمادی الثانیه ۱۳۴۰ وفات یافته و در تخت فولاد اصفهان مدفون گردید .

۱۸۷ - میرزا محمد مهدی فرزند آخوند ملا محمد باقر فشارکی به آقا میرزا معروف بود از فضلاء اصفهان بشمار میرفت آدم بسیار ساده و بی آلاشی محسوب میشده در مسجد قطبیه اقامه جماعت مینمود و در ۲ جمادی الثانیه سال ۱۳۴۰ وفات یافته در تکیه آقا حسین خوانساری در پهلوی پدر مدفون گردید .

۱۷۸ - ملا محمد مهدی هرندی از علماء اصفهان در سال ۱۱۵۹ وفات یافته در تکیه خوانساریها مدفون گردیده است (آقا نجفی)

۱۸۹ - میر محمد مهدی پوت از شعراء و اهل زواره اصفهانست چون ناصرالدین شاه باو گفته بود که (ریش بریش پوت ها می ماند) تخلص خود را پوت قرار داد (پوت از ایلات مجاور بحر خزر میباشد) قبرش در مزار آب بخشان اصفهان بوده که اکنون آن مزار تسطیح شده است (بلاغی)

۱۹۰ - سید میرزا اردستانی - از علماء کاملین و از زهاد گوشه نشین بود در مسجد سرخی امامت میفرمود . در مدرسه جده واقع در قهوه کاشیها حجره داشت و عموماً آخر شب بمنزل میرفت در عصر نکارنده وفات یافت و در تکیه ملک از دیک حوض، دم در ورودی بچند قدم فاصله چهره پاکش بخاک پوشیده شد (بلاغی)

مرحوم سید میرزا از اجله مجتهدین اصفهان بشمار میرفت تا زنده بود تهریس را ترك نکرد - شاگردان عدیده تربیت نموده و عده از آنها فعلا از فضایل اصفهان بشمار میروند از آنجمله است دانشمند محترم آقای آقا سید محمد رضا شفتی بیدآبادی فرزند مرحوم حاج سید محمد باقر مذکور در صفحه ۱۴۷ که فعلا وارث بالاستحقاق پدران خود بوده و در مسجد سید امامت مقرر است . وفات مرحوم آقا سید میرزا در ماه رمضان اتفاق افتاد در سن و سال ۱۳۴۷

۱۹۱ - سید ناصر الدین حجت نجف آبادی فرزند مرحوم حاج سید عاشق پدرش از علماء مشهور نجف آباد اصفهان بوده و پس از وفات در مسجد خود مدفون گردید . مرحوم آقا ناصر از علماء معروف و بفضل و ادب مشهور بود از آثارش کتاب حجة البالغه در رد بر بابیه و بهائیه بطبع رسیده است در سال ۱۲۵۸ متولد و در ۱۶ ربیع الثانی سال ۱۳۶۰ در نجف آباد وفات یافته در جنب قبر پدرش مدفون گردید . در شهر ناصر و گاهی حجت تخلص می نمود .

مخفی نماند که در نجف آباد اصفهان قبور بسیاری از علماء و بزرگان واقع شده است که فعلا ما را دسترسی با سامی و شرح احوال آنها نیست در جوزدان نزدیک نجف آباد مدرسه ای است که در آن قبور بسیاری از علماء و فضلا از متقدمین و متأخرین موجود است و گویا یکنی از اعقاب شهید نانی نیز در آنجا مدفون باشد .

۱۹۲ - ناظر - میرزا مسیح توپسز ثانی از میرزین شاگردان مرحوم آخوند ملا محمد شافعی بوده در حکمت و ریاضی زحمت کشیده در اصفهان و وز نامه ناظر امین نوشته در تشکیلات جدید اداره فرهنگ وارد شده بالاخره در اصفهان در سال ۱۳۵۴ وفات یافت و در تخت فولاد مدفون گردید .

۱۹۳ - ملا نجفعلی از فضلا و ائمه جماعت بوده در غره ذی الحججه ۱۲۸۴ وفات یافته قبرش داخل بقعه تکیه حاجی آبادی در تخت فولاد .

۱۹۴ - میرزا محمد نصیر بایزیدی در سال ۱۲۰۰ فوت شده و او از علماء اصفهان بوده و با آنکه از اولاد بایزید بسطامی است در مذاق کاملاً مخالف عرفاء بوده و قبر او از دیگر قبر میرزا عبدالمنان مذکور در شماره ۲۲۰ میباشد (آقا نجفی)

۱۹۵ - حاج ملا نعمت الله هرنندی از وعاظ اصفهان فرزند حاج ملا جعفر وفاتش در سال ۱۳۵۴ قمری (بلاغی)

مرحوم حاج ملا نعمت الله از فامیل نحویهای هرنندی مقیم در اصفهان بوده و بلسان الواعظین شهرت داشت .

این فامیل از دویست سال قبل تا کنون در اصفهان ساکن بوده و عموماً از اهل فضل و ادب بشمار میروند و دانشمند محترم و استاد مکرم آقای آقا میرزا عباس نحوی معاصر رساله‌ای در احوالات آنها نوشته که نسخه آن در نزد فاضل منتبّع آقای محمد علی معلم حبیب آبادی موجود میباشد .

۱۹۶ - میرزا نورالدین پسر میرزا حسینعلی الماسی از علماء اصفهان بوده و در سال ۱۲۴۷ وفات یافته قبرش در تکیه خوانساریها در پهلوی قبر پدر بر رگوارش میباشد (آقانجفی) .

۱۹۷ - میرزا نورالدین اصفهانی ملقب به جواهر نگار فرزند میرزا ابوزراب رئیس الخطاطین بوده و خود از خوشنویسان معروف میباشد مدفنش در جنب قبر پدرش میباشد (بلاغی) .

۱۹۸ - حاج میرزا هاشم کلپاسی از علماء وزهاد بود پدرش مرحوم حاج میرزا عبدالجواد بن آقا محمد مهدی کلپاسی میباشد. والد ایشان از معارف علماء اصفهان بوده در مسجد حکیم بعد از پدر اقامه جماعت میفرموده. کتاب تذهیب الاسول از آثار اوست. در سال ۱۳۱۴ وفات یافته (گویا) در مقبره حاجی کلپاسی دفن گردید و برادرش مرحوم حاج میرزا محمد علی کلپاسی از متنفذین علماء اصفهان بوده و به آقای کلپاسی مشهور می باشد در شب ۱۲ صفر سال ۱۳۴۲ وفات یافته در مقبره آباء و اجداد خود مدفون گردید .

مرحوم حاج میرزا هاشم از علماء کامابخت بوده بهمدان پدر و برادر در مسجد حکیم امامت میفرمود جمعیت غریبی میشد مردم از عموم محلات خصوصاً ایام ماه مبارک رمضان بنماز او حاضر میشدند در سال ۱۳۵۸ وفات یافته در بقعه تکیه کارروبی مدفون گردید .

۱۹۹ - سید هادی بن سید حسین از علماء و صلحاء بوده در ۷ شوال ۱۲۳۱

وفات یافته قبرش جنب فاضلانت در پشت فولاد اصفهان .

۲۰۰ - ملا یوسف بن ملا علی کریمکندی از فضلی اهل منبر بوده در سال ۱۲۹۸ وفات یافته در تکیه حاجی محمد جعفر آباده ای مدفون گردید .

خاتمه

تا اینجا عده از بزرگان علماء و عرفاء و شعراى اصفهان را نام بردیم البته آنچه مذکور شد در مقابل آنچه ذکر شده است اندکی از بسیار میباشد چه اصفهان از زمانهای قدیم تاکنون دارالعلم بوده و خصوصاً در زمان سلاطین صفویه از مراکز علمی بشمار میرفته است متأسفانه پیش آمدهای زمانه که یکی از مهمترین آنها ورود اناغنه باصفهان و قتل و غارت افراد این سامان و اینه اهل علم و غیره بوده مجمع علمی اصفهان را متفرق نمود و اغلب بزرگان بخارج اصفهان مسافرت نمودند و آنها که قادر بر خروج نبودند بدهات اطراف پناهنده شدند و هر کدام در گوشه و کنار بطور انزوا زندگانی را طی نموده ورخت از دست سرای بر بستند .

یکی از جاهائیکه عده از علماء بسمت آن حرکت نمودند دهات ماریین اصفهان بود که مرکز آن سده میباشد این محل عبارت از سه دهه میباشد (خوزان فروشانت - ورنوسفاداران) و ابتدای ساختمان آنها از قبل از اسلام میباشد و هنوز در ورنوسفاداران زبان فرس قدیم که بزبان ولایتی معروف است متداول میباشد جمعی از علماء در وقعه افغان بسده مهاجرت نمودند که مهمترین آنها میرمحمد اشرف فرزند زاده میرداماد میباشد که تا کنون اعتقایش در آن محدود ساکن بوده و ریاست علمی و روحانی آن حدود مختص آنهاست .

اینک شرحی را که دوست دانشمند آقای آقا جعفر آیت میر دامادی فرزند عالم جلیل آقا سید محمد حسین (از روساء علماء سده) که از افاضل طلاب حوزه علمیه قم میباشد را جمع بقامیل خود جهت نگارنده فرستاده اند با اندکی جرح و تعدیل و اضافه برای مزید فائده نقل مینمائیم .

۱- حاج میرزا ابوالحسن عماد الشریفه فرزند مرحوم حاج سید عباس از احفاد میر محمد اشرف بوده و در اصفهان در خدمت مرحوم آخوند ملا عبدالکریم جزی و آقا سید حسن مشکات طبسی و آخوند ملا محمد کاشانی و دیگران درس خوانده مردی بسیار هوشیار و با استعداد بود و نسبت به تحصیل

فرزندانت خود کمال علاقه را بخرج داده حتی از فروش اموالک نیز خود داری نموده در ۱۳۶۱ وفات یافته در بقعه سید محمد مدفون گردید. وی پدر آقایان دکتر سیادت می باشد.

۲- میرسید احمد از علماء زمان فتحعلیشاه قاجار بوده و از شاگردان مرحوم حاج سید محمد باقر حجة الاسلام زشتی و حاجی گلپایسی بوده. امامت جمعه و جماعت سده از طرف پدر پدر محول بوده است کتاب زبدة الاسرار از تألیفات اوست در ۲۲ محرم الحرام سال ۱۲۴۳ وفات یافته در مقبره معروفه به مقبره میرسید عبدالله در خوزان سده مدفون گردید. (آیت)

۳- میرمحمد اشرف از اعظم علماء زمان خود بوده کتب چندی تألیف فرموده است از آن جمله است: ۱- حواشی بر قبسات مرحوم میرداماد ۲- علاقه - الفجرید ۳- فضائل السادات که مهمترین و معروفترین کتاب اوست ۴- نظم فارسی الفیه ابن مالک و غیره. (دو صفحه ۹۵ از اوانامی برده شد)

معروفست که موقعیکه شاه سلیمان اراده کرد که برای خود ولیعهد معین نماید. مجمعی از علماء و بزرگان قوم جهت مشورت تهیه نمود پس از شور بسیار و قرار شدن ولایت عهده شاه سلطان حسین در باره او تفرار آن زندان آید آمد بسم الله الرحمن الرحیم یا ایها الناس اتقوا ربکم ان زلزلة الساعة شیهی عجیب حاضرین مجلس بخود از زبده لکن نخواستند بشاه از منطوق آیه حرفی زده باشند لهذا بسم الله را بقال بیک گرفتند. از آن تاریخ همیشه میرمحمد اشرف در زمان شاه سلطان حسین منتظر ظهور حقیقت این آیه بوده تا موقع حمله افغانه از اصفهان بسمت سده حرکت نمود و در آنجا ساکن گردید و در سال ۱۱۴۵ وفات یافته در بقعه مخصوصی در خارج قریه و نو سفاداران مدفون گردید بعداً جمعی از اولاد و اعقابش نیز در آنجا مدفون شدند که بعداً نامی از آنها برده خواهد شد. (آیت)

۴- حاج میرزا محمد جعفر بن حاج میرزا محمد علی ابن سید محمد مؤمن بن سید محمد باقر بن میرمحمد اشرف از علماء و فضلاء و شعراء بوده و از شاگردان مرحوم آقا سید محمد باقر درچه ای و حاج شیخ محمد علی نجفی مسجد شاهی بوده و در سده امامت میفرموده و در آنجا وفات یافته است (آیت) (وی پدر و اعظم دانشمند

محترم و ادیب شاعر آقای حاج آقا جمال الدین صهری میباشد - مهدوی)
 ۵ - آقا میرزا محمد جعفر فرزند حاج میرزا محمد حسین از علماء معروف زمان خود بوده خدمت آقا میرزا محمد ششم و آقا میرزا محمد باقر چهارسوقی و حاج شیخ محمد باقر مسجد شاهی درس خوانده در زهد و قناعت و تقوی مشهور بوده در موقع وضو گرفتن بملت جمله قلبی در حوض آب افتاده وفات یافت و در قریه اندوان سده مدفون گردید . و فرزندش مرحوم آقا میرزا عبدالعزیز و ارث مقامات پدر گردید و از شاگردان مرحوم جزی و فشارکی بوده در سده و اطراف مورد توجه مردم بوده در ۱۳۶۴ وفات یافته در جنب پدر مدفون گردید .

۶ - آقا میرزا محمد حسن از احفاد میرداماد بود و از شاگردان مرحوم حاج شیخ محمد علی ثقة الاسلام مسجد شاهی و مرحوم آقا سید محمد باقر درجه ای بوده و پس از تکمیل تحصیلات در مدرسه نیم آورد ساکن شده ایام تعطیل بسده میرفته در شهر حوزه تدریس داشته است از علماء ممتازین بوده در سال ۱۳۳۳ هجری وفات یافته در مقبره شاهزاده ابراهیم واقع در ورنوسفادران مدفون گردید . فرزندش مرحوم آقا میرزا علی محمد نام داشته و ی نیز از علماء معروف بود در خدمت مرحوم جزی و غیره تحصیل نموده و در ۱۳۵۲ وفات یافته در جنب پدر مدفون گردید .

۷ - سید محمد حسین بن میر سید احمد سابق الذکر از علماء و زهاد بوده و به مقدس شهرت داشته از شاگردان مرحوم آقا میر سید حسن مدرس و غیره بوده و بمناسبت مخالفت او با فرقه شیخیه در ۵ جمادی الاولی سال ۱۲۵۹ بهشت ۲۹ سالگی مسموماً وفات یافت (آیت) نویسنده این اطلاعات از احفاد اوست (آقا جعفر بن آقا سید محمد حسین بن سید محمد جعفر بن سید محمد حسین مقدس)

۸ - حاج میرزا حیدر علی فرزند حاج میرزا محمد حسین از مورزین شاگردان مرحوم آقا میرزا محمد ششم و آقا میرزا محمد باقر چهارسوقی و حاجی شیخ محمد باقر نجفی مسجد شاهی بوده پس از تکمیل تحصیلات در اصفهان بسده مراجعت نموده و به ارشاد مردم کوشیده در سال ۱۳۲۶ وفات یافته در مقبره میر سید عبدالله مدفون گردید و پس از زمانی به نجف اشرف منتقل گردید .

۹ - ملا حیدر علی فروشانی از اجله علماء و فضلاء بوده از شاگردان مرحوم حاج شیخ مرتضی انصاری میباشد در قبرستان فروشان مدفون می باشد (فوتش در حدود سال ۱۳۰۰ می باشد)

۱۰ - حاجی میرزا خلیل فرزند میرزا عبدالکریم از احفاد میر محمد اشرف از مجتهدین کاملین بوده و در سده سکونت میفرموده است .
مرحوم آقا سید محمد باقر در چه ای از او بسیار تجلیل و تمجید میفرموده در جنب مسجد جامع قدیم سده که معروفست در زمان حضرت مجتبی علیه السلام ساخته شده است مدفون می باشد .

۱۱ - میر عبدالعفیظ فرزند میر محمد اشرف از معارف علماء زمان خود بوده در بهلولی پدر خود مدفون است : (آیت) (وی از جمله علماء و شعرا بوده کتاب تاریخ منظومی دارد که در ازد اولاد و اعقابش در سده موجود میباشد - مهدوی)
۱۲ - سید عبدالله از شاگردان وحید بهبهانی و میرزای قمی بوده و از صاحبین و مخصوصین حاجی کلباسی و حاج سید محمد باقر حجة الاسلام و شتی بوده و در سده امامت میفرموده و در آخر عمر در اصفهان ساکن شده و گاهی بسده جهت دیدار بستگان میرفته در ۱۱۶۵ متولد و در ۲۲ محرم الحرام سال ۱۲۴۳ وفات یافته و در مقبره ای که بنام او شهرت دارد و در وسط قریه خوزان است مدفون شد .

در این بقعه عده از بزرگان علماء مدفون میباشند از آنجمله است :
۱ - شیخ ابراهیم عاملی از اقطاب محقق حکمرانی ۲ - شیخ شمس الدین ۳ - سید محمد صالح مازندرانی ۴ - شیخ محمد علی زکی و غیره .
پدر مرحوم آقا سید عبدالله مرحوم حاج میرزا محمد رحیم حکیم بوده که از علماء معروف میباشد و از عموی خود میر عبدالعفیظ اجازه اجتهاد و روایت داشته است . (آیت)

۱۳ - میرزا علی محمد از متنفذین علماء و روحانیون سده بوده و در خدمت آقا میرزا محمد هاشم و آقا میرزا محمد باقر چهار سوقی و حاج میرزا بدیع دواب امامی تلمذ نموده پس از لیل بر تبه اجتهاد بسده مراجعت فرموده در مسجد معروف به مسجد ملا حسن امامت میفرمود و در رجب سال ۱۳۴۲ تقریباً سن عفتاد سالگی وفات یافته و در مقبره ملا حسن واقع در محله شمس آباد خوزان منحل بمسجد دفن گردید (آیت)

۱۴- ملا محسن از علماء واجلاء بوده در حفظ دین و دفع بدعت‌های مماندین
 اهتمامی تام داشته از معاصرین حاج سید محمد باقر حجة الاسلام رشتی بیدآبادی
 است. فرزندی بنام ملا محمد باقر داشته که پیرو شیخیه بوده وعده بسیاری از
 مردم دهات و خصوصاً اهالی سده را متغایل باین عده نموده و بتحریک او سید
 محمد حسین مقدس که از مخالفین جدی او بوده است را محبوم نموده اند در هر
 صورت مرحوم ملا محسن از علماء اتقفاء بوده و از اعمال پسر خود اظهار انزجار
 مینموده است پس از وفات در مقبرة جنب در مسجد خود که از مساجد بزرگ
 سده است مدفون گردیده است (آیت) رحمه الله عليهم اجمعين.

۱۵- حاجی میرزا محمد علی طبیب معروف به حکیم از احفاد میر محمد
 اشرف از اطباء معروف و بحدائق و دیانت مشهور بوده برای معالجه امراض
 صعب از شهر و دهات بدو مراجعه میشده و مردم اعتقاد تامی باو داشته اند.
 دارای چندین فرزند بوده که عموماً از اطباء بوده اند از آنجمله است:

۱- حاجی میرزا ابوالقاسم طبیب ۲- حاج میرزا احمد طبیب ۳- حاج میرزا
 محمود طبیب که وارث بالاستحقاق پدر بوده و در تمام موارد بدو تاسی نموده
 پس از فوت پدر بجای او نشسته و بر ریاضت اشتغال داشته است. وی پدر دانشمند
 محترم آقای دکتر حسن میردامادی استاد دانشگاه تهران میباشد.

تا اینجا بود آنچه تا کنون از مدفونین در سده اطلاع داریم.

فهرست مندرجات

نمراتی که در بهلولی آن علامت (م) دارد مربوط بمتن و بقیه مربوط بحواشی است

۱۳۷	آتش (حسن)
۲۸	آشفته (حسنعلی)
میرزا ابوالفضل بیدآبادی	سید آقاخان
۱۴۶	آقا سلطان
۸۵	آمنه بیگم
۱۴۱	آقا میرزا ابراهیم
ملا ابوالقاسم ذهبی	شیخ ابوالحسن ابراهیم
۱۳۹	سید محمد ابراهیم
میرزا ابوالقاسم ذهبی	ملا ابراهیم
۱۹۷	قاضی محمد ابراهیم
۵۸	میرزا ابراهیم جوهری
حاج میرزا ابوالقاسم زنجانی	میرزا ابراهیم خوانساری
۸۲	میرزا ابراهیم طوبی
شیخ ابوالقاسم زفره‌ای	سید ابراهیم کابلی
۳۱	حاجی محمد ابراهیم کلباسی
میرزا ابوالقاسم فندرسکی	ملا ابراهیم مقدس
۱۰۸	حاجی محمد ابراهیم ملک‌التجار
ابوالقاسم نصر آبادی	سید ابراهیم بن سید سلمان ۱۶۹ و ۹۲
۲۰۵	ابن مردویه
ابو مسعود رازی	ابن مسکویه
۱۴۴	ابن یمن
میرزا ابوالعالی	میرزا ابوتراب
۲۴۰	سید ابوجعفر
ابونعمین	حاج میرزا ابوالحسن بروجردی
میرزا ابوالهدی	ابوالحسن سلطان‌الاضواء
۴۳	ابوالحسن عماد الشریعه
شیخ احمد	ابوالحسن نوری
۱۴۵	ملا ابوطالب
امامزاده احمد	شیخ ابوطالب زاهدی
۱۷۱	ابوعلی رودباری
ابوعلی احمد	
آقاشیخ احمد حسین آبادی	
۱۹۸	
سید احمد حسینی	
۸۲	
حاج میرزا احمد خوانساری	
۱۹۸	
میرزا احمد دولت آبادی	
۷۷	
سید احمد دهکردی	
۱۰۰	
سید احمد عاملی	
۱۷۶	
سید احمد لبنانی	
۹۴	
میرزا احمد مدرس	
۱۹۸	
میرزا احمد ملاباشی	
۸۲	
سید احمد میردامادی	
۴۳	
میرزا احمد نقیب	
۲۳۷	
میرزا احمد فرمند	
۱۹۸	
۵۰	

۶۴	بابا الهی	۱۹۸	حاج میرزا اسدالله
۲۰۱	بابا باب الله	۱۹۸	آقا متین اسدالله
۶۴	بابا بدلاء	۱۴۸	حاج سید اسدالله
۶۴	بابا بیات	۵۰	شیخ اسدالله حکیم
۶۴	بابا توتا (تونتاب)	۱۳۳	اسفرائینی (ابراهیم)
۲۰۱	بابا جوزا	۱۳۳	اسفرائینی (احمد)
۶۴	بابا حسن	۷۱	شیخ اسدالله ایزد کشتب
۶۴	بابا دنیه	۱۲۹	ملا اسماعیل
۶۴	بابا رکن الدین	۲۱۰۰	میر محمد اسماعیل
۶۴	بابا سرخ	۱۹۹	میرزا اسماعیل خان
۲۰۱	بابا سنگکی	۱۹۹	کمال الدین اسماعیل
۶۴	بابا شیر	۴۸	حاج شیخ اسماعیل بروجرودی
۶۴	بابا صلت	۶۸	آقا شیخ اسماعیل بشمی
۶۴	بابا عباس	۳۸	اسماعیل ثاقب
۲۰۱	بابا عبدالله	۱۰۴	میر محمد اسماعیل ثالث
۶۴	بابا عبدالله	۱۹۹	میر محمد اسماعیل خواتون آبادی
۶۴	بابا هریان	۱۹۸	ملا اسماعیل خواجویی
۶۴	بابا علمدار	۵۳ م	ملا اسماعیل خواجویی
۶۴	بابا شیخ علی	۱۹۹	میر محمد اسماعیل خلیفه سلطانی
۲۰۱	بابا محمد علی	۵۲	ملا اسماعیل در کوشکی
۶۴ و ۱۳۳ م	بابا قاسم	۱۹۹	سید اسماعیل مدرس
۲۰۱	بابا قلندر	۹۱	اسماعیل (میر محمد الدین)
۶۴	بابا متکا	۲۰۰	حاج ملا اسماعیل نقنه ای
۶۴	بابا محمود	۲۳۷ و ۹۵	میر محمد اشرف
۶۴	بابا نوش	۲۰۰	محمد اشرف
۶۴	بابا وحیدی	۲۰۰	میرزا اشرف نصر آبادی
۲۰۱	بابا یحیی	۳۲ م	آقا اعطاء الله
۵۱	سید محمد باقر احمد آبادی	۱۹۴	الب ارسلان
۱۴۷	سید محمد باقر ثانی بید آبادی	۲۰۰	امامی هروی
۲۱۴۸	سید محمد باقر حجة الاسلام	۲۰۱	امینای یزدی
۲۰۲	سید محمد باقر حسینی	۲۰۱	بابا شیخ احمد

۱۸۶	شیخ بهاءالدین کاشی	۶۷	سید محمد باقر درچه‌ای
۱۵۳	میرزا بهاءالدین	۱۰۲	سید محمد باقر نجوی
۶۵	حاج میرزا بهاءالدین نوری	۲۷۳	شیخ محمد باقر نجفی
۲۰۶	میرزا بیگ	۳۷	شیخ محمد باقر وائق
۱۹۱	بیگم	۲۱۶۶	ملا محمد باقر قمشه‌ای
۱۲۹	سلطان بیگم	۲۰۲	ملا محمد باقر قمشه‌ای
۶۴	پیر بکران	۲۰۲	ملا محمد باقر قمشه‌ای
۶۴	پیر یاره‌دوز	۲۹۰	ملا محمد باقر فشارکی
۲۰۲	پیر پرنده	۲۱۲۱	ملا محمد باقر مجلسی
۶۴	پیر جمال	۱۰۴	میر محمد باقر ملاباشی
۲۰۲	پیر حاجات	۱۰۵	میر محمد باقر باقلعه‌ای
۶۴	پیر عنایت	۸۲	میرزا محمد باقر امامی
۶۴	پیر مرتضی علی	۲۳۳	میرزا محمد باقر بروجردی
۶۴	سلطان پیر محمود	۲۹۴	میرزا محمد باقر پیش‌نماز
۹۳	محمد تقی اشراقی	۲۹۶	میرزا محمد باقر چهارسوقی
۵۹	ملانا جا	۸۶	میرزا محمد باقر حکیم باشی
۴۷	سید محمد تقی احمد آبادی	۵۸	میرزا محمد باقر زنجانی
۱۸۶	سید محمد تقی تبریزی	۱۸۵	میرزا محمد باقر صدر
۱۰۱	سید محمد تقی مستجاب‌الدعوه	۱۸۵	میرزا محمد باقر صدر ثانی
۱۳۷	شیخ محمد تقی (آقا نجفی)	۱۲۸	میرزا محمد باقر مجلسی
۲۷۲	شیخ محمد تقی طهرانی	۲۴۵	میرزا محمد باقر نواب
۲۱۶۷	ملا محمد تقی جزی	۸۹	میرزا محمد باقر همدانی
۱۱۸	ملا محمد تقی مجلسی	۲۰۲ و ۱۲۸	سلطان بخت‌آقا
۱۲۸	ملا محمد تقی مجلسی	۲۰۳	بدایع بیگ
۷۲	میر محمد تقی خاتون آبادی	۲۳۰	حاج میرزا بدیع
۱۵۵	میر محمد تقی مدرس	۲۰۳	بدیع الزمان
۲۰۶	میرزا محمد تقی	۲۰۳	بدیع الزمان نصرآبادی
۱۲۷	میرزا محمد تقی الباسی	۱۹۴	برکیارق
۲۹۵	میرزا محمد تقی نقشینه	۱۸۸	بقعه شهشهان
۲۰۶	میرزا محمد تقی نوری	۲۰۶	بکائی
		۱۴۶	شیخ بهاءالدین استیری

۱۸۴	سید حسن خلیفه سلطانی	۲۰۷	آقا جلال الدین
۴۴	سید حسن کاشانی	۱۸۱	جعفریه
۴۷	سید حسن فانی	۲۰۷	سید جعفر خاتون آبادی
۲۱۵۳	میر سید حسن مدرس	۲۰۷	سید جعفر خراسانی
۲۰۷	شیخ حسن دشتکی	۱۱۳	سید جعفر صافی
۲۳۲	شیخ حسن واعظ	۱۰۳	جعفر قلیخان
۳۳	شیخ حسن یزدی	۲۱۶۲	شیخ جعفر کلپاسی
۱۰۱۷	سید محمد حسن میهنپند	۲۳۱	حاج محمد جعفر آباده‌ای
۲۰۸	محمد حسن میرزا	۱۹۱	میرزا جعفر
۲۱۶۷	میرزا حسن میرزا ابراهیم	۲۳۸	میرزا محمد جعفر
۲۱۱۴	میرزا حسن امام جمعه	۲۱۳۰	میرزا جعفر امام جمعه
۱۵۴	میرزا محمد حسن شیرازی	۲۰۷	میرزا جعفر شیخ الاسلام
۱۴۶	مولی محمد حسن طلائی	۲۰۷	میرزا جعفر منجم
۲۵۲	حاج محمد حسن کلپاسی	۲۲۷	میرزا محمد جعفر میردامادی
۲۴۴	میرزا محمد حسن نجفی	۶۶	جواد مجدزاده
۱۰۳	حاج میرزا حسن نهوی	۷۰	حاج محمد جواد سرجویی
۲۳۸	میرزا محمد حسن میردامادی	۵۹	سید محمد جواد خراسانی
۲۹۹	ملاحسن جیلانی	۷۸	سید محمد جواد مسجد شاهی
۵۰	ملاحسن دوی	۸۵	حاج ملا جواد آدینه
۲۰۸	ملاحسن ریزی	۱۷۷	آقا محمد جواد دهکردی
۲۰۸	ملاحسن شهرستانی	۷۹	حاج میرزا جواد حسین آبادی
۲۶۵	ملاحسن نائینی	۶۵	حاج میرزا جواد نوری
۲۰۸	سید محمد شمس‌الملکی	۷۶	حاج شیخ جمال الدین
۱۶۸	میرزا حسنعلی دهلوی	۲۸۸	آقا جمال خوانساری
۲۰۸	سید حسن	۴۳	حاج میرزا جمال کلپاسی
۲۳۸	سید محمد حسین	۲۰۷	جهاد اکبر
۱۱۸	میر محمد حسین امام جمعه	۳۹	جهانگیرخان
۲۰۹	میر محمد حسین	۲۲	حاجیه خانم امین
۱۹۴	جمال الدین حسین	۲۰۷	شیخ حبیب الله
۱۸۵	علاء الدین حسین صدر	۲۰۷	حاج ملا حبیب
۲۰۹	میرزا محمد حسین ازه‌ای	۵۹	تاج الدین حسن

۵۷	حاج میرزا حسین نوری	۹۹ و ۱۴۲	ملاحسین تغلیسی
۱۱۶	ملاحسین ملاولی الله	۲۰۹	محمد حسین ثاقب
۲۱۰	میرزا حسینعلی الماسی	۳۸	میرزا حسین ثر
۸۹	ملاحسینعلی تویسرکانی	۹۶ و ۹۹	آقا حسین جیلانی
۶۹	ملاحسینعلی صدیقین	۲۰۷	میرزا حسین حکیم
۱۱۳	حسینقلیخان	۸۲	آقا حسین خوانساری
۲۸	حقایق (ابوالحسن)	۱۵۳	ملاحسین »
۱۸۱	حکمة الله خزاعی	۲۰۹	میرزا محمد حسین درب امامی
۲۳۹	ملاحیدرعلی	۱۰۱	سید محمد حسین
۲۳۸	حاج میرزا حیدرعلی	۲۰۸	سید حسین رجبانی
۱۲۸	میرزا حیدرعلی شیروانی	۲۰۹	میرزا حسین رفیق
۱۲۷ و ۹۲	مجلسی » »	۲۰۹	ملاحسین ریزی
۱۷۱	خجسته	۲۳۸	سید محمد حسین میردامادی
۱۶۶	میرزا خلیل امام جمعه	۲۱۰	میرزا محمد حسین سر رشته دار
۲۳۹	حاجی میرزا خلیل سدهی	۲۰۹	» » شهرستانی
۲۱۰	ملاخلیل شریف	۱۸۷	محمد حسین صفوی
۲۱۰	شیخ خلیل الله طالقانی	۱۶۲	شیخ محمد حسین طریحی
۲۱۱	دانش ساروی	۲۱۰	محمد حسین عتقا
۵۳	دامی	۸۴	ملاحسین فشارکی
۱۸۷	درب امام	۱۶۶	ملاحسین محمد حسین قمشای
۵۲	ذوقی	۷۰	حاج محمد حسین کازرونی
۲۱۱	رجاء فرهای	۱۸۱	ملاحسین کاشی
۲۱۲	رجبعلی تبریزی	۲۰۹	میر محمد حسین کتاب فروش
۲۱۱	شیخ رجب بوسی	۳۳	ملاحسین کر بکنیدی
۹۲	میرزا رحیم شیخ الاسلام	۱۸۲	ملاحسین کرمانی
۱۷۷	آقارحیم دهکردی	۵۸	میر محمد حسین مدرس
۲۳۹	حاجی میرزا محمد رحیم سدهی	۱۴۴	میر محمد حسین نائینی
۲۱۲	میرزا رستم	۱۰۴	حاج میرزا حسین نایب الممد
۱۷۶	رستم بیگ	۷۶	شیخ محمد حسین نجفی
۲۸	رشته (شحنه)		
۲۱۳	آقامحمد رضا		

۶۰	ساغر (ابراهیم)	۲۱۲	محمد رضا امامی
۱۹۴	سنجر (سلطان)	۹۰۱	سید رضا بهر العلوم
۲۱۴	خواجه سعد	۱۲۸	میرزا رضا حسینی
۲۱۴	میر محمد سعید	۴۰	سید محمد رضا خوانساری
۲۱۴	میرزا سعید	۲۸	ملا محمد رضا تنکابنی
۲۲۲	ملا محمد سعید اردستانی	۲۱۳	نجیب الدین رضا
۱۴۵	میرزا محمد سعید خلیفه سلطانی	۱۴۴	میرزا محمد رضا فقیه
۲۱۵	سید سلیمان (سلمان)	۱۶۲	حاج میرزا محمد رضا کلباسی
۲۱۵	شیخ سلیمان	۱۲۶	ملا محمد رضا مجلسی
۱۶۵	شاه رضا	۱۷۵	حاج میرزا رضا ملاباشی
۲۸	شحنه (رشحه)	۷۶	شیخ محمد رضا نجفی
۲۱۹	شجره (حسین)	۲۸۹	آقارضا خوانساری
۱۷۹	شعیا	۹۳	شیرازی
۲۱۵	شقائی	۲۱۳	رضی غزنوی
۶۹۲	سید شفیع جزائری	۱۸۵	میرزا محمد رفیع الدین
۲۱۶	آخوند شفیع	۶۶	سید محمد رفیع خاتون آبادی
۲۱۶	شقائی	۶۰	میرزا رفیع
۱۰۴	شکر الله منعم	۳۱	رکن الملک
۱۶۵	ملا شمس الدین بحرانی	۲۱۳	سید روح الله
۲۱۷	شوکت (قاسم)	۷۴	زهرابکم
۲۱۶	شوکت بخارائی	۲۱۳	زینب بیگم
۲۱۷	شهربانو	۱۴۳	شیخ زین الدین
۲۱۷	صائب تبریزی	۲۱۴	ملا زین العابدین
۱۰۵	صابر علی شاه	۱۴۶	میرزا زین العابدین بید آبادی
۱۳۴	صاحب بن عباد	۴۴	میرزا زین العابدین خوانساری
۲۱۸	حاج ملا صادق یزدی	۷۵	» » »
۲۷۷	حاج صادق	۲۱۳	خطاط
۲۲۲	ملا محمد صادق اردستانی	۱۸۷	شهشانی
۱۳۲	میرزا محمد صادق امام جمعه	۱۲۸	ملا زین العابدین مجلسی
۶۹۳	ملا محمد صادق پیکانی	۲۱۴	سید زین العابدین میر محمد صادق
۲۲۸	ملا محمد صادق تنکابنی	۲۱۴	ساروقی

۲۱۶۷	شیخ عبدالعسین مجلانی	۲۱۷	میر محمد صادق حسینی
۲۳۹	میر عبدالحفیظ	۷۶	میرزا محمد صادق خوانساری
۹۴	سید عبدالعصیب	۱۸۶	میرزا محمد صادق خلیفه سلطانی
۲۱۸	سید عبدالباقی قزوینی	۲۲	میرزا « » روشن
۲۱۸	« » موسوی	۶۳	میر « » کتابفروش
۴۰	میرزا عبدالرحیم کلباسی	۲۱۷	آخوند ملا صادق کرباسی
۲۱۸	سید عبدالرزاق	۱۲۸	میر محمد صادق مجلسی
۲۱۱	عبدالرزاق اخضر	۱۰۸	حاج میر محمد صادق مدرس
۲۱۹	سید عبدالرسول	۱۱۶	صادق ملارجب
۱۲۷	میرزا « » مداح	۲۱۸	میر محمد صادق موسوی
۱۰۹	ملا « »	۲۱۷	ملا محمد صادق هزارجریبی
۲۲۲	شیخ عبدالصالح	۲۷۴	ملا محمد صالح جویناره ای
۱۱۶	میرزا عبدالعلی هرنندی	۲۲	ملا محمد صالح خلغالی
۲۳۳	آقا میرزا عبدالغفار توپسرکانی	۱۲۷	ملا محمد صالح مازندرانی ۱۳۹ و ۱۲۷
۲۱۹	میر عبدالغنی	۲۱۷	« » « » « »
۶	« » عبدالکریم جزئی	۷۴	سید صدرالدین هاملی
۹۸	ملا عبدالکریم دستگردی	۵۹	ضیاء (حسین)
۵۵	ملا عبدالله	۱۴۵	میرزا محمد طاهر خلیفه سلطانی
۱۳۹	میرزا عبدالله	۲۰۵	میرزا طاهر نصرآبادی
۲۱۹	ملا عبدالله	۱۷۱	طرب
۲۵۲	ملا عبدالله اژه	۱۳۲	میر عبدالباقی
۱۲۹	« » بروچردی	۱۰۵	میرزا عباس پای قلمه ای
۱۴۵	شیخ عبدالله جیلانی	۷۰	عبدالجواد خطیب
۲۳۳	ملا عبدالله خوانساری	۳۲۲	آقا عبدالجواد
۲۱۹	« » قمشه ای	۸۶	میرزا عبدالجواد مدرس
۲۱۹	« » کربلانی	۲۳۵	حاج میرزا عبدالجواد کلباسی
۲۳۹	سید عبدالله میردامادی	۳۲۲	آقا عبدالعسین
۴۹	ملا « » هرنندی	۶۶ و ۲۱۸	میر عبدالعسین خاتون آبادی
۲۱۴۲	حاج ملا عبدالله « »		حاج میرزا عبدالعسین سید العراقین
۶۴	عمو « »	۱۰۸	« »
		۱۱۷	میرزا عبدالعسین هرنندی

۹۴ و ۲۲۱	سید علیرضا	۱۴۵	میرزا عبداللہ
۲۲۱	میرعلیرضا خاتون آبادی	۱۰۵	عبدالمجید درویش
۱۱۳	حاجی علی قلی خان	۲۲۰	میرزا عبدالمنان
۵۱	علی شاه	۱۴۵	میر عبدالواسع حسینی
۵۲ و ۲۲۲	میرزا علی محمد اژہ ای	۱۰۰	عبدالوہاب گلشن
۲۳۹	» » » میردامادی	۲۲۰	شیخ » قاضی
۲۳۸	» » » »	۱۰۳	سید »
۲۲۱	» » » نائینی	۸۴	شیخ عبدالوہاب ریزی
»	» » » خلیفہ سلطانی	۱۸۷	عذری
۲۲۲	» » » اژہ ای	۱۲۷	میرزا عزیز اللہ
۱۸۴	علی میرزا	۹۸	» عطساء اللہ چہار سوقی
۲۲۲	میرزا علیقلی	۱۲۷	میر عظیم
۱۲۹	میر علی نقی	۹۰	میر سید علی بروجردی
۲۵۸	میرزا علی نقی زنجانی	۱۳۸	علی بن سہل
۹۵	شیخ علی نقی (علی بن محمد)	۲۲۰	میر سید علی سدھی
۱۲۷	ملا محمد علی	۱۹۴	» علی شہید
۱۲۸-م ۱۳۰	» استر آبادی	۱۸۴	میر سید علی طباطبائی
۱۲۷	میرزا محمد علی الہامی	۱۵۵	» » » دندر
۱۱۷ م	میرزا محمد علی امام جمہ	۹۵	» » » مشتاق
۳۳	شیخ محمد علی اشتری	۱۰۹	علی عبدالرسولی
۷۸	سید محمد علی (آقا جتہد)	۳۵	حاج میر سید علی نجف آبادی
۲۱۴۷ م	سید » بید آبادی	۷۶	ملا علی نوری
۲۲۳	حاج ملا محمد علی اصفہانی	۲۸	میر سید علی واعظ
۱۴۶	میرزا محمد علی تبریزی	۸۲	آقا شیخ علی یزدی
۵۹	میر محمد علی حسینی	۲۲۰	سید علی اصغر
۱۹۳	میرزا » »	۵۰۰ م	ملا علی اکبر اژہ ای
۱۶۷ م	میرزا محمد علی خلیفہ سلطانی	۱۰۶	حاج میرزا علی اکبر پای قلعه ای
حاج میرزا محمد علی خاتون آبادی		۱۵۳	ملا علی اکبر خوانساری
۲۲۲		۲۲۰	سید علی اکبر صدرالاطباء
		۲۲۰	علی بن عبدالعال
		۵۷ م	آقا علیرضا

۲۲۴	شیخ فضل الله خوانساری	۲۲۲	میر محمد علی خاتون آبادی
۱۱۳	شیخ فضل الله نوری	۲۲۳	ملا > خوانساری
۶۰	فیض علی شاه اول	>	شیخ > دزفولی
۶۰	فیض علی شاه ثانی	۲۲۲	سید > سدهی
۲۲۳	شاه فتح الله	۱۱۶	میرزا > سینی
۲۲۴	ملا فریدون	۲۲۳	> > شهبانی
۲۲۴	شیخ قاسم	۲۱۶	حاج محمد علی کهمال
۲۲۴	قبرستان شهداء	۳۶	حاج سید محمد علی مبارک‌کای
۲۲۵	قبر مهم	۲۳۵	حاج میرزا محمد علی کلباسی
۲۲۵	قتیبة بن مهران	۹۵	سید محمد علی نایب الصدر
۳۸	قدسی (عبدالحسین)	۱۶۳ م	آقامحمد علی نجفی
۹۹	سید قطب الدین نیریزی	۶۶	میرزا > نوری
۹۰	امیر قطب الدین (علی)	۶۱ م	میرزا > میرزا مظفر
ح ۱۸۰	حاج سید کاظم کروی	۴۵ م	آقا > هزارجریبی
ح ۱۱۹	ملا محمد کاظم	۲۴۰	حاج میرزا محمد علی میردامادی
۲۳ م	آقامحمد کاظم واه	۲۲۲	حاج میرزا محمد علی واعظ
۲۲۵	حاج میرزا محمد کاظم طالقانی	>	میرزا محمد علی عالم
۲۲۵	آقا کمال خوانساری	۲۲۳	سید > حسینی
۱۴۱	آقا کمال خوانساری	۲۲۳	حاج ملا محمد علی
۱۲۷	کمال الدین فسانی	۱۱۰ و ۱۷۹	میر عماد
۱۴۶	کمال الدین بن محمد	۱۸۴	عوض بیک
۱۴۸	شیخ کمال الدین شریعت‌دار	۲۳۲	میرزا عیسی خان افتخار الحکماء
۲۲۵	حاج آقا کوچک	۲۲۳	شیخ غلامحسین تهری
۱۸۲	کلبهار (سید علی)	۲۲۳	شیخ غلامحسین شوشتری
۲۲۵	ملا لطف الله شمس	۵۳	غمگین
۱۲۲	میر لوحی	۲۵ م	فاضل سراب
۱۵۶	مهاصب الدوله	۶۵	فاضل نوری
۶۹۸	ملا متراپ کیلانی	۴۵۵	فاضل هندی
۲۴۰	ملا محسن	۱۸۳	ستی فاطمه
		۲۲۳	فاطمه بیگم
		۱۸۶	میرزا فتح الله
		۲۲۴	استاد فولاد

۲۲۸	حاج سید محمد صدر	۲۲۶	سید محسن گیلانی
۲۲۶	ملا محمد	۵۹	سید محسن مدرس
۴۸	ملا محمد کاشانی	۶۰	ملا محمد
۶۲	سید محمد کتابفروش	۱۸۸	شاه علاء الدین محمد
۲۲۶	ملا محمد قالی باب	۲۰۶	بهاء الدین محمد
۱۴۲	حاج آقامحمد قزوینی	۱۹۴	سلطان محمد
۱۶۰	حاج آقامحمد کلباسی	۱۰۸	سید محمد (سید آقاچان)
۱۳۲	سید علاء الدین محمد گلستانه	۷۰	میرزا محمد (سها)
۲۲۹	سید محمد لاریجانی	۲۷۹	آقامحمد بیدآبادی
۷۳	محمد میرزا (سیف الدوله)	۱۲۶	شمس الدین محمد
۷۱	میرزا محمد ناصر علی	۱۱۸	میر سید محمد (حاجی سید)
۲۲۶	سید محمد موسوی	۱۱۴	میر سید محمد امام جمعه
۵۷	ملا محمد نائینی	۱۷۳	سید محمد بقاء
۲۲۶	شمس الدین محمد گیلانی	۱۷۹	محمد بن عمدة القضاء
۱۰۶	سید محمد نجف آبادی	۱۷۹	محمد بن میر لوحی
۱۳۹	شمس الدین محمد نصر آبادی	۱۴۵	میرزا محمد بن جهان بخش
۲۲۹	سید محمد نجم الواعظین	۲۵	محمد بن عبد الفتاح (فاضل سراب)
۱۵۰	سید محمد مجاهد	۹۲	آقا سید محمد جزائری
۲۲۹	سید محمد منیر الدین	۱۴۵	میر سید محمد بروجردی
۲۲۹	حاج سید محمد منجم	۱۲۶	حاج میرزا محمد پای قلمه ای
۳۴	میرزا محمد منجم	۳۷	سید محمد ترك
۲۲۸	میرزا محمد طبیب	۴۸	شیخ محمد حکیم
۷۰	ملا محمد هراتمی	۸۱	آقا محمد خوانساری
۱۲۸	محمد طبیب	۷۲	میر سید محمد خواتون آبادی
۱۹۵	محمد معیناه	۹۴	سید محمد دزب امامی
۱۸۴	محمد میرزا	۲۹	میر سید محمد شهبانی
۲۲۹	محمد افغان	۲۲۸	میرزا محمد صدر آزادانی
۳۲	میرزا محمد	۱۹۱	آقا میرزا محمد صدر

۲۲۶	مورخ الاسلام (محمد)	۱۹۵	سلطان محمود
۲۳۱	موسی	۲۱۵۶	حاج میرزا محمود کلباسی
۲۳۱	سید موسی	۲۳۰	سید محمود
۲۳۲	میرزا موسی خان	۲۰۹	سید محمود درب امامی
۴۳	میرزا موسی خان انصاری	۱۰۱	سید محمود مغنی
۱۴۷	سید مؤمن	۱۴۰	سلطان مراد
۱۹۵	میرزا محمد مؤمن	۵۰	مرشد (سید عبدالوهاب)
۱۹۵	مؤید الملک	۱۰۶	آقامرغنی بای قلمه ای
۴۷	حاج آقا منیرالدین	۶۸ و ۲۳۰	حاج سید مرتضی خراسانی
۲۲۸	سید مهدی	۸۳	شیخ مرتضی ربزی
۲۳۳	میرزا مهدی اردستانی	۲۳۰	سید مرتضی قمی
۲۳۲	آقامهدی ارباب	۷۳	مریم
۱۱۶	میر محمد مهدی امام جمعه	۱۹۵	سلطان محمود
۲۱۴۶	میر محمد مهدی بیدآبادی	۹۹	آقامیرزا مسیح چهارسوقی
۲۲۲	آقامحمد مهدی باشند طلا	۲۳۲	میرزا مسیح خان حافظ المصباح
۲۳۳	میرزا مهدی بروجردی	۲۳۰	سید مصطفی
۲۱۶۷	حاج ملامهدی جوی	۲۳۰	ملا مصطفی قمشه ای
۲۸ و ۲۴	میرزا مهدی جویباره ای	۲۳۰	میر معصوم
۹۸	میرزا محمد مهدی چهارسوقی	۸۱ م	میرزا معصوم
۱۹۳	محمد مهدی حسینی	۱۸۴	معصومه بیگم
۷۶	سید مهدی خوانساری	۲۳۰	معین الاطباء
۶۷	درچه ای	۲۲۰	معین الواعظین
۵۹	میر محمد مهدی دولت آبادی	۲۳۰	مفید (علی)
۱۰۰	حاج میرزا مهدی دولت آبادی	۲۳۰	ملا مفید الله
۱۱۵	میر محمد مهدی سلطان العلماء	۲۳۱	ملا مقصود علی
۳۷	حاج مهدی سمسار	۱۸۵	میرزا مقیم
۲۳۳	میرزا مهدی فشارکی	۱۹۵	ملکشاه
۵۹	ملا مهدی قنبوانی		
۱۸۲	سید مهدی کرمانی		
۲۱۵۹	آقامحمد مهدی کلباسی		

۹۳	نورالدین مجلسی	۱۴۶	میرزا محمد مهدی مشهدی
۲۳۵	سید هادی	۹۴	» » » نایب الصدر
۱۰۵	میر محمد هادی پای قلمه ای	۱۱۶	محمد » ناخی
۱۷۹	» » » سبزواری	۱۰۲	حاج سید مهدی نجوی
۱۹۳	آقا هادی خطیب	۱۳۲	ملا » هرندی
۵۹	میر محمد هادی دولت آبادی	۲۳۳	» » »
۱۲۶ و ۱۳۱	آقا هادی مترجم	۲۳۳	میر مهدی بموت
۱۴۳	حاج محمد هادی هرندی	۲۳۳	سید میرزا اردستانی
۱۱۷	حاج میرزا هاشم امام جمعه	۱۷۲	مینو
۷۵	میرزا محمد هاشم چهارسوقی	۱۹۳	نادم
۶۰	آقا محمد هاشم خطاط	۲۳۴	سید ناصرالدین نجف آبادی
۱۸۶	میرزا محمد هاشم خلیفه سلطانی	۲۳۴	ناقور
۲۳۵	حاج میرزا هاشم کلباسی	۱۰۵	آقا نجف اتلی نصر آبادی
۹۸	میرزا هدایت الله چهارسوقی	۲۳۴	ملا نجف علی
۲۳۲	» دانشور علوی	۷۳	نسمه خاتون
۱۹۲	هرون ولایت	۱۲۸	ملا محمد نصیر
۱۷۲	هما (رضانلی خان)	۱۹۳	میرزا نصیر
۱۷۱	همای	۲۳۴	محمد نصیر بایزیدی
۱۹۱	میرزا یحیی	۲۰۸	ملا نصر الله
۶۱	» » » بید آبادی	۱۶۶	میرزا نصر الله شاه ای
۸۶	حاج میرزا یحیی شفیعی	۱۹۵	نظام الملک
۲۳۶	ملا یوسف	۲۳۲	نظام الدین مصباح الاطباء
۱۷۵	شیخ یوسف بنا	۲۳۵	حاج ملا نعمت الله هرندی
۴۵۸	حاج سید یوسف خراسانی	۲۳۵	نورالدین اصفهانی
۴۴۴	یوشع	۲۳۵	» الماسی

فصلنامه

متأسفانه با کمال دقتی که در غلط گیری کتاب شد بواسطه عللی که یکی از آنها عدم توجه و دقت کارکنان چاپخانه می باشد آنطوریکه میخواستیم بی غلط باشد نشد بلکه بیشتر از حد تصور غلط پیدا کرد .
این اغلاط بر سه نوع می باشند :

۱ - آنهاست که خوانندگان محترم در ضمن مطالعه متوجه اشتباه آنها گردیده و احتیاج بذکر نیست .

مانند (یا بنقل در صفحه چهارده سطر سوم که با بنقل شده و یا قبر در صفحه ۲۱ سطر ۱۲ که فبر شده است)

۲ - اغلاطی که گرچه ممکن است خوانندگان محترم متوجه آن نشوند لکن بمعنی ضرر نمیرسانند .

مانند (الواح در صفحه ۵۳ سطر ۲۳ که انواع شده است و لنجانی در صفحه ۵۶ سطر ۱۸ که لنجانی چاپ گردیده است) .

۳ - سایر اغلاط که تصحیح آنها لازم است . لذا خواهشمند است از خوانندگان محترم که قبلا این اغلاط را تصحیح فرموده بعداً مطالعه فرمایند .

صفحه	سطر	غلط	تصحیح
۷	۱۶	استفتاء ایت	استفتاءات
۹	۳	ابوالعالی	ابوالعالی
۱۳	۲۵	بشما انس	بشما و انس
۱۴	۲۴	الجمعه	الجمعه
۱۶	۱	لاحقون	لاحقون (۱۰)
۱۶	۸	همه	بهمه
۱۹	۳	اللهم	اللهم
۱۹	۵	اللهم	اللهم
۲۱	۴	وبتفصیلی	وبتفصیلی
۲۲	۱۹	مرحوم	مرقوم
۲۶	۲۱	۳۱- این	۳۱- نقل این
۲۶	۲۰	تمیینی	عینی
۲۸	۲۱	رشحه	شحنه
۲۹	۲۰	استد	است
۳۰	۷	لعمه	لعمه
۳۱	۲۴	مانوی	بانوی
۳۲	۱۹	تاریخ	تاریخش

(۱۵۴)

صفحه	سطر	علط	صحيح
۳۷	۱۹	که نامش	نامش
۴۰	۱۷	حرف	صرف
۴۰	۱۹	ابست	الست
۴۱	۹	قبل	قلب
۴۳	۶	الى سلاله التحفه	التحفه الى سلاله النبوه
۴۵	۱	نسبت	نسب
۴۶	۲۲	رسول	رسوم
۵۱	۱۶	۶۰۴	۶۰۴ (معلم)
۵۱	۱۷	(معلم)	زياد است
۵۲	۲۰	دنیا	دنبی
۵۳	۲	است	است قبر
۵۴	۱۲	جامع الشتاب	جامع الشتات
۵۷	۱۹	۱۶۲۱	۱۷ ج ۱
۶۰	۲۴	شسته	شکسته
۶۱	۱۹	محجر	جمهر
۶۲	۲	که کلیه	که در کلیه
۶۲	۳	الصنف	المصنف
۶۲	۷	مادر	ماده
۶۳	۹	تواندیشه	نواریشه
۶۳	۱۵	سلیح	صبیح
۶۴	۲۳	دستگر	دستگرد
۶	۲۵	عسقلانی	صیقلانی
۶۶	۲۱	در چندین	و چندین
۷۰	۲۳	۱۳۵۰	۱۳۵۹
۷۲	۳	استبارات	استبصارات
۷۲	۱۰	السادہ	السماده
۷۳	۱۸	تاریغض	تاریغش
۷۵	۱۹	۲ شنبه	۴ شنبه
۷۵	۲۰	شعبان	رمضان
۷۶	۱۷	از (شرحی برزیده)	نادر دارد زیاد است
۷۷	۱۷	چلیقه	جلیه

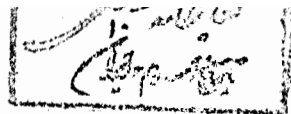
صفحه	سطر	غلط	صحیح
۸۱	۱۰	۱۲۹۸	۱۱۹۸
۸۵	۳	بدرزنش	دامادش
۸۷	۱۲	ایمان اسلام	ایمان و اسلام
۸۷	۱۷	میبال	میبار
۸۹	۵	جو تر	جلو تر
۸۹	۲۱	تحفة الجفیه	تحفة النجفیه
۹۰	۱۱	قطیه	قطبیه
۹۰	۲۳	تطیه	قطبیه
۹۲	۱۹	خدای رحیم	رحیم بقبا
۹۴	۲۳	اللاهویه	اللاهوتیه
۹۶	۹	۷۰۱	۱۰۸
۹۷	۱	مقامها	مقامهما
۹۷	۱۸	قصاعد	قصائد
۹۸	۲۶	الهدایه	الهدایة
۹۹	۲۲	۱۲۷۳	۱۱۷۳
۱۰۰	۲۳	اخطره	انطره
۱۰۱	۷	در منتظمه	درر منتظمه
۱۰۱	۱۱	خاتون آباد	خاتون آبادیا
۱۰۲	۶	ادامه	ادله
۱۰۴	۲۳	ربیع الثانی	۱ ج ۴
۱۰۵	۱۴	۱۳۴۸	۱۳۴۶
۱۰۵	۱۷	هادی	تالی
۱۱۰	۱۴	مرا زمانه	زمانه
۱۱۷	۲۵	۴ شنبه	۵ شنبه
۱۱۸	۱۱	منسوب	منسوب
۱۱۸	۲۴	معیت	معصیت
۱۲۲	۱۷	بین اخباری	بین بین اخباری
۱۲۳	۱۹	استمال	استعمال
۱۲۵	۱۱	سه هزار	سه هزار
۱۲۵	۲۴	جهان	جهان

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۲۵	۲۶	را ۱۳۰۸	را بقولی در ۱۰۳۸
۱۵۳	۸	۲ ربیع الاولی	و بقولی ۲۴۳
۱۵۵	۲۵	۲۴۷	۲۴۷
۱۶۶	۵	مواظب	زیاد
۱۶۶	۶	تقوی بوده و دیانت	زیاد
۱۸۱	۷	بدروی	برادر وی
۱۸۱	۸	بیمورد	بمورد
۱۸۵	۶	۵- میرزا	۵- پهلوی قبر میرزا
۱۸۵	۶	پهلوی قبر	قبر
۱۹۱	۸	قوانین	فرامین
۱۹۹	۱۴	محمد علی میر	محمد علی بن میر
۲۱۴	۱۴	کاو خوبی	کاو خونی
۲۱۸	۱۲	سلیمانی	سلمانی
۲۲۱	۵	جد	هموزاده
۲۲۳	۲۷	هیبة الله	هیبة الله
۲۲۴	۲۷	لنجان	قهاب
۲۳۲	۱۲	حافظ الحججه	حافظ الصحه
۲۳۲	۲۸	تاریخ	تاریخ اصفهان

چند تذکر لازم

از خوانندگان معترم خواهشمند است در ضمن مطالعه کتاب به نکات ذیل نیز توجه فرمایند.

۱- در صفحه (ید) در ضمن شرح حال دانشمند معترم بزرگوار آقای آقا نجفی نوشتیم که نسب ایشان بمرحوم سید علاء الدین حسین خلیفه سلطان منتهی است. لازم است خوانندگان معترم را متذکر نمایم که نسب ایشان از طرف مادر بنخلیفه سلطان منتهی است و نسب پدری ایشان از اینقرار است: سید ابوالمعالی شهاب الدین العسینی المرعشی ابن سید شمس الدین محمود ابن سید شرف الدین علی بن حاج سید محمد منجم ابن ابراهیم قوام الدین (مادرش دختر سید ضیاء الدین محمد از احفاد خلیفه سلطان میباشد) ابن شمس الدین محمد نقیب بن سید قوام الدین بن سید نصیر الدین محمد نقیب نسابه ابن سید جمال الدین بن سید علاء الدین بن سید محمد نقیب بن سید ابوالمجدد نقیب بن میر سید محمد خان مرعشی پادشاه طبرستان ابن میر سید عبدالکریم خان ثانی ابن میر سید عبدالله خان ابن میر سید عبدالکریم خان اول بن میر سید محمد خان ابن میر سید مرتضی خان ابن میر سید علی خان میر سید کمال الدین خان ابن میر قوام الدین مشهور بحیر بزرگ سرسلسله سلاطین مرعشیه در طبرستان ابن کمال الدین صادق نقیب ابن ابوصادق عبدالله نقیب ابن ابوعبدالله محمد نقیب بن ابوهاشم نقیب بن ابوالحسن علی بن ابومحمد حسن نقیب بن ابوالحسن علی بن شریف

عبدالله بن ابوالحسن محمد الاكبر بن ابو محمد حسن محدث بن ابی عبدالله
الحسين الاسفري بن الامام السجاد عليه السلام .

۲- در صفحه ۱۲۲ در ضمن شرح حال شمس الدين محمد اصفهانی
مدفون در بقعه مجلسی بنقل از رساله نورالقدس نوشتیم که ایشان از مشایخ
مجلسی اول بوده است. بادر نظر گرفتن سال وفات وی و سال تولد مجلسی که
اولی ۹۳۶ و دومی ۱۰۰۴ میباشد معلوم میشود که این مطلب خالی از
اعتبار است و ممکن است وی از مشایخ مشایخ مجلسی باشد. العلم عندالله

۳- در صفحه ۱۹۳ در ضمن مقبره دالبطی (دارالبطیخ) نوشتیم که بنا
بر آنچه معروفست خواجه نظام الملک را در مدرسه خود دفن کرده اند
(مدفن فعلی وی) بادر نظر گرفتن اوضاع زمان و اعمال فرقه باطنیه و
قتل خواجه بدست آنان و امکان نبش قبر وی از طرف آنها این شهرت
مورد تردید واقع میشود و با مراجعه بکتاب ترجمه محاسن اصفهان
صفحه ۱۴۲ این تردید قوی میشود (در آنجا می نویسد: چنانکه مدرسه
که اکنون معمور و قائم است بنا فرمود نزدیک جامع بزرگ بر محل
در دشت) نظر نگارنده در این مورد اینست که خواجه را در منزل خود دفن
کرده اند و بعداً ملک شاه و دیگران را نیز از ترس باطنیان در همان محل
دفن نموده اند و محل قبر فعلی خواجه منزل او بوده و محلی که اکنون در
محل در دشت به (مدرس ابن سینا) معروفست از بقیه آثار مدرسه نظامیه
خواجه میباشد.

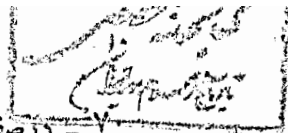
۴- در صفحه ۱۹۲ در ضمن شرح حال ابن مسکویه نوشتیم
که در مدفن او اختلاف است و آنچه معروف بود را نقل کردیم در این مورد

نظر آقای بلاغی اینست که مدفن وی در حدود مزار علی بن سهل در نزد يك مصلاى اصفهان بوده است (البته ایشان برای این حرف مدرکی نیز دارند.)

۵ - در صفحه ۲۰۰ در ضمن شرح حال ملامحمد اشرف جبل عاملی مؤلف تفسیر آية الكرسي نوشتیم که بر حسب آنچه واعظ محترم آقای حاج شیخ مهدی اشرفی که از احفاد ایشانست می نویسند وی از اولاد شیخ علی بن شیخ زین الدین عاملی است (در آنجا اشتباها زین العابدین نوشته شده) و هم از نوشته ایشان نقل کردیم که در امل الامل و دیگر کتب رجال نام شیخ زین الدین مذکور است . در اینجا لازم است متذکر شویم که در امل الامل نامی از شیخ زین الدین و از فرزندش شیخ علی برده نشده است .

در جلد چهارم الذریعه در شماره ۱۳۹۹ در تفسیر آية الكرسي مینویسد از تألیفات ملامحمد اشرف بن حیدر علی ورنوسفادرانی (قید جبل - عاملی ندارد) است و قریب پنجمزار بیت میشود . آنچه در اصفهان چاپ شده در حدود یکمزار و بانصدیبت است . نظر نگارنده اینست که ملامحمد اشرف مؤلف تفسیر اولاد سدهی است ثانیادارای دو تفسیر بوده یکی مختصر (مطبوع) و دیگری مفصل که در الذریعه مذکور است و بعید بنظر میرسد که در يك زمان و يك محل دو نفر بایك نام دارای يك تألیف باشند .

۶ - در صفحه ۲۰۶ در شرح حال مرحوم بکائی نوشتیم که ایشان گاهی منبر میرفت بطوریکه آقای معلم از اصفهان می نویسند ایشان هیچگاه منبر نمیرفته اند .

۷- در صفحه ۲۰۸ در شرح حال میرزا جعفر شیخ الاسلام نوشته که ایشان از احفاد محقق سبزواری و شیخ الاسلام اصفهان بوده اند در این مورد نیز آقای معلم می نویسد وی فرزند بهاء واسطه سبزواری بوده و بمنصب شیخ الاسلامی نائل نشده اند.

۸- در صفحه ۲۱۲ در ضمن شرح حال شیخ رجب بررسی نگاشتیم که قبرش در اردستان می باشد و این ظاهر عبارت روضات الجنات می باشد و در رجستان الادب بالصراحه گوید قبرش در اردستان می باشد (در سایر کتب رجال نیز به همین نحو نقل شده) مرحوم نقه المحدثین حاج شیخ عباس قمی در کتاب فوائد الرضویه گوید مراد از صاحب روضات که گوید قبرش در اردستان می باشد قبر شارح کتاب مشارق الانوار (حسن خطیب قازی مقیم مشهد مقدس رضوی) می باشد نه قبر شیخ رجب و قبر مرحوم شیخ در عزار قتلگاه مشهد می باشد.

۹- در صفحه ۲۱۵ در شرح حال شفائی نوشتیم که او لادش اکنون در کاشان ساکن بوده و بسادات لاجوردی مشهورند. برای مزید اطلاع گوئیم شفائی مشفون در قبرستان شاه میر حمزه اصفهان سید نبوده و آنکه او لادش در کاشان می باشند شفائی دیگری است که در همین زمان از اطباء معروف بوده است.

در جلد سوم الذریعه در ضمن شماره ۶۲۳ گوید: بیست باب ر طب فارسی تألیف حکیم شفائی. ناعش سید امیر مظفر بن محمد حسین اصفهانی معروف بشفائی است دیگر از تألیفاتش قرابادین می باشد در سال ۱۰۳۷ وفات یافته همین اشتراک سال وفات سبب اشتباه نگارنده گردید (و شاید اشتراک اسم نیز سبب اشتباه مؤلف الذریعه در تعیین تاریخ وفات شده باشد.)